



คู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์

(STRATEGIC FORMULATION HANDBOOK)

ฉบับปรับปรุง ๒๕๖๓

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

คู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategic Formulation Handbook) ปรับปรุงฉบับ ๒๕๖๓

พิมพ์ครั้งที่ ๑ กรุงเทพฯ จำนวน ๔๐๐ เล่ม ISSN ๐๘๕๘-๘๗๕๑ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, ๒๕๖๓ จำนวน ๑๘๐ หน้า

สงวนลิขสิทธิ์ตาม พ.ร.บ. การพิมพ์ พ.ศ.๒๕๓๗

© ลิขสิทธิ์ภาษาไทยเป็นของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

ผู้อำนวยการ	:	พลอากาศตรี ภูมิใจ เลขสุนทราร
รองผู้อำนวยการ	:	พันเอก บัณฑูร บำเรอราช
	:	พันเอก ประเทือง ปิยะกะโพธิ์
หัวหน้าโครงการ	:	นาวาอากาศเอก ไชยา ออกแดง
รองหัวหน้าโครงการ	:	นาวาอากาศเอกหญิง จุฬารัตน์ เพชรวิเศษ
	:	พันเอก สุทัศน์ คร่ำในเมือง
ผู้เรียบเรียง	:	เรือเอกหญิง จิตรารภรณ์ จิตรธร
คณะวิชาการ	:	นางสาวธราทิพย์ กัลยาณมิตร
	:	นางสาวภิญญา อุไรรัตน์
	:	จ่าอากาศเอกหญิง สุวิมล สารโกศล พรนวม
พิสูจน์อักษร	:	พันโทหญิง วาทีณี ดิงสมบัติยุทธ
	:	จ่าอากาศเอก ชาญชัย ว่างวงศ์
	:	นางกัญจณีพร มหาวรากร
	:	นางสาวธิติยา ก้านบัวแก้ว
	:	นางสาวสุพัตรา หนูยศ



จัดพิมพ์โดย

กองศึกษาวิจัยทางยุทธศาสตร์และความมั่นคง

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

๖๒ ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐

โทร ๐๒ ๒๗๕ ๕๗๑๕ เว็บไซต์ www.sscthailand.org



คู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์

(STRATEGIC FORMULATION HANDBOOK)

ฉบับปรับปรุง ๒๕๖๓

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

คำนำ

การจัดทำคู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategic Formulation Handbook) ปรับปรุงฉบับ ๒๕๖๓ ฉบับนี้ เป็นการนำคู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ ฉบับแรก ซึ่งจัดทำขึ้นเมื่อปี ๒๕๕๗ มาทำการปรับปรุงเนื้อหา เนื่องจากระยะเวลา ๕ ปีหลังการจัดพิมพ์ ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงในองค์ความรู้และสภาวะแวดล้อม ด้านความมั่นคงอย่างรวดเร็ว นำมาสู่การสังคายนาเนื้อหาของคู่มือฯ ให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยในคู่มือฉบับปรับปรุงนี้ ได้มีการเพิ่มเติมเนื้อหาในขั้นตอนการตรวจสอบสภาวะแวดล้อม ด้วยกระบวนการสร้างภาพอนาคตเชิงยุทธศาสตร์ หรือ Strategic Foresight ซึ่งเป็นการตรวจสอบสภาวะแวดล้อม เพื่อกำหนดนโยบายหรือยุทธศาสตร์ระยะกลางและระยะยาว โดยการพิจารณาจากปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของมิติต่าง ๆ ในอนาคต ซึ่งนโยบายหรือยุทธศาสตร์ที่ได้จะมีความยั่งยืนและเหมาะสม กับองค์กรหรือหน่วยงานมากยิ่งขึ้น

รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาในคู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ฯ ฉบับนี้ใช้แนวทางของวิธีวิทยาการวิจัยแบบอุปนัย (inductive research) เป็นแนวทางหลัก เพื่อให้ได้ข้อเสนอทางวิชาการ (academic proposition) โดยคำนึงถึงบริบทซึ่งสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมของประเทศไทย และสามารถเชื่อมโยงกับสถานการณ์ในระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติด้วยเช่นกัน ในขณะเดียวกันกระบวนการในการกำหนดยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นจะต้องมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกัน โดยเฉพาะการกำหนดเป้าหมาย การกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ รวมถึงวิธีการ และทรัพยากรที่จะใช้ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ โดยแบ่งเนื้อหาสาระสำคัญในกระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ไว้ ดังนี้

ศึกษาข้อมูลจากชุดความรู้ต่าง ๆ จากเอกสารตำราซึ่งเกี่ยวข้องกับการกำหนดยุทธศาสตร์ โดยใช้เอกสารที่มีการศึกษาอยู่ในสถาบันที่ศึกษาเกี่ยวข้องกับงานความมั่นคงและยุทธศาสตร์ รวมถึงนำตัวแบบวิธีวิทยาในการกำหนดยุทธศาสตร์ในหลักสูตรต่าง ๆ ในสถาบันวิชาการป้องกันประเทศมาศึกษาถึงรายละเอียด และขั้นตอนในการกำหนดยุทธศาสตร์ ทั้งนี้หลักสูตรต่าง ๆ ของสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ มีการพัฒนามาเป็นลำดับขั้น โดยกำหนดขั้นตอนมีความชัดเจน เป็นกลุ่มเริ่มต้นตั้งแต่ ๑) กลุ่มเนื้อหาที่ว่าด้วยการตรวจสอบสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Scanning) และการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ (National Capability Assessment) ๒) กลุ่มเนื้อหาที่ว่าด้วยการกำหนดเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ (Strategic End) การกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (Strategic Way) และการกำหนดเครื่องมือ และวิธีการทางยุทธศาสตร์ (Strategic Mean) ๓) กลุ่มเนื้อหาที่ว่าด้วยการประเมินและการบริหารความเสี่ยงทางยุทธศาสตร์ (National Strategic Risk Assessment)

ทั้งนี้ กรอบแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลจะดำเนินการเป็นขั้นตอน โดยอาศัยตัวแบบการวิเคราะห์เชิงระบบ (process analysis) เป็นลำดับ ดังนี้

๑. การตรวจสอบสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Scanning) เพื่อกำหนด

ประเด็นสำคัญที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ และการจัดภาพอนาคต (Strategic Outlook and Foresight) เพื่อให้ทราบถึงอุปสรรค และโอกาสในการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ

๒. การประเมินพลังอำนาจของชาติ และขีดความสามารถของชาติ (National Power/National Capability) เพื่อให้ทราบถึงจุดแข็ง และจุดอ่อนของประเทศในการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ

๓. การกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติ ทั้งที่เป็นผลประโยชน์แห่งชาติสูงสุด (Vital National Interest) และ ผลประโยชน์แห่งชาติเฉพาะ (Specific National Interest) เพื่อนำไปสู่กำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ในระดับชาติ (National Strategic Ends) ทั้งที่เป็นวิสัยทัศน์ (Vision) เป้าหมาย (Goal) และ วัตถุประสงค์ (Objective) แห่งชาติ

๔. การนำเอาจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ระดับชาติ (National Strategic Ends) ไปพัฒนาต่อเพื่อให้ได้กรอบแนวทางขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (Strategic Way) และ การนำเอากรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ไปกำหนดเครื่องมือทางยุทธศาสตร์ (Strategic Mean) ซึ่งจะอยู่ในรูปของแผนและกำหนดการแห่งชาติที่ใช้ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

๕. การนำยุทธศาสตร์ที่ได้กำหนดขึ้นไปประเมินถึงความเสี่ยงทางยุทธศาสตร์และจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงทางยุทธศาสตร์ (Strategic Risk Assessment/Management)

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การจัดทำคู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ที่จะนำไปใช้ในการจัดทำยุทธศาสตร์อย่างมีแบบแผน รวมถึงนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์ขององค์กรในระดับต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์อย่างมีกระบวนการ ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารจัดการองค์กร รวมถึงการบริหารความมั่นคงของประเทศเกิดประสิทธิผลภายตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และเกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ในทุกระดับ

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

๒๕๖๓

สารบัญ

หน้า

คำนำ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (EXECUTIVE SUMMARY)

PART I

บทนำ (INTRODUCTION)

บทที่ ๑	หลักพื้นฐานในการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ THE PRINCIPLE OF NATIONAL STRATEGIC FORMULATION	๑
---------	---	---

PART II

การตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (STRATEGIC ENVIRONMENTAL SCANNING)

บทที่ ๒	การตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (STRATEGIC ENVIRONMENTAL SCANNING)	๙
	- ขั้นตอนในการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์	๙
	- กลุ่มแผนภาพ ลำดับขั้นในการกำหนดประเด็นสำคัญ (Key Issues) เพื่อใช้ในการกระบวนการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์	๑๑
	บทสรุป การตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์	๑๙
บทที่ ๓	การจัดภาพอนาคต (FORESIGHT)	๒๗
	- ความหมายและความสำคัญ	
	- กรอบแนวคิดในการจัดทำภาพอนาคต (Foresight Framework)	๒๗
	- กระบวนการจัดทำภาพอนาคต	๒๘
	- การเขียนสถานการณ์	
	- ตัวอย่าง กระบวนการ (ตัวอย่างที่ ๑)	๓๖
	- ตัวอย่าง กระบวนการ (ตัวอย่างที่ ๒)	๔๑
บทที่ ๔	การประเมินพลังอำนาจ และ ชีตความสามารถของชาติ NATIONAL POWER AND NATIONAL CAPABILITY ASSESSMENT	๔๗
	- การประเมินพลังอำนาจ และ ชีตความสามารถของชาติในทางการเมือง	๔๘
	ตัวอย่าง การประเมินพลังอำนาจและชีตความสามารถของชาติทางการเมือง	๕๐
	- การประเมินพลังอำนาจและชีตความสามารถของชาติในด้านเศรษฐกิจ	๕๑
	ตัวอย่าง การประเมินพลังอำนาจและชีตความสามารถของชาติทางเศรษฐกิจ	๕๒
	- การประเมินพลังอำนาจและชีตความสามารถของชาติในทางสังคม	๕๗
	ตัวอย่าง การประเมินพลังอำนาจและชีตความสามารถของชาติทางสังคม	๕๘

	- การประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติด้านการทหารและการป้องกันประเทศ	๖๑
	<u>ตัวอย่าง</u> การประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติด้านการทหารและการป้องกันประเทศ	๖๒
	- การประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน	๖๔
	<u>ตัวอย่าง</u> การประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน	๖๕
บทที่ ๕	บทสรุป การประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ	๖๖
	การกำหนดผลประโยชน์ของชาติ	๖๙
	NATIONAL INTEREST FORMULATION	
	- ความหมายและความสำคัญของผลประโยชน์ของชาติ	๖๙
	- กระบวนการในการกำหนดผลประโยชน์ของชาติ (national interest formulation process)	๗๐
	- การสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดความมั่นคงกับศาสตร์สาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพลังอำนาจของชาติเพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติ	๗๔
	- การกำหนดผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรม (tangible national interest) เฉพาะเจาะจง (specific national interest)	๘๔
	- ประเภทของผลประโยชน์ของชาติ (national interest types)	
	- ผลประโยชน์ของชาติระดับที่เป็นนามธรรม (intangible national interest) ความสำคัญสูงสุด (vital Interest) ถาวร (permanent Interest) และโดยทั่วไป (general Interest)	๙๐
	- ผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรม (tangible interest) มีความเฉพาะเจาะจง (specific interest) ไม่ถาวร (variable interest)	๙๐
	<u>ตัวอย่าง</u> การสังเคราะห์เพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติ	

PART III

กระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์

บทที่ ๖	การกำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ในระดับชาติ	๙๕
	STRATEGIC END FORMULATION	
	- การกำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ในระดับวิสัยทัศน์ (national vision)	๙๙
	<u>ตัวอย่าง</u> การกำหนดวิสัยทัศน์ของชาติ โดยการบูรณาการจากวิสัยทัศน์ของชาติทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการทหาร การป้องกันประเทศ	

	- การกำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ในระดับเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ (national strategic goal)	๑๐๖
	<u>ตัวอย่าง</u> การเชื่อมโยงวิสัยทัศน์ของไทย ๒๐๑๕ กับการกำหนดเป้าหมายทางยุทธศาสตร์	๑๐๘
	- การกำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ในระดับวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ (national strategic Objective)	๑๐๙
	<u>ตัวอย่าง</u> การเชื่อมโยงวิสัยทัศน์ของไทย ๒๐๑๕ กับการกำหนดเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ (national strategic goal) และวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ (national Strategic objective)	๑๑๔
	บทสรุป การกำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ในระดับชาติ (NATIONAL STRATEGIC END)	๑๑๔
บทที่ ๗	การกำหนดกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับชาติ	๑๑๗
	NATIONAL STRATEGIC WAY FORMULATION	
	<u>ตัวอย่าง</u> การสังเคราะห์เพื่อกำหนดเครื่องมือ ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ (NATIONAL STRATEGIC INSTRUMENT) วิสัยทัศน์ยุทธศาสตร์ประเทศไทย ๒๐๑๕	๑๑๙
	<u>ตัวอย่าง</u> การกำหนดกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ ๕ ภายใต้วิสัยทัศน์ประเทศมั่นคงบนพื้นฐานของความพอเพียง ก้าวหน้าในประชาคมอาเซียน	๑๒๓
	บทสรุป การกำหนดกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับชาติ (NATIONAL STRATEGIC WAY)	๑๒๔
บทที่ ๘	การกำหนดวิธีการทรัพยากรและกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับชาติ	๑๒๗
	NATIONAL STRATEGIC MEAN FORMULATION	
	- ขั้นตอนการกำหนดวิธีการทรัพยากรและผู้รับผิดชอบซึ่งเป็นกลไกในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับชาติ	๑๒๘
	บทสรุป การกำหนดวิธีการทรัพยากรและกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับชาติ	๑๓๖
บทที่ ๙	การบริหารจัดการความเสี่ยงของยุทธศาสตร์ในระดับชาติ	๑๓๗
	NATIONAL STRATEGIC RISK MANAGEMENT	
	- กระบวนการและขั้นตอนในการบริหารจัดการความเสี่ยงของยุทธศาสตร์ในระดับชาติ	๑๓๘
	<u>ตัวอย่าง</u> การประเมินความเสี่ยงของยุทธศาสตร์	๑๔๒
	บทสรุป การบริหารจัดการความเสี่ยงของยุทธศาสตร์ในระดับชาติ	๑๔๖

หน้า

บทสรุปท้ายเล่ม	๑๔๗
ตัวอย่าง การจัดทำยุทธศาสตร์การลดความเหลื่อมล้ำของประเทศไทยรองรับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) โดย นักศึกษาหลักสูตรนักรัฐศาสตร์ รุ่นที่ ๑๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๒	๑๕๒
บรรณานุกรม	๑๖๘



ส่วนที่ ๑ (PART I)

บทนำ

INTRODUCTION



บทที่ ๑

หลักพื้นฐานในการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ

THE PRINCIPLE OF NATIONAL STRATEGIC FORMULATION

.....

กล่าวนำ : ยุทธศาสตร์ในระดับชาติ (STRATEGY) คือ การใช้พลังอำนาจของชาติ (national power) ทั้งปวงไม่ว่าจะเป็น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหาร และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีการพลังงาน เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของชาติ (national end) ทั้งนี้ โครงสร้างของยุทธศาสตร์จะประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ประการ ประกอบด้วย **ประการแรก จุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ (strategic end)** ซึ่งยุทธศาสตร์ในระดับชาติมักจะกำหนดให้จุดมุ่งหมาย คือ การปกป้องผลประโยชน์ของชาติ (national interest) ไว้ได้ **ประการที่สอง กรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์หรือพิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (strategic way)** และ**ประการที่สาม กลไกในการขับเคลื่อนทางยุทธศาสตร์ (strategic mean)** ซึ่งหมายถึง เครื่องมือต่าง ๆ รวมทั้งวิธีการ และทรัพยากร ที่จะส่งผลต่อความสัมฤทธิ์ผลในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ดังกล่าว โดยลำดับขั้นของการกำหนดยุทธศาสตร์ชาตินั้น จะต้องเริ่มต้นจากการกำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ (strategic end) ซึ่งจะนำไปสู่การออกแบบกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (strategic way) ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ (blueprint for change) และภายใต้พิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จะนำไปสู่กลไกในการขับเคลื่อนทางยุทธศาสตร์ (strategic mean) ต่อไปเป็นลำดับขั้น¹

ความสำคัญของการกำหนดยุทธศาสตร์ คือ การสร้างความชัดเจน ซึ่งหมายถึง การมีทิศทางที่จะช่วยให้ผู้ที่นำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติสามารถเข้าใจได้ตรงกัน ทั้งนี้ การทำให้ยุทธศาสตร์ชัดเจน มีทิศทางที่แน่นอน (political direction) จะทำให้เกิดความเชื่อมโยงกับการปฏิบัติในระดับยุทธวิธี หรืออีกนัยหนึ่งเราเรียกการปฏิบัติในระดับยุทธวิธีว่าเป็น “**การปฏิบัติในระดับยุทธศาสตร์รอง**” เช่น การมียุทธศาสตร์ในระดับชาติที่ชัดเจน จะนำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ และการมียุทธศาสตร์ป้องกันประเทศที่ชัดเจน จะนำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์ทหาร ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจ ยุทธศาสตร์ทางการเมืองการต่างประเทศ และยุทธศาสตร์ย่อยอื่น ๆ ที่รองรับต่อยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศ โดยจะร้อยเรียงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผลและมีความเชื่อมโยงกัน

กล่าวโดยสรุปแล้ว ความสำเร็จในยุทธศาสตร์ย่อย ๆ หรือในระดับยุทธวิธีจะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนทางยุทธศาสตร์ (strategic mean) สำคัญในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์ที่ใหญ่กว่า และการวางแผนเพื่อนำยุทธศาสตร์ย่อย ๆ ในแต่ละส่วนมาบูรณาการให้ทำงานร่วมกันอย่างประสานสอดคล้องภายใต้พิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ก็คือ กระบวนการในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (strategic way) ตามแผนภาพ ๑ นั้นเอง

¹ โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, คู่มือผู้บังคับหน่วยและฝ่ายอำนวยการ, ๒๕๔๕, หน้า ๒๑๓



แผนภาพ ๑ : ความเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์ในระดับชาติ และยุทธศาสตร์ย่อย หรือยุทธวิธี เพื่อรองรับยุทธศาสตร์ในระดับชาติ

จากแผนภาพ ๑ จะเห็นได้ว่า จุดมุ่งหมายสูงสุดของการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ คือ การปกป้องผลประโยชน์ของชาติ (national interest) ซึ่งจะต้องอาศัยพลังอำนาจของชาติในด้านต่าง ๆ มาสนับสนุน โดยยุทธศาสตร์ในระดับชาติจะต้องกำหนดเป้าหมายหรือผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของยุทธศาสตร์ย่อย ๆ ในแต่ละด้าน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหาร และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ทั้งนี้ ความสำเร็จของยุทธศาสตร์ย่อย ๆ เหล่านี้จะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนทางยุทธศาสตร์ในระดับชาติ (strategic mean) ในขณะเดียวกันยุทธศาสตร์ย่อย ๆ ในแต่ละส่วนก็ต้องประสานสอดคล้องกันภายใต้พิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (strategic way) หรือในบางครั้งจะกำหนดเป็นแผนการณรงคร่วมกันทุกภาคส่วนในชาติ (national campaign) และเมื่อมีแผนการณรงคร่วมกันแล้ว ผู้ที่รับผิดชอบต่อยุทธศาสตร์ย่อยในแต่ละส่วนจะต้องไปจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ย่อยตามลักษณะเฉพาะของตน เช่น เมื่อยุทธศาสตร์ในระดับชาติมีการกำหนดผลลัพธ์ที่ต้องการในด้านการทหารแล้ว ผู้ที่รับผิดชอบในการจัดทำยุทธศาสตร์ทหารจะต้องไปจัดทำแผนในรายละเอียดด้านการทหารเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการด้านการทหารตามยุทธวิธีหรือตามทฤษฎีด้านการทหาร โดยต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านอื่น ๆ ภายใต้พิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ในขณะเดียวกันยุทธศาสตร์ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับด้านการทหาร

และหากจะตั้งคำถามว่า ยุทธวิธีคืออะไร คำตอบก็คือ “ยุทธวิธี” คือ การใช้กำลังอำนาจของชาติในแต่ละด้านตามทฤษฎีของแต่ละศาสตร์ในด้านต่าง ๆ ซึ่งความสำเร็จในระดับยุทธวิธีหรือยุทธศาสตร์ในระดับรองด้านต่าง ๆ จะเป็นกลไกของยุทธศาสตร์ในระดับชาติ ตัวอย่างเช่น หากพิจารณาในด้านการทหาร การรบในระดับยุทธวิธีคือ ทฤษฎีด้านการทหารเพื่อให้ได้ชัยชนะในสนามรบ และการได้ชัยชนะในการรบก็เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของชาติ ซึ่งก็คือการปกป้องผลประโยชน์ของชาติ ดังนั้น ยุทธศาสตร์ชาติในมิติด้านการทหารและการป้องกันประเทศ คือ ทฤษฎีที่ใช้ในการรบเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของชาติ ซึ่งก็หมายถึง ผลประโยชน์ของชาติในท้ายที่สุด

ความสำคัญของการกำหนดยุทธศาสตร์จึงถือเป็นจุดเริ่มต้นของการบริหารจัดการอย่างมีแบบแผน ตั้งแต่การบริหารงานในระดับประเทศหรือระดับชาติไปจนถึงการบริหารในระดับองค์กร ดังจะเห็นได้ว่า ในการบริหารงานความ



มั่นคงจะต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์ตั้งแต่ระดับชาติ (national strategy) ซึ่งต้องมีทิศทางที่แน่นอน (political direction) โดยทิศทางหรือกรอบนโยบายที่แน่นอนชัดเจนนี้ จะนำไปสู่การกำหนดจุดมุ่งหมายให้กับองค์กรในระดับรองต่อไป นอกจากนี้ แบบแผนของการกำหนดยุทธศาสตร์ที่ดีมีความชัดเจนจะทำให้การบริหารงานความมั่นคงมีประสิทธิภาพเช่นกัน ดังนั้นความชัดเจนในระดับยุทธศาสตร์ชาติจะเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง ทั้งนี้ความชัดเจนจะนำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์ต่าง ๆ รวมถึงยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ (defense strategy) ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะอยู่ในรูปของเอกสารป้องกันประเทศ (Defense White Paper) และจัดทำโดยกระทรวงกลาโหมร่วมกับหน่วยงานด้านความมั่นคงต่าง ๆ

ประเด็นสำคัญ เมื่อมีการกำหนดยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศที่ชัดเจนแล้ว ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศจะต้องสามารถกำหนดเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ให้กับยุทธศาสตร์ทหาร (military strategic end-state) และในการกำหนดยุทธศาสตร์ทหาร (Military Strategy) จะประกอบด้วยส่วนสำคัญ ๒ ส่วน คือ ส่วนของการเตรียมกำลังและส่วนของการใช้กำลังของเหล่าทัพต่าง ๆ ที่จะต้องปฏิบัติการร่วมกันในระดับยุทธการ (joint services campaign) ดังนั้น ขั้นตอนในการกำหนดยุทธศาสตร์ทหารจะต้องมีความชัดเจน รวมถึงจะต้องทำให้สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ และยุทธศาสตร์ในระดับชาติ ตามแผนภาพ ๒



แผนภาพ ๒ : ความเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศ ยุทธศาสตร์ทหาร และการปฏิบัติการร่วมทางทหารในระดับยุทธการ

จากแผนภาพ ๒ จะเห็นได้ว่าการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติส่งผลโดยตรงต่อปฏิบัติการทางทหารจนถึงระดับยุทธการ โดยเฉพาะการปฏิบัติการร่วม ดังนั้น กระบวนการในการกำหนดยุทธศาสตร์จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบริหารงานความมั่นคง ทั้งนี้ หากกระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์มีขั้นตอนอย่างเป็นกระบวนการและมีความเชื่อมโยงและประสานสอดคล้องกันแล้วก็จะทำให้การบริหารจัดการงานความมั่นคงมีประสิทธิภาพ จากเหตุผลที่ได้กล่าวมานี้ ได้นำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์สำคัญในการจัดทำคู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติขึ้น ดังนี้



๑. เพื่อกำหนดขั้นตอนและกระบวนการในการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (environmental scanning) และตรวจสอบพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ (national power/capability) เพื่อนำผลลัพธ์จากการตรวจสอบสถานะแวดล้อม และพลังอำนาจขีดความสามารถของชาติไปวิเคราะห์ผลกระทบต่าง ๆ เพื่อให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (strength/ weakness/ opportunity/ threat) ซึ่งส่งผลต่อภาพทางยุทธศาสตร์ในอนาคตต่อไป (strategic outlook)

๒. เพื่อกำหนดขั้นตอน และกระบวนการในการกำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ (strategic end) ในลักษณะที่เป็นทั้งนามธรรม และรูปธรรม โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

๒.๑ ผลประโยชน์ของชาติ (national interest)

๒.๒ วิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ที่สนับสนุนต่อการรักษาผลประโยชน์ของชาติ (vision)

๒.๓ จุดมุ่งหมายที่จะนำไปสู่การสนับสนุนให้วิสัยทัศน์เกิดผลสัมฤทธิ์ซึ่งก็คือเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic goal)

๒.๔ วัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic objective) ซึ่งจะต้องสนับสนุนต่อเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดไว้ และวัตถุประสงค์ของชาติจะต้องมีความชัดเจนมีความเป็นรูปธรรม ตรวจสอบและวัดผลได้ (measurable)

ทั้งนี้กระบวนการในการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ ในทุกระดับจะต้องมีความเป็นไปได้ภายใต้ผลกระทบที่เกิดจากการประเมินสถานะแวดล้อมที่ได้ศึกษาไว้ในวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑

๓. เพื่อกำหนดขั้นตอนและกระบวนการในการกำหนดกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic way) ทั้งนี้กรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่พัฒนาขึ้น จะต้องมีความสอดคล้องและสนับสนุนต่อ จุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒

๔. เพื่อกำหนดขั้นตอน และกระบวนการในการกำหนดกลไก วิธีการ เครื่องมือ ทรัพยากร รวมถึงหน่วยงานที่ใช้ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (national strategic means) ภายใต้กรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ และ จะต้องสนับสนุนต่อจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒



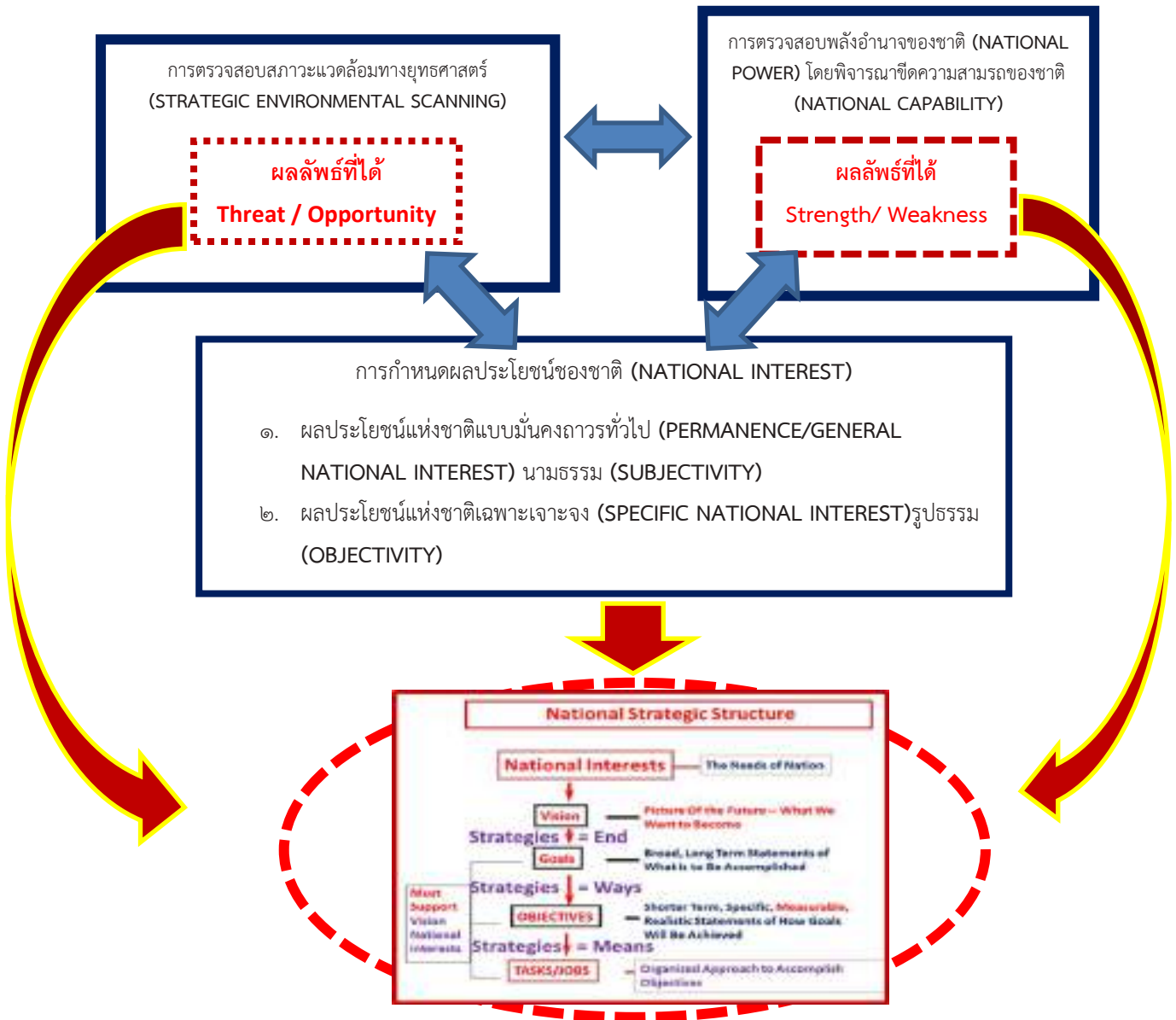
แผนภาพ ๓ : ความสัมพันธ์ระหว่าง ผลประโยชน์ของชาติ จุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ (STRATEGIC END) กรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (STRATEGIC WAY) และกลไกในการขับเคลื่อนทางยุทธศาสตร์ (STRATEGIC MEAN)



จากแผนภาพ ๓ เป็นการแสดงให้เห็นถึง กระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ (national strategic formulation) โดยแบ่งออกเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่การนำผลของการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (environmental scanning) มาวิเคราะห์รวมกับการวิเคราะห์ถึงผลประโยชน์ของชาติ (national interest) ที่สำคัญ ผลลัพธ์ที่ได้จะนำไปสู่การกำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ในระดับชาติ (national strategic end) โดยเริ่มตั้งแต่จุดมุ่งหมายที่เป็นนามธรรมอันได้แก่ วิสัยทัศน์ของชาติ (vision) เป้าประสงค์ของชาติ (goal) และพัฒนาไปสู่การกำหนดจุดมุ่งหมายที่มีความเป็นรูปธรรม สามารถตรวจสอบวัดได้ ซึ่งได้แก่วัตถุประสงค์ในระดับยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic objective) และเมื่อได้ผลลัพธ์ในการกำหนดจุดมุ่งหมายในระดับชาติแล้ว ก็จะต้องไปพัฒนาต่อเพื่อออกแบบกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic way) และเมื่อสามารถออกแบบ (design) กรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ได้แล้วก็จะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อกำหนดกลไกในการขับเคลื่อนทางยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic mean) หรือกำหนดวิธีการที่เหมาะสมในการใช้เครื่องมือทางยุทธศาสตร์ ภายใต้กรอบแนวทางของยุทธศาสตร์ที่ได้พัฒนาขึ้นมา ทั้งนี้เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ และสามารถธำรงรักษาผลประโยชน์ของชาติได้ต่อไป

กล่าวโดยสรุปแล้ว กระบวนการพัฒนาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ (strategic formulation) จะต้องเริ่มต้นด้วยการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (strategic environmental scanning) เพื่อให้ทราบสถานการณ์ แนวโน้มทางยุทธศาสตร์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเป็นอย่างไร มีอะไรบ้างที่จะเป็นอุปสรรค (threat) และอะไรจะเป็นโอกาส (opportunity) ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนายุทธศาสตร์ และ เมื่อตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์แล้ว ขั้นตอนต่อไปจะเป็นการตรวจสอบกำลังอำนาจซึ่งเป็นขีดความสามารถของชาติ (national capability) หรือในบางครั้งเราจะใช้คำว่า **“พลังอำนาจของชาติ”** (national power) ทั้งนี้ การตรวจสอบพลังอำนาจหรือขีดความสามารถของชาตินั้น จะกระทำเพื่อให้ทราบสถานการณ์หรือศักยภาพของประเทศว่าเป็นอย่างไร หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ เพื่อให้ทราบจุดแข็ง (strength) และจุดอ่อน (weakness) ของประเทศ และเมื่อทราบว่าจะอะไรคือจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส

ขั้นตอนต่อไป จะต้องพิจารณาว่า อะไรคือผลประโยชน์แห่งชาติ (national interest) โดยแบ่งผลประโยชน์แห่งชาติเป็นสองลักษณะคือ **แบบที่ ๑ ผลประโยชน์แห่งชาติแบบมั่นคงถาวรทั่วไป (permanence/ general national interest)** ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในวงกว้าง มีลักษณะเป็นนามธรรมสูง (subjectivity) ยังไม่สามารถที่จะพัฒนาต่อเพื่อนำไปกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติได้ จะต้องมีการแปลงผลประโยชน์ของชาติที่มีความเป็นนามธรรมไปสู่การกำหนดผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรม (objectivity) ซึ่งก็คือ ผลประโยชน์แห่งชาติใน **แบบที่ ๒ คือ ผลประโยชน์แห่งชาติแบบเฉพาะเจาะจง (specific national interest)** ทั้งนี้ **ผลประโยชน์แห่งชาติแบบเฉพาะเจาะจงจะต้องเชื่อมโยงร้อยเรียงกับผลประโยชน์แห่งชาติแบบมั่นคงถาวรทั่วไป** ดังนั้น หากสามารถรักษาผลประโยชน์แห่งชาติแบบเฉพาะเจาะจงได้ก็จะนำไปสู่การปกป้องรักษาผลประโยชน์แห่งชาติแบบมั่นคงถาวรทั่วไปได้ในที่สุด อย่างไรก็ตาม **เมื่อสถานการณ์ทางยุทธศาสตร์เปลี่ยนไป ผลประโยชน์แห่งชาติแบบเฉพาะเจาะจงอาจเปลี่ยนแปลงไปได้ แต่ผลประโยชน์แห่งชาติแบบมั่นคงถาวรทั่วไปมักจะไม่เปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงได้ยากมาก** และ เมื่อทราบถึง อุปสรรค โอกาส จากการตรวจสอบสถานะแวดล้อมฯ และทราบจุดแข็ง จุดอ่อน จากการตรวจสอบพลังอำนาจของชาติ ผนวกรวมกับผลประโยชน์แห่งชาติทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรมก็จะนำไปสู่กระบวนการพัฒนาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ต่อไปตามแผนภาพ ๔



กระบวนการพัฒนาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ระดับชาติ

แผนภาพ ๔: ความสัมพันธ์ระหว่าง การตรวจสอบ สภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ พลังอำนาจของชาติ ผลประโยชน์ของชาติ กับกระบวนการในการพัฒนาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ



ส่วนที่ ๒ (PART II)

การตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์
(STRATEGIC ENVIRONMENTAL SCANNING)





บทที่ ๒

การตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ STRATEGIC ENVIRONMENTAL SCANNING

กล่าวนำ : การตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ถือได้ว่าเป็นขั้นตอนแรกสุดของกระบวนการพัฒนาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ ทั้งนี้การตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์เป็นเสมือนการศึกษาเพื่อให้เห็นถึงแนวโน้มแรงผลักดันในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหาร วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ซึ่งการตรวจสอบสถานะแวดล้อมในระยะสั้นช่วง ๑-๓ ปี ผลที่ได้จะออกมาในรูปของ “การประเมินยุทธศาสตร์” (Strategic Outlook) ที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายตามปรากฏการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นโดยกะทันหัน เช่น การเปลี่ยนรัฐบาล ภัยพิบัติ เป็นต้น ขณะที่การตรวจสอบสถานะแวดล้อมในช่วง ๓ ปีขึ้นไป (ระยะกลาง-ระยะยาว) จะทำให้ได้ปัจจัยที่มีอิทธิพลและอาจส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ อย่างยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งจะมีผลต่อการกำหนดนโยบายหรือยุทธศาสตร์ระดับต่าง ๆ ที่ชัดเจนและสอดคล้องกับสถานการณ์ในอนาคตมากกว่าการตรวจสอบฯ ระยะสั้น เรียกกระบวนการนี้ว่า “กระบวนการสร้างภาพอนาคตเชิงยุทธศาสตร์” (Strategic Foresight) อย่างไรก็ตาม การตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์นั้นมิใช่กระบวนการเฝ้าติดตาม (Monitoring) ว่าสถานการณ์ในอนาคตจะเป็นอย่างไร

แต่การตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์เป็นการศึกษา (studies) อย่างมีระเบียบแบบแผนโดยอาศัยกระบวนการแสวงหาความรู้อย่างมีหลักวิชาการ (academic inquiry) ในด้านต่าง ๆ เพื่อกำหนดว่าสถานการณ์ความมั่นคงในแต่ละด้านที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจะเป็นอะไร มีเงื่อนไขใดบ้างที่จะนำไปสู่สถานการณ์ดังกล่าว รวมถึงวิธีวิทยา (methodology) ที่นำมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดภาพในอนาคตซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงว่าเป็นอย่างไร นอกจากนี้การตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ยังจะต้องการวิเคราะห์ให้เห็นถึงผลกระทบทั้งที่เกิดประโยชน์เป็นผลดี และเป็นปัญหาเกิดผลเสีย กับประเทศว่ามีอะไรบ้าง มีเหตุผลอย่างไรจึงเกิดผลกระทบดังกล่าวขึ้น

ผลกระทบที่ได้จากการวิเคราะห์จะนำไปสู่การกำหนดได้ว่า อะไรเป็นอุปสรรค (threat) อะไรเป็นโอกาส (opportunity) เพื่อใช้ในการพัฒนาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ ดังนั้น การตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง

ทั้งนี้การตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์เปรียบเสมือนเป็นการตรวจสอบปัจจัยภายนอก (external factor) ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ และการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ จะเป็นประเด็นสำคัญประการหนึ่งที่จะนำไปใช้เพื่อพิจารณาในกระบวนการพัฒนาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติต่อไป ตามแผนภาพ ๔ ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในบทนำ

๒.๑ ขั้นตอนในการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์

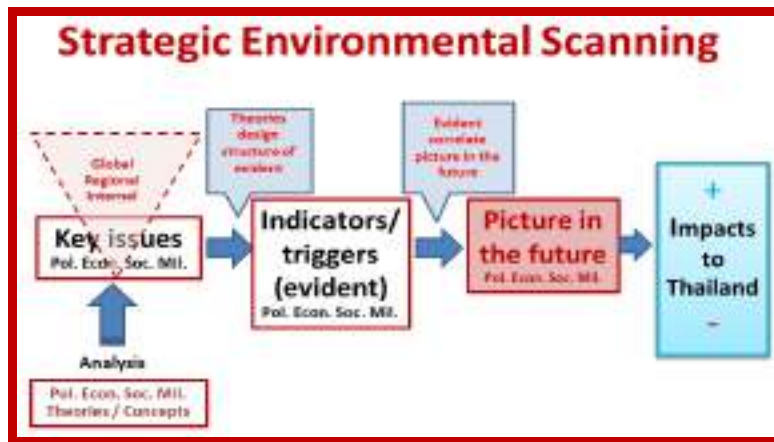
การตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์จะแบ่งขั้นตอนออกเป็นลำดับ โดยเริ่มต้นตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญ (key issues) จากมิติต่าง ๆ ทั้ง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหาร วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และการพลังงาน ของทั้ง ๓ ระดับ คือ ระดับโลก (global) ระดับภูมิภาค (regional) และระดับภายในประเทศ (internal)



ทั้งนี้ ประเด็นสำคัญที่กำหนดขึ้นจะมีส่วนสำคัญในการวิเคราะห์สถานการณ์ความมั่นคงของประเทศ และเมื่อทราบถึงประเด็นสำคัญต่าง ๆ แล้ว ลำดับขั้นต่อมาจะต้องนำหลักการ แนวคิด ทฤษฎี รวมถึงข้อมูลอย่างรอบด้าน มาใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ในแต่ละมิติซึ่งกำหนดไว้แล้วในประเด็นสำคัญทั้ง ๓ ระดับ ตามหลักการของศาสตร์ในแต่ละด้าน โดยผลการวิเคราะห์ในแต่ละด้านจะนำไปสู่ สิ่งบอกเหตุสำคัญ (evident/trigger) ซึ่งจะนำไปสู่ภาพในอนาคตที่จะเกิด

ดังนั้น ภาพในอนาคตที่เกิดขึ้นจึงเกิดจากการวิเคราะห์ตามหลักทฤษฎีและข้อมูลที่เลือกมาใช้ในการวิเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีที่ถูกเลือกมาใช้ในการประเมินสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์จึงมีความสำคัญมาก หากใช้ข้อมูลหรือหลักการแนวคิดทฤษฎีที่ไม่รอบด้านพอ ก็อาจจะทำให้การตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์คลาดเคลื่อนไปจากสถานการณ์ที่ควรจะเป็น

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งในการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์จะต้องวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดกับประเทศทั้งในด้านบวก และ ด้านลบ ทั้งสามระดับตั้งแต่ระดับโลก ระดับภูมิภาค และ ระดับภายในประเทศ ตามประเด็นสำคัญที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้น ทั้งนี้ การวิเคราะห์ผลกระทบจะนำไปสู่การกำหนดได้ว่า มีประเด็นสำคัญอะไรบ้างที่จะเป็นโอกาส (opportunity) และอะไรบ้างจะเป็นอุปสรรค (threat) ต่อประเทศและจะส่งผลโดยตรงต่อการกระบวนกรพัฒนาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ต่อไป ตามแผนภาพ ๕



แผนภาพ ๕ : กระบวนการในการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์

จากแผนภาพ ๕ เป็นภาพที่แสดงถึงขั้นตอนในการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ โดยสามารถกำหนดเป็นลำดับขั้นได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การกำหนดประเด็นสำคัญ (key issues)

การกำหนดประเด็นสำคัญถือได้ว่าเป็นขั้นตอนแรกสุดของการประเมินสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ทั้งนี้ ประเด็นสำคัญเหล่านี้จะกลายเป็นประเด็นสำคัญในกระบวนการพัฒนาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ต่อไป ดังนั้นทิศทางเนื้อหาสาระที่จะถูกกำหนดในตัวยุทธศาสตร์จะเป็นอย่างไรนั้น จึงขึ้นอยู่กับขั้นตอนของการกำหนดประเด็นสำคัญ

สำหรับแนวคิดหลักของการกำหนดประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการพัฒนายุทธศาสตร์ในระดับชาตินั้น จะต้องคำนึงปัจจัยอย่างน้อยสามระดับ อันได้แก่ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานะแวดล้อมระดับประชาคม



โลก (global environmental level) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาวะแวดล้อมในระดับภูมิภาค (regional environmental level) และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาวะแวดล้อมภายในประเทศ (internal environmental level) นอกจากนี้ ประเด็นสำคัญทั้งสามระดับจะต้องมีประเด็นสำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับพลังอำนาจของชาติ (national power) ในทุกมิติ อันได้แก่ สังคมจิตวิทยา, เศรษฐกิจ, การเมือง (ทั้งการเมืองภายในประเทศ และ การเมืองระหว่างประเทศ), การทหาร/การป้องกันประเทศ (ทั้งการปฏิบัติการทางทหารที่เป็นการสงคราม และ การปฏิบัติการทางทหารที่ไม่ใช่สงคราม) และ ประการสุดท้าย วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี/การพลังงาน

สำหรับการได้มาซึ่งประเด็นสำคัญที่จะนำมาใช้ในการตรวจสอบสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ นั้น สามารถกระทำได้โดยการระดมความคิด (brain storming) จากผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ (scholars) ทั้งในส่วนที่เป็นฝ่ายวิชาการและผู้ปฏิบัติงานตามมติของพลังอำนาจของชาติ รวมถึงการรวมข้อมูลเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้สิ่งสำคัญในการสรุปรวมยอด (conceptualize) จากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมมา เพื่อให้ได้ว่าจะอะไรจะเป็นประเด็นสำคัญ ซึ่งส่งผลต่อกระบวนการตรวจสอบสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ และนำไปสู่กระบวนการพัฒนาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ต่อไปนั้น ขึ้นอยู่กับว่า ประเด็นเหล่านั้นส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ตั้งแต่ความมั่นคงระดับพื้นฐานไปจนถึงความมั่นคงในระดับชาติอย่างไร โดยการพิจารณาจะคำนึงเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง ดังนี้

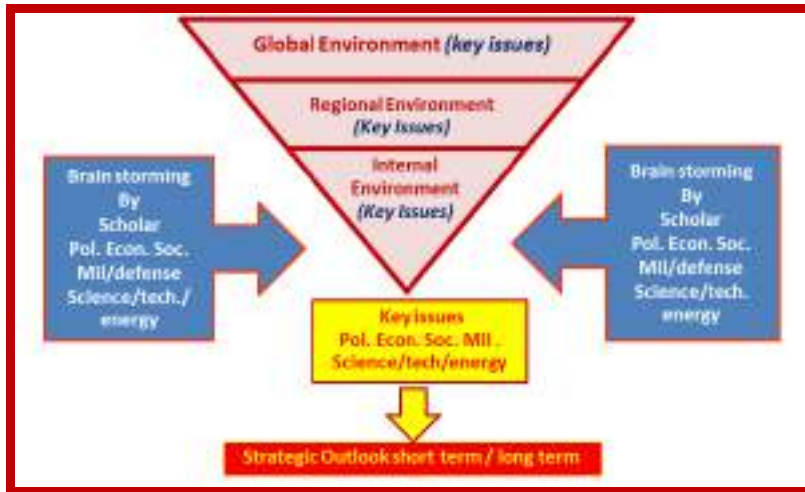
๑. ความมั่นคงของมนุษย์ (human security) ซึ่งเป็นความมั่นคงระดับปัจเจกบุคคลที่แต่ละบุคคลจะดำรงอยู่ได้ โดยความมั่นคงในระดับนี้อาจอยู่ในรูปของ ความมั่นคงทางอาหาร (food security) หรือความปลอดภัยจากปัญหาของภัยธรรมชาติ โรคระบาดต่าง ๆ เป็นต้น

๒. ความมั่นคงทางสังคมหรือชุมชน (social/community security) ซึ่งมักจะอยู่ในรูปของความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม โดยมีการรวมกลุ่มของชุมชนและสังคมเพื่อจัดการปัญหาภายในชุมชนของตนเอง รวมถึงการมีองค์กระดัดท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อจัดการปัญหาภายในชุมชน

๓. ความมั่นคงของประเทศ (national security) ซึ่งจะหมายรวมถึงการรักษาผลประโยชน์ของชาติ (national interest) โดยเฉพาะที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม (tangible) ดังนั้น ความมั่นคงของประเทศจึงอาจหมายรวมถึง การมีเมืองภายในประเทศที่เข้มแข็ง มีเสถียรภาพ มีเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างต่อเนื่องและมีความยั่งยืน คนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจ การมีหลักประกันทางทหารที่เข้มแข็งพอต่อการปกป้องผลประโยชน์ของชาติโดยเฉพาะทรัพยากรที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ การมีแหล่งพลังงานที่พอเพียงต่อการพัฒนาบนพื้นฐานของความสมดุลและยั่งยืน เป็นต้น

ภายใต้เงื่อนไข (condition) สำคัญ สามระดับซึ่งเกี่ยวข้องกับความมั่นคง ตั้งแต่ ความมั่นคงของมนุษย์ (human security) ความมั่นคงทางสังคมหรือชุมชน (social/community security) จนถึงความมั่นคงของประเทศ (national security) เป็นประเด็นสำคัญในการนำมาใช้เป็นข้อพิจารณาในการสรุปรวมยอด (conceptualize) จากข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รวบรวมมาจากการระดมความคิด (brain storming) ว่าอะไรจะเป็นประเด็นสำคัญเพื่อใช้ในกระบวนการตรวจสอบสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ โดยมีแนวคิดตามกลุ่มแผนภาพที่แสดงถึงลำดับขั้นในการกำหนดประเด็นสำคัญ (key issues) ในการตรวจสอบสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ดังนี้

๒.๒ กลุ่มแผนภาพ ลำดับขั้นในการกำหนดประเด็นสำคัญ (key issues) เพื่อใช้ในกระบวนการตรวจสอบสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์



แผนภาพ ๖: แนวคิดการกำหนดประเด็นสำคัญ (KEY ISSUES)
เพื่อใช้ในการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์

จากแผนภาพ ๖ แสดงถึงแนวคิดที่เป็นกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งประเด็นสำคัญ (key issues) โดยการเริ่มต้นจากการระดมความคิดจากผู้เชี่ยวชาญ (scholars) ในมิติต่าง ๆ ในแนวราบ อันได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหารการป้องกันประเทศ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน รวมถึงในมิติแนวตั้ง ๓ ระดับ อันได้แก่ สถานะแวดล้อมระดับโลก (global environmental level) สถานะแวดล้อมในระดับภูมิภาค (regional environmental level) และสถานะแวดล้อมในระดับภายในประเทศ (internal environmental level)

การระดมความคิด ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ในลักษณะตัดขวางกันระหว่างแนวตั้ง และแนวราบ (cross section analysis) จะได้ผลลัพธ์ออกมาเป็นประเด็นสำคัญในการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ซึ่งจะต้องนำมาวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การกำหนดภาพทางยุทธศาสตร์ในอนาคต (strategic outlook) ทั้งในระยะสั้น และระยะยาวต่อไป

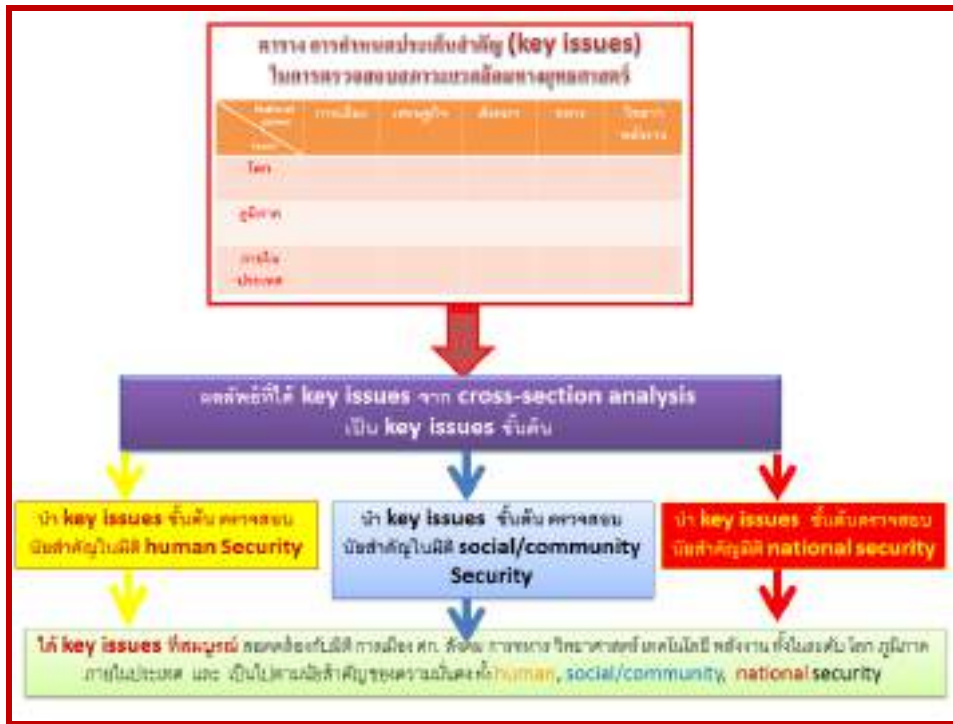
ระดับการวิเคราะห์	การเมือง	เศรษฐกิจ	สังคม	ทหาร	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
โลก					
ภูมิภาค					
ภายในประเทศ					

แผนภาพ ๗: ตารางบันทึก การกำหนดประเด็นสำคัญเพื่อใช้ในการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์

จากแผนภาพ ๗ เป็นตารางช่วยในการบันทึก ประเด็นสำคัญต่าง ๆ ซึ่งได้มาจากการระดมความคิดซึ่งเป็นการวิเคราะห์ในลักษณะตัดขวาง ระหว่างมิติการเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหารการป้องกันประเทศ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน ซึ่งเป็นมิติในแนวราบ กับมิติที่เป็นระดับการวิเคราะห์ ตั้งแต่ระดับโลก



ระดับภูมิภาค และระดับภายในประเทศ ซึ่งเป็นมิติในแนวตั้ง ทั้งนี้ ผลลัพธ์ที่บักทิกไว้จะเป็นประเด็นสำคัญในขั้นต้น (first draft key issues) ซึ่งจะต้องทำให้มีความสมบูรณ์ต่อไปเพื่อใช้ในกระบวนการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์



แผนภาพ ๘: กระบวนการนำกำหนดประเด็นสำคัญที่สมบูรณ์ไปใช้ในการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์

จากแผนภาพ ๘ เมื่อได้ผลลัพธ์จากการวิเคราะห์ตัดขวาง (cross section analysis) ซึ่งบันทึกลงในตารางตามแผนภาพ ๗ แล้ว ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นเพียงประเด็นสำคัญในขั้นต้น (first draft key issues)

สิ่งสำคัญประการต่อมา จำเป็นจะต้องมีการตรวจสอบถึงความเหมาะสมของประเด็นสำคัญต่าง ๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์ตัดขวางในขั้นต้นอีกครั้งหนึ่ง สาเหตุเนื่องด้วยอาจมีประเด็นสำคัญบางประการที่ได้จากการวิเคราะห์ตัดขวางที่ยังไม่รอบด้านเพียงพอต่อการนำไปใช้วิเคราะห์ในกระบวนการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ทั้งนี้ประเด็นสำคัญที่ได้จากการวิเคราะห์ตัดขวาง จะต้องเป็นประเด็นที่มีนัยสำคัญ (significant) กับงานความมั่นคงอย่างน้อยในสามส่วน ได้แก่ ความมั่นคงของมนุษย์ (human security) ความมั่นคงทางสังคมหรือชุมชน (social/community security) และ ความมั่นคงของประเทศ (national security) เป็นสำคัญ ดังนั้นการตรวจสอบถึงความมีนัยสำคัญดังกล่าว จึงเป็นการตรวจสอบให้ชัดเจนตามแนวคิดของความมั่นคงทั้งสามประการดังที่ได้กล่าวแล้ว และ ผลลัพธ์จากการตรวจสอบถึงความมีนัยสำคัญ (significant) ต่องานความมั่นคงทั้งสามส่วน จะได้ประเด็นสำคัญที่สมบูรณ์และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน (common ground key issues) เมื่อพิจารณาจากประเด็นสำคัญทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหารการป้องกันประเทศ และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีการพลังงานสามารถวิเคราะห์รวมกันได้อย่างเป็นองค์รวม (holistic) เพื่อนำไปใช้ในการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ได้อย่างเหมาะสมต่อไป



ขั้นตอนที่ ๒ การกำหนดแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการวิเคราะห์สถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์

การกำหนดแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลที่เกี่ยวข้องนับว่ามีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ในกระบวนการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ โดยเป็นขั้นตอนที่ต่อจากการกำหนดประเด็นสำคัญ (key issues) ทั้งนี้ภาพในอนาคตทางยุทธศาสตร์ (strategic outlook) จะเป็นอย่างไร ขึ้นอยู่กับการเลือกเอาแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวิเคราะห์

สำหรับเงื่อนไขสำคัญในการเลือกแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ประเด็นสำคัญ (key issues) เพื่อกำหนดภาพทางยุทธศาสตร์ในอนาคตนั้น ควรจะใช้ทฤษฎีที่มีความเป็นสากล (generalize) โดยมากมักจะใช้ทฤษฎีใหญ่ (grand theory) เป็นหลักในการวิเคราะห์ก่อน แต่อาจจะเพิ่มเติมด้วยทฤษฎีระดับกลาง (middle range theory) และทฤษฎีในระดับฐานราก (local/ground theory) ได้ หากเห็นว่าจะช่วยให้ภาพทางยุทธศาสตร์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

ในส่วนของข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องควรจะต้องมีความทันสมัยไม่เก่าจนเกินไป ระยะเวลาที่เหมาะสมอาจจะอยู่ในช่วง ๑ ปี แต่ไม่เกิน ๓ ปี ซึ่งถ้าหากใช้ข้อมูลที่เก่ามากก็อาจทำให้ภาพทางยุทธศาสตร์ในอนาคตมีความคลาดเคลื่อนไปจากสิ่งที่ควรจะเป็นได้

สำหรับโครงสร้างสำคัญในการเลือกแนวคิดทฤษฎีในแต่ละมิติมาใช้ในการวิเคราะห์ในกระบวนการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ในแต่ละมิตินั้น มีดังนี้

มิติทางการเมือง: แนวคิดทฤษฎีและข้อมูลต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ขั้นต้น ควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง การบริหารรัฐกิจ/การบริหารงานสาธารณะ และ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

มิติทางเศรษฐกิจ: แนวคิดทฤษฎีและข้อมูลต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ขั้นต้น ควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค โดยเฉพาะ มาตการการเงินการคลัง และทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค ซึ่งมีทฤษฎีที่สำคัญได้แก่ ทฤษฎีผู้ผลิต และทฤษฎีผู้บริโภค รวมถึง ข้อมูลการรายงานสถานภาพเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้ ทฤษฎีที่ว่าด้วยกลไกความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ และ ข้อมูลที่ประเทศไทยได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับกลไกความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เป็นอีกส่วนหนึ่งที่น่านำมาใช้ในการวิเคราะห์ เป็นต้น

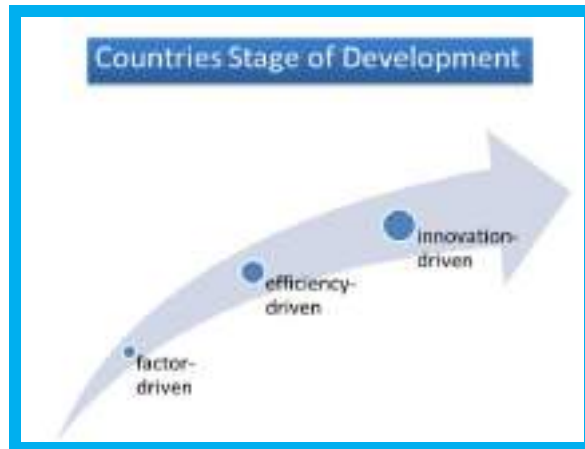
มิติทางสังคมจิตวิทยา: ทฤษฎีและข้อมูลต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ขั้นต้น ควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ โครงสร้างทางสังคม ความเข้มแข็งทางสังคมและวัฒนธรรม ข้อมูลที่ควรนำมาพิจารณาในเรื่องสังคมได้แก่ ระดับของคุณภาพการศึกษาของประเทศ ระบบสุขภาพอนามัยของประชาชน ระดับปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่ส่งผลกระทบต่อ ทั้งในระดับชุมชน และระดับประเทศ

มิติทางการทหารและการป้องกันประเทศ: ทฤษฎีและข้อมูลต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ขั้นต้น ควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการทางทหาร โดยเฉพาะภัยคุกคามที่สำคัญ ทั้งที่เป็นสงคราม และมีใช้สงคราม ซึ่งหมายถึงอำนาจกำลังรบเปรียบเทียบ อันได้แก่ อาวุธยุทโธปกรณ์ (ทั้งจำนวนและคุณภาพ) รวมถึงเจตจำนงหรือสิ่งบอกเหตุสำคัญที่จะเป็นภัยคุกคามทางทหารที่เกิดจากการสงคราม และมีใช้การสงคราม

มิติในด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน: ทฤษฎีและข้อมูลต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ขั้นต้น ควรเป็นเรื่องการสร้างนวัตกรรมทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศ รวมถึงจะต้องกล่าวถึงการพัฒนากำลังงานทางเลือกต่าง ๆ ของประเทศ และการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้

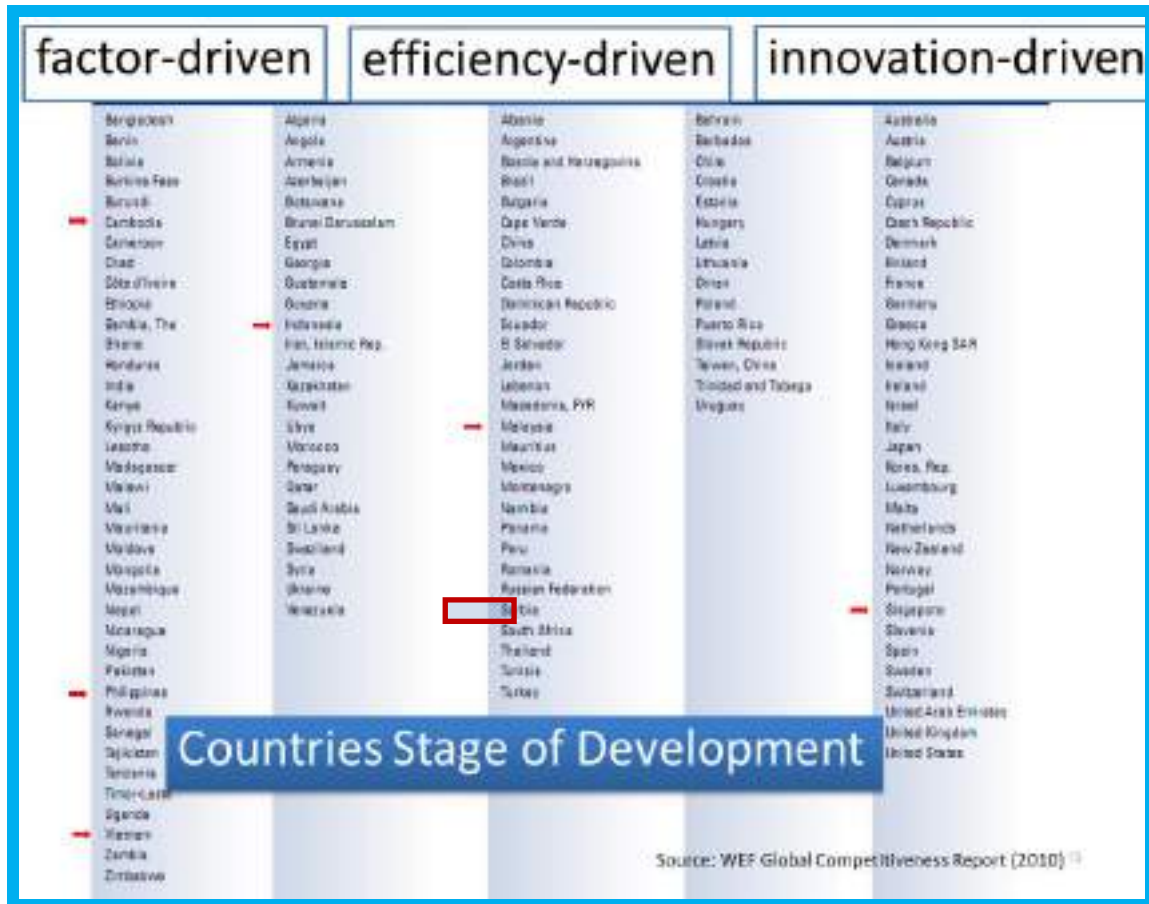


ให้เกิดการประหยัดต่อการใช้พลังงาน นอกจากนี้ยังรวมถึงการสร้างนวัตกรรมที่จะลดปัญหาที่จะเกิดกับสิ่งแวดล้อม เป็นประเด็นสำคัญ



แผนภาพ ๙ : แสดงถึงการสร้างนวัตกรรมเพื่อใช้ในการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศ

จากแผนภาพ ๙ เป็นการแสดงถึงลำดับขั้นของการใช้นวัตกรรมในการพัฒนาประเทศในขั้นที่ ๑ (factor driven) เป็นลักษณะโครงสร้างของประเทศที่นำต้นทุนเดิมของประเทศหรือใช้ฐานทรัพยากรเดิมทั้งหมดที่มีอยู่มาใช้ในการพัฒนาประเทศในขั้นที่ ๒ (efficiency driven) เป็นลักษณะโครงสร้างของประเทศที่เริ่มมีการใช้เทคโนโลยีมาพัฒนาประเทศมากขึ้นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพแต่ยังไม่ได้สร้างนวัตกรรมใหม่ขึ้นมารองรับในขั้นที่ ๓ (innovation driven) เป็นลักษณะโครงสร้างของประเทศที่มีการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ แต่ละประเทศอยู่ในขั้นใดนั้น ได้แสดงไว้แล้วในแผนภาพที่ ๑๐



แผนภาพ ๑๐ : ตราสารประเทศที่ใช้นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาประเทศ

กล่าวโดยสรุปแล้ว การนำแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในกระบวนการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ควรคำนึงถึงภาพของความมั่นคงอย่างเป็นองค์รวม (holistic) เป็นสำคัญไม่ว่าจะเป็นมิติของประเด็นสำคัญทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหารการป้องกันประเทศ รวมถึง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และการพลังงาน ในขณะที่เดียวกันมิติของระดับในการวิเคราะห์ที่ตั้งแต่ละระดับโลก ระดับภูมิภาคและภายในประเทศจะเป็นเงื่อนไขที่สำคัญอีกประการหนึ่ง นอกจากนี้ มิติของแนวคิดด้านความมั่นคงทั้งความมั่นคงของมนุษย์ (human security) ความมั่นคงทางสังคมหรือชุมชน (social/ community security) และความมั่นคงของประเทศ (national security) จะเป็นเงื่อนไขที่จะต้องนำมาใช้ในการประเมินสถานะแวดล้อมอีกด้วย ดังนั้นแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลที่น่านำมาใช้นั้นจึงต้องมีความรอบด้านและเป็นองค์รวมให้มากที่สุด อย่างไรก็ตามตัวอย่างแนวคิด ทฤษฎี และข้อมูลที่เอกสารฉบับนี้ได้นำเสนอไปนั้น เป็นเพียงตัวอย่างขั้นต้น ผู้ที่จะดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์ในระดับชาติอาจพิจารณาเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม แต่มีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงอยู่เสมอ ๓ สิ่ง ได้แก่ ๑) ประเด็นสำคัญ (key issues) ๒) ระดับในการวิเคราะห์ทั้งระดับโลก ภูมิภาค และภายในประเทศ และ ๓) การพิจารณาเลือกใช้แนวคิดทฤษฎีและข้อมูลต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความมั่นคงทั้งสามระดับก็เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ต้องใช้วิเคราะห์ในกระบวนการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์



ขั้นตอนที่ ๓ การวิเคราะห์ภาพแนวโน้มในอนาคต

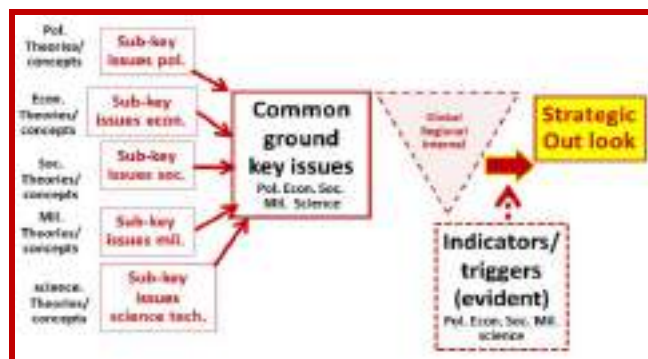
การวิเคราะห์ภาพแนวโน้มในอนาคตเป็นการนำแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ภาพสถานการณ์ ตามประเด็นสำคัญที่สมบูรณ์และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน (common ground key issues) โดยการวิเคราะห์จะเป็นการนำหลักการต่าง ๆ ที่อยู่ในแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลที่เกี่ยวข้องเข้าไปศึกษาผ่านปัจจัยสำคัญที่สมบูรณ์แล้ว

สิ่งสำคัญ : การวิเคราะห์จะต้องศึกษาปรากฏการณ์ต่าง ๆ ตามปัจจัยสำคัญที่นำมาพิจารณาอย่างเป็นพลวัต (dynamic) ดังนั้น สิ่งที่จะต้องพิจารณาและหาคำตอบให้ได้ก็คือ แนวโน้มสถานการณ์จะเป็นอย่างไรจะต้องมี **สิ่งบอกเหตุ หลักฐาน (indicator/trigger/evident)** ซึ่งจะนำไปสู่ภาพในอนาคต สำหรับสิ่งบอกเหตุ หลักฐาน (indicator/trigger/evident) จะเป็นอะไรและอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับว่าแนวคิดตามทฤษฎีหรือข้อมูลที่นำมาพิจารณาวิเคราะห์เป็นอย่างไร ภาพในอนาคตที่เกิดขึ้นก็จะนำไปตามหลักการภายใต้แนวคิดทฤษฎีและข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ เช่น

ถ้าแนวโน้มคิดว่าด้วยภัยคุกคามทางทหารซึ่งตามหลักทฤษฎีจะต้องประกอบด้วย สิ่งสำคัญสองประการ คือ ชีตความสามารถทางทหาร (military capability) และความมุ่งมั่นของชาติ (national intent) ที่จะรุกรานประเทศอื่น เพื่อครอบครองทรัพยากรสำคัญของประเทศอื่น ดังนั้น หากประเทศ U (ประเทศสมมติ) มีขีดความสามารถทางทหารที่สูงกว่าประเทศ Ir (ประเทศสมมติ) และ ประเทศ U ต้องการทรัพยากรที่มีอยู่มากในประเทศ Ir แนวโน้มประเทศ U ก็น่าจะเป็นประเทศที่เป็นภัยคุกคามต่อประเทศ Ir

ในทางกลับกันหากประเทศ U เป็นประเทศที่ไม่มีขีดความสามารถทางทหารเพียงพอ หรือ ขาดความมุ่งมั่นของชาติ ประการใดประการหนึ่ง หรือทั้งสองประการ ประเทศ U ก็ไม่น่าจะเป็นภัยคุกคามกับประเทศ Ir เป็นต้น

ดังนั้น ชีตความสามารถทางทหาร และ ความมุ่งมั่นของชาติ จึงเป็นสิ่งบอกเหตุ หลักฐาน (indicator/trigger/evident) ซึ่งจะนำไปสู่ภาพในอนาคต ว่าประเทศ U จะรุกรานประเทศ Ir หรือไม่



แผนภาพ ๑๑: การนำแนวคิดทฤษฎีและข้อมูล มาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อกำหนดภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์

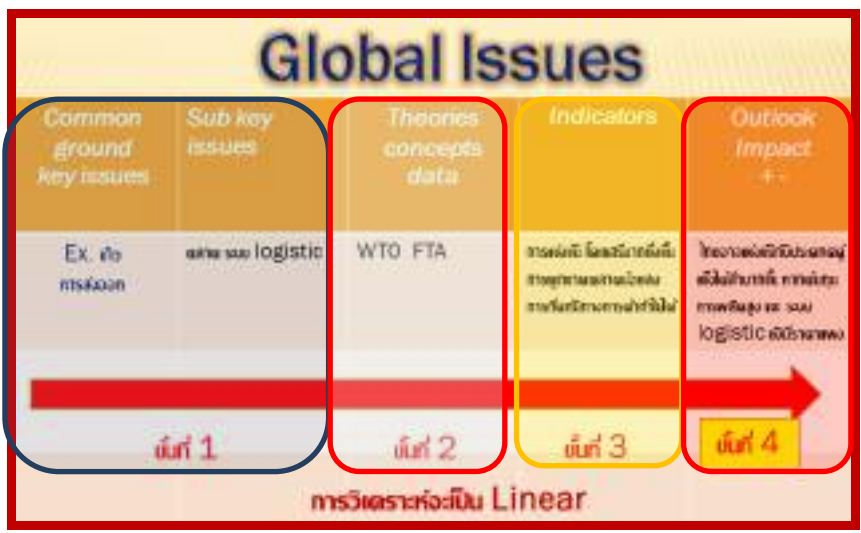
จากแผนภาพ ๑๑ แสดงให้เห็นถึงการนำแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลในด้านต่าง ๆ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา การทหารการป้องกันประเทศ และ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีการพลังงาน มาใช้วิเคราะห์ประเด็นสำคัญที่สมบูรณ์และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน (common ground key issues) ทั้งนี้แนวคิดในแต่ละด้านอาจมีประเด็นย่อย (sub-key issues) ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญที่สมบูรณ์ๆ และเมื่อมีการวิเคราะห์แล้วจะต้องกำหนดให้ได้ว่ามีอะไรบ้างที่เป็นสิ่งบอกเหตุ หลักฐาน (indicator/trigger/evident) ที่จะนำไปสู่ภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์



(strategic outlook) ซึ่งต้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กันกับสิ่งบอกเหตุ หลักฐาน ที่ได้กำหนดไว้ตามหลักการภายใต้แนวคิด ทฤษฎีและข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ ๔ การกำหนดภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์ (strategic outlook) และผลกระทบทางยุทธศาสตร์ (strategic impact) ที่จะเกิดขึ้นกับประเทศ

การกำหนดภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์นั้นเป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องมาจากขั้นตอนของการวิเคราะห์ภาพแนวโน้มในอนาคต ดังนั้นภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์จะเป็นอย่างไรจึงขึ้นอยู่กับวิเคราะห์ที่มีความรอบด้านและเป็นองค์รวมเป็นสำคัญ แต่สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งของการกำหนดภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์คือ จะต้องสามารถประเมินได้ว่าจะเกิดผลกระทบอะไรบ้างกับความมั่นคงของมนุษย์ ความมั่นคงของชุมชนและสังคม และความมั่นคงของประเทศ อีกทั้งจะต้องสามารถกำหนดได้ว่ามีอะไรบางอย่างที่ส่งผลกระทบต่อทั้งดี และเสียกับความมั่นคงโดยรวมของประเทศ ซึ่งผลกระทบดังกล่าว จะนำไปสู่การกำหนดได้ว่าอะไรเป็นโอกาส (opportunity) อะไรเป็นอุปสรรค (threat) ต่อความก้าวหน้า และส่งเสริมในการพัฒนาประเทศ



แผนภาพ ๑๒ : ตัวอย่างตารางบันทึกการวิเคราะห์ภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์และผลกระทบกับประเทศ

จากแผนภาพ ๑๒ เป็นตัวอย่างของการวิเคราะห์ภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์ (strategic outlook) รวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับประเทศ จากแผนภาพกำหนดได้ว่า ข้าวและการส่งออกข้าว เป็นประเด็นสำคัญที่สมบูรณ์และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน (common ground key issues) ส่วนประเด็นย่อย (sub-key issues) ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่สมบูรณ์ฯ ได้แก่เรื่องตลาด และระบบ logistic โดยการวิเคราะห์ใช้แนวคิดทฤษฎีและข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับองค์การการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะ องค์การการค้าโลก (WTO) รวมถึงกลไกความร่วมมือตามแนวทางของการค้าเสรี จะได้แนวคิดสำคัญคือ เขตการค้าเสรี (FTA) ซึ่งทั้งสองแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง (WTO และ FTA) จะเป็นกรอบสำคัญในการวิเคราะห์ประเด็นสำคัญที่สมบูรณ์ฯ ในเรื่องข้าว ทั้งนี้ สิ่งบอกเหตุ และหลักฐานสำคัญซึ่งจะส่งผลกระทบต่อภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์ได้แก่เรื่อง การขยายตัวของเขตการค้าเสรีมีมากขึ้น การผูกขาดตลาดข้าวทำได้น้อยลงและลำบากยิ่งขึ้น การกีดกันทางการค้าทำไม่ได้ในกรอบการค้าเสรี ภาพในอนาคตไทยอาจแข่งขันด้านการค้าข้าวในตลาดโลกได้ยากยิ่งขึ้นหากต้นทุนการผลิตของไทยมีสูงกว่าคู่แข่ง ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับไทยในบางส่วนที่จะเป็นโอกาส (opportunity) ไทยสามารถที่จะส่งออกไปสู่ตลาดต่าง ๆ ได้มากขึ้น ภายใต้กฎ



การค้าเสรีของ WTO แต่อย่างไรก็ตามไทยอาจพบกับอุปสรรคในการแข่งขันกับประเทศคู่แข่งหากต้นทุนการผลิตสูงกว่าประเทศคู่แข่ง และระบบ logistic ยังมีราคาแพงโดยเฉพาะระบบขนส่งคมนาคม นอกจากนี้หากไทยต้องทำข้อตกลงการค้าเสรี (FTA) กับประเทศที่มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าไทย ไทยอาจไม่สามารถแข่งขันการค้าข้าวได้หากคุณภาพของข้าวใกล้เคียงกับประเทศที่ทำข้อตกลงการค้าเสรีด้วย เช่น จีน และเวียดนาม เป็นต้น ซึ่งประเด็นเหล่านี้จะเป็นอุปสรรค (threat) ที่สำคัญกับการค้าข้าวของไทย

๒.๓ บทสรุปการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์

การตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์เป็นเรื่องสำคัญประการแรกของกระบวนการพัฒนาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ ทั้งนี้การตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์เป็นกระบวนการเพื่อกำหนดภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์ (strategic outlook) ที่ถือได้ว่าเป็นโจทย์ตั้งต้นเพื่อใช้ในการพัฒนายุทธศาสตร์ต่อไป และภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์จะเป็นการกำหนดทิศทางในอนาคตว่ามีประเด็นใดที่เป็นโอกาส (opportunity) และประเด็นใดที่เป็นอุปสรรค (threat)

สำหรับขั้นตอนในกระบวนการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ จะต้องเริ่มต้นด้วยการกำหนดประเด็นสำคัญที่สมบูรณและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน (common ground key issues) รวมถึง ประเด็นย่อย (sub-key issues) ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่สมบูรณและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน จากนั้นในขั้นตอนที่ ๒ จะต้องพิจารณานำแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการวิเคราะห์ และนำไปสู่ขั้นที่ ๓ คือ การนำผลของการวิเคราะห์ไปกำหนดสิ่งบอกรเหตุ หลักฐาน (indicator/trigger/evident) ที่จะนำไปสู่ภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์ (strategic outlook) และขั้นตอนที่ ๔ ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้าย คือ การกำหนดภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์รวมถึงผลกระทบที่จะเกิดกับความมั่นคงของประเทศ ตั้งแต่ความมั่นคงของมนุษย์ ความมั่นคงของชุมชนและสังคม รวมถึงความมั่นคงของประเทศในท้ายที่สุด ทั้งนี้ผลกระทบที่เกิดขึ้นจะต้องกำหนดได้ว่า อะไรเป็นโอกาส และอะไรเป็นอุปสรรค ที่ส่งผลต่อกระบวนการพัฒนาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ต่อไป



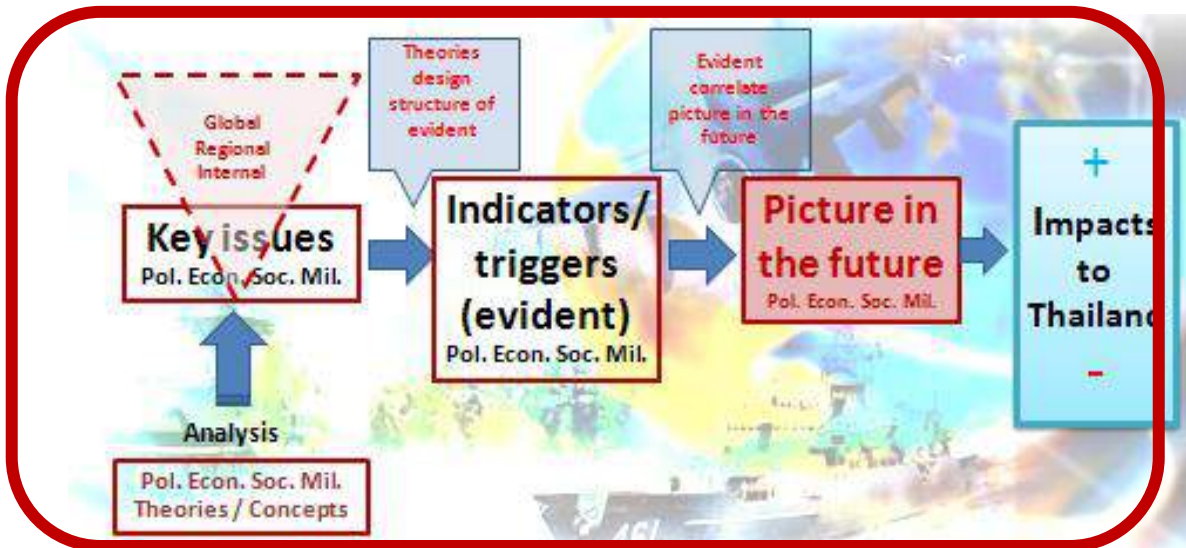
ตัวอย่างการประเมินสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์

การประเมินสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ของนักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่น ๗ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ และผลลัพธ์สุดท้ายที่ได้จากการประเมินฯ จะเป็นภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์ (STRATEGIC OUTLOOK)

เรื่อง

“แนวโน้มภาพในอนาคตประเทศไทย ปี พ.ศ.๒๕๕๘” (Thailand’s Outlook 2015)

๑. กระบวนการจัดทำภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์ (Strategic Outlook Methodology)



ภาพกระบวนการจัดทำภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์

กระบวนการจัดทำภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์ (Strategic Outlook Methodology) โดยตรวจสอบสถานะแวดล้อม เพื่อมองภาพอนาคตข้างหน้าของประเทศไทยในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งนักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ ๗ ได้กำหนดกระบวนการไว้ ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑.๑ การตรวจสอบสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย (Environmental Scanning) เพื่อหาประเด็นสำคัญ (Key Issues) โดยพิจารณาทั้งประเด็นสำคัญของสถานการณ์ระดับโลก (Global Level) ระดับภูมิภาค (Regional Level) และระดับภายในประเทศ (Internal Level) ด้วยการวิเคราะห์ตามบริบทและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมิติด้านการเมือง มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม และมิติด้านการทหาร

๑.๒ การกำหนดตัวบ่งชี้ (Indicators) และปัจจัยสำคัญ (Triggers) ที่ส่งผลให้เกิดภาพเหตุการณ์ในอนาคตอย่างชัดเจน ทั้ง ๔ มิติ (การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการทหาร)

๑.๓ การวิเคราะห์เพื่อคาดการณ์ภาพเหตุการณ์ในอนาคตที่จะเกิดขึ้น (Pictures in the Future) ภายในปี พ.ศ.๒๕๕๘ ด้วยฐานคิดจากแนวคิดหลักการ ทฤษฎี ข้อมูล และสารสนเทศร่วมกับตัวบ่งชี้และปัจจัยสำคัญ



๑.๔ การวิเคราะห์ผลกระทบ (Impacts) ที่จะเกิดขึ้นกับประเทศไทยทั้งในทางบวกและทางลบจากภาพเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นตามข้อ ๑.๓



แผนภาพ ๑๓ : กระบวนและขั้นตอนความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นสำคัญ กับการวิเคราะห์ภาพในอนาคต

๒. สรุปแนวโน้มภาพในอนาคตประเทศไทย ปี พ.ศ.๒๕๕๘

สำหรับ Outlook ในเหตุการณ์หรือประเด็นสำคัญ ที่ได้จากกระบวนการข้างต้น ประกอบด้วยประเด็นดังต่อไปนี้

๒.๑ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี (Technology Change)

การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ส่งผลให้โลกแคบลงไร้พรมแดน สามารถติดต่อสื่อสารกันในลักษณะ Real Time ทำให้เกิดสังคมเครือข่ายออนไลน์ หรือ Social Network เช่น Facebook, Twitter เป็นต้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อรัฐชาติโดยตรง ดังปรากฏการณ์ Jasmine Revolution ที่ใช้ข้อมูลจาก Wikileaks เผยแพร่ผ่าน Social Network ประเทศที่มีผู้นำการปกครองแบบผูกขาดจะให้ความสำคัญและพยายามป้องกันปัญหาดังกล่าวอย่างเต็มที่ ดังนั้นประเด็น Social Network เป็นการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่มีผลกระทบต่อภาพในอนาคตของประเทศไทย

ภาพอนาคตที่มีการใช้ช่องทางการสื่อสารดังกล่าวเป็นเครื่องมือทางการเมือง ตลอดจนใช้โฆษณาสินค้าบริการมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็จะมีการใช้เครื่องมือดังกล่าวในทางที่ผิด และการค้นหาข้อมูลความลับขององค์กร และบุคคลซึ่งละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวเป็นส่วนตัวมากขึ้น

ผลกระทบต่อไทยด้านลบจะมีแนวโน้มการใช้เครื่องมือนี้เพื่อสร้างความแตกแยก การก่ออาชญากรรม การยกยอกทริพย์ ส่วนด้านบวกจะนำไปใช้ในการลดค่าใช้จ่ายและต้นทุนการขายสินค้าและบริการ เนื่องจากเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้รวดเร็วและกว้างขวาง ตลอดจนการสื่อสารภาครัฐให้เข้าถึงประชาชนมากขึ้น

๒.๒ การเปลี่ยนแปลงระบบโลก (World System Change)

โลกกำลังก้าวเข้าสู่ระบบหลายขั้วอำนาจ (Multi-Polarity) โดยเฉพาะอย่างยิ่งจีนกำลังก้าวสู่ความเป็นมหาอำนาจใหม่ จากอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ที่ถูกคาดว่าจะกลายเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดแซงหน้าสหรัฐอเมริกา ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ แม้จีนจะใช้นโยบายเรื่องการผงาดขึ้นอย่างสันติ แต่ระยะหลังได้



แสดงท่าทีแข็งกร้าวมากขึ้น เช่นการตอบโต้ประเทศตะวันตกกรณีมอบรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพให้นาย Liu Xiaobo นักต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยจีน และกรณีปัญหาหมู่เกาะสแปรตลีย์ เป็นต้น

ภาพอนาคตสหรัฐอเมริกาจะเพิ่มความพยายามในการดำเนินยุทธศาสตร์ปิดล้อมจีน โดยร่วมมือกับพันธมิตรในภูมิภาค ขณะเดียวกันก็จะพยายามดำเนินยุทธศาสตร์เพื่อปฏิสัมพันธ์กับจีนไปพร้อม ๆ กัน

ผลกระทบต่อไทยด้านบวก จะได้ประโยชน์จากตลาดการค้าขนาดใหญ่ของจีนเนื่องจากการมีภูมิรัฐศาสตร์ใกล้เคียงกัน และจีนมียุทธศาสตร์สร้างเส้นทางออกทางทะเลด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนด้านลบคือสินค้าจีนที่มีต้นทุนการผลิตต่ำส่งผลให้ SME ของไทยประสบปัญหาได้ สำหรับผลกระทบด้านความมั่นคงมีความเป็นไปได้ที่จีนจะแสดงท่าทีแข็งกร้าวในบางกรณี

๒.๓ ความมั่นคงไม่ตามแบบ (Non-Traditional Securities: NTS)

๒.๓.๑. ความมั่นคงด้านอาหาร จากประชากรที่เพิ่มขึ้น ทำให้ความต้องการอาหารเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติที่รุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลต่อปริมาณและคุณภาพน้ำ และการเร่งพัฒนาอุตสาหกรรม โดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

ภาพอนาคตอาหารและน้ำมีคุณภาพลดลงและขาดแคลน นำไปสู่การกักตุนและราคาสูงขึ้น

ผลกระทบต่อไทยเนื่องจากมีภูมิประเทศเหมาะสมในการปลูกพืชและทำปศุสัตว์ จึงมีโอกาสนำสินค้านำเข้าได้มากและมีราคากำไรสูงขึ้น

๒.๓.๒. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) และภัยพิบัติทางธรรมชาติ (Natural Disaster)ภาวะก๊าซเรือนกระจกส่งผลให้โลกมีอุณหภูมิสูงขึ้น เกิดภัยพิบัติในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลก

ภาพอนาคตโลกจะเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติขนาดใหญ่และถี่มากขึ้น

ผลกระทบต่อไทย มีการอพยพย้ายถิ่นไปในพื้นที่ปลอดภัย พื้นที่เพาะปลูกเสียหายระดับน้ำทะเลสูงขึ้นลุกล้ำพื้นที่ชายฝั่งและฤดูกาลเปลี่ยนแปลงไป

๒.๓.๓. อาชญากรรมและการก่อการร้ายข้ามชาติการเปลี่ยนแปลงของสังคมทำให้แนวความคิด ในแบบรัฐชาติถูกปรับเปลี่ยนเป็นแบบประชาสังคมที่เน้นไปยังกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมที่มีพลังอำนาจต่อรองพลังอำนาจในการบริหารของรัฐ แนวความคิดนี้ก่อให้เกิดอาชญากรรมและการก่อการร้ายข้ามชาติ เช่น กลุ่มอัลกออิดะห์ เป็นต้น กรณีข่าวการเสียชีวิตของ บิน ลาดิน เป็นสถานการณ์ปัจจุบันที่สำคัญต่อประเด็นนี้

ภาพอนาคตเกิดการก่อการร้ายเพิ่มขึ้น และการต่อต้านการก่อการร้ายจะถูกกำหนดเป็นวาระของโลกที่ต้องร่วมมือกัน มีการแทรกแซงจากประเทศมหาอำนาจในการปราบปรามการก่อการร้าย โดยไทยจะถูกใช้เป็นเส้นทางผ่าน เป็นแหล่งพักพิงชั่วคราวและจัดหาสิ่งสนับสนุนการปฏิบัติการมากขึ้น

ผลกระทบต่อไทยคือ ไทยอาจจะประสบปัญหาการก่อการร้ายเนื่องจากเป็นพันธมิตรกับประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐบาลสูญเสียงบประมาณมากขึ้นในการเพิ่มมาตรการป้องกันอาชญากรรมและการก่อการร้าย

๒.๔ ตะวันออกกลาง (Middle East)

๒.๔.๑ วิกฤตการณ์พลังงาน โลกจะมีน้ำมันใช้อีกไม่เกิน ๓๐ ปี ตะวันออกกลางเป็นแหล่งผลิตและส่งออกน้ำมันดิบถึง ๖๓ % แต่กำลังประสบกับปัญหาทางการเมือง และพลังงานนิวเคลียร์ประสบปัญหาความไม่มั่นใจด้านความปลอดภัยจากกรณีปัญหาการรั่วไหลของสารกัมมันตรังสี เช่น กรณีโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ระเบิดที่ประเทศญี่ปุ่น



ภาพอนาคต พลังงานฟอสซิลของโลกจะเหลือน้อยลง และราคาแพงขึ้น มีการแย่งชิงพลังงาน และเร่งหาพลังงานทดแทน

ผลกระทบต่อไทยคือ ต้นทุนการผลิตการขนส่งและราคาสินค้าจะสูงขึ้น

๒.๔.๒ การปฏิวัติดอกมะลิ (Jasmine Revolution) พบว่า หลังจาก WikiLeaks ได้เปิดเผยข้อมูลด้านลบของรัฐบาลในตะวันออกกลาง เริ่มจากการทุจริตของรัฐบาลเผด็จการตูนีเซีย ต่อมาประชาชนได้ติดต่อกันผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์จนเกิดการประท้วงไปยังประเทศต่าง ๆ (Domino Effect)

ภาพอนาคต มีการประท้วงเรียกร้องในประเทศที่มีผู้นำการปกครองในลักษณะเผด็จการผูกขาดอำนาจและขาดธรรมาภิบาลไปทั่วโลกและอาจมีการแทรกแซงจากองค์กรระหว่างประเทศ

ผลกระทบต่อไทยคือ มีการอพยพของแรงงานและประชาชนหนีภัยทางการเมือง ประสบปัญหาน้ำมันขาดแคลนทำให้ราคาน้ำมันและราคาสินค้าเพิ่มสูงขึ้น

๒.๕ ความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitical Conflicts)

๒.๕.๑ ปัญหาชายแดนไทย-กัมพูชา กรณีพิพาทเรื่องเส้นเขตแดนตลอดแนวเขตแดนทั้งทางบกและทางทะเล ซึ่งทำให้เกิดการสู้รบตามแนวชายแดน เกิดความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สิน

ภาพอนาคตยังคงเกิดความขัดแย้งและการสู้รบ รวมทั้งอาจเกิดความขัดแย้งกับเมียนมาเช่นเดียวกับกรณีกัมพูชาเนื่องจากมีพื้นที่ทับซ้อนที่โต้แย้งกันอยู่หลายแห่ง

ผลกระทบต่อไทย คือ ต้องเผชิญปัญหาเช่นนี้ต่อไป ส่งผลให้การค้าและบรรยากาศการลงทุนชะลอตัว เป็นอุปสรรคต่อการรวมตัวสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.๒๕๕๘

๒.๕.๒ ปัญหาหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ (หมู่เกาะสแปรตลีย์และหมู่เกาะพาราเซล) มี ๖ ประเทศ ได้แก่ จีน ไต้หวัน ฟิลิปปินส์ เวียดนาม มาเลเซีย และบรูไน อ้างสิทธิเหนือเกาะดังกล่าว ทำให้จีนและสหรัฐอเมริกาเข้ามามีบทบาทเพื่อรักษาฐานอำนาจในภูมิภาคนี้

ภาพอนาคตมีความขัดแย้งสิทธิเหนือหมู่เกาะดังกล่าวโดยมีประเทศมหาอำนาจเข้ามาแทรกแซง

ผลกระทบต่อไทย คือ มีปัญหาความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศมหาอำนาจและกลุ่มประเทศที่อ้างสิทธิฯ และปัญหาในการคมนาคมขนส่งทางเรือผ่านเส้นทางดังกล่าว

๒.๖ กลไกความร่วมมือระหว่างประเทศ (Cooperative Mechanism) ความร่วมมือระหว่างประเทศมีหลายกรอบฯ แต่ที่น่าสนใจคือกลุ่ม BRICS ที่มีบราซิล รัสเซีย อินเดีย จีน และแอฟริกาใต้ เป็นสมาชิก มีประชากรรวมกันกว่า ๔๐ % และมี GDP รวมกันกว่า ๑๘ % ของโลก การรวมกลุ่มดังกล่าวมีแนวโน้มพัฒนาไปสู่ความร่วมมือทางด้านการเมือง เพื่อต่อกรกับกลุ่ม G7 เพิ่มมากขึ้น

ภาพอนาคตกลุ่ม BRICS จะมีอิทธิพลต่อโลกมากขึ้น และมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงมีบทบาทในการต่อกรกับ G7 ทำให้ระบบเศรษฐกิจและการเมืองของโลกมีดุลยภาพมากขึ้น

ผลกระทบต่อไทยคือ มีโอกาสด้านการค้าการลงทุนมากขึ้นทำให้เสถียรภาพทางเศรษฐกิจดีขึ้นจากช่วง ๒-๓ ปีที่ผ่านมา

๒.๗ ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community)

๒.๗.๑ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนปัจจุบันความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคง ยังขาดกลไกการป้องกันและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างกัน เนื่องจากกฎบัตรอาเซียนที่บัญญัติ



“ไม่แทรกแซงกิจการภายในของสมาชิก” รวมทั้งมีความแตกต่างทางด้านการเมืองระหว่างกัน อย่างไรก็ตามมีแนวโน้มความร่วมมือด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติเพิ่มมากขึ้น

ภาพอนาคต ความร่วมมือในประชาคมอาเซียนยังคงเป็นไปอย่างหลวมๆ แต่การพัฒนาจะเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป

ผลกระทบต่อไทย ด้านบวกไทยมีอิสระในการดำเนินนโยบายทางด้านการเมืองและความมั่นคง ส่วนด้านลบยากที่จะเกิดความไวเนื้อเชื้อใจกัน ทำให้เกิดการกระทบกระทั่งตามแนวชายแดนได้ง่าย

๒.๗.๒ **ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน** ได้กำหนดให้มีความร่วมมือเคลื่อนย้ายด้านสินค้า บริการ แรงงาน การเงิน และการลงทุนอย่างเสรีในปี พ.ศ. ๒๕๕๘

ภาพอนาคตเริ่มมีการเคลื่อนย้ายทุนบริการ แรงงาน สินค้า ได้อย่างเสรีในประชาคมมากขึ้นกว่าช่วงทศวรรษที่ผ่านมา

ผลกระทบต่อไทยด้านบวกจะเกิดประโยชน์ด้านการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เนื่องจากต้นทุนการผลิตต่ำลง และได้ประโยชน์จากทรัพยากรในภูมิภาคอาเซียนเพิ่มขึ้น ส่วนด้านลบกลุ่มแรงงานฝีมือ (Skilled labor) มีแนวโน้มถูกแย่งงานเนื่องจากเรียกร้อยค่าจ้างแพงกว่า

๒.๗.๓ **ประชาสังคมวัฒนธรรมอาเซียน** ความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชน แม้จะมีทั่วโลก แต่ไม่มีอำนาจรับเรื่องและไต่สวน กรณีมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประเทศสมาชิก ประเทศสมาชิกยังยึดติดอัตลักษณ์ ภาษา และประวัติศาสตร์ของตนเอง ประชาชนยังไม่มีส่วนร่วม และยังไม่มีความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อม

ภาพอนาคตคือระดับความร่วมมือทางด้านสังคมและวัฒนธรรมยังคงมีพัฒนาน้อยมากทั้งนี้อาจมาจากเงื่อนไขจากแนวคิดชาตินิยมซึ่งมาจากประวัติศาสตร์แบบแยกส่วนของแต่ละชาติทำให้ไม่เกิดการสร้างอัตลักษณ์ร่วมของอาเซียน

ผลกระทบต่อไทยคือ เสียโอกาสในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และการสร้างรายได้ทางด้านการท่องเที่ยวเชิงสังคมและวัฒนธรรมร่วมกันของประเทศสมาชิก

๒.๘ ปัญหา ๓ จังหวัดชายแดนใต้ สถานการณ์ความรุนแรงมากขึ้นนับตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ โดยมีสาเหตุจากความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อ การบิดเบือนคำสอนทางศาสนา อีกทั้งผู้ก่อความไม่สงบได้ใช้ยุทธศาสตร์รุกทางมวลชน เช่น กรณีกรือเซะ ตากใบ เป็นการทำสงครามก่อการร้ายในเมืองและทดสอบพลังมวลชน โดยที่ประเด็นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ท้องถิ่นนิยมและสันติวิธี ก็เป็นปัจจัยเอื้อต่อการปฏิบัติการของผู้ก่อความไม่สงบ อีกทั้งยังมีปัญหาที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ เช่น ยาเสพติด น้ำมันเถื่อน ในขณะที่โครงสร้างการบริหารจัดการยังแยกส่วน รวมทั้งระบบการศึกษาในพื้นที่ นอกจากนี้ยังไม่ได้รับความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาจากประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ส่วนหนึ่งรู้สึกถึงความไม่ปลอดภัยและอพยพย้ายถิ่นฐาน

ภาพอนาคต แนวโน้มเหตุการณ์การสร้างสถานการณ์ให้เกิดความรุนแรงมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ผลกระทบคือทำให้เศรษฐกิจในพื้นที่และภาพรวมประเทศแย่ลง รัฐสูญเสียงบประมาณในการแก้ปัญหา ในขณะที่การแก้ปัญหาไม่มีประสิทธิภาพเกิดการสูญเสียชีวิตทรัพย์สิน กระทบขวัญกำลังใจประชาชน

๒.๙ วิกฤติการเมือง (Political Crisis) การชุมนุมทางการเมืองจะมีการนำประเด็นต่าง ๆ มาโจมตีรัฐบาลและฝ่ายตรงข้าม เช่น กรณีความขัดแย้งกับกัมพูชา ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ปัญหาการโต้แย้งเกี่ยวกับความไม่ยุติธรรมและการเลือกปฏิบัติ ปัญหาการนำสถาบันระดับสูงมาเป็นเครื่องมือทางการเมือง ในขณะที่



การเลือกตั้งจะยังมีปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียงชุมชนอ่อนแอหรือการช่วยเหลือจากรัฐขณะที่ พ.ต.ท.ทักษิณฯ แสดงบทบาทมากขึ้น ส่วนภาพอีกส่วนหนึ่งคือการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาถูกมองว่าผู้ที่ได้รับการสรรหาเป็นฝ่ายตรงข้ามกับกลุ่มของ พ.ต.ท.ทักษิณฯ

ภาพอนาคตความขัดแย้งจะยังคงอยู่และอาจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง มีปัจจัยที่อาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง คาดว่าภายหลังการเลือกตั้งจะยังมีการชุมนุมประท้วงและมีแนวโน้มเกิดความรุนแรง

ผลกระทบคือเศรษฐกิจจะถดถอย มีความแตกแยกทางความคิดในทุกภาคส่วน มีผลต่อการเข้าร่วมประชาคมอาเซียนความเชื่อมั่นในสายตานานาชาติลดลง

๒.๑๐ ปัญหายาเสพติด (Drug) ประเทศไทยเป็นแหล่งพัก ทางผ่าน และเป็นตลาดของขบวนการค้ายาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่งยาบ้า (เมทแอมเฟตามีน) แหล่งผลิตอยู่ในเขตของชนกลุ่มน้อยในประเทศเพื่อนบ้านติดไทยด้านทิศเหนือ และปัจจุบันมีการลักลอบนำเข้ายาเสพติดผ่านชายแดนรอบประเทศมีการพัฒนาการผลิตด้วยอุปกรณ์ขนาดเล็กเคลื่อนย้ายได้ง่าย รวมถึงการจำหน่ายที่ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารและ Internet เข้าถึงลูกค้าได้ง่ายแบบตัวต่อตัวขณะที่แนวทางการแก้ไขปัญหารัฐในระยะ ๑๐ ปีที่ผ่านมา ยังเป็นแนวทางเดิม

ภาพอนาคตมีแนวโน้มความรุนแรงมากขึ้น สถิติการจับกุมและสถิติผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นในอัตราไม่น้อยกว่า ๒๐% โดยส่วนใหญ่ (๘๐%) เป็นปัญหายาบ้า กลุ่มเด็กและเยาวชนยังเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของการค้ายาพื้นที่ที่ระบาดรุนแรงคือกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และเมืองใหญ่

ผลกระทบคือคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ของไทยลดลงสถาบันครอบครัวอ่อนแอความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินลดลง รัฐสูญเสียงบประมาณในการแก้ไขปัญหา กระทบต่องบประมาณในการพัฒนาในด้านอื่น

๒.๑๑ ปัญหาการศึกษาของชาติ (National Education) ปัจจุบันการศึกษาไทยตกต่ำลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการผลิตและสร้างครูให้มีคุณภาพ ระบบการเรียนยังไม่ส่งเสริมกระบวนการคิดให้แก่ผู้เรียน ดังจะเห็นได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาตกต่ำลง นอกจากนี้ผลการศึกษาของ Program for International Students Assessment (PISA) ระบุว่าเด็กไทย ๗๔ % อ่านภาษาไทยไม่รู้เรื่อง วิเคราะห์ความหมายไม่ถูกต้อง และใช้ประโยชน์จากภาษาในการเรียนวิชาอื่น ๆ ไม่ได้ และมีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมที่ลดลง

ภาพอนาคตคุณภาพการศึกษาของคนไทยตกต่ำแม้มีปริมาณผู้เข้าสู่ระบบการศึกษามากขึ้น

ผลกระทบคือปัญหาด้านสังคม เช่น อาชญากรรม เอดส์ ยาเสพติดมากขึ้น ประชากรมีคุณภาพต่ำลง ศักยภาพการแข่งขันของประเทศต่ำลง การเมืองและการปกครองไม่เข้มแข็ง

๒.๑๒ วิกฤตและความยั่งยืนของเศรษฐกิจไทย (Economic Crisis and Sustainability) ระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่พึ่งพิงกัน กรณีปัญหา Tohoku Crisis ในญี่ปุ่น วิกฤตหนี้สาธารณะ (Public Debt) ในสหภาพยุโรปและวิกฤต Twin Deficits (ขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและขาดดุลงบประมาณ) สูงในสหรัฐอเมริกาส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยด้วย และยังมีปัจจัยอื่น เช่น ภัยพิบัติทางธรรมชาติ วิกฤตพลังงาน การรวมกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศต่าง ๆ สถานการณ์การเมืองและโครงสร้างเศรษฐกิจภายในประเทศ (รายได้การส่งออกเป็น ๖๕% ของ GDP) และช่องว่างรายได้ระหว่างคนรวยคนจน ก็เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อตัวอย่างไรก็ตามเศรษฐกิจโลกมีการปรับตัวดีขึ้น

ภาพอนาคตเศรษฐกิจไทยยังคงพึ่งพิงเศรษฐกิจโลก รวมถึงปัจจัยภายในประเทศโดยเฉพาะปัจจัยด้านการเมือง และภัยพิบัติทางธรรมชาติซึ่งเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้



ผลกระทบคือเศรษฐกิจไทยมีอัตราการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ ๓-๕ ราคาสินค้าและบริการสูงขึ้น แต่มีความเสี่ยงเกิดสภาวะเงินเฟ้อที่มีสาเหตุจากราคาพลังงานและราคาสินค้าเกษตรที่สูงขึ้น รวมทั้งปัจจัยทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่น ภาพลักษณ์ ในสายตานานาชาติ สำหรับระยะยาวเศรษฐกิจไทยจะมีโอกาสผันผวนได้ง่ายตามปัจจัยต่าง ๆ ข้างต้น

๒.๑๓ ธรรมาภิบาล (Good Governance) การทุจริตคอร์รัปชัน จากการจัดอันดับขององค์การเพื่อความโปร่งใสระหว่างประเทศ (Transparency International Organization) ปรากฏว่าไทยมีตัวเลขดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์ประเทศที่มีความโปร่งใสเพียง ๓.๕ จากคะแนนเต็ม ๑๐ ซึ่งอยู่ในลำดับ ๗๘ ของโลก โดยในเอเชียประเทศสิงคโปร์มีคะแนน ๙.๓ (อยู่ในลำดับที่ ๓ ของโลก) และข้อมูลจาก Political and Economic Risk Consultancy ซึ่งสำรวจประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีการคอร์รัปชัน พบว่าประเทศไทยอยู่ในระดับต้นๆ ที่มีการคอร์รัปชันสูงซึ่งผลการวิจัยพบว่าประเทศไทยประสบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในวงราชการ นักการเมือง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และลงลึกไปสู่หมู่บ้าน ชุมชนแม้จะมีการรื้อถอนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ.๒๕๔๐-๒๕๔๔) ก็ตาม

ภาพอนาคต ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันยังคงเพิ่มมากขึ้นและฝังลึกเป็นปัญหาที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ

ผลกระทบคือภาพลักษณ์ความน่าเชื่อถือของประเทศตกต่ำประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารราชการลดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปอย่างล่าช้า และก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคมขึ้นต้นทุนสินค้าจะสูงขึ้น

จากการดำเนินการตามกระบวนการที่ได้จากการถกแถลงของนักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์รุ่นที่ ๗ ซึ่งเป็นการพิจารณาวิเคราะห์ผ่านมิติด้านการเมืองเศรษฐกิจ สังคม และการทหาร รวมทั้งวิเคราะห์ผ่านมุมมองเชิงภูมิศาสตร์ระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับภายในประเทศ โดยใช้หลักการและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ภาพ Thailand's Outlook 2015 และผลกระทบที่สำคัญต่อประเทศไทย จนได้ประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ Social network การเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิโลก วิกฤติพลังงาน ความขัดแย้งตามแนวชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน ความร่วมมือกลุ่มประเทศอาเซียน วิกฤตการเมืองของไทย ปัญหา ๓ จังหวัดชายแดนใต้ ปัญหาเสถียรภาพการศึกษาการคอร์รัปชัน ตามรายละเอียดดังที่ได้กล่าวแล้ว ซึ่งจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ ในการกำหนดยุทธศาสตร์แผนนโยบายการพัฒนาประเทศหรือแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ ทั้งนี้พึงต้องคำนึงถึงสถานการณ์หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลาด้วย

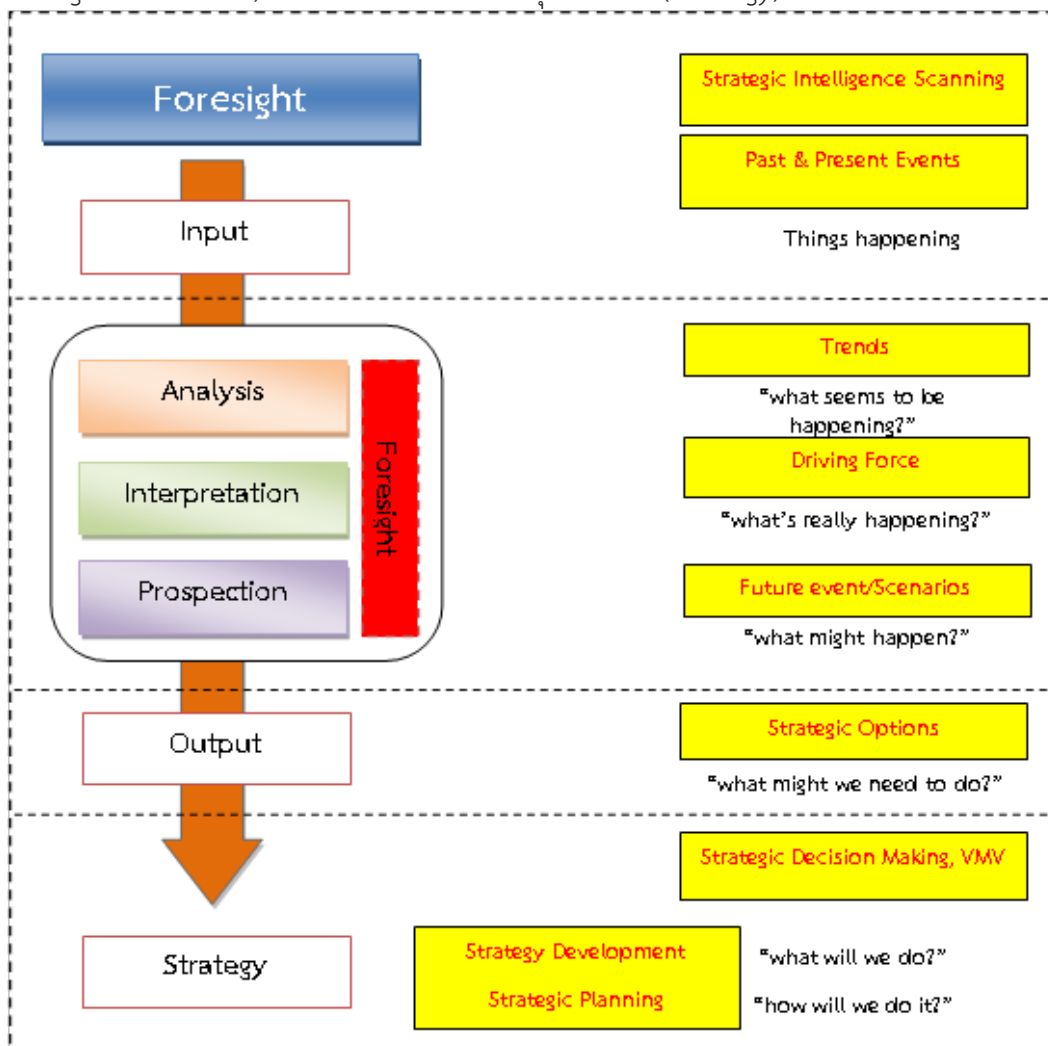


บทที่ ๓

การจัดทำภาพอนาคต FORESIGHT

กรอบแนวคิดในการจัดทำภาพอนาคต (Foresight Framework)

การจัดทำภาพอนาคต (Foresight) มีจุดมุ่งหมายเพื่อมุ่งแสวงหาแนวทางในการบริหารจัดการสถานการณ์ หรือความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ในอนาคตด้วยการเตรียมทางเลือกที่เหมาะสม โดยกระบวนการจัดทำภาพอนาคตเปรียบได้กับการทำ Strategic Thinking ซึ่งผลลัพธ์สุดท้ายที่จะได้จากกระบวนการจัดทำภาพอนาคต คือ ทางเลือกที่เหมาะสม หรือ Strategic Option ซึ่งจะเป็นทางเลือกสำหรับผู้บริหาร องค์กร กองทัพ หรือประเทศในการตัดสินใจที่อยู่ภายใต้ Possible Scenarios ดังนั้น การจัดทำภาพอนาคต (Foresight Framework) จึงเชื่อมโยงกับการจัดทำยุทธศาสตร์ (Strategy) ดังภาพ

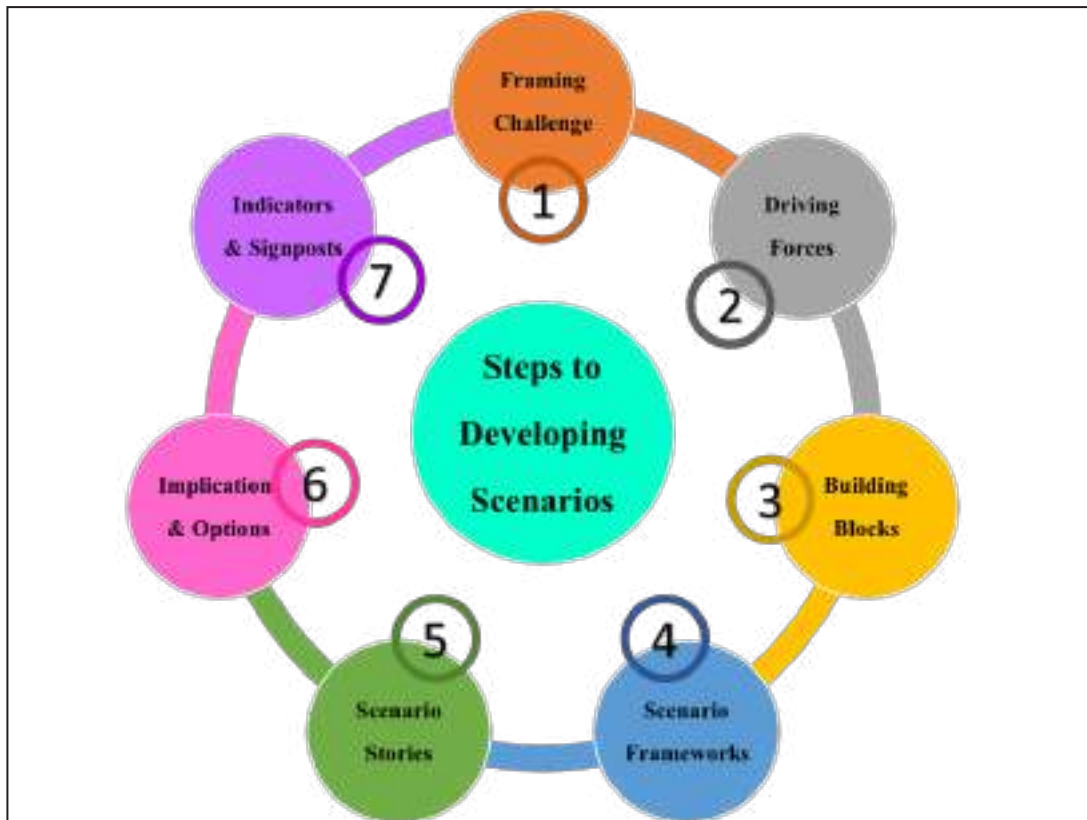


ภาพที่ ๑๔ กรอบแนวคิดในการจัดทำภาพอนาคต (Foresight Framework)



กระบวนการจัดทำภาพอนาคต (Foresight)

กระบวนการจัดทำภาพอนาคต (Foresight) มีทั้งหมด ๗ ขั้นตอน ดังนี้



ภาพที่ ๑๔ กระบวนการจัดทำภาพอนาคต (Foresight)

๑. Strategic Challenges and Framing Questions

คือ ขั้นตอนของการตั้งคำถามที่เป็นขอบเขตของสถานการณ์ (Framing Questions) และกำหนดเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ (Strategic Challenges) ที่ต้องการ โดยพิจารณาว่า

- อะไรคือความท้าทาย/ปัญหาที่องค์กรกำลังเผชิญ
- อะไรคือความท้าทาย/ปัญหาที่ต้องการแก้ไข
- อะไรคือสิ่งที่อยากรู้

ตัวอย่าง

๑. เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ (Strategic Challenge):



ภาพอนาคตของอาเซียนในมิติความมั่นคง ในอีก 2 ทศวรรษหน้า
(Foresight ASEAN Defence Security in two decades)



๒. ขอบเขตของสถานการณ์ (Framing Question):



สถานการณ์ด้านความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียนในห้วงปัจจุบันถึง.....
(Something about ASEAN Security)

๒. Environmental Scanning & Driving Forces

คือ กระบวนการหาแนวโน้มและความไม่แน่นอน (Horizon scanning) โดยการสแกนเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งอดีตและปัจจุบันที่สัมพันธ์หรือมีความเกี่ยวเนื่องกับ Strategic Challenges ที่เรากำหนดไว้ โดยการประเมินสภาวะแวดล้อม (Environmental Scanning) จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเหตุการณ์ในปัจจุบัน โดยใช้หลักการของ STEEP-M ซึ่งเป็นข้อมูลหรือเหตุการณ์ทางสังคม (Social) เทคโนโลยี (Technology) เศรษฐกิจ (Economic) สิ่งแวดล้อม (Environment) การเมือง (Politic) และการทหาร (Military) โดยการประเมินสภาวะแวดล้อมต้องเริ่มจาก

Event	Trends	Driver
<ul style="list-style-type: none"> • คือ การหาสิ่งที่เกิดขึ้นภายในและภายนอกองค์กร • ไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องไม่ดีเสมอ อาจเป็นเหตุการณ์ที่พึงประสงค์ หรืออาจเป็นปัจจัยเชิงลบก็ได้ 	<ul style="list-style-type: none"> • การจัดกลุ่มของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและมีลักษณะใกล้เคียงกันไว้ด้วยกัน ตามกลุ่มที่กำหนดไว้ แล้วพิจารณาประเด็นที่มีแนวโน้มของการเกิดในทิศทางที่เพิ่มขึ้นลดลง หรือมีรูปแบบของการเกิดเปลี่ยนแปลงเฉพาะด้าน 	<ul style="list-style-type: none"> • พิจารณาหาสิ่งที่เป็นสาเหตุและแรงผลักดันในการเกิดเหตุการณ์นั้นทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งอาจมีผลต่อแนวโน้มหรือทิศทางของภาพอนาคตที่ต้องการ

ทั้งนี้ ข้อมูลในการประเมินสภาวะแวดล้อมให้พิจารณาจากข้อมูลเชิงทุติยภูมิ (Secondary Research/ Desk Research) ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่สามารถเชื่อถือและอ้างอิงได้ หรือเป็นแหล่งข้อมูลที่มาจากสถาบัน/ งานวิจัยที่มีการวิเคราะห์ไว้แล้ว เช่น US National Intelligence Council, Singapore Horizon Scanning, Trend watching firms (Futures Company, Trend watching) เป็นต้น

สรุปว่า การประเมินสภาวะแวดล้อมให้วิเคราะห์ภายใต้ STEEP-M Framework และวิเคราะห์หา Driving Forces ที่สัมพันธ์กับ Strategic Challenge และ Framing Question ที่ตั้งไว้



ตัวอย่าง

Workshop 1: ตารางวิเคราะห์ Driving forces ที่มีผลกระทบต่อ.....(เป้าหมายทางยุทธศาสตร์).....

ด้าน S: สังคม

๑.	๑๑.
๒.	๑๒.
๓.	๑๓.
๔.	๑๔.
๕.	๑๕.
๖.	๑๖.
๗.	๑๗.
๘.	๑๘.
๙.	๑๙.
๑๐.	๒๐.

๓. Building Blocks of Scenarios

คือ การสร้าง Blocks of Scenarios โดยจะแบ่งเป็น 3 กลุ่ม

๓.๑ Pre-determined

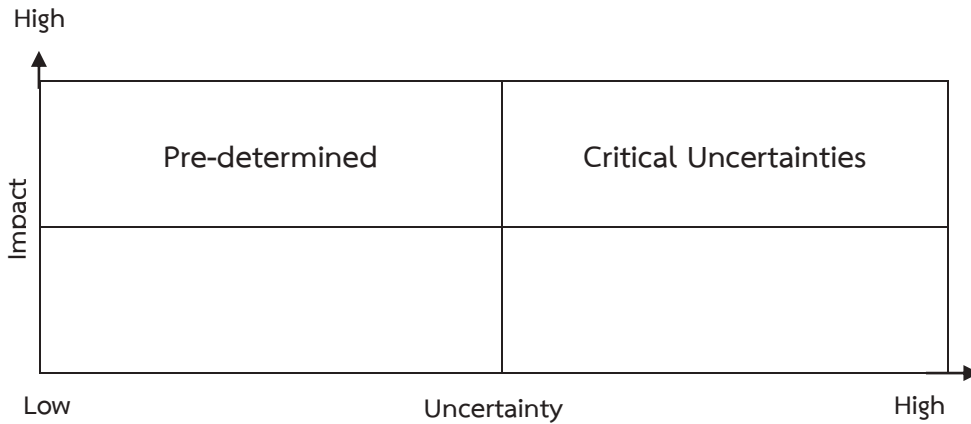
คือ Driving Forces ที่มีผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบสูง แต่มีความไม่แน่นอนต่ำ (High Impact + Low Uncertainty) ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแน่ ๆ และจะเกิดต่อไปในอนาคต จึงเป็น Driving Forces ที่สามารถหากกลยุทธ์รองรับได้เลย

เช่น สังคมผู้สูงอายุของไทย, งบประมาณด้าน Health care service, อากาศยานไร้คนขับ, รถยนต์ไฟฟ้า, ประเทศเพื่อนบ้านมีการพัฒนามากขึ้นทำให้ดึงแรงงานกลับ, Climate Change เป็นต้น

๓.๒ Critical Uncertainties

คือ Driving Forces ที่มีผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบสูง และมีความไม่แน่นอนสูงหรือความผันผวนสูงเช่นกัน (High Impact + High Uncertainty)

เช่น นโยบายของจีนที่มีต่อภูมิภาคอาเซียน (เหตุผลคือเราคาดเดาไม่ได้), สังคมไทยอยากเลือกตั้ง (ถ้าเลือกตั้งแล้วรัฐบาลจะแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้จริงหรือไม่) ดังภาพ



ภาพที่ ๑๕ การวิเคราะห์ Critical Uncertainties

๓.๓ Wildcards

คือ Driving Forces ที่ไม่น่าจะเกิดขึ้น ไม่มีโอกาสเกิด เกิดได้ยาก หรือไม่เกิดขึ้นอย่างแน่นอน แต่ถ้าเกิดแล้วจะให้ผลกระทบสูง เช่น Infectious disease pandemic, Fast-moving financial crisis, Technology breakthrough เป็นต้น

หลังจากนั้น จะเป็นการนำ Driving Forces มาจัดกลุ่ม แล้วให้คะแนน ซึ่งอาจใช้การลงคะแนน (โหวต) จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อจัดลำดับหา Driving Forces ที่เป็น Critical Uncertainties โดยจะเลือก Driving Forces ที่มีคะแนนสูงที่สุด ๕ อันดับแรก มาใช้ในการสร้าง Scenario Frameworks

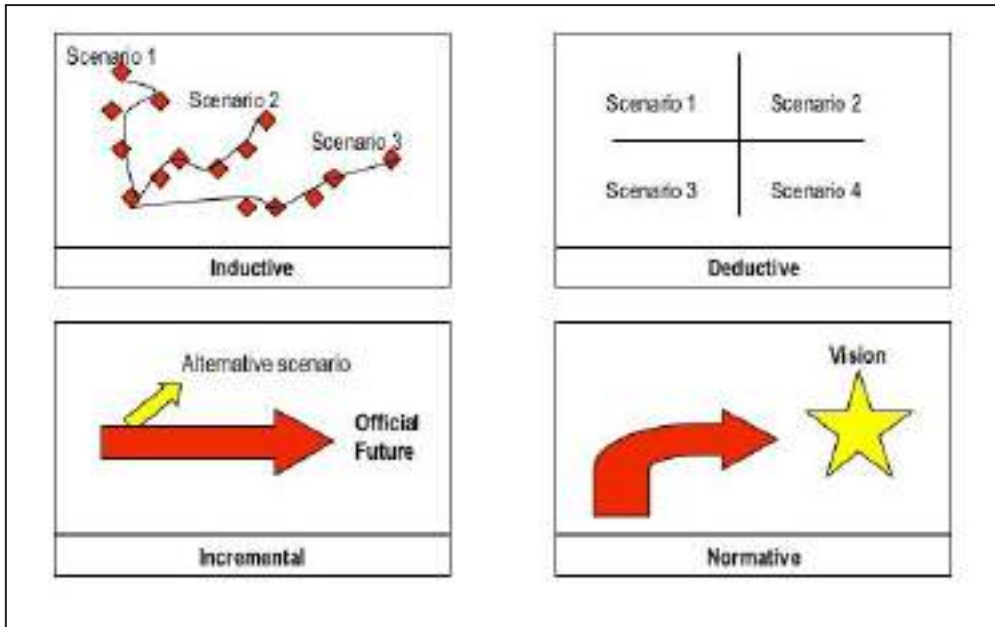
๔. Scenario Frameworks

คือ การสร้างสถานการณ์ขึ้นมาโดยอาศัยโครงเรื่อง (plot) ที่มาจากแนวโน้ม (trends) ที่เห็นอยู่ในปัจจุบันและความไม่แน่นอน (uncertainties) ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต ภาพสถานการณ์ที่ได้จึงอาจมีได้หลายภาพ ขึ้นอยู่กับชุดแนวโน้มและความไม่แน่นอนที่เลือกมาประกอบกันเป็นโครงเรื่อง จึงมักจะเลือกโครงเรื่องที่แตกต่างกัน แต่ครอบคลุมเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้มากที่สุด ซึ่งโดยทั่วไปนิยมเลือก ๓-๔ โครงเรื่อง

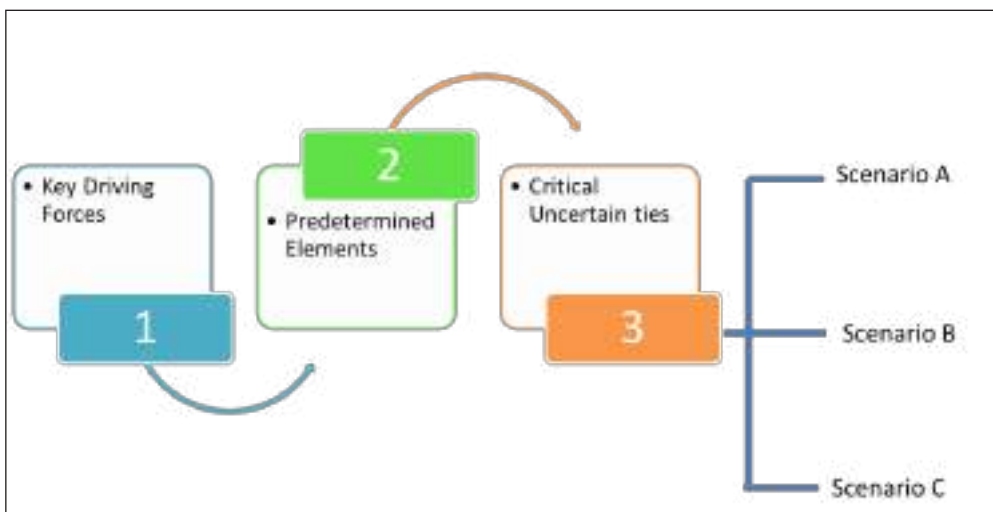
ดังนั้น สถานการณ์ จึงหมายถึง ภาพรวมเหตุการณ์ในอนาคตที่เป็นจริงได้ (plausible) และเกี่ยวข้องกับประเด็นที่สนใจ (relevant) โดยแต่ละภาพจะเป็นการดำเนินเรื่องเล่าที่อาจเป็นเหตุการณ์ที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ก็ได้ แต่จะต้องไม่มีความขัดแย้งกันเองภายในภาพ (กระบวนการสร้างสถานการณ์จะกระตุ้นจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ทำให้กล้าคิดนอกกรอบ กล้าหาวิธีการใหม่ในการแก้ไขปัญหาเดิม)



การสร้างสถานการณ์ทำให้เข้าใจถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างแรงผลักดันต่าง ๆ ซึ่งอาจเสริมกัน หักล้างกัน หรือชักนำให้เกิดการตัดสินใจในประเด็นที่คาใจมานาน และนำไปสู่การวางแผนกลยุทธ์ที่รอบคอบกว่าเดิม และโดยทั่วไปแล้วการสร้างภาพสถานการณ์จำลองอนาคต (Scenario Planning) สามารถเขียนเล่าเรื่องราวได้ ๔ รูปแบบตามภาพที่ ๑๖ แต่ที่นิยมจะเป็นการเขียนสถานการณ์แบบ Inductive กับแบบ Deductive ดังภาพที่ ๑๗ และ ๑๘

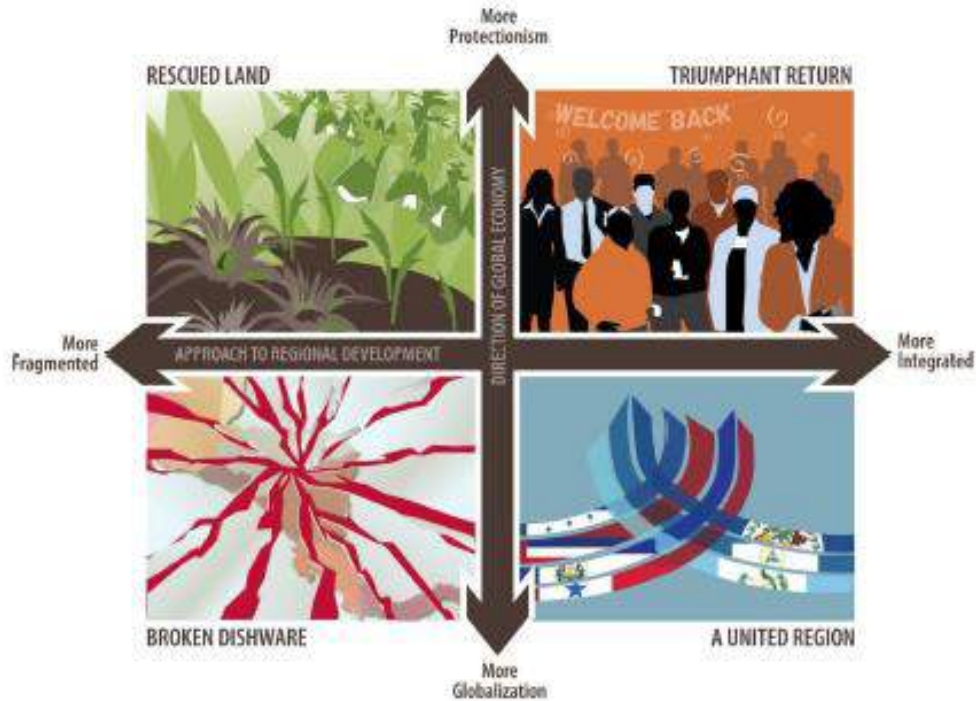


ภาพที่ ๑๖ รูปแบบของ Scenario Planning



ภาพที่ ๑๗ Scenario Planning แบบ Inductive Scenario

Inductive Scenario Creation เป็นการเขียนเรื่องราวจากการจัดกลุ่มความไม่แน่นอน (Uncertainties) ที่น่าสนใจ จากนั้นหาแนวโน้มภาพอนาคตที่เป็นไปได้มากที่สุด



ภาพที่ ๑๘ Scenario Planning แบบ Deductive Scenario

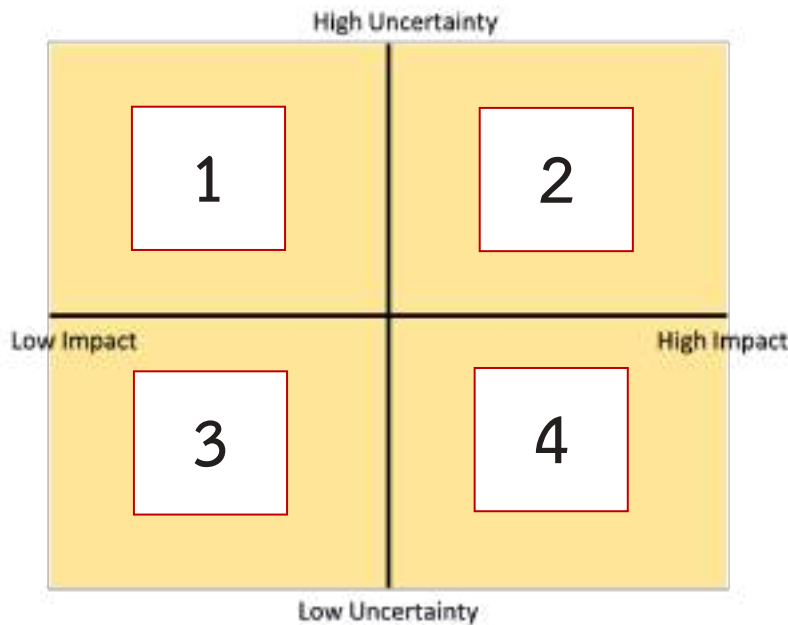
Deductive Scenario Creation เป็นการเขียนโดยพิจารณา ๒ Critical Uncertainties ที่มีความแตกต่างกัน จากนั้นนำมาสร้างแกนตัดกัน ๒ แกน เพื่อสร้างภาพ ๔ ภาพที่มีความแตกต่างกัน การพิจารณาหา driving forces ที่เป็น Critical Uncertainties จะใช้การจัดระดับความสำคัญของ driving forces ทุกตัวที่เกี่ยวข้องเป็น ๓ ระดับ คือ ต่ำ (low) ปานกลาง (moderate) และสูง (high) เพื่อนำไปจัดลงในตาราง ๙ ช่อง ซึ่งเป็นการจำแนกผลกระทบและความไม่แน่นอน (Impact-Uncertainty) ดังนี้

Impact	High	Critical Planning Issues 1	Important Scenario Drivers 3	Critical Scenario Drivers 2
	Mod	Important Planning Issues	Important Planning Issues	Important Scenario Drivers 4
	Low	Monitor	Monitor	Monitor & re-assess
		Low	Moderate	High
		Uncertainty		

หลังจากจัดระดับความสำคัญของ driving forces ทุกตัวลงในตารางข้างต้นได้แล้ว จะเห็นว่าพื้นที่ในตาราง ๙ ช่องข้างต้น มีช่องที่มีนัยสำคัญอยู่ ๔ ช่อง คือ ช่องหมายเลข ๑-๔ เนื่องจากเป็นช่องที่บรรจุ driving forces ที่มี



ผลกระทบสูง (High Impact) และมีความไม่แน่นอนในการเกิดอยู่ในระดับสูงและปานกลาง (High / Moderate Uncertainty) จึงเป็น driving forces ที่น่าสนใจ สามารถนำมาใส่ในตาราง Impact and Uncertainty Matrix เพื่อเขียนเป็นภาพอนาคตต่อไป



๕. Scenario Stories

การเขียนสถานการณ์ (Scenario Stories) เป็นการเรียบเรียงเหตุการณ์ในอนาคตออกมาในลักษณะของ “เรื่องเล่า” (Narrative) เพื่อให้สถานการณ์ที่เล่านั้นมีความน่าสนใจ คล้ายกับการพาดหัวหนังสือพิมพ์ หรืออาจเป็น ใช้การบรรยายเหตุการณ์โดยทั่วไปก็ได้ ที่สำคัญคือ หลังจากเขียนสถานการณ์เสร็จแล้ว ควรมีการตรวจสอบความเป็นไปได้จากแหล่งข้อมูลหรือหลักฐานอื่น ๆ ประกอบด้วย และสุดท้ายจะต้องนำมาทบทวนกลับไปว่า สถานการณ์ที่เขียนออกมานั้นเชื่อมโยงและสอดคล้องกับ Strategic Challenges และ Framing Question ที่ตั้งไว้ในขั้นตอนที่ ๑ หรือไม่

การเขียนสถานการณ์ โดยทั่วไปมีขั้นตอน ดังนี้

๕.๑ การกำหนดขอบเขตของสถานการณ์ เมื่อทรัพยากรในแง่ของบุคคลและเวลามีจำกัด ผู้จัดทำจึงจำเป็นต้องกำหนดขอบเขตของบริบทที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน เช่น (๑) ต้องการสร้างสถานการณ์ในระดับใด (ระดับโลก ภูมิภาค อนุภูมิภาค หรือภายในประเทศ/องค์กร) (๒) ครอบคลุมพื้นที่ที่กว้างขวางเพียงใด และ (๓) มองอนาคตไกลเพียงใด (ระยะกี่ปี) หรือเจาะจงเฉพาะประเด็นใด เป็นต้น

สิ่งที่ต้องพึงตระหนัก คือ การกำหนดขอบเขตที่แคบมากอาจทำให้ลงรายละเอียดในการวิเคราะห์ได้ลึก แต่ก็อาจไม่ครอบคลุมได้อย่างทั่วถึง ในทางกลับกัน การกำหนดขอบเขตที่กว้างไปก็จะทำให้การวิเคราะห์ผลไม่สามารถลงลึกในรายละเอียดได้ ภาพที่ออกมาก็อาจจะคาดเคลื่อนไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้น คณะผู้จัดจึงควรกำหนดขอบเขตที่เหมาะสม ซึ่งขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของโครงการและทรัพยากรที่มีอยู่

๒. การเชิญผู้เข้าร่วมระดมความคิด โดยทั่วไปควรเชิญผู้มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ให้ครอบคลุมมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ซึ่งจำนวนของผู้เข้าร่วมระดมความคิดเพื่อเขียน



สถานการณ์ควรมีประมาณ ๒๕-๓๐ คน แล้วแบ่งเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ ๖-๑๐ คน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมแต่ละท่านมีโอกาสแสดงความคิดเห็น

๓. การเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมระดมความคิด ควรมีการสื่อสารให้ผู้เข้าร่วมระดมความคิดเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ว่าพวกเขาเป็นผู้เชี่ยวชาญในประเด็นที่จะระดมความคิด ซึ่งจะเป็นผู้ให้ทั้งข้อมูล ความรู้ และความเห็นในการสร้างสถานการณ์ คณะผู้จัดอาจช่วยเตรียมความพร้อมโดยการจัดเตรียมข้อมูลพื้นฐานและสรุปประเด็นที่จะระดมความคิดให้ศึกษาล่วงหน้า

๔. การจัดเตรียมสถานที่ประชุมเชิงปฏิบัติการ ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะให้คณะผู้เข้าร่วมระดมความคิด สามารถดำเนินกิจกรรมได้ เช่น กระดาษบันทึก (Post it) ปากกา กระดานหรือกระดานขนาดใหญ่เพื่อสรุปประเด็นหรือปัจจัยที่เป็นภาพรวมของกลุ่ม เป็นต้น

๕. การเริ่มประชุมเชิงเพื่อสร้างสถานการณ์ จะเริ่มจาก

๕.๑ การสรุปประเด็นและขอบเขตของสถานการณ์ เพื่อความเข้าใจตรงกัน อาจมีการนำเสนอบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิในประเด็นที่เกี่ยวข้องบ้าง แต่ก็ไม่ควรใช้เวลาของที่ประชุมมากเกินไป

๕.๒ การระบุหาปัจจัยที่เป็นตัวผลักดัน (driving forces) ที่มีโอกาสเกิดขึ้นค่อนข้างจะแน่นอน กระทบสามารถทำนาย (Forecast) ในอนาคตได้ โดยการคำนวณจากตัวแบบต่าง ๆ (Models) หรือการคาดคะเนของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งปกติมักจะพิจารณาแนวโน้มตัวผลักดันที่อยู่ในแต่ละมิติของ STEEP-M ที่ประกอบด้วยมิติสังคม (Social) มิติเทคโนโลยี (Technology) มิติเศรษฐกิจ (Economics) มิติสิ่งแวดล้อม (Environment) มิติการเมือง (Politics) และมิติทางการทหาร (Military)

๕.๓ การระบุความไม่แน่นอน (Uncertainty) ซึ่งเป็นปัจจัยหรือเหตุการณ์ที่ไม่แน่ใจว่าจะเกิด หรือไม่เกิดในอนาคต และไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องไม่ตีเสมอ แต่เป็นความไม่แน่นอนที่ในอนาคตยังมีแนวโน้มที่สามารถพลิกผันเหตุการณ์หรือ แนวโน้มที่กำลังดำเนินอยู่โดยสิ้นเชิง ซึ่งปัจจุบันอาจเป็นเพียงสัญญาณอ่อน ๆ พอสังเกตเห็น แต่ในอนาคตอาจกลายเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมาก

๖. การกำหนดประเด็นหลักของโครงเรื่องของสถานการณ์ ดังที่กล่าวมาแล้วว่า โครงเรื่องของสถานการณ์แต่ละภาพ ได้มาจากแนวโน้มและความไม่แน่นอน ๓-๔ ข้อเรียกว่า ประเด็นหลัก (Scenario Logics) อาจใช้แนวโน้มหรือความไม่แน่นอนข้อใดข้อหนึ่งเป็นประเด็นหลักของสถานการณ์ และใช้ข้ออื่น ๆ ประกอบเป็นประเด็นรองก็ได้

๗. การเขียนสถานการณ์ สถานการณ์นั้นเป็นเรื่องเล่า (Narrative) เหตุการณ์ในอนาคต เพื่อให้เรื่องเล่าเป็นที่น่าสนใจอาจนึกถึงข่าวพาดหัวหนังสือพิมพ์ในวันนั้น ซึ่งอาจมีตัวละคร แล้วเล่าเหตุการณ์ที่ตัวละครนั้น ประสบในวันหนึ่ง หรืออาจเป็นการบรรยายเหตุการณ์ โดยทั่วไปก็ได้ หลังจากเขียนสถานการณ์เสร็จแล้ว ควรมีการตรวจสอบความเป็นไปได้จากข้อมูลและหลักฐาน

๘. การเชื่อมโยงสถานการณ์กับการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การใช้สถานการณ์ทุกภาพเป็นหลัง ฉากแสดงอนาคตต่าง ๆ ที่อาจเป็นจริงได้ ช่วยกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ โดยวิธีการแรก เป็นวิธีการที่ได้ผลที่สุด เพราะไม่ได้ทิ้งสถานการณ์ภาพหนึ่งภาพใดไป จึงยังจะพิจารณาเหตุ ปัจจัยทุกอย่างได้ครบถ้วน ภายใต้ทรัพยากรจำกัด เพื่อขยายผลสิ่งที่พึงประสงค์และป้องกัน สิ่งที่ไม่พึงประสงค์มิให้เกิดขึ้น วิสัยทัศน์ที่ผู้มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกำหนดขึ้น เป็นเป้าหมายที่ต้องใช้กลยุทธ์ในการบรรลุและมีส่วนในการกำหนดกลยุทธ์ด้วย



ตัวอย่างกระบวนการ (ตัวอย่างที่ ๑)

ขั้นตอนที่ ๑: Strategic Challenges and Framing Questions

Strategic Challenge: Foresight ASEAN Defence Security in two decades

Framing Question: Something about ASEAN Security

ขั้นตอนที่ ๒: Environmental Scanning & Driving Forces

การประเมินสถานะแวดล้อม ให้วิเคราะห์ภายใต้ STEEP-M Framework และวิเคราะห์หา Driving Forces ที่สัมพันธ์กับ Strategic Challenge และ Framing Question จากการวิเคราะห์ STEEP-M ได้ดังนี้

๒.๑ ด้านสังคม (Social) มีแรงขับเคลื่อน (Driving Forces) ดังนี้

๑. Labor Migration	๒. ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้/ค่าจ้าง/เงินเดือน	๓. ความแข็งแรง/เป็นหนึ่งในเดียวของอาเซียน	๔. สังคมผู้สูงอายุ
๕. ความสามารถทางภาษาอังกฤษ	๖. การใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันสูงขึ้น	๗. สังคมไร้เงินสด	๘. โรคระบาด/โรคอุบัติซ้ำมากขึ้น
๙. วัฒนธรรมประจำถิ่นถูกกลืนหายไป	๑๐. การศึกษาไร้พรมแดน	๑๑. ปัญหาขยะล้นเมือง	๑๒. มลพิษทางอากาศ (PM 2.5) สูงขึ้น
๑๓. การเข้ามาของกลุ่มนายทุนต่างชาติ	๑๔. การลักลอบเข้าเมือง	๑๕. การปราบปรามยาเสพติด	๑๖. การพัฒนาแรงงานมีฝีมือ
๑๗. การแต่งงานข้ามเชื้อชาติ/ ลูกครึ่งมากขึ้น	๑๘. พื้นที่เกษตรกรรมถูกแทนที่ด้วยโรงงาน/ โรงแรม/ สนามกอล์ฟ	๑๙. อัตราการเกิดลดลง ขาดแคลนทรัพยากรคนรุ่นใหม่	๒๐. คุณภาพการศึกษา

สมาชิกกลุ่มได้ทำการโหวต (Vote) เลือก ๔ Critical Uncertainties (High Impact & High Uncertainty) เพื่อนำไปสร้าง Scenario ได้แก่ (๑) ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้/ค่าจ้าง/เงินเดือน (๒) ความสามารถทางภาษาอังกฤษ (๓) คุณภาพการศึกษา และ (๔) การเข้ามาของกลุ่มนายทุนต่างชาติ (จีน, อเมริกัน)

๒.๒ ด้านเทคโนโลยี (Technology) มีแรงขับเคลื่อน (Driving Forces) ดังนี้

๑. Virtual currencies	๒. Virtual Worlds	๓. Wireless intelligence	๔. Artificial Intelligence (AI)
๕. Explosion of smart devices	๖. Big data	๗. Augmented Reality	๘. Virtual reality
๙. Future consumer electronics	๑๐. Robotic/ Automation	๑๑. The 'Internet of Thing'	๑๒. Nanotechnology
๑๓. The internet increasing global penetration and ease of access	๑๔. Evolving personal technology ecosystems	๑๕. Nano Bio Info Cogco (NBIC)-convergence	๑๖. Biotechnology and the emerging bio age
๑๗. Predictive Analytics	๑๘. Brain-computer interfaces (BCI)	๑๙. Hyper connectivity	๒๐. Disruptive Innovation



สมาชิกกลุ่มได้ทำการโหวต (Vote) เลือก ๔ Critical Uncertainties (High Impact & High Uncertainty) เพื่อนำไปสร้าง Scenario ได้แก่ (๑) Disruptive Innovation (๒) Wireless intelligence (๓) The internet increasing global penetration and ease of access และ (๔) Biotechnology and the emerging bio age

๒.๓ ด้านเศรษฐกิจ (Economics) มีแรงขับเคลื่อน (Driving Forces) ดังนี้

๑.Trade war	๒.Social market-New business model	๓.Smart/ intelligent cities	๔.Alternative reward systems and models	๕.Disintermediation/ redefinition of key sector
๖.Economic power shifts	๗.Technological unemployment	๘.The rise of independent workers	๙.Crowd sourced function	๑๐.Level of complexity in business
๑๑.Shorter and faster business cycle	๑๒.Global derivatives market	๑๓.Systemic fragility	๑๔.Increase in distance working	๑๕.Organizational reframing
๑๖.Digital assets	๑๗.Mega cities	๑๘.Inequality	๑๙.The rise of co-creation	๒๐.Economic Growth

สมาชิกกลุ่มได้ทำการโหวต (Vote) เลือก ๓ Critical Uncertainties (High Impact & High Uncertainty) เพื่อนำไปสร้าง Scenario ได้แก่ (๑) Economic power shifts (๒) Systemic fragility และ (๓) Economic Growth

๒.๔ สิ่งแวดล้อม (Environment) มีแรงขับเคลื่อน (Driving Forces) ดังนี้

๑.Growth of Fracking	๒.Resource Scarcity	๓.Rising Energy Demand	๔.Climate Change
๕.ค่านิยมของการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปของมนุษย์	๖.วิถีทางธุรกิจที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงกรอบแนวคิด	๗.Environmental Market Mechanisms	๘.Peak Everything
๙.Green manufacturing	๑๐.Over Populations	๑๑.Expand of the Cities' areas	๑๒.กระบวนการที่ใช้ในการผลิตที่ไม่เหมาะสม
๑๓.Developing Materiality of Biodiversity Impacts on Business	๑๔.กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมของแต่ละประเทศที่แตกต่างกัน	๑๕.การลบลอบทิ้งขยะ/การนำขยะมีพิษไปทิ้งในประเทศอื่น ๆ	๑๖.การเกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองกับชนบท
๑๗.ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติเอง	๑๘.การขาดความร่วมมือของประเทศมหาอำนาจ	๑๙.การใช้ที่ดินที่ไม่เหมาะสม	๒๐.Age of Abundance

สมาชิกกลุ่มได้ทำการโหวต (Vote) เลือก ๔ Critical Uncertainties (High Impact & High Uncertainty) เพื่อนำไปสร้าง Scenario ได้แก่ (๑) Growth of Fracking (๒) Age of Abundance (๓) Environmental Market Mechanisms และ (๔) Developing Materiality of Biodiversity Impacts on Business



๒.๕ การเมือง (Politics) และการทหาร (Military) มีแรงขับเคลื่อน (Driving Forces) ดังนี้

๑. Political Experimentation	๒. มหาอำนาจยื่นคำขาดให้ ASEAN และประเทศอื่น ๆ เลือกข้าง	๓. The Rate of Democratic Transition	๔. Reframing Global Governance Institutions
๕. มีภัยคุกคามไม่ตามแบบเพิ่มสูงขึ้นในโลก	๖. Rise of E-government	๗. Networking of the world's legal system	๘. Governance of the Shadow Economy
๙. Government delivery of public services	๑๐. กองทัพทั่วโลกมียุทธโธปกรณ์มีประสิทธิภาพมากขึ้น	๑๑. ความร่วมมือทางทหารของกองทัพทั่วโลกเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นทุกระดับ	๑๒. มีความร่วมมือกับองค์กรทางการเมืองระหว่างประเทศมากขึ้น
๑๓. การแทรกแซงการเลือกตั้งในประเทศมหาอำนาจ	๑๔. จีนส่งประชากรไปสร้างธุรกิจในพื้นที่ชายแดนของประเทศต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์	๑๕. กองทัพทั่วโลกลดขนาดลงแต่ปฏิบัติการได้ดีหลากหลาย	๑๖. มิติน้ำมันคงจะพัฒนาไปถึง มิติวากาศ มิตีไซเบอร์ มิตีที่ดิน อย่างครอบคลุม
๑๗. สัดส่วนของประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น	๑๘. ผลการเลือกตั้งของประเทศมหาอำนาจ	๑๙. การแตกเป็นประเทศเล็กในเมียนมาร์	๒๐. มีกองทัพไซเบอร์เพิ่มขึ้นในทุกประเทศ

สมาชิกกลุ่มได้ทำการโหวต (Vote) เลือก ๔ Critical Uncertainties (High Impact & High Uncertainty) เพื่อนำไปสร้าง Scenario ได้แก่ (๑) มหาอำนาจยื่นคำขาดให้ ASEAN และประเทศอื่น ๆ เลือกข้าง (๒) มีภัยคุกคามไม่ตามแบบเพิ่มสูงขึ้นในโลก (๓) ความร่วมมือทางทหารของกองทัพทั่วโลกเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นทุกระดับ และ (๔) จีนส่งประชากรไปสร้างธุรกิจในพื้นที่ชายแดนของประเทศต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์

ขั้นตอนที่ ๓: Building Blocks of Scenarios

Impact	High	<ul style="list-style-type: none"> ๑. ภัยคุกคามไม่ตามแบบ ๒. มหาอำนาจยื่นคำขาด ๓. ลดความขัดแย้งทางความเชื่อ ๔. ความผันผวนทางการเมือง 	<ul style="list-style-type: none"> ๑. System Fragility ๒. Economic Power Shifts ๓. Environmental Market Mechanisms ๔. ค่านิยมของการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปของมนุษย์ 	
	Low	<ul style="list-style-type: none"> ๑. ความร่วมมือทางการทหารของกองทัพทั่วโลกเป็นไปในทิศทางทุกระดับ ๒. การแย่งชิงทรัพยากรในระดับภูมิภาค ๓. อิทธิพลของมหาอำนาจ ๔. ความตระหนักรู้ของมนุษย์ในการก่อมลพิษ 	<ul style="list-style-type: none"> ๑. จีนส่งประชากรไปสร้างธุรกิจในพื้นที่ชายแดนของประเทศต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์ ๒. Biotechnology and the emerging bio age ๓. ความมั่นคงทางเศรษฐกิจรายบุคคล ๔. The internet increasing global penetration and ease of access 	
		Low	Uncertainty	High



ขั้นตอนที่ ๔: Scenario Frameworks



ขั้นตอนที่ ๕: Scenario Stories

ภาพที่ ๑ เจ้าสัวใหญ่อาเซียน

<p>ในช่วง ๑๐ ปีแรก:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Infrastructure กระจายตัวทั่วภูมิภาค - แรงงานมีการเคลื่อนย้ายไปมาได้ทั่วภูมิภาคอย่างเหมาะสม - อาเซียนเป็น Hub ทางเศรษฐกิจที่สำคัญของโลก - อาเซียนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางเศรษฐกิจโลก - มีการปฏิบัติการร่วมทางทหารของอาเซียน 	<p>ในช่วง ๑๐ ปีหลัง:</p> <ul style="list-style-type: none"> - สกุลเงินอาเซียนเป็นสกุลเงินหลักของโลก - อาเซียนเป็นคลังอาหารโลก - อาเซียนเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว Fashion โลก - มีกองกำลังป้องกันอาเซียน - การศึกษาไร้พรมแดน - อาเซียนมีระบบนำร่อง (GPS) เป็นเป็นของตนเอง
---	--

ภาพที่ ๒ อาเซียนยิ้มยาก (ท่องอึมยิ้มยาก)

<p>ในช่วง ๑๐ ปีแรก:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนกินดีอยู่ดีมีความสุข - โครงสร้างพื้นฐานมีการพัฒนา - การค้า การลงทุน การเงินเพิ่มมากขึ้น - ประเทศได้รับการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น 	<p>ในช่วง ๑๐ ปีหลัง:</p> <ul style="list-style-type: none"> - มหาอำนาจเข้ามามีอิทธิพลในภูมิภาคเพิ่มมากขึ้น - บทบาทอาเซียนบนเวทีโลกลดลง - การต่อรองกับประเทศมหาอำนาจยังไม่มีความสำเร็จ
---	---



ภาพที่ ๓ “เตี้ยอ้อมค้อม”

ในช่วง ๑๐ ปีแรก:	ในช่วง ๑๐ ปีหลัง:
<ul style="list-style-type: none">- เกิดการว่างงานในชาติสมาชิกอาเซียน ซึ่งส่งผลกระทบต่อตลาดแรงงาน- นักลงทุนจากต่างชาติถอนตัวออกจากภูมิภาคอาเซียน- หากภาวการณ์เศรษฐกิจถดถอยจะส่งผลทำให้การใช้จ่ายจะมีอัตราน้อยลง- เกิดปรากฏการณ์เกี่ยวกับการอพยพย้ายถิ่นฐานไปยังภูมิภาคอื่น ๆ- อัตราการเกิดปัญหาอาชญากรรมในลักษณะต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น- ประชาคมอาเซียนมีความเข้มแข็ง	<ul style="list-style-type: none">- เกิดความไม่พอใจของประชากร ก่อให้เกิดสภาวะการจลาจล ส่งผลต่อเสถียรภาพในภูมิภาค- ความเชื่อมั่นในภูมิภาคลดน้อยลง ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในภูมิภาคอาเซียน- บั่นทอนความเป็น Unity ของ ASEAN- ประเทศมหาอำนาจเข้ามาแทรกแซงระบบเศรษฐกิจของภูมิภาค- กลายเป็นภูมิภาคแห่งความขัดแย้ง

ภาพที่ ๔ ASEAN Freeze

ในช่วง ๑๐ ปีแรก:	ในช่วง ๑๐ ปีหลัง:
<ul style="list-style-type: none">- ถูกครอบงำมหาอำนาจ- ได้รับความช่วยเหลือจากประเทศมหาอำนาจเดิม เช่น การกู้เงิน และได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยี- มีความเป็นเอกภาพ- มีความร่วมมือทางการทหาร- ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของประเทศมหาอำนาจ	<ul style="list-style-type: none">- ประเทศมหาอำนาจให้ความช่วยเหลือลดลง เนื่องจากไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง- มีความขัดแย้งภายในอาเซียน- การศึกษาเพิ่มมากขึ้น- ยังเป็นสังคมเกษตรกรรม



ตัวอย่างกระบวนการ (ตัวอย่างที่ ๒)

จากเอกสารวิจัยส่วนบุคคลของ พลอากาศตรี ภูมิใจ เลขสุนทรากร ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ในการศึกษาหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๑ ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๑-๒๕๖๒ ซึ่งทำการศึกษา เรื่อง “การศึกษาเทคนิค Foresight ในการกำหนดภาพอนาคต ความมั่นคงของอาเซียน” โดยสรุปเป็นกระบวนการได้ ดังนี้

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทุกวันนี้การพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง ความมั่นคง และทางสังคมไม่สามารถดำเนินการได้เพียงภายในประเทศ ด้วยการเปลี่ยนแปลงในบริบทของโลกทั้งในด้านสังคม เทคโนโลยีเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมืองในอนาคต การเปิดกว้างทางการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล ความร่วมมือระหว่าง ประเทศ และโอกาสที่มาพร้อมกับการแข่งขันที่รุนแรงและรวดเร็วตามสภาพการณ์โลกที่ออกไปได้ในทุก ๆ มุมของ โลก ที่เกิดขึ้นนี้จึงการแข่งขันในปัจจุบันที่อยู่ในแบบ “VUCA World” เพื่อการเตรียมความพร้อมรับมือกับ สถานการณ์ที่ไม่อาจคาดคิดได้ เราจึงต้องมองโลกอย่างรู้เท่าทันในแบบองค์รวม (Holistic View) เนื่องจากการมอง โลกในแบบองค์รวมเป็นการให้ความสำคัญกับปัญหาในจุดเล็ก ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อและลุกลามไปสู่จุดต่าง ๆ ได้ เพราะโลกเรามีการเชื่อมโยงกัน (Connectivity) อย่างซับซ้อน การเปลี่ยนแปลงในมิติหนึ่งหรือประเทศหนึ่งจึง ส่งผลกระทบต่อทุกมิติและทุกประเทศด้วย ซึ่ง “ภาวะเศรษฐกิจถดถอยอย่างรุนแรงของเวเนซุเอลา” เป็นตัวอย่างที่เห็นได้ อย่างชัดเจน

การวางยุทธศาสตร์และการมองอนาคต (Foresight) เพื่อคาดการณ์ปัญหาที่ประเทศอาจจะต้องเผชิญ ในช่วง ๕ ปี ๑๐ ปี หรือ ๒๐ ปีข้างหน้า จึงเป็นเทคนิคในการวางแผนระยะยาวที่สามารถนำมาใช้ในทุก ๆ ระดับ ตั้งแต่ระดับองค์กรจนถึงระดับประเทศ โดยจะมีการสร้างภาพอนาคตที่ดีที่สุด (Best Case Scenario) เพื่อใช้ในการ วางแผนให้เกิดภาพนั้นให้ได้ และสร้างภาพอนาคตที่เลวร้ายที่สุด (Worst Case Scenario) เพื่อใช้ในการ วางแผนป้องกันไม่ให้เกิดภาพนั้น ในอาเซียน ประเทศที่ใช้การมองอนาคต (Foresight) ช่วยในการวางแผน พัฒนาและบริหารประเทศ แล้วประสบผลสำเร็จอย่างมาก คือ ประเทศสิงคโปร์ สำหรับประเทศไทย ปัจจุบันยังไม่ นิยมนำการมองอนาคต (Foresight) มาใช้ในการบริหารประเทศ มีเพียงการใช้กระบวนการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมทาง ยุทธศาสตร์ (Security Environmental Scanning) จากทุกพลังอำนาจของชาติ (National Power) มาเป็นเครื่องมือในการ จัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒ - ๒๐ ปี ซึ่งในการคาดการณ์อนาคตระยะยาวอาจให้ภาพที่ขาดความแม่นยำ และไม่ละเอียด เพราะเป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับการคาดการณ์ระยะสั้นช่วง ๒-๓ ปี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อตรวจสอบสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงของประชาคมอาเซียน
๒. เพื่อศึกษาเทคนิค Foresight ในการกำหนดภาพอนาคต
๓. เพื่อกำหนดภาพอนาคตด้านความมั่นคงของอาเซียนในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ



ขอบเขตของงานวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑.๑ การวิจัยครั้งนี้ ใช้เทคนิคการกำหนดภาพอนาคต (Foresight) ในมิติความมั่นคงความมั่นคงแบบองค์รวม (Comprehensive Security) ของประชาคมอาเซียน ในห้วงระยะ ๒๐ ปีข้างหน้า โดยให้ความสำคัญกับประเด็นของการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศในอาเซียนเป็นอันดับหนึ่ง

๑.๒ ศึกษาและดำเนินการวิจัยด้วยกระบวนการจัดทำภาพอนาคตโดยใช้เทคนิค Foresight เท่านั้น

๒. ขอบเขตด้านประชากร ประกอบด้วย มีกลุ่มประชากร ๓ กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ : กลุ่มเพื่อการศึกษาเทคนิคการกำหนดภาพอนาคต ประกอบด้วย คณะผู้บริหารและบุคลากรด้านวิชาการของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ จำนวน ๓๕ คน

กลุ่มที่ ๒ : กลุ่มเพื่อการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย คณะอาจารย์ที่ปรึกษาและคณะนักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์ รุ่นที่ ๑๒ จำนวน ๓๕ คน

กลุ่มที่ ๓ : กลุ่มเพื่อการเปรียบเทียบและให้ข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย ผู้แทนของหน่วยงานและสถาบันวิชาการด้านความมั่นคงจากกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนที่เข้าร่วมการประชุม Track II Network of ASEAN Defence and Security Institutions (NADI) จากประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง ๑๐ ประเทศ จำนวน ๔๐ คน

๓. ขอบเขตด้านเวลา

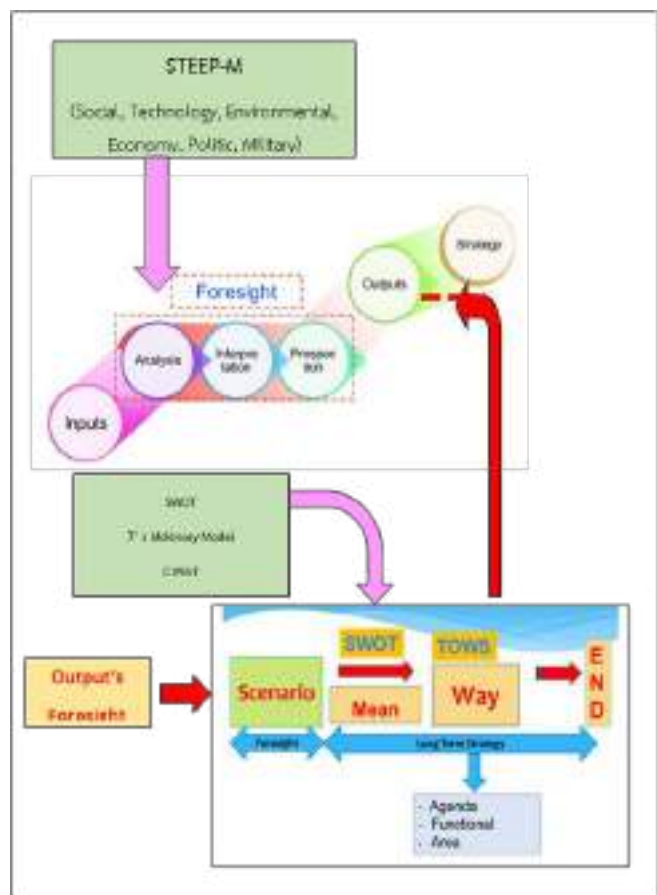
ระยะเวลาการศึกษาวิจัย ตั้งแต่ ธันวาคม ๒๕๖๑-พฤษภาคม ๒๕๖๒

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย ครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผ่านกระบวนการการมองอนาคต (Foresight) ซึ่งเป็นเทคนิคหนึ่งของการวิจัยเชิงอนาคต (Futures Research) ซึ่งมีกระบวนการจัดทำภาพอนาคต (Foresight Framework) โดยใช้การตรวจสอบสถานะแวดล้อมด้วยหลักการของ STEEP-M และการศึกษาจากทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพ

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์หาแนวโน้มของภาพอนาคต โดยนำประเด็นที่อยู่ใน Critical Scenario ได้แก่ “การเตรียมความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในภูมิภาคอาเซียน” มาวิเคราะห์





เพื่อหา Black - bone ที่แตกต่างกันหรือไม่มีความสัมพันธ์กัน มี ๒ แกนที่จะส่งผลกระทบต่อสำคัญในการกำหนดภาพในอนาคตของอาเซียน ได้แก่ ความมุ่งมั่นทางการเมือง (รัฐบาล) (Political Will) และการมีส่วนร่วมของสังคม (Social Participation) ทำให้มี ๔ ภาพ ดังนี้



๑. Scenario A (ข้างลากครก/ เข็นครกขึ้นภูเขา/ อำมาตย์ผู้เดียวดาย)

- (๑) เกิดความขัดแย้งในสังคมจากภาคประชาชนที่ไม่ให้ความร่วมมือแต่รัฐบาลทำ
- (๒) ประชาชนไม่ตระหนักกับปัญหา ไม่ปฏิบัติตาม กม.
- (๓) โครงการต่าง ๆ ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากประชาชน

๒. Scenario B (อาเซียนร่วมใจ/ กระป๋องไร้เทียมทาน)

- (๑) สร้างมาตรฐาน มาตรการทาง กม. ร่วมกันของอาเซียนทั้งในภาครัฐและภาคองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ
- (๒) เกิดเครือข่ายความร่วมมือในการแก้ปัญหา
- (๓) ประชาชนให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตาม กม. ระเบียบ ข้อบังคับ มีการฝึกปฏิบัติร่วมกัน
- (๔) อาเซียนมีความเข้มแข็งในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ
- (๕) มีการตอบสนองต่อภัยพิบัติอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในระยะเฝ้าระวังป้องกัน เตรียมการ ระหว่างเกิดภัยพิบัติ และการฟื้นฟูหลังเกิดภัยพิบัติ
- (๖) การมี Stock piling ที่สมบูรณ์

๓. Scenario C (Broken ASEAN / Critical ASEAN / ลมปรานแตกชาน) ***

- (๑) ไม่มีมาตรฐาน มาตรการทาง กม. ร่วมกันของอาเซียนทั้งในภาครัฐและภาคองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ
- (๒) ไม่มีเครือข่ายความร่วมมือในการแก้ปัญหาทั้งจากรัฐและประชาชน
- (๓) ไม่เกิดความร่วมมือในภาคการปฏิบัติตาม กม. ระเบียบ ข้อบังคับ มีการฝึกปฏิบัติร่วมกัน

๔. Scenario D (กระป๋องไร้ใจ/ เด็กกำพร้า)

- (๑) ประชาชนตระหนักกับปัญหา
- (๒) รัฐบาลเริ่มตระหนักกับปัญหา
- (๓) การบังคับใช้ กม. ไม่มีประสิทธิภาพ



- (๔) กม. ไม่มีความอ่อนตัวในการแก้ไข ชับซ้อน
- (๕) ความอ่อนไหวในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
- (๖) ภารกิจทางทหารของแต่ละประเทศไม่เหมือนกัน
- (๗) องค์การภาคประชาสังคมมีบทบาทนำในการเผชิญปัญหา

จากภาพอนาคตทั้ง ๔ แบบที่ได้ จะเห็นว่า Scenario C (Broken ASEAN / Critical ASEAN / สมปรานแตกชาน) เป็นภาพอนาคตที่แสดงให้เห็นถึงการขาดการเตรียมความพร้อมที่เมื่อเกิดปัญหา จะทำให้เกิดความเสียหายได้มากที่สุด เรียกว่าเป็น Best case scenario ของการวิจัยครั้งนี้ จึงนำภาพอนาคตใน Scenario C มาจัดทำคำบรรยายเพื่ออธิบายความหมาย ได้ดังนี้

“อาเซียนไม่มีมาตรฐาน / มาตรการทาง กม. ร่วมกันที่ใช้ในภาครัฐและภาคองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ และขาดเครือข่ายความร่วมมือในการแก้ปัญหาทั้งจากรัฐ และการเชื่อมโยงสู่ภาคประชาชน ส่งผลให้เกิดการขาดความร่วมมือในการปฏิบัติตาม กม. ระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนขาดการฝึกปฏิบัติร่วมกัน”

เมื่อตรวจสอบปัจจัยด้านความร่วมมือของภาคประชาสังคม ทั้งปัจจัยภายในและภายนอก สัมพันธ์กับภาพอนาคตที่ได้ จึงได้ข้อสรุปว่า ASEAN ต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

๑. มีกระบวนการสรรหาผู้นำที่มีคุณภาพและมีวาระในการดำรงตำแหน่งที่เหมาะสมของผู้นำอาเซียน (การจัดองค์กรและโครงสร้างอาเซียน)
 ๒. สร้างกลไกความร่วมมือ/มีช่องทางเปิดรับความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาพร้อมกับประเทศคู่เจรจา ประเทศนอกภูมิภาค และมิตรประเทศ
 ๓. สร้างวัฒนธรรมร่วมของอาเซียน /คุณค่า/ค่านิยม (ความปลอดภัย) /ความรู้ ทักษะ และความตระหนักเรื่องภัยพิบัติร่วมกันของประชาชนอาเซียน
 ๔. ส่งเสริมธรรมาภิบาลทั้งในภาครัฐและภาคประชาชน
- สิ่งที่อาเซียนต้องดำเนินการ มาวางแผนรองรับระยะยาว โดยจัดลำดับความสำคัญและความเร่งด่วน ในการดำเนินการและพิจารณาถึงปัจจัยของความสำเร็จ แสดงผลดังนี้**
- (๑) มีกระบวนการสรรหาผู้นำที่มีคุณภาพและมีวาระในการดำรงตำแหน่งที่เหมาะสม (จัดองค์กรและโครงสร้างของอาเซียน) (๕ ปี)
 - (๒) สร้างกลไกความร่วมมือ/มีช่องทางเปิดรับความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาพร้อมกับประเทศคู่เจรจา ประเทศนอกภูมิภาคและมิตรประเทศ (๑๐ ปี)
 - (๓) สร้างวัฒนธรรมร่วมของอาเซียน /คุณค่า/ค่านิยม(ความปลอดภัย) /ความรู้ ทักษะ และความตระหนักเรื่องภัยพิบัติร่วมกันของประชาชนอาเซียน (๑๕ ปี)
 - (๔) ส่งเสริมธรรมาภิบาลทั้งในภาครัฐและภาคประชาชน (๒๐ ปี)



ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอในระดับนโยบาย (รัฐบาล)

๑.๑ กระบวนการในการกำหนดยุทธศาสตร์ใด ๆ ก็ตามที่ต้องมองภาพระยะยาว ควรที่จะใช้เทคนิคของ Foresight ในการกำหนดยุทธศาสตร์ในภาพรวม ซึ่งไม่ใช่เฉพาะด้านเศรษฐกิจ หรือความมั่นคงเท่านั้น

๑.๒ การทำ Foresight จะต้องทำในมิติแต่ละเรื่องที่ต้องการ สถาบันที่รับผิดชอบจึงต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง จึงต้องมีทรัพยากรอย่างเพียงพอ และต้องเชื่อมต่อกับสถาบันที่มีการศึกษาภาพอนาคตหรือมีการตรวจสอบสภาพแวดล้อมด้านอื่น ๆ ด้วย

๒. ข้อเสนอในระดับกองทัพไทย

๒.๑ กองทัพไทยต้องศึกษา และต่อยอดความรู้เรื่องการจัดทำ Foresight ด้านความมั่นคง เพื่อเป็นเครื่องมือในการกำหนดนโยบายของกองทัพไทย

๒.๒ ข้อมูลประกอบหรือฐานข้อมูล จำเป็นต้องใช้ฐานข้อมูลย้อนหลัง ซึ่งผ่านการเก็บรวบรวม และข้อมูลปัจจุบันทั้งที่ปรากฏในข่าว หรือจากการศึกษาในหลายๆ สถานที่ รวมเป็น Big data

๒.๓ การจัดทำภาพอนาคต (Foresight) ด้านความมั่นคงมีความสำคัญต่อกระบวนการกำหนดและจัดทำข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ (Strategic Intelligence Model) ดังนั้น การจัดทำภาพอนาคต (Foresight) จึงมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานด้านความมั่นคงของกองทัพไทย

๒.๔ หลักในการจัดทำ Foresight มีความจำเป็นที่จะต้องให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะในการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งมีความเหมาะสมอย่างมากต่อหลักสูตรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรที่มีนักศึกษามาจากทุกองค์กรของประเทศ และถูกคัดเลือกจากผู้ที่มีขีดความสามารถและประสบการณ์สูง การใช้นักศึกษาหลักสูตรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรเป็นผู้เชี่ยวชาญในการจัดทำ Foresight แต่ละประเด็นจึงเป็นแหล่งข้อมูลที่ดีที่สุดและง่ายที่สุดในการตอบคำถามประเด็นทางยุทธศาสตร์ที่ต้องการ

๒.๕ สมาชิกอาเซียนเห็นร่วมกันว่า Foresight มีความสำคัญ จึงได้กำหนดลงในข้อเสนอแนะว่า จะต้องมีการรายงานต่อที่ประชุม ADMM หรือการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนต่อไป

๓. ข้อเสนอในระดับหน่วยปฏิบัติ

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ควรนำ Model ที่คิดค้นนี้ มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรนักศึกษายุทธศาสตร์ ซึ่งต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะพบว่า ความคิดที่ได้รับจากการทำกลุ่มจะเป็นความคิดที่ไม่ตายตัว และมีการพัฒนาด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่อง

๔. ข้อเสนอสำหรับการศึกษาคั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญในการทำ Foresight ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น คือ การจัดทำกลุ่มจะต้องให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านนั้นอย่างแท้จริง ซึ่งต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญในเนื้องานที่ศึกษาเฉพาะเรื่องจากมิติของนักวิชาการและผู้ปฏิบัติ จึงจะทำให้ภาพที่ได้มีความหลากหลายและแม่นยำ





บทที่ ๔

การประเมินพลังอำนาจ และ ชีตความสามารถของชาติ NATIONAL POWER AND NATIONAL CAPABILITY ASSESSMENT

กล่าวนำ: พลังอำนาจของชาติ หรือพลังอำนาจแห่งชาติ เปรียบเสมือนกำลังทั้งสิ้นซึ่งเป็นขีดความสามารถของชาติในการดำรงรักษาผลประโยชน์ของชาติ หรืออาจกล่าวได้ว่าพลังอำนาจของชาติ คือความสามารถของชาติหนึ่ง (national capability) ในอันที่จะก่อให้เกิดอิทธิพลแก่รัฐอื่น ๆ นอกจากนี้พลังอำนาจ (national power) จำเป็นจะต้องประกอบไปด้วยพลังอำนาจของชาติย่อย ๆ ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา การทหารการป้องกันประเทศ รวมถึง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงานสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ทุกชาติจำเป็นจะต้องประเมิน และเสริมสร้างให้ชาติมีศักยภาพพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ เพื่อให้พร้อมต่อการเผชิญภัยคุกคามในด้านต่าง ๆ และรักษาผลประโยชน์ของชาติให้ได้อย่างยั่งยืนในท้ายที่สุด²

ผลลัพธ์จากการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Scanning) ในบทที่แล้ว เป็นการตรวจสอบปัจจัยภายนอก (external factor) ซึ่งส่งผลกระทบต่อกระบวนการพัฒนาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ และทำให้ทราบได้ว่าปัจจัยในด้านอุปสรรค (threat) และ โอกาส (opportunity) มีอะไรและเป็นอย่างไรบ้าง อย่างไรก็ตามการพัฒนายุทธศาสตร์นอกจากจะทราบถึงปัจจัยภายนอกแล้ว การทราบถึงปัจจัยภายใน (internal factor) ซึ่งหมายถึงพลังอำนาจและขีดความสามารถของประเทศจะเป็นประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่ง ดังนั้นการพัฒนายุทธศาสตร์จำเป็นจะต้องทราบขีดความสามารถของตนเองว่า เป็นอย่างไรและอยู่ในระดับใด ทั้งนี้การประเมินโดยการเปรียบเทียบสามารถดำเนินการได้ ๒ ลักษณะ คือ

๑. การประเมินขีดความสามารถของชาติโดยการเปรียบเทียบเชิงสัมพัทธ์ (relative comparison) ซึ่งเป็นการประเมินโดยการเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ ทั้งในระดับโลก (global level) และ ระดับภูมิภาค (regional level) ทั้งนี้เพื่อให้ทราบได้ว่าสถานภาพของประเทศอยู่ในระดับใดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ

๒. นอกจากนี้ยังต้องใช้การประเมินโดยการเปรียบเทียบกับประเทศไทยหรือเปรียบเทียบกับตนเองในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งการเปรียบเทียบบังกล่าวเป็นการเปรียบเทียบภายใน หรือ ระดับภายในประเทศ (internal level) แบบของการประเมินในลักษณะนี้ ถือว่าเป็นการประเมินโดยการเปรียบเทียบเชิงสัมบูรณ์ (absolute comparison) ทั้งนี้เพื่อให้ทราบได้ว่า พลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติมีการพัฒนาไปอย่างไร ดีขึ้นหรือลดต่ำลง

ดังนั้นการพัฒนายุทธศาสตร์ในระดับชาติจำเป็นจะต้องมีการประเมินเพื่อตรวจสอบพลังอำนาจของชาติ (national power) และขีดความสามารถของชาติ (national capability) ทั้งที่เป็นการเปรียบเทียบเชิงสัมพัทธ์ และ เชิงสัมบูรณ์ ผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินพลังอำนาจ และ ขีดความสามารถของชาติจะทำให้ทราบถึง จุดแข็ง (strength) และจุดอ่อน (weakness) ของประเทศในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหาร การป้องกันประเทศ และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน ทั้งนี้หากทราบถึง โอกาส อุปสรรค จุดแข็ง

² พจน์ พงศ์สุวรรณ, พลตรี. *หลักยุทธศาสตร์*, ๒๕๓๖, หน้า ๖๐- ๖๑.



จุดอ่อน ซึ่งจะส่งผลดีต่อกระบวนการพัฒนาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ ทำให้มีความชัดเจนและมีทิศทางที่เหมาะสมได้มากยิ่งขึ้น ตามแผนภาพ ๑๙



แผนภาพ ๑๙: การนำผลตรวจสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (อุปสรรค/โอกาส) และการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ (จุดแข็ง/จุดอ่อน) เพื่อกำหนดกรอบการพัฒนายุทธศาสตร์

จากแผนภาพ ๑๙ เป็นการนำผลการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ และการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติมากำหนดกรอบยุทธศาสตร์ ทั้งนี้ การดำเนินกรรมวิธีดังกล่าวหากได้ผลว่ามีโอกาสและจุดแข็งมาก การกำหนดยุทธศาสตร์สามารถพัฒนาให้ก้าวหน้าได้มาก หากผลการดำเนินกรรมวิธี มีทั้งจุดแข็ง และจุดอ่อน การกำหนดยุทธศาสตร์จะต้องลดจุดอ่อนโดยใช้จุดแข็งชดเชยจุดอ่อน หากผลการดำเนินกรรมวิธีมีทั้งจุดอ่อน และอุปสรรค การกำหนดยุทธศาสตร์ให้ก้าวหน้ากระทำได้ยากจะต้องเน้นการแก้ปัญหาจุดอ่อน และอุปสรรคก่อน และ หากผลการดำเนินกรรมวิธีมีทั้งโอกาส และ อุปสรรค การกำหนดยุทธศาสตร์จะต้องใช้โอกาสลดอุปสรรคเป็นสำคัญ ดังนั้นการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ และการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ จึงมีความสำคัญต่อการกำหนดทิศทางและกรอบแนวคิดในกระบวนการพัฒนาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ แต่ สิ่งสำคัญสูงสุดไม่ว่าจะออกแบบกระบวนการพัฒนาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์อย่างไร ตัวยุทธศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นมาจะต้องตอบสนองต่อการรักษาผลประโยชน์ของชาติทั้งที่เป็นนามธรรม และรูปธรรม

๔.๑ การประเมินพลังอำนาจ และ ขีดความสามารถของชาติในทางการเมือง

การกำหนดขีดความสามารถของชาติในทางการเมืองสามารถดำเนินการได้หลายแนวทาง แต่อย่างไรก็ตามประเด็นสำคัญของการประเมินขีดความสามารถทางการเมือง ในเอกสารฉบับนี้ จะกำหนดประเด็นสำคัญต่าง ๆ (theme) โดยใช้ศาสตร์ซึ่งเป็นชุดความรู้ทางการเมืองการปกครองที่ได้ใช้ในการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ และการกำหนดผลประโยชน์ของชาติ เป็นแนวทางในการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถในเมืองของประเทศ ซึ่งในด้านการเมืองหลักพื้นฐานของศาสตร์ (รัฐศาสตร์/political science) ได้แก่ การเมืองการปกครอง การบริหารรัฐกิจ/การบริหารงานสาธารณะ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และ ระบอบการเมือง ประเด็นสำคัญเหล่านี้จะถูกนำมากำหนดรายละเอียดที่เป็นรูปธรรมเพื่อใช้ในการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางการเมือง ตามแผนภาพ ๒๐



political	absolute assessment	comparative assessment
Governance		
Public policy		
International relation		
Political Regime		

แผนภาพ ๒๐ : ตารางการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางการเมือง

จากแผนภาพ ๒๐ เป็นการกำหนดแนวทางในการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางการเมือง โดยการประเมินจะใช้ประเด็นที่เป็นศาสตร์ทางการเมืองการปกครอง (รัฐศาสตร์) ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การปกครอง (governance) การบริหารงานภาครัฐ/การบริหารงานสาธารณะ (public administration/policy) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (international relation) และระบอบการเมือง (political regime) ทั้งนี้ เมื่อมีการประเมินเชิงสัมพัทธ์ (comparative assessment) จะทราบได้ว่าขีดความสามารถของชาติในด้านต่าง ๆ ทางการเมืองของประเทศไทยอยู่ในระดับใด โดยเทียบเคียงกับประเทศต่าง ๆ และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยเอง (absolute assessment) จะทราบได้ว่าขีดความสามารถของชาติทางการเมืองในด้านต่าง ๆ ดีขึ้นหรือต่ำลงอย่างไร ทั้งนี้ผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินทั้งสองประการจะทำให้ทราบว่าพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางการเมืองของประเทศไทย มีจุดแข็ง (strength) และมีจุดอ่อน (weakness) อะไรและอย่างไรบ้าง

อย่างไรก็ตาม กรอบแนวทางในการประเมินที่ได้นำเสนอขึ้น เป็นเพียงวิธีการหนึ่งที่ต้องการแสดงให้เห็นถึงมิติต่าง ๆ ทางการเมืองตามหลักรัฐศาสตร์ ที่จะส่งผลต่อพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางการเมืองอย่างไร ทั้งนี้วิธีการประเมินอาจทำได้หลายวิธี แต่ประเด็นสำคัญก็คือผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินจะต้องระบุให้ได้ว่าอะไร และ อย่่างไรบ้างที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อนในทางการเมืองของประเทศ สำหรับตัวอย่างการประเมินที่เอกสารฉบับนี้ นำมาแสดงเป็นตัวอย่างในการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถทางการเมืองของไทย ได้นำมาจากเอกสารการจัดทำยุทธศาสตร์ประเทศไทย ๒๐๑๕ ของนักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ ๗ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ทั้งนี้ การประเมินได้นำเอาผลการประเมินที่ได้ดำเนินการแล้ว โดย Democracy Index 2010 Democracy In Retreat: A Report from the Economist Intelligence Unit (ซึ่งขอเรียกสั้น ๆ ว่า Democracy Index 2010) มาเรียบเรียงและนำเสนอผลการประเมิน ตามแผนภาพ ๒๑



ตัวอย่างการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางการเมือง

การประเมินขีดความสามารถและพลังอำนาจแห่งชาติ (National Capability) การเมือง จาก Democracy Index 2010 Democracy in Retreat : A Report from the Economist Intelligence Unit							
Country	Rank	Overall score	Electoral process and pluralism	Functioning of G.	Political participation	Political culture	Civil liberties
Norway	1	9.80	10	9.64	10.0	9.38	10
Iceland	2
Denmark	3
Sweden	4
New Zealand	5
Us	17
S. Korea	20
Japan	22
Thailand	57 (from 54 in 2008)	6.55 (from 6.81 in 2008)	7.83	6.07	5.56	6.25	7.06
Myanmar	163	...	0.0
N. Korea	167	1.08	0.0	2.5	1.67	1.25	0.0

ที่มา: http://graphics.eiu.com/pdf/democracy_index_2010_web.pdf (29 March 2012)

แผนภาพ ๒๑ : การประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางการเมือง

จากแผนภาพ ๒๑ เป็นการประเมินพลังอำนาจ และขีดความสามารถของชาติทางการเมือง จากการประเมินของ Democracy index 2010 ผลการประเมินมีประเด็นสำคัญ ที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ทางการเมืองที่กล่าวมาข้างต้น โดยมีประเด็นที่เป็นรูปธรรมดังนี้

การเมืองการปกครองจะประเมินจากความโปร่งใสในการเลือกตั้ง (electoral process and pluralism) การบริหารงานภาครัฐและการบริหารงานสาธารณะ โดยวัดจากการปฏิบัติงานตามแผนงานของรัฐบาล (functional of government) ในขณะที่ระบอบการเมืองวัดความเป็นประชาธิปไตย โดยประเมินจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมือง (political participation) และ วัฒนธรรมทางการเมือง (political culture) รวมถึงความมีอิสระทางการเมืองในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน (civil liberty) อย่างไรก็ตาม แผนภาพนี้ยังไม่ได้กล่าวถึงกลไกความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งอาจทำได้โดยการประเมินการมีส่วนร่วมของประเทศไทยกับประชาคมโลก เช่น UN และประชาคมระดับภูมิภาค ในกลไกความร่วมมือต่าง ๆ (international cooperation mechanism) เช่น ASEAN APEC BIMSTEC เป็นต้น ซึ่งถ้าหากมีประเด็นในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ก็จะทำให้ตารางการประเมิน Democracy index 2010 ข้างต้น มีความสมบูรณ์ครบถ้วนตามศาสตร์ทางการเมือง (รัฐศาสตร์/political science) มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้การประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางการเมืองของ Democracy index 2010 ดังกล่าว เป็นการประเมินแบบสัมพันธ์ โดยเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ ตามประเด็นที่เป็นสาระสำคัญของศาสตร์ทางการเมือง ผลการประเมินทำให้ทราบสถานภาพซึ่งเป็นขีดความสามารถทางการเมืองของไทยว่าอยู่ในระดับใด เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ (where we are) ประเทศไทยอยู่ในระดับที่ ๕๗ ของโลก ในขณะที่การ



เปรียบเทียบแบบสัมบูรณ์ ประเทศไทยมีพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางการเมืองอยู่ในลำดับที่ ๕๗ ซึ่งต่ำกว่าลำดับที่ ๕๔ ในปี ๒๐๐๘ โดยได้คะแนน ๖.๕๕ ซึ่งต่ำกว่าคะแนน ๖.๘๑ ในปี ๒๐๐๘

ผลลัพธ์ที่ได้ทำให้ทราบว่าประเทศไทย มีจุดแข็ง (strength) จุดอ่อน (weakness) ในทางการเมืองโดยกระบวนการเลือกตั้งของไทยเป็นจุดแข็งที่สำคัญ ในขณะที่การมีส่วนร่วมทางการเมือง ประสิทธิภาพในการบริหารงานภาครัฐและนโยบายสาธารณะยังเป็นจุดอ่อนที่ไทยต้องแก้ไข

๔.๒ การประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติในด้านเศรษฐกิจ

การประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติในทางเศรษฐกิจนั้น วิธีวิทยาในการประเมินยังคงเป็นเช่นเดียวกับการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติในทางการเมือง แต่สิ่งที่จะแตกต่างกันก็คือเนื้อหาสาระซึ่งเป็นศาสตร์ที่ใช้ในการประเมินจะแตกต่างกัน ทั้งนี้ องค์ประกอบของศาสตร์ทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญ (economic science) ได้แก่ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค โดยเฉพาะ มาตรการการเงินการคลัง และทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค ซึ่งมีทฤษฎีที่สำคัญได้แก่ ทฤษฎีผู้ผลิต และทฤษฎีผู้บริโภค รวมถึง ข้อมูลการรายงานสถานภาพเศรษฐกิจของประเทศ เป็นต้น ประเด็นสำคัญที่เป็นหลักพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์เหล่านี้จะถูกนำมากำหนดรายละเอียดที่เป็นรูปธรรมเพื่อใช้ในการประเมินพลังอำนาจและ ขีดความสามารถของชาติทางเศรษฐกิจตามแผนภาพ ๒๒

capacity assessment	absolute assessment	comparative assessment
economy		
Consume		
Government expenditure		
Investment		
Export		
Import		
Income distribute		
National debt		
Un-employment		

แผนภาพ ๒๒: ตารางการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางเศรษฐกิจ

จากแผนภาพ ๒๒ เป็นการกำหนดแนวทางในการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางเศรษฐกิจ โดยการประเมินจะใช้ประเด็นที่เป็นทฤษฎีและแนวคิดข้อมูลทางเศรษฐศาสตร์ ในด้านต่าง ๆ ได้แก่

การบริโภคของประชาชนในประเทศ (consume) ซึ่งจะสอดคล้องกับทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์จุลภาคที่สำคัญ อาทิเช่น ทฤษฎีผู้ผลิต และ ทฤษฎีผู้บริโภค

การใช้จ่ายของภาครัฐเพื่อการพัฒนาประเทศ (government expenditure) ซึ่งจะสอดคล้องกับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาคที่สำคัญ อาทิ มาตรการการคลังทั้ง เกินดุล ขาดดุล หรือสมดุล รวมถึง มาตรการด้านภาษีในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนี้ยังรวมถึง มาตรการการเงิน โดยเฉพาะในเรื่อง อัตราดอกเบี้ยในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น

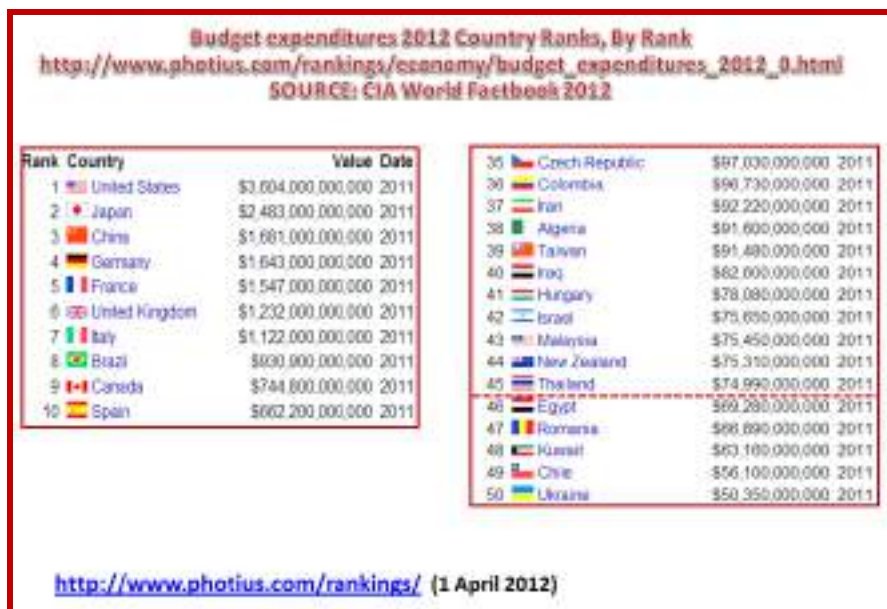


การลงทุนของภาคเอกชนเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ (investment) รวมถึง การส่งออก (export) และ การนำเข้า (import) ทั้งสินค้าเพื่อการอุปโภค บริโภค และสินค้าที่เป็นต้นทุนเพื่อใช้ในการผลิตของประเทศ

นอกจากนี้ยังคำนึงถึงสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ การกระจายรายได้ของประเทศ (national income distribution) หนี้สาธารณะ (national debt) และ อัตราการว่างงานของประเทศ (un-employment)

ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นสาระสำคัญเพื่อใช้ในการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งที่เป็นการประเมินแบบสัมบูรณ์ (absolute assessment) และแบบสัมพัทธ์ (relative assessment) ผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินทำให้ทราบว่า พลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางเศรษฐกิจของประเทศ อยู่ในระดับใดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ ทั้งในระดับนานาชาติ และ ในระดับภูมิภาค โดยอาศัยการประเมินแบบสัมบูรณ์ รวมถึง ความก้าวหน้าของพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางเศรษฐกิจว่าดีขึ้นหรือลดต่ำลง และโดยอาศัยการประเมินแบบสัมพัทธ์ และบทสรุปสุดท้ายของการประเมินทั้งสองประการ จะต้องสามารถระบุได้ว่าเศรษฐกิจของประเทศ มีอะไรบ้างที่เป็นจุดแข็ง (strength) อะไรบ้างที่เป็นจุดอ่อน (weakness) และมีรายละเอียดในการอธิบายถึงจุดแข็งจุดอ่อนทางเศรษฐกิจของประเทศว่ามีลักษณะอย่างไร

ตัวอย่างการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางเศรษฐกิจ



แผนภาพ ๒๓ : การประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางเศรษฐกิจในมิติงบประมาณรายจ่ายภาครัฐ

จากแผนภาพ ๒๓ เป็นการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางเศรษฐกิจในมิติงบประมาณรายจ่ายของรัฐ ซึ่งเป็นการประเมินโดยคำนึงถึงมาตรการการคลังของประเทศ กระบวนการประเมินเป็นการเทียบเคียงจากประเทศต่าง ๆ ในทุกภูมิภาคของโลก ทั้งหมด ๒๕๐ กว่าประเทศ ผลการประเมินพบว่างบประมาณรายจ่ายของภาครัฐที่มีมากที่สุด ได้แก่ สหรัฐอเมริกา รองลงมาได้แก่ ญี่ปุ่น จีน เยอรมัน และ ฝรั่งเศส ตามลำดับ ในขณะที่ไทยเองอยู่ในลำดับที่ ๔๕ อยู่ในกลุ่มเดียวกับ มาเลเซีย นิวซีแลนด์ อียิปต์ และ โรมาเนีย การประเมินดังกล่าวเป็นการ



ประเมินโดยใช้วิธีการประเมินเชิงสัมพัทธ์ (relative assessment) เพื่อเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ ว่าขีดความสามารถและพลังอำนาจของชาติทางเศรษฐกิจในมิติงบประมาณรายจ่ายของรัฐบาลไทยอยู่ในระดับใด (where we are) ผลการประเมินทำให้ทราบว่าในมิติดังกล่าว เมื่อเทียบเคียงในระดับภูมิภาคอาเซียน ถือว่าค่อนข้างเป็นจุดแข็งในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้การมีงบประมาณรายจ่ายที่มากพอ จะส่งเสริมให้พัฒนาเศรษฐกิจได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตามหากพิจารณาเปรียบเทียบกับประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจแล้ว ไทยยังไม่สามารถแข่งขันทางเศรษฐกิจโดยใช้มิติเรื่องงบประมาณรายจ่ายเป็นปัจจัยขับเคลื่อนได้ ต้องพิจารณาในปัจจัยอื่น เพราะในเรื่องงบประมาณรายจ่ายของภาครัฐนั้นว่าไทยเป็นรองอยู่มาก นอกจากนี้การประเมินจุดแข็ง จุดอ่อนของพลังอำนาจของชาติทางเศรษฐกิจ ไม่สามารถพิจารณาเฉพาะมิติเรื่องรายจ่ายของภาครัฐแต่เพียงประการเดียวได้ ต้องพิจารณาในมิติอื่น เช่น การบริโภคของประชาชนในประเทศ การลงทุนของภาคเอกชนเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ การส่งออก (export) และการนำเข้า (import) รวมถึง การกระจายรายได้ ของประเทศ (national income distribution) หนี้สาธารณะ (national debt) และอัตราการว่างงานของประเทศ (un-employment) ประกอบด้วยเสมอ จึงจะสามารถสรุปได้ว่า พลังอำนาจ และขีดความสามารถของชาติทางเศรษฐกิจ อยู่ในระดับใด อย่างไรบ้าง



แผนภาพ ๒๔ : การประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางเศรษฐกิจในมิติการกระจายรายได้

จากแผนภาพ ๒๔ เป็นการแสดงถึง การประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางเศรษฐกิจในมิติของการกระจายรายได้ โดยการประเมินใช้วิธีการของ Gini Index³ วิธีการประเมินหากมีค่าร้อยละอยู่ในระดับสูง

³ http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/service/poverty/serv_pov04.html (6 April 6, 2012) สัมประสิทธิ์ของความไม่เสมอภาคหรือดัชนีจีนิ (Gini Coefficient, Gini Index) เป็นดัชนีความไม่เท่าเทียมกันหรือความเหลื่อมล้ำของรายได้ หรือค่าใช้จ่ายของประชากรทั้งหมด โดยให้ทุกคนมีโอกาสตามความสามารถเท่าเทียมกันหรือเสมอภาคกันอย่างเป็นธรรม ซึ่งจะแตกต่างจากสัดส่วนคนจนที่จะมุ่งเน้นบุคคลหรือครัวเรือนที่อยู่ในตำแหน่งส่วนล่างสุดของการกระจายรายได้ของประชากร ซึ่งมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนเท่านั้น ดัชนีจีนิมีค่าอยู่ระหว่าง 0 และ 1 โดยค่ายิ่งมากขึ้นแสดงว่าการกระจาย รายได้หรือ ค่า ใช้จ่ายมีความไม่เท่าเทียมกันหรือมีความเหลื่อมล้ำกันมากขึ้น ค่า 0 แสดงถึงการกระจายรายได้หรือการใช้จ่ายมีความเท่าเทียมกันอย่างสมบูรณ์ และค่า 1 แสดงถึงการกระจายรายได้หรือการใช้จ่ายมีความไม่เท่าเทียมกันอย่างสมบูรณ์



เกินกว่าร้อยละ ๕๐ แสดงว่า การกระจายรายได้อยู่ในระดับที่ยังไม่ดี หากมีค่าร้อยละใกล้ ๑๐๐ แสดงว่าประเทศนั้นมี ปัญหาในเรื่องการกระจายรายได้ของประเทศอย่างมาก เช่น ประเทศนามิเบียมีปัญหาในเรื่อง การกระจาย รายได้มากที่สุดในโลก ประเทศที่มีการกระจายรายได้ดี ได้แก่ ประเทศในกลุ่ม Scandinavian Countries และ ประเทศในยุโรปบางประเทศ ที่ค่า Gini Index มีเพียงร้อยละ ๒๐ – ๓๐ เท่านั้น ซึ่งนับว่าดีพอสมควร ในขณะที่ ประเทศไทยเองมีระดับการกระจายรายได้อยู่ที่ร้อยละ ๕๓.๖ ในการประเมินเมื่อปี ค.ศ. ๒๐๐๙ อยู่ในลำดับที่ ๑๕ ของประเทศที่มีปัญหาในการกระจายรายได้ เมื่อเทียบเคียงกับประเทศอื่นอีกประมาณ ๒๕๐ กว่าประเทศทั่วโลก ซึ่ง เป็นการประเมินเชิงสัมพัทธ์ (relative assessment) ผลการประเมินทำให้ทราบว่า พลังอำนาจและขีดความสามารถ ของไทย ทางเศรษฐกิจในมิติการกระจายรายได้ยังเป็นจุดอ่อนของประเทศและจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ ในระดับประเทศเพื่อแก้ไขให้มีการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น ทั้งนี้เพื่อการรักษาผลประโยชน์ของชาติใน ทางเศรษฐกิจของไทยในท้ายที่สุด

Central bank discount rate(%) 2012 Country Ranks, By Rank
http://www.photius.com/rankings/economy/central_bank_discount_rate_2012_0.html
SOURCE: CIA World Factbook 2012

Rank	Country	Value	Date of Info
1	Zimbabwe	875.00	31 Dec 2007
2	Central Democratic Republic of the	70.00	31 Dec 2008
3	Vanuatu	50.50	31 Dec 2008
4	Angola	30.00	31 Dec 2009
5	San Tomé and Príncipe	28.00	31 Dec 2008
6	Costa Rica	20.00	31 Dec 2006
7	Ghana	20.25	31 Dec 2005
8	Morocco	20.00	31 Dec 2009
9	Uruguay	20.00	31 Dec 2006
10	Oman	17.00	31 Dec 2006
11	Maldives	16.00	31 Dec 2009
12	Myanmar	15.11	31 Dec 2009
13	Sri Lanka	15.00	31 Dec 2008
14	Turkey	15.00	22 Dec 2009
15	Malawi	15.00	31 Dec 2006
16	Niger	14.85	31 Dec 2008
17	Zambia	14.49	31 Dec 2006
18	Senegal	13.50	31 Dec 2008
19	Philippines	12.50	31 Dec 2009
20	Peru	12.00	17 Jan 2011
115	Spain	1.75	31 Dec 2009
116	Taiwan	1.75	31 Dec 2009
117	Belgium	1.75	31 Dec 2009
118	Cyprus	1.75	31 Dec 2009
119	Greece	1.75	31 Dec 2009
120	Finland	1.75	31 Dec 2009
121	France	1.75	31 Dec 2009
122	European Union	1.75	31 Dec 2010
123	Germany	1.75	31 Dec 2009
124	Malta	1.75	31 Dec 2009
125	Netherlands	1.75	31 Dec 2009
126	Austria	1.75	31 Dec 2009
127	Ireland	1.75	31 Dec 2009
128	Luxembourg	1.75	31 Dec 2009
129	Tanzania	1.25	Feb 2008
130	Korea, South	1.25	31 Dec 2009
131	Denmark	1.00	31 Dec 2009
132	Czech Republic	1.00	31 Dec 2009
133	Switzerland	0.75	31 Dec 2009
134	Bulgaria	0.50	31 Dec 2009
135	Sweden	0.50	31 Dec 2009
136	China	0.50	31 Dec 2009
137	United Kingdom	0.50	31 Dec 2009
138	United States	0.50	31 Dec 2009
139	Hong Kong	0.50	31 Dec 2009

<http://www.photius.com/rankings/> (3 Apr 2012)

แผนภาพ ๒๕: การประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางเศรษฐกิจ ในมิติอัตราดอกเบี้ยธนาคารกลางของประเทศ

จากแผนภาพ ๒๕ เป็นการประเมิน พลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางเศรษฐกิจ ในมิติอัตรา ดอกเบี้ยธนาคารกลางของประเทศ ซึ่งการประเมินในมิติอัตราดอกเบี้ยนี้เป็นการประเมินโดยคำนึงถึงมาตรการ การเงินของประเทศ สำหรับผลการประเมินพบว่าประเทศที่มีอัตราดอกเบี้ยซึ่งกำหนดโดยธนาคารกลางของประเทศ สูงที่สุด คือ ซิมบับเว คองโก เวเนซุเอลา ตามลำดับ ทั้งนี้การมีอัตราดอกเบี้ยที่สูงมาก เป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึงการไม่มี เสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่ดีพอ เนื่องจากการมีอัตราดอกเบี้ยที่สูงมาก อาจทำให้ชำระหนี้คืนได้ลำบาก รวมถึงอาจเกิด ภาวะหนี้เสียหรือ การก่อหนี้ที่ไม่เกิดรายได้มากขึ้น (non-performance loan) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการก่อหนี้ที่มีอัตรา ดอกเบี้ยสูงมาก ในระยะสั้นที่การชำระหนี้คืนในระยะเวลาที่กำหนดจะเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก และอาจส่งผลต่ออัตราเงิน เพื่อ ปัญหาการว่างงาน ตามมาอีกมากมาย ดังเช่น วิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ สำหรับการประเมินในส่วนของอัตราดอกเบี้ยธนาคารกลางของประเทศทั่วโลก เมื่อ ค.ศ. ๒๐๐๙ พบว่าประเทศไทย ค่อนข้างมีเสถียรภาพดี คิดเป็นร้อยละ ๑.๗๕ เมื่อเทียบเคียงกับประเทศต่าง ๆ โดยการประเมินเชิงสัมพัทธ์ จึง พอที่จะสรุปได้ว่าพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางเศรษฐกิจ ในมิติอัตราดอกเบี้ยธนาคารกลางของ



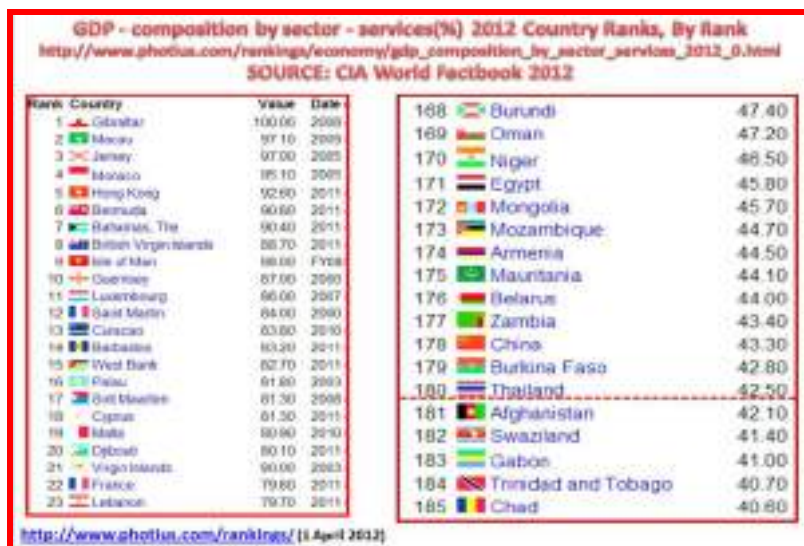
ประเทศ ถือเป็นจุดแข็งของประเทศโดยเฉพาะมาตรการการเงินของประเทศ ทั้งนี้เมื่อกำหนดยุทธศาสตร์ของชาติทางเศรษฐกิจ การรักษาระดับอัตราดอกเบี้ยของประเทศ โดยธนาคารแห่งประเทศไทยอย่างเช่นปัจจุบันเป็นเรื่องจำเป็นและต้องดำรงรักษาไว้



ภาคอุตสาหกรรม (Industrial Sector)



ภาคเกษตรกรรม (Agriculture Sector)



ภาคบริการ (Service Sector)

แผนภาพ ๒๖ : การประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางเศรษฐกิจ
ในมิติสัดส่วนของ GDP จากภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตร และ ภาคบริการ

จากแผนภาพ ๒๖ เป็นการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางเศรษฐกิจ ในมิติสัดส่วนของ GDP ของประเทศโดยแยกตามภาคการผลิต ทั้งภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรม และภาคบริการ ผลการประเมินพบว่ากรณีของประเทศไทย สัดส่วนของ GDP ส่วนใหญ่อยู่ที่ภาคอุตสาหกรรม และ ภาคบริการ ทั้งนี้หากประเมินกับประเทศต่าง ๆ โดยใช้การเปรียบเทียบเชิงสัมพัทธ์ จะพบว่าสัดส่วน GDP ภาคอุตสาหกรรมของไทย



ค่อนข้างแข็งแกร่ง อยู่ในอันดับที่ ๒๕ ของโลก และภาคบริการอยู่ในอันดับที่ ๘๑ ของโลก ในขณะที่ภาคเกษตรอยู่ในอันดับที่ ๑๘๐ ของโลก ดังนั้นหากจะสรุปถึงภาคเศรษฐกิจที่เป็นจุดแข็งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยในปัจจุบันจะอยู่ที่ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม ภาคเกษตรเองมีความสำคัญต่อประเทศเช่นกัน โดยเฉพาะความมั่นคงทางอาหาร (food security) แต่ในปัจจุบันภาคเกษตรไม่ได้เป็นจุดแข็งของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศอีกต่อไป และกำลังจะถูกกลืนมากยิ่งขึ้น ดังนั้นหากจะกำหนดยุทธศาสตร์ของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เกิดความมั่นคงโดยเฉพาะการสร้างหลักประกันของความมั่นคงทางอาหารของประเทศแล้ว ก็สามารถที่จะนำจุดแข็งของภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ มาส่งเสริมภาคเกษตรให้เกิดความมั่นคงเข้มแข็งและเป็นจุดแข็งของประเทศได้ และที่สำคัญการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ จะต้องรักษาผลประโยชน์ของชาติซึ่งผลประโยชน์ของชาติจะมีความเชื่อมโยงกับความมั่นคงของประเทศโดยรวมเช่นกัน หากอุตสาหกรรมเติบโตแต่ประเทศไม่มั่นคง ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจก็ไม่เหมาะสม ทั้งนี้ก็เนื่องด้วยเป้าหมายของยุทธศาสตร์ไม่สามารถจะรักษาผลประโยชน์ของชาติในท้ายที่สุดได้

สถานภาพทางเศรษฐกิจ ของไทย ปี ๒๕๕๔

ร.ร.	ดัชนี	2554						
		10 เดือน	ก.ค.	ก.ย.	ธ.ค.	Q3	Q1	Q1
1	อัตราการขยายตัวของ GDP (%)	ก.ค.	ก.ค.	ก.ค.	ก.ค.	3.5	2.7	3.2
2	รายได้เฉลี่ย (บาท/คน/ปี)	ก.ค.	ก.ค.	ก.ค.	ก.ค.	39,691	39,247	40,650
3	มูลค่าเพิ่มของ (ล้านบาท/คน/ปี)	193,599.9	17,019.1	21,258.7	20,939.5	63,296.5	57,342.8	56,001.6
4	อัตราการขยายตัวของมูลค่าเพิ่มของ (%)	21.9	-8.1	18.4	28.4	27.3	19.2	27.3
5	ค่าคงที่ (ล้านบาท/คน/ปี)	23,947.4	1,012.7	2,419.0	704.8	7,876.2	7,295.8	7,962.8
6	ดัชนีชี้วัดสภาพแวดล้อม GDP	ก.ค.	ก.ค.	ก.ค.	ก.ค.	8.2	3.8	14.9
7	ดัชนีบริษัทยักษ์ (%)	3.8	4.2	4.1	4.2	4.1	4.0	3.0
8	ดัชนีเอสเอ็มอี (%)	3.5	3.5	3.5	3.5	3.5	3.0	2.5
9	ดัชนีเอสเอ็มอีราย	30.4	30.8	30.4	29.9	30.1	30.3	30.8
10	ดัชนีส่งออกผลิตภัณฑ์	974.8	974.8	916.2	1,070.1	916.2	1,041.5	1,047.5
11	ดัชนีการนำเข้าสินค้า	ก.ค.	ก.ค.	4,446,249.9	4,269,026.8	4,263,593.2	4,246,114.7	4,282,183.6
12	ดัชนีการนำเข้าสินค้า GDP	ก.ค.	ก.ค.	41.7	40.2	40.7	41.3	42.4

ที่มา <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=456> 1 April 2012

แผนภาพ ๒๗: สถานภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ปี พ.ศ. ๒๕๕๔

จากแผนภาพ ๒๗ เป็นการประเมินเชิงสัมบูรณ์ (absolute assessment) เพื่อศึกษาความเป็นพลวัตการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยในปี ๒๕๕๔ ตั้งแต่ไตรมาส ๑ ถึงไตรมาส ๔ โดยในแผนภาพยังได้มีการแจกแจงรายละเอียดเดือนต่าง ๆ ของไตรมาส ๔ รวมถึงได้สรุป ๑๐ เดือนของปีพ.ศ. ๒๕๕๔ ตั้งแต่ ตุลาคม ๒๕๕๓ - สิงหาคม ๒๕๕๔ ไว้ด้วย และมีบางรายการสามารถสรุปได้ตลอดทั้ง ๔ ไตรมาส เช่น มูลค่าการส่งออก อัตราเงินเฟ้อ อัตราดอกเบี้ย เป็นต้น จากการประเมินโดยภาพรวม พบว่า GDP ของประเทศ ค่อนข้างมีเสถียรภาพ โดยเฉพาะในไตรมาส ๓ มีแนวโน้มดีขึ้น จากไตรมาส ๒ และ ในไตรมาส ๔ มีแนวโน้มที่ดีขึ้น ในส่วนของการส่งออกของประเทศ มีแนวโน้มดีขึ้น ในขณะที่รายได้ต่อหัว อัตราเงินเฟ้อ และอัตราดอกเบี้ยของประเทศมีแนวโน้ม ไปในทางลบตั้งแต่



ไตรมาส ๒ ของ ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ นอกจากนี้ หนี้สาธารณะของประเทศ มีแนวโน้มสูงขึ้น เป็นสัญญาณบ่งบอกถึงปัญหาทางเศรษฐกิจของไทยมีแนวโน้มที่อาจจะมีปัญหามากยิ่งขึ้นได้เช่นกัน อย่างไรก็ตามหากพิจารณาถึงหนี้สาธารณะคงค้างกับ GDP มีแนวโน้มลดลงในบางไตรมาส แสดงว่าขีดความสามารถในการบริหารจัดการหนี้สาธารณะของประเทศยังถือว่าพอที่จะมีประสิทธิภาพอยู่บ้าง ดังนั้นหากจะสรุปถึงจุดแข็งทางเศรษฐกิจของประเทศโดยใช้การประเมินเชิงสัมบูรณ์ จะพบว่าขีดความสามารถทางเศรษฐกิจของประเทศในเรื่องการส่งออกยังเป็นจุดแข็งอยู่ ในขณะที่ปัญหารายได้ต่อหัวของประชาชนซึ่งสะท้อนถึงรายรับของประชาชน อาจจะเป็นปัญหาในอนาคต รวมถึง อัตราเงินเฟ้อ และ อัตราดอกเบี้ย หนี้สาธารณะ มีแนวโน้มที่จะเป็นจุดอ่อนทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาวได้ หากการบริหารจัดการทางเศรษฐกิจ ทั้งมาตรการการเงินและการคลังของประเทศยังไม่ดีพอ ดังนั้นการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ จำเป็นจะต้องนำเอาจุดแข็งมาชดเชยจุดอ่อนทางเศรษฐกิจของประเทศด้วย และที่สำคัญยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ จะต้องรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของชาติโดยเฉพาะทางเศรษฐกิจไว้เสมอ

๔.๓ การประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติในทางสังคม

การประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติในทางสังคมนั้น วิธีวิทยาในการประเมินยังคงเป็นเช่นเดียวกับการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติในทางการเมืองและเศรษฐกิจ แต่สิ่งที่จะแตกต่างกันก็คือ เนื้อหาสาระซึ่งเป็นศาสตร์ที่ใช้ในการประเมินจะแตกต่างกัน ทั้งนี้ องค์ประกอบของศาสตร์ทางสังคมซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ โครงสร้างทางสังคม ความเข้มแข็งทางสังคม คุณภาพการศึกษา คุณภาพของระบบสาธารณสุข และ ผลกระทบจากสังคมและสิ่งแวดล้อม ประเด็นสำคัญที่เป็นหลักพื้นฐานทางสังคมเหล่านี้จะถูกนำมากำหนดรายละเอียดที่เป็นรูปธรรมเพื่อใช้ในการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางสังคมตามแผนภาพ ๒๘

Capability assessment	absolute assessment	comparative assessment
Social		
Social Structure		
The Strong of Social/Culture		
Quality of Education		
Quality of Sanitation		
Social Environment impact		

แผนภาพ ๒๘: ตารางการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางสังคม

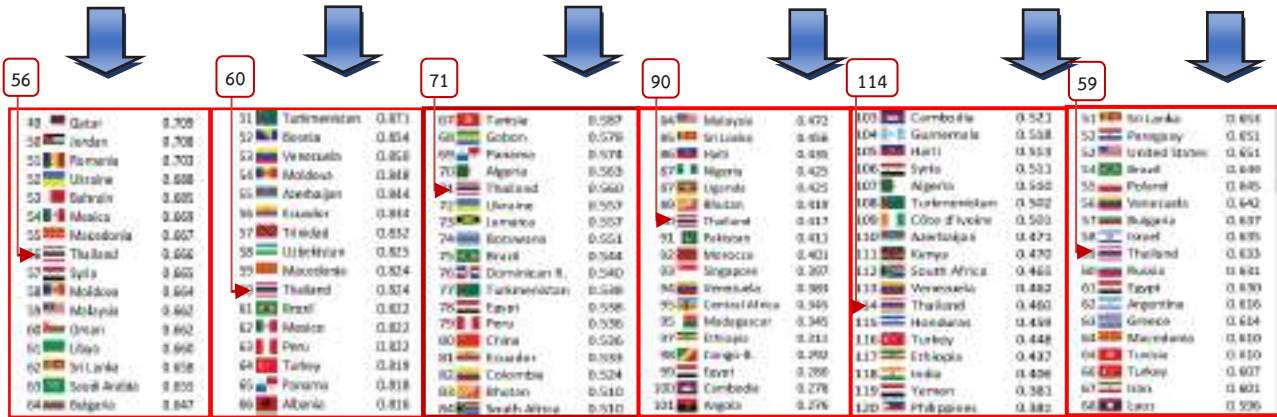
จากแผนภาพ ๒๘ เป็นการกำหนดแนวทางในการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางสังคม โดยการประเมินจะใช้ประเด็นที่เป็นศาสตร์ทางสังคมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ โครงสร้างทางสังคม (social structure) ความเข้มแข็งทางสังคม (the strong of social/culture) คุณภาพการศึกษา (quality of education) คุณภาพของระบบสาธารณสุข (quality of sanitation) และ ผลกระทบจากสังคมและสิ่งแวดล้อม (social environmental impact)



ทั้งนี้ เมื่อมีการประเมินเชิงสัมพัทธ์ (comparative assessment) จะทราบได้ว่าขีดความสามารถของชาติในด้านต่าง ๆ ทางสังคมของประเทศไทยอยู่ในระดับใด โดยเทียบเคียงกับประเทศต่าง ๆ และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยเองซึ่งเป็นการเปรียบเทียบเชิงสัมบูรณ์ (absolute assessment) จะทราบได้ว่าขีดความสามารถของชาติทางสังคมในด้านต่าง ๆ ดีขึ้นหรือต่ำลงอย่างไร ทั้งนี้ผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินทั้งสองประการจะทำให้ทราบว่าพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางสังคมของประเทศไทย มีจุดแข็ง (strength) และมีจุดอ่อน (weakness) อะไรและอย่างไรบ้าง

ตัวอย่างการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางสังคม

Health	Education	Wealth	Democracy	Peace	Environment
1 Singapore: 0.820	1 Finland: 0.978	1 Qatar: 0.885	1 Finland: 0.980	1 New Zealand: 0.881	1 Iceland: 0.873
2 Iceland: 0.820	2 South Korea: 0.960	2 Luxembourg: 0.858	2 Iceland: 0.980	2 Iceland: 0.873	2 Switzerland: 0.868
3 Japan: 0.807	3 Canada: 0.957	3 Norway: 0.851	3 Norway: 0.980	3 Japan: 0.868	3 Costa Rica: 0.868
4 Australia: 0.801	4 New Zealand: 0.956	4 Kuwait: 0.848	4 Sweden: 0.980	4 Austria: 0.859	4 Sweden: 0.868
5 France: 0.800	5 Cuba: 0.955	5 Austria: 0.850	5 Denmark: 0.978	5 Norway: 0.859	5 Norway: 0.868
6 Canada: 0.800	6 Estonia: 0.953	6 Sweden: 0.849	6 Belgium: 0.978	6 Ireland: 0.850	6 France: 0.868
7 Switzerland: 0.800	7 Netherlands: 0.953	7 Iceland: 0.848	7 Denmark: 0.978	7 Denmark: 0.850	7 Austria: 0.868
8 Spain: 0.800	8 Australia: 0.953	8 Australia: 0.848	8 Luxembourg: 0.978	8 Luxembourg: 0.850	8 Cuba: 0.868
9 Israel: 0.800	9 Switzerland: 0.953	9 UAE: 0.848	9 Netherlands: 0.978	9 Finland: 0.850	9 Colombia: 0.868
10 Sweden: 0.800	10 Germany: 0.948	10 Netherlands: 0.838	10 New Zealand: 0.978	10 Sweden: 0.850	10 Finland: 0.868



ที่มา: <http://nationranking.wordpress.com/2011/03/06/2011-qli/> (6 APRIL 2012)

แผนภาพ ๒๙: การประเมินพลังอำนาจของชาติและขีดความสามารถของชาติทางสังคมรายด้าน (สุขภาพอนามัย การศึกษา ความมั่งคั่ง การมีสิทธิเสรีภาพ ความสงบสุขปลอดภัย และสิ่งแวดล้อมที่ดี) โดยใช้ดัชนีคุณภาพชีวิต (QUALITY OF LIFE INDEX) ของประเทศต่าง ๆ ๑๓๗ ประเทศทั่วโลก

จากแผนภาพ ๒๙ การประเมินพลังอำนาจของชาติและขีดความสามารถของชาติทางสังคมรายด้าน พบว่าในด้านสาธารณสุข และสุขภาพ ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๕๖ จาก ๑๓๗ ประเทศทั่วโลกในขณะที่สิงคโปร์อยู่ในอันดับหนึ่ง แสดงให้เห็นถึงการสาธารณสุขไทยจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์เพื่อยกระดับคุณภาพการสาธารณสุขให้ดีขึ้น, ในด้านการศึกษาประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๖๐ ประเทศฟินแลนด์อยู่ในอันดับหนึ่ง ดังนั้นการกำหนดยุทธศาสตร์การศึกษาของไทยเองจำเป็นต้องมีการพัฒนาเพื่อยกระดับการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น, ในด้านความมั่งคั่งของประเทศ ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๗๑ ประเทศกาตาร์อยู่ในอันดับหนึ่ง ประเทศไทยเองก็จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์เช่นเดียวกับ ด้านสาธารณสุข และ การศึกษา, ในด้านความเป็นประชาธิปไตยและการมีสิทธิเสรีภาพของประชาชนประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๙๐ ประเทศฟินแลนด์อยู่ในอันดับหนึ่ง ด้านประชาธิปไตยและสิทธิเสรีภาพ



ของประชาชนในประเทศ ประเทศไทยอยู่ในอันดับค่อนข้างเป็นปัญหา ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อพลังอำนาจและขีดความสามารถทางสังคมมากขึ้น ดังนั้นยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมของไทยในเรื่องนี้จำเป็นต้องให้ความสำคัญมากเป็นพิเศษ, ด้านความสงบสุขปลอดภัย ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๑๑๔ ประเทศนิวซีแลนด์อยู่ในอันดับหนึ่ง ในเรื่องความสงบสุขและความปลอดภัยเป็นเรื่องที่ค่อนข้างวิกฤติเมื่อเทียบกับประเทศต่าง ๆ ๑๓๗ ประเทศทั่วโลก ดังนั้นยุทธศาสตร์ในการเสริมสร้างพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางสังคม โดยเฉพาะในเรื่องความสงบสุขและความปลอดภัยเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญอย่างมาก, ในด้านสิ่งแวดล้อม ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๕๙ ประเทศไอซ์แลนด์อยู่ในอันดับหนึ่ง ดังนั้น ประเทศไทยเองจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์เช่นเดียวกับ ด้านสาธารณสุข การศึกษา และ ความมั่งคั่ง ดังที่กล่าวไปแล้ว หากกล่าวโดยสรุปแล้ว เรื่องความเป็นประชาธิปไตยสิทธิเสรีภาพของประชาชน และ ความสงบสุขความปลอดภัยของประชาชน เป็นเรื่องที่เป็นจุดอ่อนอย่างยิ่ง ในด้านพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางสังคม



ที่มา: <http://nationranking.wordpress.com/2011/03/06/2011-qli/> (6 APRIL 2012)

แผนภาพ ๓๐: การประเมินพลังอำนาจของชาติและขีดความสามารถของชาติทางสังคมในภาพรวม โดยใช้ดัชนีคุณภาพชีวิต (QUALITY OF LIFE INDEX) ของประเทศต่าง ๆ ๑๓๗ ประเทศทั่วโลก

จากแผนภาพ ๓๐ เป็นการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางสังคมโดยภาพรวม พบว่าประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๗๑ จาก ๑๓๗ ประเทศทั่วโลก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๐.๖๐๕ หรือ ร้อยละ ๖๐.๕ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีจุดอ่อนที่สำคัญได้แก่ ความเป็นประชาธิปไตยสิทธิเสรีภาพของประชาชน และ ความสงบสุขความปลอดภัยของประชาชน อย่างไรก็ตามการประเมินในส่วนนี้เป็นการประเมินเชิงสัมพัทธ์ซึ่งยังไม่ได้แสดงถึงพัฒนาการของพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางสังคมว่ามีทิศทางที่ดีขึ้นหรือลดต่ำลง ดังนั้นหากมีการประเมินเชิงสัมบูรณ์เพิ่มเติม จะทำให้เห็นพลวัตรของพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางสังคมได้ดียิ่งขึ้น



สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ		2552	2553	
ประชากร	จำนวนประชากรทั้งหมด (ล้านคน) ¹	48.11	47.34	
	จำนวนประชากรในกรุงเทพฯ ²	8.12	7.75	
การศึกษา	จำนวนนักเรียนต่อปีตามระดับเรียน	ประถมศึกษา	144	
		มัธยมศึกษาตอนต้น	98.87	
		มัธยมศึกษาตอนปลาย	98.87	
		อุดมศึกษา (ปริญญาตรีและสูงกว่า)	88.21	
	จำนวนประชากรที่ขาดแคลนโอกาสทางการศึกษา ³	0.1	0.2	
จำนวนประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป	ชาย	8.8	8	
	หญิง	9	8.1	
จำนวนประชากรอายุ 15-64 ปี	ชาย	0.5	0	
	หญิง	4.8	4.8	
จำนวนประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป	ชาย	0.1	0.2	
	หญิง	2.9	4.1	
การมีประชากร	จำนวนประชากรทั้งหมด (ล้านคน) ⁴	88.7	88.78	
	จำนวนประชากรในกรุงเทพฯ (ล้านคน) ⁵	81.18	83.08	
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	รวมรวมการบริโภคในประเทศ	99.47	99.36	
	มูลค่าเพิ่ม	18.34	18.8	
	ผลิตภัณฑ์มวลรวม	1.9	1.75	

ที่มา: http://social.insead.edu/socialdata/YearReport_Final.aspx?moduleid=210&template=4810&eventype=FullSubtable-51 (6 April 2012)

แผนภาพ ๓๑: การประเมินพลังอำนาจของชาติและขีดความสามารถของชาติทางสังคมแบบสัมบูรณ์ของประเทศไทย ในด้าน ประชากร การศึกษา สถาบัน ครอบครัว และ หลักประกันสังคมระหว่าง ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๓

จากแผนภาพ ๓๑ จะพบว่า ผลการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติฯ ระหว่าง ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๓ สรุปได้ว่า ความเข้มแข็งทางสังคมเมื่อพิจารณาจากปัจจัยด้านต่าง ๆ ดังที่กล่าวมา ถือได้ว่าไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากนัก จึงกล่าวได้ว่า พลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางสังคมในด้าน ประชากร การศึกษา สถาบัน ครอบครัว และ หลักประกันสังคม ของประเทศไทย ยังเป็นจุดแข็ง (strength) ดังนั้นหากจะกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสังคมของไทยให้มีเสถียรภาพแล้ว การธำรงรักษาพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางสังคมในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมา จึงเป็นเรื่องจำเป็นและจะต้องรักษาจุดแข็งเหล่านี้เอาไว้ให้ได้

		ปี 2552	ปี 2553
สุขภาพ	ประชากรในวัย ๐-๖๔	2,436.12	2,639.43
	ประชากรทั้งหมด		
	ประชากรวัย 65 ปีขึ้นไป (ต่อประชากรทั้งหมด)	134.22	133.06
	ชาย	789.54	785.03
สถานโรงพยาบาลจังหวัดสมุทรสาคร	เตียง	676.74	736.48
	ความเคลื่อนไหวเตียง	880.63	881.48
สถานโรงพยาบาลจังหวัดสมุทรสาคร	เตียง	47.23	49.77
	ความเคลื่อนไหวเตียง		
สถานโรงพยาบาลจังหวัดสมุทรสาคร	เตียง	20.08	26.48
	ความเคลื่อนไหวเตียง		
สถานโรงพยาบาลจังหวัดสมุทรสาคร	เตียง	80.54	80.56
	ความเคลื่อนไหวเตียง		
สถานโรงพยาบาลจังหวัดสมุทรสาคร	เตียง	86.88	48
	ความเคลื่อนไหวเตียง		

ที่มา: http://social.insead.edu/socialdata/YearReport_Final.aspx?moduleid=210&template=4810&eventype=FullSubtable-51 (6 April 2012)

แผนภาพ ๓๒: การประเมินพลังอำนาจของชาติและขีดความสามารถของชาติทางสังคมแบบสัมบูรณ์ของประเทศไทย ในด้าน สาธารณสุข/สุขภาพ ระหว่าง ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๓



จากแผนภาพ ๓๒ จะพบว่า ผลการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางสังคม แบบสัมบูรณ์ ในด้าน สาธารณสุข/สุขภาพ ของประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๒ – ๒๕๕๓ สรุปได้ว่า พลังอำนาจ และขีดความสามารถของชาติทางสังคมในด้านสาธารณสุขของไทย มีแนวโน้มลดต่ำลงเกือบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นโรคทางกาย และทางจิตใจ ที่สำคัญอัตราการเจ็บป่วยต่อประชากรพันคนมีแนวโน้มสูงขึ้น แสดงให้เห็นว่า พลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางสังคมในด้านสาธารณสุขของไทย กำลังจะเป็นจุดอ่อน (weakness) ดังนั้นหากจะกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสังคมของไทยให้มีเสถียรภาพแล้ว การลดจุดอ่อนทางสังคมในเรื่องการสาธารณสุข และสุขภาพะ จึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง

๔.๔ การประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติด้านการทหารและการป้องกันประเทศ

การประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติในทางการทหารและการป้องกันประเทศนั้น วิธีวิทยาในการประเมินยังคงเป็นเช่นเดียวกับการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติในทางการเมือง เศรษฐกิจ และ สังคม แต่สิ่งที่จะแตกต่างกันก็คือ เนื้อหาสาระซึ่งเป็นศาสตร์ที่ใช้ในการประเมินจะแตกต่างกัน ทั้งนี้ หลักพื้นฐานของศาสตร์ในด้านการทหารและการป้องกันประเทศ ที่จะนำมาใช้ในการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติด้านนี้จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการทางทหาร โดยเฉพาะภัยคุกคามที่สำคัญ ทั้งที่เป็นสงคราม และมีใช้สงคราม ซึ่งหมายถึง อำนาจกำลังรบเปรียบเทียบ อันได้แก่ อาวุธยุทโธปกรณ์ ทั้งจำนวนและคุณภาพ (military power) ระบบส่งกำลัง (logistic system) งบประมาณการป้องกันประเทศ (defense budget) และภูมิรัฐศาสตร์ (geo-politic) ประเด็นสำคัญที่เป็นหลักพื้นฐานทางการทหารและการป้องกันประเทศที่กล่าวมานี้ จะถูกนำมากำหนดรายละเอียดที่เป็นรูปธรรมเพื่อใช้ในการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติด้านการทหารและการป้องกันประเทศ ตามแผนภาพ ๔๔

	relative assessment	absolute assessment	comparative assessment
military			
Defence budget			
Geo-politic			
Military power			
Logistic system			

แผนภาพ ๓๓: ตารางการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติด้านการทหารและการป้องกันประเทศ

จากแผนภาพ ๓๓ เป็นการกำหนดแนวทางในการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติด้านการทหารและการป้องกันประเทศ โดยการประเมินจะใช้ประเด็นที่เป็นศาสตร์การปฏิบัติการทางทหาร โดยเฉพาะภัยคุกคามที่สำคัญ ทั้งที่เป็นสงคราม และมีใช้สงคราม ซึ่งหมายถึงอำนาจกำลังรบเปรียบเทียบ อันได้แก่ อาวุธ-ยุทโธปกรณ์ ทั้งจำนวนและคุณภาพ (military power) ระบบส่งกำลัง (logistic system) งบประมาณการป้องกันประเทศ (defense budget) และ ภูมิรัฐศาสตร์ (geo-politic) ทั้งนี้เมื่อมีการประเมินเชิงสัมพัทธ์ (comparative assessment) จะทราบได้ว่าขีดความสามารถของชาติทางการทหารและการป้องกันประเทศ



ในด้านต่าง ๆ ของประเทศไทยอยู่ในระดับใด โดยเทียบเคียงกับประเทศต่าง ๆ และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยเอง (absolute assessment) จะทราบได้ว่าขีดความสามารถของชาติทางการทหารและการป้องกันประเทศ ดีขึ้นหรือต่ำลง ในลักษณะอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินทั้งสองประการจะทำให้ทราบว่าพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติทางการทหารและการป้องกันประเทศของประเทศไทย มีจุดแข็ง (strength) และมีจุดอ่อน (weakness) อะไรและอย่างไรบ้าง

ตัวอย่างการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติด้านการทหารและการป้องกันประเทศ



ที่มา: <http://www.globalfirepower.com/> (7 APRIL 2012)

แผนภาพ ๓๔: การประเมินพลังอำนาจของชาติและขีดความสามารถของชาติด้านการทหารและการป้องกันประเทศ
๓๐ อันดับแรกของโลก ในปี ค.ศ. ๒๐๑๒



จากแผนภาพ ๓๔ เป็นการแสดงให้เห็นถึงสถานภาพทางการทหารและการป้องกันประเทศของประเทศไทย โดยใช้การประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติด้านการทหาร ด้วยการประเมินแบบสัมพัทธ์ (relative assessment) กับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ผลปรากฏว่า ประเทศไทยติดอยู่ใน ๓๐ อันดับแรก คือ อยู่ในอันดับที่ ๑๙ หากพิจารณาโดยภาพรวมถือได้ว่าพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติด้านการทหารและการป้องกันประเทศของไทยถือเป็นจุดแข็งของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นองค์ประกอบย่อย ๆ ที่สำคัญ เช่น กำลังพลที่ปฏิบัติงานจริง และ กำลังสำรอง (personnel), กำลังทางบก (land power) กำลังทางเรือ (sea power) กำลังทางอากาศ (air power) ภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศ (geo-politic) ระบบการส่งกำลังบำรุง (logistic system) รวมถึงงบประมาณในการป้องกันประเทศ (defense budget) ประเทศไทยถือได้ว่าค่อนข้างมีความเข้มแข็งในทุก ๆ ด้าน แต่อย่างไรก็ตามหากต้องการเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ สามารถเปรียบเทียบเป็นรายคู่กับประเทศอื่น ๆ โดยใช้หลักเกณฑ์ที่เป็นองค์ประกอบย่อย ๆ ที่เหมือนกันได้ แล้วทำการเปรียบเทียบในรายละเอียด (benchmarking) ผลลัพธ์ที่ได้จะมีความชัดเจนยิ่งขึ้น ดังเช่นกรณีของไทยกับสิงคโปร์

	Thailand	Singapore
COMBAT CAP SCORE	19	41
Total Population	66,726,532	4,746,737
Military Personnel Available	35,444,716	1,255,062
CB for Military Service	27,466,539	3,037,874
Working Military Age Youth	1,043,204	52,406
Active Military Personnel	305,060	72,000
Active Military Reserves	242,000	80,000
Total Aircraft	912	423
Total Land-based Weapons	4,762	8,001
Total Naval Units	104	41
Total Airships	741	206
Workload Marine Strength	962	1,422
Water Ports and Terminals	0	0
Aircraft Carriers	0	0
Destroyers	0	0
Submarines	0	0
Patrol Coastal Craft	100	38
Missile Warships/Coast	0	1
Amphibious Operations Craft	0	0
Defense Budget / Expenditure	\$1,206,000,000	\$6,924,494,000
Foreign Reserves	\$176,400,000,000	\$213,800,000,000
Participating Power	\$294,800,000,000	\$291,000,000,000
GD Production	390,000,000	10,920,000
RD Consumption	318,000,000	\$27,000,000
Process Oil Reserves	420,000,000 bbl	0 bbl
Total Labor Force	36,700,000	3,075,000
Roadway Coverage	450,023 km	3,229 km
Railway Coverage	4,071 km	0 km
Waterway Coverage	4,000 km	12 km
Coastline Coverage	3,219 km	292 km
Major Seaport/airports	160	0
Space Launch Sites	0/2,120 km	0/0 km

แผนภาพ ๓๕: การเปรียบเทียบพลังอำนาจและขีดความสามารถทางทหารและการป้องกันประเทศระหว่างประเทศไทย กับ ประเทศสิงคโปร์

จากแผนภาพ ๓๕ จะเห็นได้ว่า ในแง่อันดับ สิงคโปร์ไม่สามารถสู้ประเทศไทยได้ หากเปรียบเทียบในลักษณะดังกล่าวอาจมีคำถามว่าสาเหตุใดสิงคโปร์ถึงมีอันดับห่างไทยถึง ๒๒ อันดับ อย่างไรก็ตามเป็นที่ทราบกันดีว่าสิงคโปร์เป็นหนึ่งในประเทศที่มียุทธโศปกรณ์ที่ทันสมัยที่สุด มีกองทัพที่แข็งแกร่ง และการบังคับบัญชาที่มีประสิทธิภาพ แต่การนำจำนวนทหารและยุทธโศปกรณ์ และข้อได้เปรียบ-เสียเปรียบทางภูมิรัฐศาสตร์ ซึ่งเป็นข้อมูลที่เห็นได้ชัด สามารถประเมินได้อย่างเป็นรูปธรรมมากกว่าส่วนข้อมูลในเรื่องอื่น ๆ ที่มีความอ่อนไหว มีความคลาดเคลื่อน เกินกว่าจะใช้เป็นข้อมูลได้ อีกทั้งข้อมูลบางอย่าง เช่น ประสิทธิภาพของการบังคับบัญชา เป็น



ข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งยากต่อการเก็บและนำมาประมวลผล อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณา ระหว่างไทยกับสิงคโปร์ แม้ว่า ยูโทโรปรณ์ของสิงคโปร์ หลายชนิดมีความทันสมัยกว่าประเทศไทยมาก แต่เมื่อมองถึงจำนวนทหารที่ประจำการอยู่จริงแล้ว ทหารประจำการของสิงคโปร์มีจำนวนเพียงประมาณ ๒๔% ของไทยเท่านั้น ในส่วนของประชากรที่สามารถนำมาใช้งานทางทหารของสิงคโปร์นั้น มีจำนวนเพียงประมาณ ๘% เมื่อเปรียบเทียบกับของไทย ที่สำคัญหาก สงครามยืดเยื้อออกไปราว ๒-๓ ปี ทรัพยากรสำคัญยิ่งยวดสำหรับสงครามอย่างเช่นน้ำมัน ซึ่งสิงคโปร์อาจจะหมดเร็วกว่าไทยมาก อีกทั้งน้ำมันสำรองของสิงคโปร์นั้นเป็นศูนย์ แต่สำหรับไทยนั้นยังพอจะมีสำหรับใช้ในกรณีสงครามที่ยืดเยื้อได้ นอกจากนี้ไทยยังมีพื้นที่ในการเพาะปลูกเสปียง การฝึก การสร้างโรงงานผลิตยูโทโรปรณ์ และมีแรงงานจำนวนมากในการผลิต ต่างจากสิงคโปร์ที่ไม่สามารถพึ่งพาตัวเองในเรื่องนี้ได้เลย หากสงครามยืดเยื้อประเทศไทยมีโอกาสจะเป็นฝ่ายได้เปรียบมากกว่าสิงคโปร์⁴

๔.๕ การประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน

การประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงานนั้น วิธีวิทยาในการประเมินยังคงเป็นเช่นเดียวกับการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และ การทหารการป้องกันประเทศ แต่สิ่งที่จะแตกต่างกันก็คือ เนื้อหาสาระซึ่งเป็นศาสตร์ที่ใช้ในการประเมินจะแตกต่างกัน ทั้งนี้หลักพื้นฐานของศาสตร์ในด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน ที่จะนำมาใช้ในการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติด้านนี้จะ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ การสร้างนวัตกรรมทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาพลังงานทางเลือกต่าง ๆ ของประเทศ และการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ให้เกิดการประหยัดพลังงาน ประเด็นสำคัญที่เป็นหลักพื้นฐานทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และการพลังงานที่กล่าวมานี้ จะถูกนำมากำหนดรายละเอียดที่เป็นรูปธรรมเพื่อใช้ในการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และการพลังงาน ตามแผนภาพ ๓๖

capability assessment	absolute assessment	comparative assessment
Scien. tech. energy		
Scientific innovation		
Alternative energy Develop		
Technology Develop		

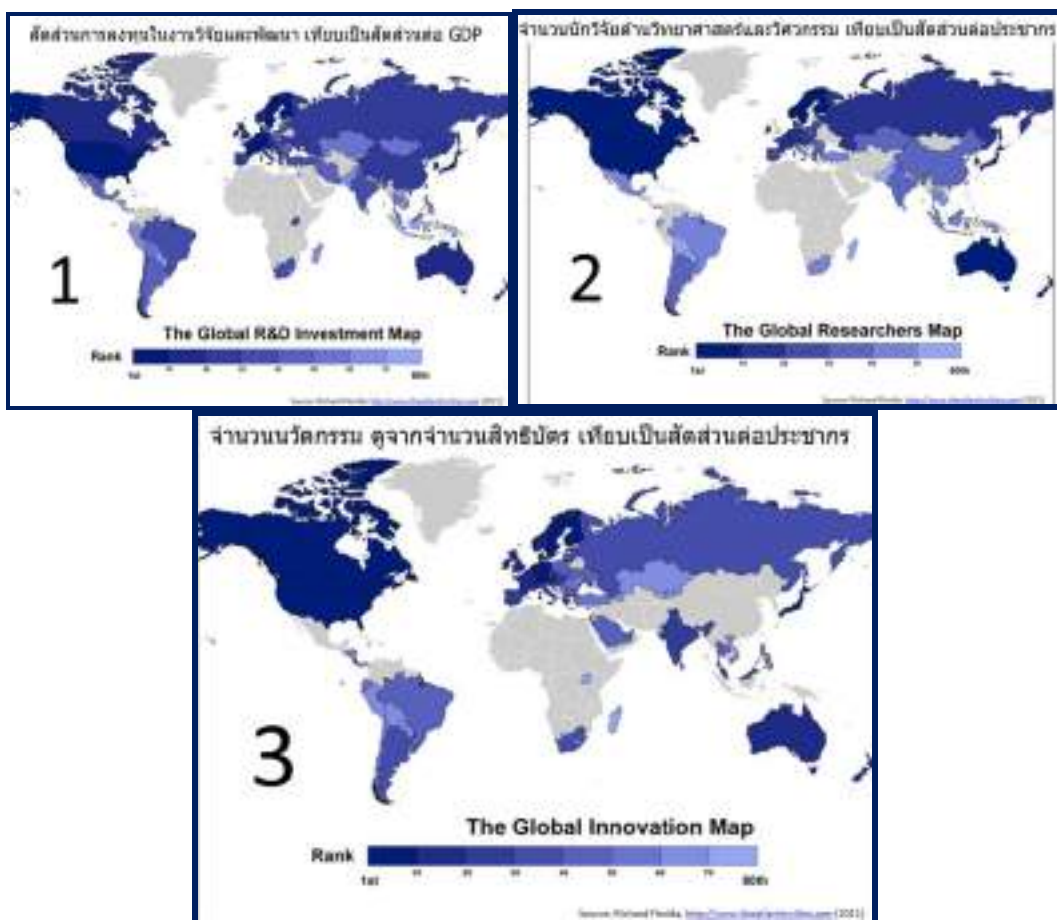
แผนภาพ ๓๖: ตารางการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ ด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน

⁴ http://dtad.dti.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=110:thai-military-ranking&catid=8:special-article&Itemid=10 (7 April 2012)



จากแผนภาพ ๓๖ เป็นการกำหนดแนวทางในการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ ด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน โดยการประเมินจะใช้ประเด็นที่เป็นหลักพื้นฐานของศาสตร์ ในด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน ซึ่งประกอบด้วย การสร้างนวัตกรรมทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาพลังงานทางเลือกต่าง ๆ ของประเทศ และการพัฒนาเทคโนโลยี สำหรับนำมาใช้เพื่อให้เกิดการประหยัดพลังงาน ผลการประเมินจะทำให้ทราบได้ว่าขีดความสามารถของชาติ ในด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงานของประเทศไทยอยู่ในระดับใด โดยเทียบเคียงกับประเทศต่าง ๆ (relative assessment) และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยเอง (absolute assessment) จะทราบได้ว่าขีดความสามารถของชาติทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน ดีขึ้นหรือต่ำลง อย่างไร ทั้งนี้ผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินทั้งสองประการจะทำให้ทราบว่าพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และการพลังงานของประเทศไทย มีจุดแข็ง (strength) และมีจุดอ่อน (weakness) อะไรและอย่างไรบ้าง

ตัวอย่างการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน



แผนภาพ ๓๗: การประเมินเพื่อเปรียบเทียบ จากการลงทุนในการวิจัยเพื่อการพัฒนาเทียบเป็นสัดส่วนต่อ GDP จำนวนนักวิจัยเมื่อเทียบกับสัดส่วนของประชากร และ จำนวนนวัตกรรมเมื่อเทียบกับสัดส่วนของประชากร⁵

⁵ นเรศ ดำรงชัย, เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ประกอบการบรรยาย หลักสูตรวิทยาลัยเสนาธิการทหารรุ่นที่ ๕๓, ๒๕๕๕.



จากแผนภาพ ๓๗ เป็นผลของการประเมินพลังอำนาจของชาติในด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน ในด้านการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนาของประเทศต่าง ๆ จำนวนนักวิจัยเทียบกับสัดส่วนของประชากร และจำนวนนวัตกรรมเมื่อเทียบกับสัดส่วนของประชากร โดยใช้การประเมินด้วยการเทียบเคียงกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ผลการประเมินพบว่า ประเทศไทยยังมีการลงทุนเพื่อการวิจัยพัฒนาน้อยอยู่ในกลุ่มประเทศในอันดับที่ ๕๐-๖๐ จาก ๘๐ ประเทศทั่วโลกเมื่อเทียบเคียงกับประเทศที่พัฒนาแล้วเช่น สหรัฐฯ หรือกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย ซึ่งอยู่ใน ๑๐ อันดับแรกของโลก หรือกลุ่มประเทศ BRICS อันได้แก่ บราซิล รัสเซีย อินเดีย จีน และแอฟริกาใต้ ยังมีอันดับที่สูงกว่าไทย คืออยู่ในอันดับที่ ๓๐-๔๐ ของโลก (ภาพ 1) นอกจากนี้ จำนวนนักวิจัยต่อสัดส่วนของประชากรทั้งประเทศ (ภาพ 2) และ จำนวนนวัตกรรมเมื่อเทียบกับสัดส่วนของประชากรทั้งประเทศโดยดูจากจำนวนสิทธิบัตร (ภาพ 3) ยังพบว่าประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ใกล้เคียงกับการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนาโดยเทียบเป็นสัดส่วนกับ GDP ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าพลังอำนาจของชาติในด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน ในด้านการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา ตลอดจนจำนวนนักวิจัย รวมทั้งจำนวนนวัตกรรมของประเทศไทยถือว่ายังเป็นจุดอ่อน เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ ในระดับนานาชาติ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ประเทศไทยต้องการยุทธศาสตร์ในระดับประเทศเพื่อยกระดับการพัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนเพื่อการวิจัยพัฒนา การสร้างนักวิจัยให้มีคุณภาพและมีจำนวนที่มากพอต่อการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศ

๔.๖ บทสรุปการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ

การประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการพัฒนาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ ทั้งนี้การประเมินฯ เป็นการตรวจสอบสถานภาพของประเทศในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหารการป้องกันประเทศ รวมถึง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน

กระบวนการในการประเมินฯ สามารถทำได้ ๒ ส่วน ได้แก่ **ส่วนที่ ๑ การประเมินเชิงสัมพัทธ์ (relative assessment)** ผลการประเมินทำให้ทราบว่าสถานภาพของประเทศไทยอยู่ในระดับอย่างไรเมื่อเทียบเคียงกับประเทศต่าง ๆ ทั้งในระดับ ภูมิภาค และ ระดับนานาชาติ/ระดับโลก (where we are) **ส่วนที่ ๒ การประเมินเชิงสัมบูรณ์ (absolute assessment)** ผลการประเมินทำให้ทราบว่าพลังอำนาจของชาติในด้านต่าง ๆ ของไทยมีพัฒนาการไปอย่างไร ดีขึ้นหรือลดต่ำลง สำหรับ สาระสำคัญในการประเมินนั้น จะอาศัยศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ เป็นฐานคิด (assumption) ในการประเมิน **ในด้านการเมือง** จะใช้ศาสตร์ทางการเมือง การปกครอง (รัฐศาสตร์) ได้แก่ การปกครอง (governance) การบริหารงานภาครัฐ/การบริหารงานสาธารณะ (public administration/policy) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (international relation) และระบอบการเมือง (political regime) เป็นฐานคิดในการประเมิน **ในด้านเศรษฐกิจ** จะใช้หลักเศรษฐศาสตร์ อันได้แก่ ได้แก่ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค โดยเฉพาะ มาตรการการเงินการคลัง และทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค ซึ่งมีทฤษฎีที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีผู้ผลิตและทฤษฎีผู้บริโภค รวมถึง ข้อมูลการรายงานสถานภาพเศรษฐกิจของประเทศ เป็นฐานคิดในการประเมิน **ในด้านสังคม** ได้แก่ โครงสร้างทางสังคม (social structure) ความเข้มแข็งทางสังคม (the strong of social/culture) คุณภาพการศึกษา (quality of education) คุณภาพของระบบสาธารณสุข (quality of sanitation) และ ผลกระทบจากสังคมและสิ่งแวดล้อม (social environmental impact) เป็นฐานคิดในการประเมิน **ในด้านการทหารและการป้องกันประเทศ** จะใช้หลักของการปฏิบัติการทางทหาร โดยเฉพาะการเตรียมกำลังเพื่อแผนเผชิญภัยคุกคามทั้งตามแบบ (traditional threat) และภัยคุกคาม



ไม่ตามแบบ (non-traditional threat) ซึ่งมีฐานคิดสำคัญที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ อำนาจกำลังรบเปรียบเทียบ อันได้แก่ อาวุธยุทธโศภกรณ์ ทั้งจำนวนและคุณภาพ (military power) ระบบส่งกำลัง (logistic system) งบประมาณการป้องกันประเทศ (defense budget) และ ภูมิรัฐศาสตร์ (geo-politic) และในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน จะใช้ฐานคิดที่เกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาพลังงานทางเลือกต่าง ๆ ของประเทศ และ การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ให้เกิดการประหยัดพลังงาน ประเมินศักยภาพของชาติ ในด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน

อย่างไรก็ตาม การประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ อาจไม่สามารถใช้ฐานคิดโดยมีพื้นฐานจากศาสตร์สาขาต่าง ๆ ได้ทั้งหมด ในบางประเด็นอาจมีข้อมูลไม่เพียงพอ หรือ ในบางช่วงเวลาอาจมีประเด็นใหม่ๆ ที่สามารถนำมาใช้ในการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติในแต่ละด้านได้ ดังนั้นฐานคิดของศาสตร์ในแต่ละด้าน เป็นเพียงเครื่องมือช่วยในการประเมิน เพื่อให้ผู้ประเมินมีทิศทางอย่างเป็นระบบและ มีความเป็นวิริยวิทยา (methodology) ส่งผลให้การประเมิน มีความน่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับ (credibility) ได้มากที่สุด ทั้งนี้ผู้ที่ทำการประเมินพลังอำนาจของชาติจะต้องประยุกต์หลักการ และฐานคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมาให้สอดคล้องกับบริบทที่จะทำการประเมิน ที่สำคัญไม่ว่าจะประเมินด้วยวิริยวิทยา ใดๆก็ตาม สิ่งที่จะต้องตอบคำถามสุดท้ายให้ได้ก็คือ ในมิติพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติในด้านต่าง ๆ มีอะไรบ้างเป็นจุดแข็ง (strength) อะไรบ้างเป็นจุดอ่อน (weakness) และเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น รวมถึงผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ เมื่อพิจารณาร่วมกับการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์แล้ว ทิศทางของการพัฒนายุทธศาสตร์ในระดับชาติ ควรจะเป็นอย่างไร จึงจะรักษาผลประโยชน์ของชาติที่ได้กำหนดไว้ได้





บทที่ ๕

การกำหนดผลประโยชน์ของชาติ (NATIONAL INTEREST FORMULATION)

ความหมายและความสำคัญของผลประโยชน์ของชาติ

ผลประโยชน์ของชาติ หมายถึง แนวความคิดที่ได้ไตร่ตรองอย่างรอบคอบที่สุดแล้วจากบรรดาคณะบุคคลต่าง ๆ ซึ่งประมวลขึ้นเป็นความต้องการที่สำคัญที่สุดที่ชาติจะขาดเสียมิได้ ทั้งนี้รวมทั้งการคุ้มครองตนเอง ความเป็นเอกราชบูรณภาพแห่งชาติ ความมั่นคงทางทหาร เสถียรภาพทางเศรษฐกิจกับบรรดาความมั่งคั่งทั้งหลายที่จะพึงมี ซึ่งผลประโยชน์ของชาติ จำแนกออกได้เป็น ๓ ลักษณะ คือ

๑. จำแนกตามลักษณะความสำคัญ (Degree of Primacy) ได้แก่ ผลประโยชน์ของชาติที่มีความสำคัญสูงสุด (vital Interest) กับผลประโยชน์ของชาติระดับรอง (secondary Interest)

๒. จำแนกตามลักษณะความยั่งยืน (Degree of Permanence) ได้แก่ ผลประโยชน์ของชาติถาวร (permanent Interest) กับผลประโยชน์ของชาติไม่ถาวร (variable Interest)

๓. จำแนกตามลักษณะความเจาะจง (Degree of Generality) ได้แก่ ผลประโยชน์ของชาติโดยทั่วไป (general Interest) กับผลประโยชน์ของชาติเฉพาะ (specific Interest)

การจำแนกผลประโยชน์ของชาติออกเป็นลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวก็เพื่อประโยชน์ในการพิจารณากำหนดผลประโยชน์ของชาติในช่วงที่วางแผนยุทธศาสตร์ชาติ คือจะวางแผนในช่วงระยะสั้น ๒ ปีข้างหน้าหรือช่วงระยะปานกลาง ๓-๑๐ ปีข้างหน้า หรือช่วงระยะยาวซึ่งครอบคลุมจาก ๑๑-๒๐ ปีข้างหน้า อย่างไรก็ตาม ผลประโยชน์ของชาติจะต้องเป็นความต้องการที่สำคัญที่สุดที่ชาติ-รัฐจะขาดเสียมิได้^๖

จากแนวคิดที่อธิบายถึงผลประโยชน์ในแบบต่าง ๆ ทั้ง ๓ ประการดังที่ได้กล่าวมานี้ สามารถอธิบายได้ว่า ผลประโยชน์ของชาติสามารถแบ่งออกได้ ๒ ระดับ ได้แก่

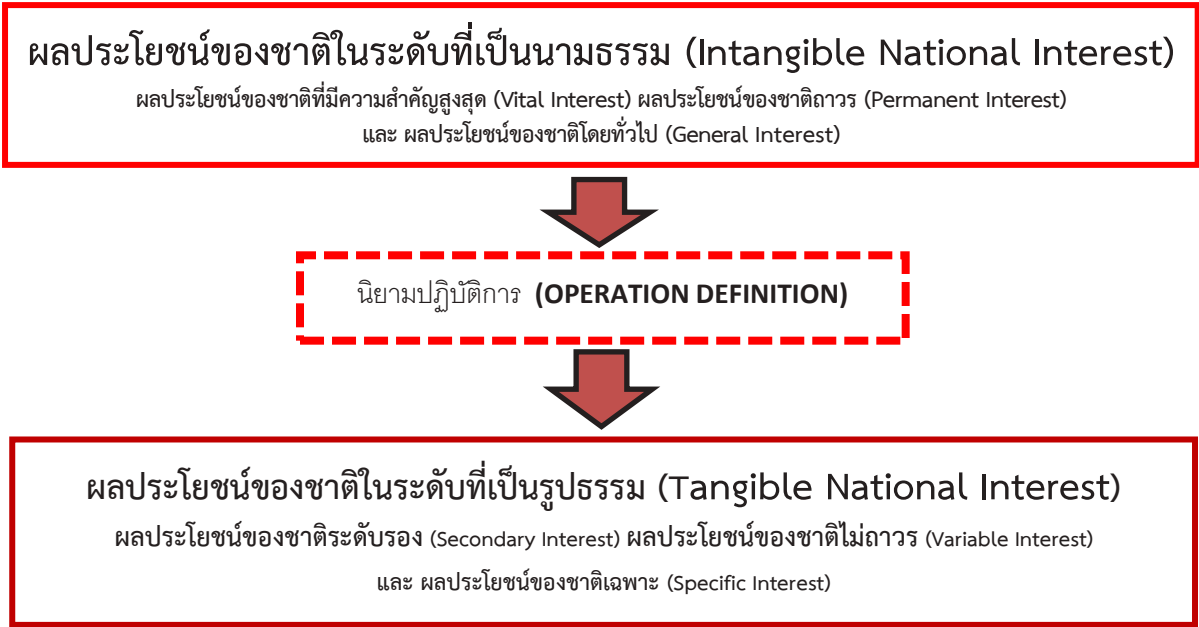
ระดับที่ ๑ ผลประโยชน์ของชาติที่เป็นนามธรรม (intangible national interest) : ผลประโยชน์ของชาติในระดับนี้ เป็นการกำหนดไว้ในระดับยุทธศาสตร์ของชาติระยะยาวเปลี่ยนแปลงได้ยาก ที่สำคัญผลประโยชน์ของชาติในระดับนี้จะส่งผลโดยตรงต่อความอยู่รอดของชาติ ซึ่งผลประโยชน์ของชาติที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ผลประโยชน์ของชาติที่มีความสำคัญสูงสุด (vital Interest) ผลประโยชน์ของชาติถาวร (permanent Interest) และผลประโยชน์ของชาติโดยทั่วไป (general Interest) ผลประโยชน์ของชาติในระดับที่ ๑ ยังไม่สามารถนำไปดำเนินการในกระบวนการพัฒนายุทธศาสตร์ได้ ต้องแปลงผลประโยชน์ของชาติที่เป็นนามธรรมไปสู่การกำหนดผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรม (tangible national interest)

ระดับที่ ๒ ผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรม (tangible national interest) : ผลประโยชน์ของชาติในระดับนี้เป็นการนำผลประโยชน์ของชาติที่เป็นนามธรรมพัฒนาต่อให้เป็นรูปธรรม ที่สำคัญผลประโยชน์ของชาติในระดับที่ ๒ ต้องมีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กับผลประโยชน์ของชาติในระดับที่ ๑ โดยสรุปก็คือ จะต้องดำเนินการ

^๖ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างยุทธศาสตร์ชาติ กับ ยุทธศาสตร์ทหาร, ๒๕๕๓.



จัดทำนิยามปฏิบัติการ (operation definition) จากผลประโยชน์ของชาตินามธรรมไปสู่การกำหนดผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรม ทั้งนี้ผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ ผลประโยชน์ของชาติระดับรอง (secondary Interest) ผลประโยชน์ของชาติไม่ถาวร (variable Interest) และ ผลประโยชน์ของชาติเฉพาะ (specific Interest) ตามแผนภาพ ๓๘



แผนภาพ ๓๘ ความสัมพันธ์ระหว่างผลประโยชน์ของชาติที่เป็นนามธรรมและผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรม

จากแผนภาพ ๓๘ สามารถสรุปได้ว่า ผลประโยชน์ของชาติที่เป็นนามธรรมเปลี่ยนแปลงยากจะต้องดำเนินการพัฒนาให้เป็นรูปธรรม ทั้งนี้การแปลงให้เป็นรูปธรรมโดยใช้กระบวนการที่เรียกว่า การสร้างนิยามปฏิบัติการ ก็เพื่อที่จะนำผลประโยชน์ของการชาติที่เป็นรูปธรรมไปดำเนินการสังเคราะห์ (synthesize) ร่วมกับการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ และการประเมินพลังอำนาจและกำลังอำนาจของชาติ เพื่อกำหนดเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ (strategic end) ต่อไป ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ ๑ (ตามภาพ ๔)

กระบวนการในการกำหนดผลประโยชน์ของชาติ (NATIONAL INTEREST FORMULATION PROCESS)

การกำหนดผลประโยชน์ของชาติเป็นเรื่องที่เกี่ยวพันกับความอยู่รอดของชาติ ซึ่งหมายความว่า การดำเนินการทั้งปวงเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติก็คือ การทำให้ชาติมั่นคงปลอดภัย ดังนั้นความสำคัญของผลประโยชน์ของชาติจึงมีความเชื่อมโยงกับความมั่นคงของชาติ อย่างไรก็ตามความหมายของความมั่นคงของชาติมิได้หมายถึงความมั่นคงของรัฐ (state security/sovereignty) แต่เพียงประการเดียว แต่ยังหมายรวมถึงความมั่นคงของมนุษย์ (human security) ความมั่นคงทางสังคมและชุมชน (social/community security) รวมถึงความมั่นคงของภูมิภาค (regional security) และความมั่นคงของประชาคมโลก (global security) ซึ่งล้วนมีความเชื่อมโยงกับผลประโยชน์ของชาติทั้งสิ้นสำหรับความหมายของความมั่นคงในแบบต่าง ๆ จะมีดังนี้

ความมั่นคงของมนุษย์ (human security): ความมั่นคงในระดับฐานรากที่สำคัญประการแรกซึ่งเกี่ยวพันกับผลประโยชน์ของชาติคือความมั่นคงของมนุษย์ ทั้งนี้ความหมายของความมั่นคงของมนุษย์ ตามที่คณะรัฐมนตรี



รับทราบจากข้อเสนอของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยได้กำหนดกรอบแนวคิดของความมั่นคงของมนุษย์ (human security) ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ที่ปรากฏในรายงาน “การพัฒนามนุษย์ ค.ศ. ๑๙๙๔” ของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) โดยมีเป้าหมายเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ไว้ ๒ ประการ คือ

- ๑) มนุษย์ทุกคนจะต้องปลอดจากความกลัว (freedom from fear)
- ๒) ปลอดจากความขาดแคลนหรือความต้องการ (freedom from want)

เป้าหมายทั้งสองประการ นับเป็นการปรับให้ความหมายของความมั่นคงส่งผลต่อผลประโยชน์ของชาติมากกว่าเดิม ทั้งนี้ แนวคิดความมั่นคงของชาติแต่เดิมนั้นประกอบด้วยรัฐและดินแดนเพียงประการเดียว แต่ผลประโยชน์ของชาติในปัจจุบัน จะรวมเอาความมั่นคงของประชาชนในฐานะองค์ประกอบพื้นฐานของชาติเข้าไปด้วย ดังนั้นงานความมั่นคงในยุคหลังสงครามเย็นจึงเปลี่ยนไปจากเดิม ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญในการผลักดันแนวคิดใหม่ เรื่อง ความมั่นคงของมนุษย์ในการให้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยการ **จัดตั้งกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์** ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาสังคม การสร้างความเป็นธรรม และความเสมอภาคในสังคมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพ และความมั่นคงในชีวิต สถาบันครอบครัวและชุมชน⁷

จากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของมนุษย์ พอจะกล่าวได้ว่า โดยพื้นฐานของความมั่นคงของมนุษย์จะต้องได้รับการตอบสนองในปัจจุบัน ได้แก่ เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย อาหาร และ ยารักษาโรค นอกจากนี้ยังรวมถึง การรับการดูแลจากรัฐในเรื่อง การศึกษา การบริการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ที่เป็นสวัสดิการทางสังคมอีกด้วย

ความมั่นคงของสังคมและชุมชน (social and community security): ประเด็นสำคัญที่มีผลเชื่อมโยงต่อจากความมั่นคงของมนุษย์ ก็คือ การทำให้ชุมชนในแต่ละท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง ดังนั้นหากคนในชุมชนมีความมั่นคง ชุมชนในฐานะที่เป็นหน่วยรวมของคน ในสังคม ก็จะมี ความมั่นคงไปด้วย แนวคิดดังกล่าว คือ ความหมายของ “**ความมั่นคงของชุมชน (community security)**” ประเด็นสำคัญในการสร้างความมั่นคงในระดับชุมชน ก็คือการสร้างกลไกให้ผู้คนในชุมชนเกิดความร่วมมือระหว่างกันจนเกิดบรรทัดฐานทางสังคมให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (norm reciprocal) ซึ่งเราเรียกกระบวนการนี้ว่าการเกิดขึ้นของ **ประชาสังคม (civil society)** และกลุ่มประชาสังคมนี้จะเป็พลังสำคัญในการสร้างชุมชนของตนเองให้เกิดความมั่นคง ดังนั้น การเปิดพื้นที่ทางสังคม (social space) ให้กับภาคประชาสังคมได้มีบทบาทนำในชุมชนของตนเองจึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง ภายใต้ความหมายของความมั่นคงของชุมชน (Community Security)⁸

ความมั่นคงของรัฐหรือของประเทศ (state/national security): เป็นสภาวะการณ์หรือสภาพที่รัฐชาติภายใต้การนำของรัฐบาลที่มีอำนาจอธิปไตยในการปกครองดินแดนดังกล่าวด้วยตนเองสามารถดำรงอยู่ด้วยความปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นเกณฑ์การเสี่ยงใด ๆ ความเกรงกลัว ความกังวล และความสงสัย มีความเจริญก้าวหน้า มีเสรีต่อความกดดันต่าง ๆ ซึ่งจะประกันให้เกิดอำนาจหน้าที่ของแต่ละส่วนภายในชาติดำเนินไปได้อย่างอิสระมีความแน่นแฟ้นเป็นปึกแผ่น มีความแน่นอนไม่เปลี่ยนแปลงไปโดยง่ายมีความอดทนต่อแรงกดดันต่าง ๆ ที่มากระทบในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเอกราช อธิปไตยในด้านบูรณภาพแห่งดินแดน ในด้านสวัสดิภาพ ความ

⁷ <http://www.ryt9.com/s/cabt/27187> (24 February 2012)

⁸ นเรศน์ วงศ์สุวรรณ, พันเอก, การทบทวนแนวคิดการปฏิรูปและการบริหารจัดการภาคส่วนความมั่นคงในประเทศไทย, ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2554, หน้า 8.



ปลอดภัยและผาสุกของประชาชนในด้านการปกครองของประเทศและวิถีการดำเนินชีวิตของตนอีกทั้งจะต้องมีขีดความสามารถที่จะพร้อมเผชิญต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น⁹

ความมั่นคงในระดับภูมิภาค (regional security): การสร้างความมั่นคงของแต่ละประเทศหรือของแต่ละชาตินั้น ต้องยอมรับว่าไม่อาจแยกจากปัญหาความมั่นคงของประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคได้ ดังเช่นกรณีของปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย หรือปัญหาผู้ลี้ภัยจากการสู้รบในประเทศเพื่อนบ้าน อย่างเช่น กรณีของเมียนมาย่อมส่งผลกระทบต่อประเทศไทยหรือกรณีของชนกลุ่มน้อยโรฮิงจาในรัฐอารากัน (ยะไข่) ของเมียนมา มีการอพยพโดยทางเรือเพื่อหนีภัยจากความอดอยาก รวมถึงการกดดันจากรัฐบาลเมียนมา ก็อาจส่งผลต่อไทย มาเลเซีย จนถึงอินโดนีเซีย และอาจส่งผลกระทบต่อถึงออสเตรเลียได้ ที่กล่าวเช่นนี้ก็เนื่องด้วยปัญหาของความมั่นคงโดยเฉพาะปัญหาความมั่นคงไม่ตามแบบ ไม่ได้จำกัดอยู่ในเขตแดนของประเทศใดประเทศหนึ่งแต่ปัญหาดังกล่าวได้ขยายตัวเป็นปัญหาในระดับภูมิภาค ดังนั้น การให้ความสำคัญเฉพาะความมั่นคงของประเทศใดประเทศหนึ่ง ที่เรียกว่า National Security อาจไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหาที่สลับซับซ้อนได้ การให้ความสำคัญกับความมั่นคงที่เรียกว่าความมั่นคงในระดับภูมิภาค (Regional Security) จึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอีกประการหนึ่ง ทั้งนี้ปัญหาความมั่นคงบางประการ ขีดความสามารถของประเทศใดประเทศหนึ่งเพียงประเทศเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหาความมั่นคงอย่างปัจจุบันได้ จะต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค ดังเช่นที่กลุ่มประเทศอาเซียน ได้ออกแบบงานด้านความมั่นคงใหม่ (Security Architecture) ในรูปของ **ประชาคมอาเซียน ๒๕๕๘ ASEAN Community ๒๐๑๕** โดยมี ๓ เสาหลักที่สำคัญ ได้แก่ ๑) ประชาคมความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Security Community-ASC) ๒) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community-AEC) และ ๓) ประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community-ASCC)¹⁰ แนวความคิดในการออกแบบประชาคมอาเซียนเป็นตัวอย่างหนึ่งที่ทำให้มีความสำคัญกับความมั่นคงในระดับภูมิภาค (Regional Security) ที่สำคัญแนวคิดดังกล่าวยังเป็นการมองความมั่นคงที่มีความหลากหลาย ทั้งความมั่นคงแบบดั้งเดิม และความมั่นคงไม่ตามแบบอื่น ๆ อย่างเช่น ด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้แนวคิดของการร่วมมือในงานความมั่นคงที่เรียกว่า (Co-operative Security) มีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ภายใต้ความมั่นคงในระดับภูมิภาค (Regional Security)¹¹

ความมั่นคงของโลก global security: ความมั่นคงของโลก หรือหมายถึงความมั่นคงในระดับนานาชาติ (International Security) แนวความคิดนี้มีลักษณะเหมือนกับความมั่นคงของภูมิภาคแต่จะแตกต่างกันที่การรวมตัวกันเป็นกลุ่มที่ใหญ่ขึ้น คือ ทุกประเทศในโลกนี้ซึ่งจะรวมความมั่นคงภายในแต่ละชาติและความมั่นคงของชาติแต่ละชาติ¹² ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือความมั่นคงในระดับนานาชาติ (International Security) หรือภายใต้คำจำกัดความว่าเป็นความมั่นคงของโลก (Global Security) นั้นสาระสำคัญก็คือ การเน้นความสำคัญของประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และอุดมการณ์ทุนนิยมการค้าเสรี โดยประเทศต่าง ๆ ต้องให้ความร่วมมือกันเพื่อให้ประชาคมโลก ปลอดภัย และสามารถดำรงอยู่ได้ ทุกชาติในโลกจะต้องให้ความร่วมมือ โดยอาศัยองค์การนานาชาติ

⁹ วิชัย ชูเชิด, พันเอก, เอกสารประกาศการศึกษาวิชาความมั่นคงศึกษา (Security Studies), โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๔๗, หน้า ๑๕

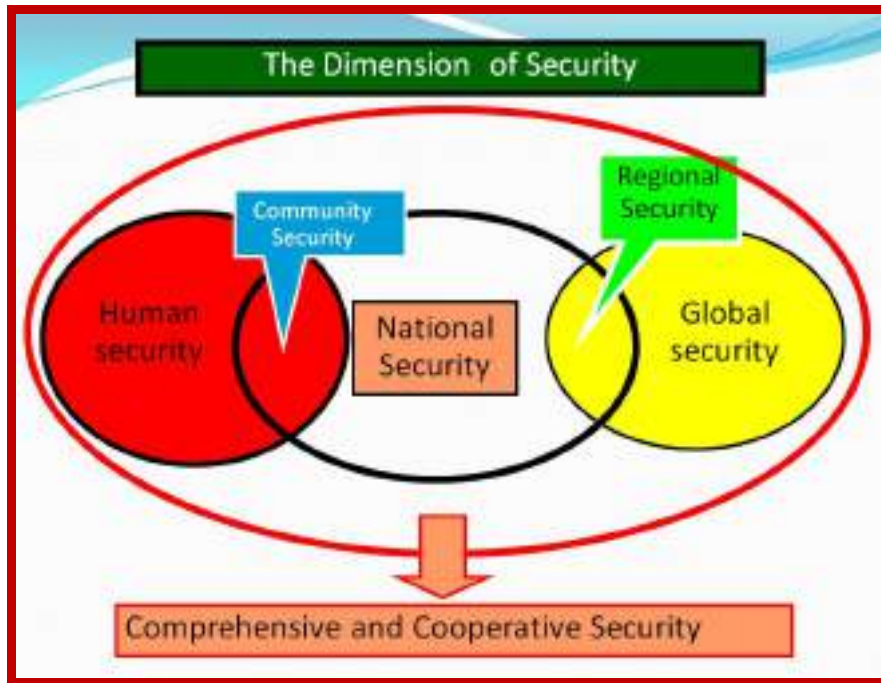
¹⁰ Association of Southeast Asian Nations 'COMPREHENSIVE INTEGRATION TOWARDS THE ASEAN COMMUNITY Statement of Mr. Ong Keng Yong, Secretary-General of the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) at the APEC Ministerial Meeting Santiago, 18 November 2004' <http://www.aseansec.org/16570.htm> (28 November 2010)

¹¹ นเรศน์ วงศ์สุวรรณ, พันเอก, ๒๕๕๔, หน้า ๑๐ - ๑๑.

¹² วิชัย ชูเชิด, พันเอก, ๒๕๔๗, หน้า ๑๕



อย่างเช่น องค์การสหประชาชาติ (UN) เป็นองค์กรกลางในการสร้างหลักประกันด้านความมั่นคงในระดับนานาชาติ ทั้งนี้เงื่อนไขของความมั่นคงจะเน้นไปที่ ผู้คนในแต่ละพื้นที่ไม่ว่าจะอยู่ในกรอบของประเทศ หรือภูมิภาค จะต้องมีความมั่นคงโดยเริ่มตั้งแต่ความมั่นคงของมนุษย์ ความมั่นคงในระดับชุมชน จนถึงระดับประเทศ และระดับนานาชาติ ในท้ายที่สุด¹³



แผนภาพ ๓๙: เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของมิติความมั่นคงในรูปแบบต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุปแล้ว ความมั่นคงในปัจจุบันมีความสลับซับซ้อน ดังนั้นการกล่าวถึงความมั่นคงไม่สามารถจะกล่าวในลักษณะแยกส่วนได้ แต่การศึกษาถึงความมั่นคงในปัจจุบันจะต้องทำความเข้าใจความมั่นคงอย่างเป็นองค์รวมมากยิ่งขึ้น (Holistic) ทั้งนี้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงมิได้แยกส่วนดังเช่นในอดีต ภายใต้แนวคิดดังกล่าวเราจำเป็นต้องให้ความหมายของความมั่นคงในลักษณะแบบเบ็ดเสร็จ หรือที่เรียกว่า Comprehensive Security เป็นสำคัญ และผลจากการให้ความสำคัญกับความมั่นคงแบบเบ็ดเสร็จนี้ จำเป็นจะต้องอาศัยความรู้จากหลายศาสตร์และต้องเป็นสหวิทยาการ (inter-disciplinary) ดังนั้นความมั่นคงในยุคปัจจุบันจึงเป็นความมั่นคงบนพื้นฐานของการร่วมมือกันของภาคส่วนต่าง ๆ ทางสังคม จึงนำมาสู่การให้ความหมายของความมั่นคงในแบบที่เรียกว่า “Co-operative Security” อีกประการหนึ่ง¹⁴

เมื่อกำหนดกรอบของความมั่นคงในแบบต่าง ๆ โดยมองอย่างเชื่อมโยงกันแล้ว แบบของความมั่นคงเหล่านี้จะเป็นรากฐานและเป็นปัจจัยสำคัญ (key factor) ในการนำไปสังเคราะห์ (synthesize) เพื่อให้ได้ผลประโยชน์ของชาติ แต่การจะสังเคราะห์เพื่อให้ได้ผลประโยชน์ของชาติจำเป็นจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การ

¹³ นเรศน์ วงศ์สุวรรณ, พันเอก, ๒๕๕๔, หน้า ๑๐.

¹⁴ นเรศน์ วงศ์สุวรรณ, พันเอก, การบริหารงานความมั่นคงในยุคหลังสงครามเย็น, วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ปีที่ ๑ ฉบับปฐมฤกษ์ ประจำเดือน ตุลาคม ๒๕๕๒ – มกราคม ๒๕๕๓.



นำสาระสำคัญของศาสตร์ (science) ในสาขาต่าง ๆ รวมถึงข้อมูลเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับพลังอำนาจของชาติ ทั้ง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหาร/การป้องกันประเทศ และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี เข้ามาสังเคราะห์ร่วมกับ ปัจจัยสำคัญด้านความมั่นคงด้วย ตามแผนภาพ ๔๐



แผนภาพ ๔๐: กระบวนการสังเคราะห์เพื่อให้ได้ผลประโยชน์ของชาติ

จากแผนภาพ ๔๐ จะเห็นได้ว่าเมื่อสามารถกำหนดสาระสำคัญของงานความมั่นคงในระดับต่าง ๆ ได้แล้ว สิ่งสำคัญต่อมาก็คือ การนำศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ มาใช้ในการสังเคราะห์ร่วมกับประเด็นความมั่นคงเพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติ โดยสาระสำคัญของศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ สามารถนำแนวคิดทฤษฎีและข้อมูล ที่จะกล่าวใน ส่วนของการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ มาใช้ในขั้นตอนสังเคราะห์เพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติ ร่วมกับประเด็นความมั่นคงที่ได้กล่าวไว้แล้ว

การสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดความมั่นคงกับศาสตร์สาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัพลังอำนาจของชาติเพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติ

ภายใต้กระบวนการกำหนดผลประโยชน์ของชาติ จำเป็นจะต้องอาศัยแนวคิด ๒ ส่วนที่สำคัญมาสังเคราะห์ร่วมกันเพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติ ประการแรกได้แก่ แนวคิดที่ว่าด้วยความหมายของความมั่นคงตั้งแต่ความมั่นคงของมนุษย์ ความมั่นคงของชุมชนสังคม ความมั่นคงของชาติ ความมั่นคงในระดับภูมิภาค และรวมถึงความมั่นคงในระดับนานาชาติหรือระดับโลก ประการที่ ๒ แนวคิดที่ว่าด้วยองค์ความรู้ที่เป็นรากฐานในศาสตร์สาขาต่าง ๆ รวมถึงข้อมูลข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกั พลังอำนาจของชาติ ตั้งแต่ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหารการป้องกันประเทศ รวมถึงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีการพลังงาน

การสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและข้อมูลข้อเท็จจริงด้านการเมือง

การสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและข้อมูลข้อเท็จจริงด้านการเมืองกับแนวคิดด้านความมั่นคงทั้ง ๕ ประการ ได้แก่ ความมั่นคงของมนุษย์ ความมั่นคงของชุมชนสังคม ความมั่นคงของชาติ ความมั่นคงในระดับภูมิภาค และรวมถึงความมั่นคงในระดับนานาชาติหรือระดับโลก เพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติด้านการเมือง : การดำเนินการจะต้องเริ่มจากนำหลักพื้นฐานของศาสตร์ในด้านการเมืองเป็นแกนสำคัญ ซึ่งในด้านการเมือง

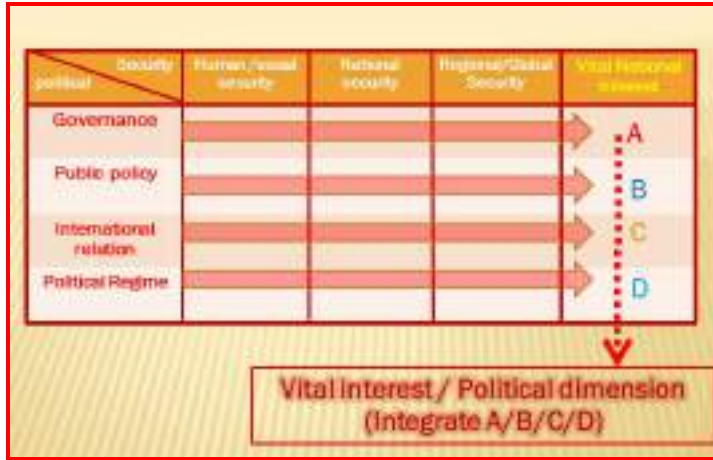


หลักพื้นฐานของศาสตร์ได้แก่ การเมืองการปกครอง การบริหารรัฐกิจ/การบริหารงานสาธารณะ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และระบอบการเมือง มาสังเคราะห์ความสัมพันธ์กับความมั่นคงทั้ง ๕ ประการ โดยอาศัยการสังเคราะห์เชิงตารางตัดขวาง (matrix synthesize) ตามแผนภาพ ๔๑

	Security political	Human/sovereignty security	National security	Responsibility Security	Vital National Interest
Governance					
Public policy					
International relation					
Political Regime					

แผนภาพ ๔๑: การสังเคราะห์เชิงตารางตัดขวาง ระหว่างการเมืองกับความมั่นคง
เพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติด้านการเมือง

จากแผนภาพ ๔๑ การสังเคราะห์จะเริ่มต้นจากนำแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลทางการเมืองในด้านต่าง ๆ มาสังเคราะห์เชื่อมโยงกับแนวคิดด้านความมั่นคง อาทิเช่น นำแนวคิดด้านระบอบการเมือง (political regime) มาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดด้านความมั่นคงของมนุษย์ และความมั่นคงทางสังคมและชุมชน ผลลัพธ์ที่ได้ อาจจะเป็นระบอบการเมืองที่มีความเป็นประชาธิปไตยแบบเน้นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นได้ตัดสินใจบนพื้นฐานของความต้องการของแต่ละท้องถิ่นเป็นสำคัญ หรือ ประเด็นในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับความมั่นคงในระดับภูมิภาค จะพบว่าความมีเสถียรภาพองค์กรความร่วมมือในระดับภูมิภาค เช่น ประชาคมอาเซียน หรือ ความร่วมมือผ่านโครงการ Greater Mekong Sub-region (GMS) เป็นผลประโยชน์ของชาติในระดับภูมิภาค เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ตารางตัดขวาง (matrix synthesize) ซึ่งอยู่ในตารางในแต่ละส่วน (block) จะเป็นเพียงโครงร่างขั้นต้นของผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรมหรือเป็นรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับพลังอำนาจของชาติด้านการเมือง ประเด็นสำคัญของการกำหนดผลประโยชน์ของชาติก็คือ **ผลประโยชน์ของชาติในระดับที่เป็นนามธรรม (intangible national interest) ผลประโยชน์ของชาติที่มีความสำคัญสูงสุด (vital Interest) ผลประโยชน์ของชาติถาวร (permanent Interest) และ ผลประโยชน์ของชาติโดยทั่วไป (general Interest)** การได้มาซึ่งผลประโยชน์ของชาติที่เป็นนามธรรมสำคัญสูงสุด ถาวร และ โดยทั่วไปนั้น จะต้องนำเอาผลลัพธ์ที่ได้ในแต่ละส่วนในการสังเคราะห์ตารางตัดขวาง (block) มาบูรณาการร่วมกันเพื่อให้ได้ข้อสรุปเชิงนามธรรมซึ่งเป็นผลประโยชน์แห่งชาติสำคัญสูงสุด ตามแผนภาพ ๔๒



แผนภาพ ๔๒ : การนำผลการสังเคราะห์ตารางตัดขวาง ระหว่างการเมืองกับความมั่นคง เพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติ ที่เป็น นามธรรมสำคัญสูงสุด ถาวร และ โดยทั่วไป ด้านการเมือง

จากแผนภาพ ๔๒ เป็นการนำแนวคิดด้านการปกครอง (governance) การบริหารงานภาครัฐ/นโยบายสาธารณะ (public policy) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (international relation) และระบอบการเมือง (political regime) มาสังเคราะห์ร่วมกับ แนวคิดด้านความมั่นคง ๕ ประการ ในแต่ละส่วน (block) ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของชาติ เมื่อสังเคราะห์ในแนวราบ (horizontal synthesize) ตามแนวลูกศรสีแดง จะได้ผลประโยชน์ของชาติสำคัญสูงสุดที่เป็นนามธรรม (vital national interest) ในด้านต่าง ๆ ตามศาสตร์และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ตั้งแต่การปกครอง การบริหารงานภาครัฐ/นโยบายสาธารณะ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และระบอบการเมือง ต่อจากนั้นนำผลประโยชน์ของชาติสูงสุดในด้านต่าง ๆ ตามศาสตร์และข้อมูลด้านการเมืองที่ได้จากการสังเคราะห์แนวราบ มาสังเคราะห์อีกครั้งในแนวตั้ง (vertical synthesize) ตามแนวลูกศรเส้นประสีแดง ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นผลประโยชน์ของชาติสำคัญสูงสุด ถาวร ทัวไป และมีความเป็นนามธรรม ด้านการเมืองในภาพรวม

การสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและข้อมูลข้อเท็จจริงด้านเศรษฐกิจ

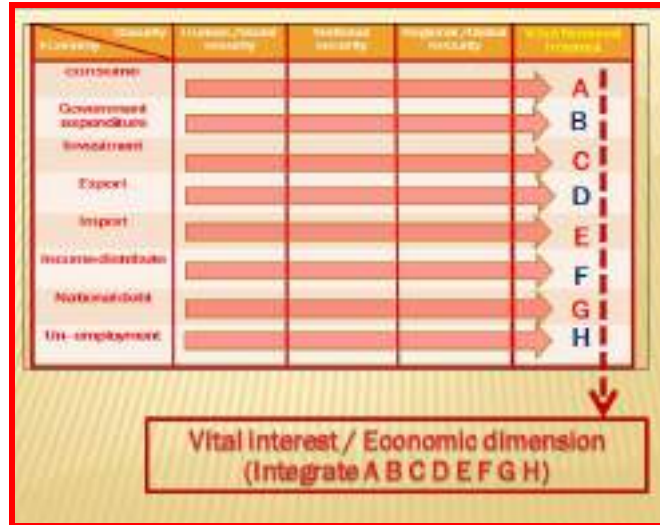
การสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและข้อมูลข้อเท็จจริงด้านเศรษฐกิจกับแนวคิดด้านความมั่นคงทั้ง ๕ ประการ ได้แก่ ความมั่นคงของมนุษย์ ความมั่นคงของชุมชนสังคม ความมั่นคงของชาติ ความมั่นคงในระดับภูมิภาค และรวมถึงความมั่นคงในระดับนานาชาติหรือระดับโลก เพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติด้านเศรษฐกิจ: การดำเนินการจะต้องเริ่มจากนำหลักพื้นฐานของศาสตร์ในด้านเศรษฐกิจเป็นแกนสำคัญ ซึ่งในด้านเศรษฐกิจ หลักพื้นฐานของศาสตร์ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ขั้นต้น ควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค โดยเฉพาะมาตรการการเงินการคลัง และทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค ซึ่งมีทฤษฎีที่สำคัญได้แก่ ทฤษฎีผู้ผลิต และทฤษฎีผู้บริโภค รวมถึง ข้อมูลการรายงานสถานภาพเศรษฐกิจของประเทศมาสังเคราะห์ความสัมพันธ์กับความมั่นคงทั้ง ๕ ประการ โดยอาศัยการสังเคราะห์ตารางตัดขวาง (matrix synthesize) ตามแผนภาพ ๔๓



Category	Society	Home/State security	National security	Regional/Global Security	Other National Interest
consume					
Government expenditure					
Investment					
Export					
Import					
Income distribute					
National debt					
Un-employment					

แผนภาพ ๔๓ : การสังเคราะห์ตารางตัดขวาง ระหว่าง เศรษฐกิจกับความมั่นคง
เพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติด้านเศรษฐกิจ

จากแผนภาพ ๔๓ การสังเคราะห์จะเริ่มต้นจากนำแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลทางการเมือง ในด้านต่าง ๆ มาสังเคราะห์เชื่อมโยงกับแนวคิดด้านความมั่นคง อาทิ การใช้จ่ายของภาครัฐ (government expenditure) มาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดด้านความมั่นคงของมนุษย์ และความมั่นคงทางสังคมและชุมชน ซึ่งอาจจะได้ผลลัพธ์ว่าการลงทุนของรัฐบาลควรเน้นในเรื่องการพัฒนาสาธารณสุขุมูลฐานและระบบการศึกษา หรือประเด็นในเรื่องการส่งออกกับความมั่นคงในระดับภูมิภาคและระดับโลก ที่พบว่า ตลาดส่งออกของไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม รวมถึงประเภทของสินค้าอาจไม่ใช่สินค้าภาคเกษตรแต่เพียงประการเดียว รวมทั้งประเทศมหาอำนาจใหม่ อย่างเช่น บราซิล อินเดีย จีน รัสเซีย และ แอฟริกาใต้ มีกำลังซื้อและมีขีดความสามารถทางเศรษฐกิจที่เข้มแข็งมากกว่าตลาดเดิมของไทย จึงพอที่จะสรุปได้ว่า ประเทศมหาอำนาจใหม่เหล่านี้น่าจะเป็นผลประโยชน์ของชาติในระดับภูมิภาค และในระดับนานาชาติ ด้านเศรษฐกิจของไทย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ตารางตัดขวาง (matrix synthesize) ซึ่งอยู่ในตารางในแต่ละส่วน (block) จะเป็นเพียงโครงร่างขั้นต้นของผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรมหรือเป็นรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับพลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจ ประเด็นสำคัญของการกำหนดผลประโยชน์ของชาติก็คือ ผลประโยชน์ของชาติในระดับที่เป็นนามธรรม (intangible national interest) ผลประโยชน์ของชาติที่มีความสำคัญสูงสุด (vital Interest) ผลประโยชน์ของชาติถาวร (permanent Interest) และ ผลประโยชน์ของชาติโดยทั่วไป (general Interest) การได้มาซึ่งผลประโยชน์ของชาติที่เป็นนามธรรมสำคัญสูงสุด ถาวร และ โดยทั่วไปนั้น จะต้องนำเอาผลลัพธ์ที่ได้ในแต่ละส่วนในตารางสังเคราะห์ตัดขวาง (block) มาบูรณาการร่วมกันเพื่อให้ได้ข้อสรุปเชิงนามธรรมซึ่งเป็นผลประโยชน์แห่งชาติสำคัญสูงสุดตามแผนภาพ ๔๔



แผนภาพ ๔๔ : การนำผลการสังเคราะห์เชิงตารางตัดขวาง ระหว่างเศรษฐกิจกับความมั่นคง เพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติ ที่เป็น นามธรรมสำคัญสูงสุด ถาวร และ โดยทั่วไป ด้านเศรษฐกิจ

จากแผนภาพ ๔๔ เป็นการนำแนวคิดการบริโภค (consume) การใช้จ่ายของภาครัฐ (government expenditure) การลงทุนภาคเอกชน (investment) การส่งออก (export) การนำเข้า (import)หนี้สาธารณะ (national/public debt) อัตราการว่างงาน (un-employment) มาสังเคราะห์ร่วมกับ แนวคิดด้านความมั่นคง ๕ ประการ ในแต่ละส่วน (block) ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของชาติ เมื่อสังเคราะห์ในแนวนอน (horizontal synthesize) ตามแนวลูกศรสีแดง จะได้ผลประโยชน์ของชาติสำคัญสูงสุดเป็นนามธรรม (vital national interest) ในด้านต่าง ๆ ตามศาสตร์และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ ตั้งแต่การบริโภค การใช้จ่ายของภาครัฐ การลงทุนภาคเอกชน การส่งออก การนำเข้า หนี้สาธารณะ อัตราการว่างงาน ต่อจากนั้นนำผลประโยชน์ของชาติสูงสุดในด้านต่าง ๆ ตามศาสตร์และข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ที่ได้จากการสังเคราะห์แนวนอน มาสังเคราะห์อีกครั้งในแนวตั้ง (vertical synthesize) ตามแนวลูกศรเส้นประสีแดง ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นผลประโยชน์ของชาติสำคัญสูงสุด ถาวร ทั่วไป และมีความเป็นนามธรรมด้านเศรษฐกิจในภาพรวม

การสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและข้อมูลข้อเท็จจริงด้านสังคม

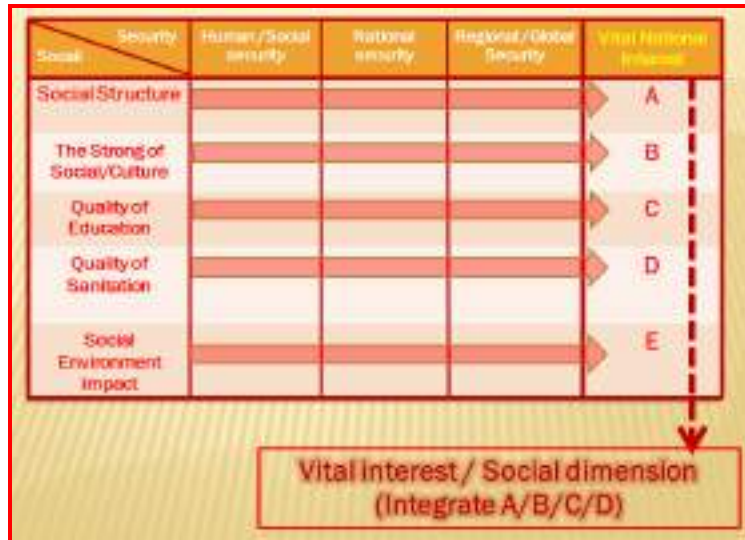
การสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและข้อมูลข้อเท็จจริงด้านสังคมกับแนวคิดด้านความมั่นคงทั้ง ๕ ประการ ได้แก่ ความมั่นคงของมนุษย์ ความมั่นคงของชุมชนสังคม ความมั่นคงของชาติ ความมั่นคงในระดับภูมิภาค และรวมถึงความมั่นคงในระดับนานาชาติหรือระดับโลก เพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติด้านสังคม: การดำเนินการจะต้องเริ่มจากนำหลักพื้นฐานของศาสตร์ในด้านสังคมเป็นแกนสำคัญ ซึ่งในด้านสังคม หลักพื้นฐานของศาสตร์ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ในขั้นต้น ควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ โครงสร้างทางสังคม ความเข้มแข็งทางสังคมและวัฒนธรรม ข้อมูลที่ควรจะนำมาพิจารณาในเรื่องสังคมได้แก่ ระดับของคุณภาพการศึกษาของประเทศ ระบบสุขภาพอนามัยของประชาชน ระดับปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่ส่งผลกระทบต่อ ทั้งในระดับชุมชน และระดับประเทศ มาสังเคราะห์ความสัมพันธ์กับความมั่นคงทั้ง ๕ ประการ โดยอาศัยการสังเคราะห์เชิงตารางตัดขวาง (matrix synthesize) ตามแผนภาพ ๔๕



	Security	Human/Social Security	National Security	Regional/Global Security	Vital National Interest
Local					
Social Structure					
The Strong of Social/Culture					
Quality of Education					
Quality of Sanitation					
Social Environment Impact					

แผนภาพ ๔๕: การสังเคราะห์เชิงตารางตัดขวาง ระหว่างสังคมกับความมั่นคง
เพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติด้านสังคม

จากแผนภาพ ๔๕ การสังเคราะห์จะเริ่มต้นจากนำแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลต่างทางสังคมในด้านต่าง ๆ มาสังเคราะห์เชื่อมโยงกับแนวคิดด้านความมั่นคง อาทิเช่น โครงสร้างของสังคมไทยเป็นครอบครัวเดี่ยวและเป็นโครงสร้างสังคมในระบบอุตสาหกรรมหากสังเคราะห์ร่วมกับความมั่นคงของมนุษย์และชุมชนพบว่าประเทศ ยังไม่มีความมั่นคงทางสังคมเพียงพอ มีปัญหาทางสังคม เช่น ปัญหาหย่าร้างสูงขึ้น ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ดังนั้น การส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับสังคมเป็นส่วนสำคัญที่จะเกี่ยวพันผลประโยชน์ของชาติทางสังคม หรือ ระดับการศึกษาของไทยยังไม่ได้มีการพัฒนาให้เด็กไทยสามารถคิดวิเคราะห์เป็นอย่างมีเหตุมีผล ดังนั้นระบบการศึกษาจึงมีส่วนสำคัญและเชื่อมโยงกับผลประโยชน์ของชาติทางสังคม อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เชิงตารางตัดขวาง (matrix synthesize) ซึ่งอยู่ในตารางในแต่ละส่วน (block) จะเป็นเพียงโครงร่างขั้นต้นของผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรมหรือเป็นรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับพลังอำนาจของชาติด้านสังคม ประเด็นสำคัญของการกำหนดผลประโยชน์ของชาติก็คือ ผลประโยชน์ของชาติในระดับที่เป็นนามธรรม (intangible national interest) ผลประโยชน์ของชาติที่มีความสำคัญสูงสุด (vital Interest) ผลประโยชน์ของชาติถาวร (permanent Interest) และผลประโยชน์ของชาติโดยทั่วไป (general Interest) การได้มาซึ่งผลประโยชน์ของชาติที่เป็นนามธรรมสำคัญสูงสุด ถาวร และ โดยทั่วไปนั้น จะต้องนำเอาผลลัพธ์ที่ได้ในแต่ละส่วนในตารางสังเคราะห์ตัดขวาง (block) มาบูรณาการร่วมกันเพื่อให้ได้ข้อสรุปเชิงนามธรรมซึ่งเป็นผลประโยชน์แห่งชาติสำคัญสูงสุด ตามแผนภาพ ๔๖



แผนภาพ ๔๖ : การนำผลการสังเคราะห์ตารางตัดขวาง ระหว่างสังคมกับความมั่นคง เพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติ ที่เป็น นามธรรมสำคัญสูงสุด ถาวร และ โดยทั่วไป ด้านสังคม

จากแผนภาพ ๔๖ เป็นการนำแนวคิดโครงสร้างทางสังคม (social structure) ความเข้มแข็งทางสังคม และวัฒนธรรม (the strong of social and culture) คุณภาพการศึกษา (quality of education) คุณภาพด้านสาธารณสุข (quality of sanitation) ผลกระทบจากปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม (social/ environmental impact) มาสังเคราะห์ร่วมกับแนวคิดด้านความมั่นคง ๕ ประการ ในแต่ละส่วน (block) ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของชาติ เมื่อสังเคราะห์ในแนวราบ (horizontal synthesize) ตามแนวลูกศรสีแดง จะได้ผลประโยชน์ของชาติสำคัญสูงสุดที่เป็นนามธรรม (vital national interest) ในด้านต่าง ๆ ตามศาสตร์และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสังคม ตั้งแต่โครงสร้างทางสังคม ความเข้มแข็งทางสังคมและวัฒนธรรม คุณภาพการศึกษา คุณภาพด้านสาธารณสุข ผลกระทบจากปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม ต่อจากนั้นนำผลประโยชน์ของชาติสูงสุดในด้านต่าง ๆ ตามศาสตร์และข้อมูลด้านสังคมที่ได้จากการสังเคราะห์แนวราบ มาสังเคราะห์อีกครั้งในแนวตั้ง (vertical synthesize) ตามแนวลูกศรเส้นประสีแดง ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นผลประโยชน์ของชาติสำคัญสูงสุด ถาวร ทวีป และมีความเป็นนามธรรม ด้านสังคมในภาพรวม

การสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและข้อมูลข้อเท็จจริงด้านการทหารการป้องกันประเทศ

การสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและข้อมูลข้อเท็จจริงด้านการทหารการป้องกันประเทศกับแนวคิดด้านความมั่นคงทั้ง ๕ ประการ ได้แก่ ความมั่นคงของมนุษย์ ความมั่นคงของชุมชนสังคม ความมั่นคงของชาติ ความมั่นคงในระดับภูมิภาค และรวมถึงความมั่นคงในระดับนานาชาติหรือระดับโลก เพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติด้านสังคม: การดำเนินการจะต้องเริ่มจากนำหลักพื้นฐานของศาสตร์ในด้านการทหารและการป้องกันประเทศ เป็นแกนสำคัญ ซึ่งในด้านการทหารและการป้องกันประเทศ ทฤษฎีและข้อมูลต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ในขั้นต้น ควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการทางทหาร โดยเฉพาะภัยคุกคามที่สำคัญ ทั้งที่เป็นสงครามและมีใช้สงคราม ซึ่งหมายถึงอำนาจกำลังรบเปรียบเทียบ อันได้แก่ อาวุธยุทโธปกรณ์ (ทั้งจำนวน

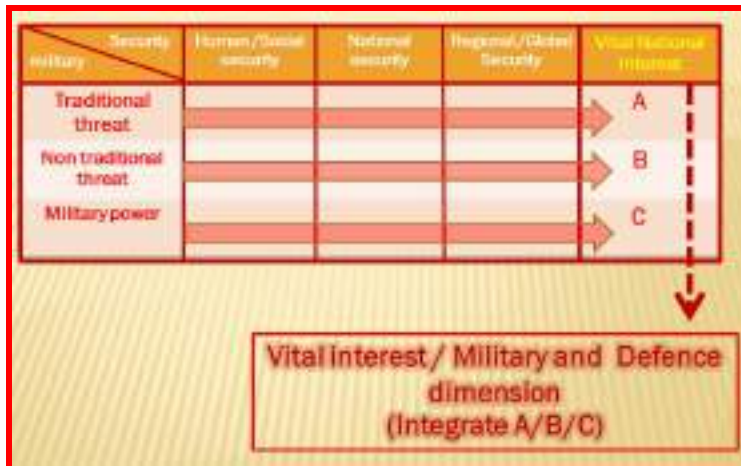


และคุณภาพ) ที่ส่งผลกระทบต่อทั้งในระดับชุมชน และระดับประเทศ มาสังเคราะห์ความสัมพันธ์กับความมั่นคงทั้ง ๕ ประการ โดยอาศัยการสังเคราะห์เชิงตารางตัดขวาง (matrix synthesize) ตามแผนภาพ ๔๗

	Security military	Human/Social security	National security	Regional/Global Security	Vital National Interest
Traditional threat					
Nontraditional threat					
Military power					

แผนภาพ ๔๗: การสังเคราะห์ตารางตัดขวาง ระหว่างการทหารการป้องกันประเทศกับความมั่นคง เพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติ ด้านการทหารการป้องกันประเทศ

จากแผนภาพ ๔๗ การสังเคราะห์จะเริ่มต้นจากนำแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลต่าง ๆ ทางด้านการทหารและการป้องกันประเทศ มาสังเคราะห์เชื่อมโยงกับแนวคิดด้านความมั่นคงทั้ง ๕ ประการ อาทิเช่น สภาวะแวดล้อมในปัจจุบันมีแนวโน้มจะเกิดปัญหาภัยคุกคามไม่ตามแบบ (non-traditional threat) โดยเฉพาะปัญหาอาชญากรรม การค้ามนุษย์ รวมถึงปัญหาจากภัยธรรมชาติมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น กองทัพจะต้องเข้าไปปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ เนื่องจากส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ และความมั่นคงของชุมชนและสังคม ดังนั้น การเตรียมความพร้อมของกองทัพต่อภัยคุกคามไม่ตามแบบจึงเป็นการดำเนินการในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของชาติด้านการทหาร ในมิติความมั่นคงของมนุษย์และความมั่นคงทางสังคม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ตารางตัดขวาง (matrix synthesize) ซึ่งอยู่ในตารางในแต่ละส่วน (block) จะเป็นเพียงโครงสร้างขั้นต้นของผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรมหรือเป็นรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับพลังอำนาจของชาติด้านการทหาร การป้องกันประเทศ ประเด็นสำคัญของการกำหนดผลประโยชน์ของชาติก็คือ **ผลประโยชน์ของชาติในระดับที่เป็นนามธรรม (intangible national interest) ผลประโยชน์ของชาติที่มีความสำคัญสูงสุด (vital Interest) ผลประโยชน์ของชาติถาวร (permanent Interest) และ ผลประโยชน์ของชาติโดยทั่วไป (general Interest)** การได้มาซึ่งผลประโยชน์ของชาติที่เป็นนามธรรมสำคัญสูงสุด ถาวร และโดยทั่วไปนั้นจะต้องนำเอาผลลัพธ์ที่ได้ในแต่ละส่วนในตารางสังเคราะห์เชิงตัดขวาง (block) มาบูรณาการร่วมกันเพื่อให้ได้ข้อสรุปเชิงนามธรรมซึ่งเป็นผลประโยชน์แห่งชาติสำคัญสูงสุด ตามแผนภาพ ๔๘



แผนภาพ ๔๘ : การนำผลการสังเคราะห์ตารางตัดขวาง ระหว่างการทหารการป้องกันประเทศกับความมั่นคง เพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติ ที่เป็นนามธรรมสำคัญสูงสุด ถาวร และ โดยทั่วไป ด้านการทหารการป้องกันประเทศ

จากแผนภาพ ๔๘ เป็นการนำแนวคิดในด้านภัยคุกคามตามแบบ (traditional threat) ภัยคุกคามไม่ตามแบบ (non-traditional threat) และกำลังอำนาจด้านการทหาร (military power) มาสังเคราะห์ร่วมกับแนวคิดด้านความมั่นคง ๕ ประการ ในแต่ละส่วน (block) ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของชาติ เมื่อสังเคราะห์ในแนวราบ (horizontal synthesize) ตามแนวลูกศรสีแดง จะได้ผลประโยชน์ของชาติสำคัญสูงสุดที่เป็นนามธรรม (vital national interest) ในด้านต่าง ๆ ตามศาสตร์และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทหารการป้องกันประเทศ ตั้งแต่ภัยคุกคามตามแบบ ภัยคุกคามไม่ตามแบบ และกำลังอำนาจด้านการทหาร ต่อจากนั้นนำผลประโยชน์ของชาติสูงสุดในด้านต่าง ๆ ตามศาสตร์และข้อมูลด้านการทหารการป้องกันประเทศ ที่ได้จากการสังเคราะห์แนวราบ มาสังเคราะห์อีกครั้งในแนวตั้ง (vertical synthesize) ตามแนวลูกศรเส้นประสีแดง ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นผลประโยชน์ของชาติสำคัญสูงสุด ถาวร ทั่วไป และมีความเป็นนามธรรม ด้านการทหารและการป้องกันประเทศในภาพรวม

การสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและข้อมูลข้อเท็จจริงด้านการวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน

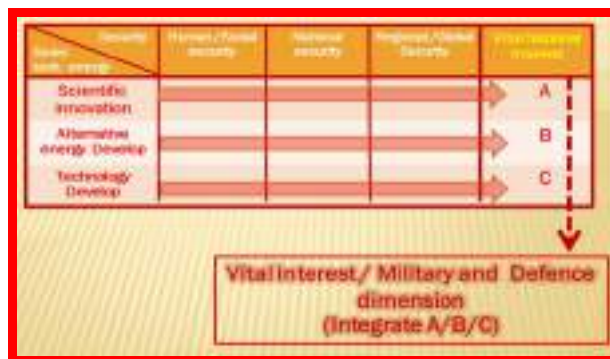
การสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและข้อมูลข้อเท็จจริงด้านการวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน กับแนวคิดด้านความมั่นคงทั้ง ๕ ประการ ได้แก่ ความมั่นคงของมนุษย์ ความมั่นคงของชุมชนสังคม ความมั่นคงของชาติ ความมั่นคงในระดับภูมิภาค และรวมถึงความมั่นคงในระดับนานาชาติหรือระดับโลก เพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน: การดำเนินการจะต้องเริ่มจากนำหลักพื้นฐานของศาสตร์ในด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงานเป็นแกนสำคัญ ซึ่งในด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน หลักพื้นฐานของศาสตร์ ได้แก่ เรื่องการสร้างนวัตกรรมทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาพลังงานทางเลือกของประเทศ และการพัฒนาเทคโนโลยีสำหรับนำมาใช้เพื่อให้เกิดการประหยัดพลังงาน นอกจากนี้ยังรวมถึงการสร้างนวัตกรรม ที่จะลดปัญหาที่จะเกิดกับสิ่งแวดล้อม มาสังเคราะห์ความสัมพันธ์กับความมั่นคงทั้ง ๕ ประการ โดยอาศัยการสังเคราะห์เชิงตารางตัดขวาง (matrix synthesize) ตามแผนภาพ ๔๙



Strategic Level	Security	Human / Social security	National security	Regional / Global Security	Value / Political Interest
Scientific innovation					
Alternative energy Develop					
Technology Develop					

แผนภาพ ๔๙: การสังเคราะห์ตารางตัดขวางระหว่างวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงานกับความมั่นคง เพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน

จากแผนภาพ ๔๙ การสังเคราะห์จะเริ่มต้นจากนำแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลต่าง ๆ ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน มาสังเคราะห์เชื่อมโยงกับแนวคิดด้านความมั่นคง อาทิ ปัจจุบันความต้องการพลังงาน เพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศมีมากขึ้นส่งผลโดยตรงต่อความมั่นคงของมนุษย์และความมั่นคงของประเทศ จำเป็นต้องมีการแสวงหาและพัฒนาแหล่งพลังงานใหม่ๆ ทั้งนี้อาจจำเป็นต้องใช้แหล่งพลังงานจากประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีพลังงานทดแทนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น พลังงานลม พลังงานแสงอาทิตย์จะเป็นผลประโยชน์ของชาติในด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงานของประเทศ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ตารางตัดขวาง (matrix synthesize) ซึ่งอยู่ในตารางในแต่ละส่วน (block) จะเป็นเพียงโครงร่างขั้นต้นของผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรมหรือเป็นรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับพลังอำนาจของชาติด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงานของประเทศ ประเด็นสำคัญของการกำหนดผลประโยชน์ของชาติก็คือ ผลประโยชน์ของชาติในระดับที่เป็นนามธรรม (intangible national interest) ผลประโยชน์ของชาติที่มีความสำคัญสูงสุด (vital Interest) ผลประโยชน์ของชาติถาวร (permanent Interest) และ ผลประโยชน์ของชาติโดยทั่วไป (general Interest) การได้มาซึ่งผลประโยชน์ของชาติที่เป็นนามธรรมสำคัญสูงสุด ถาวร และ โดยทั่วไปนั้น จะต้องนำเอาผลลัพธ์ที่ได้ในแต่ละส่วนในตารางสังเคราะห์ตัดขวาง (block) มาบูรณาการร่วมกันเพื่อให้ได้ข้อสรุปเชิงนามธรรมซึ่งเป็นผลประโยชน์แห่งชาติสำคัญสูงสุด ตามแผนภาพ ๕๐



แผนภาพ ๕๐ : การนำผลการสังเคราะห์เชิงตารางตัดขวาง ระหว่างวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงานกับความมั่นคง เพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติ ที่เป็น นามธรรมสำคัญสูงสุด ถาวร และ โดยทั่วไป ด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงานกับความมั่นคง

จากแผนภาพ ๕๐ เป็นการนำแนวคิดในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การสร้างนวัตกรรมทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศ (scientific innovation) การพัฒนาพลังงานทางเลือกของประเทศ (alternative



energy development) และการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้เพื่อให้เกิดการประหยัดต่อการใช้พลังงาน (technology development) มาสังเคราะห์ร่วมกับแนวคิดด้านความมั่นคง ๕ ประการ ในแต่ละส่วน (block) ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของชาติ เมื่อสังเคราะห์ในแนวนอน (horizontal synthesize) ตามแนวลูกศรสีแดง จะได้ผลประโยชน์ของชาติสำคัญสูงสุดที่เป็นนามธรรม (vital national interest) ในด้านต่าง ๆ ตามศาสตร์และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน ตั้งแต่การสร้างนวัตกรรมทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาพลังงานทางเลือกของประเทศ และการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้เพื่อให้เกิดการประหยัดต่อการใช้พลังงาน ต่อจากนั้นนำผลประโยชน์ของชาติสูงสุดในด้านต่าง ๆ ตามศาสตร์และข้อมูลด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน ที่ได้จากการสังเคราะห์แนวนอน มาสังเคราะห์อีกครั้งในแนวตั้ง (vertical synthesize) ตามแนวลูกศรเส้นประสีแดง ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นผลประโยชน์ของชาติสำคัญสูงสุด ถาวร ทั่วไป และมีความเป็นนามธรรม ด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงานในภาพรวม

การกำหนดผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรม (tangible national interest) เฉพาะเจาะจง (specific national interest)

สำหรับกระบวนการในการพัฒนายุทธศาสตร์ในระดับชาติ ไม่อาจใช้ผลประโยชน์ของชาติที่เป็นนามธรรมไปพัฒนาต่อได้เลย จำเป็นจะต้องดำเนินการแปลงผลประโยชน์ของชาติสำคัญสูงสุด ถาวร ทั่วไป และมีความเป็นนามธรรมไปสู่การกำหนดผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรม (tangible national interest) ผลประโยชน์ของชาติระดับรอง (secondary Interest) ผลประโยชน์ของชาติไม่ถาวร (variable Interest) และ ผลประโยชน์ของชาติเฉพาะ (specific interest) ด้วยกระบวนการสร้างนิยามปฏิบัติการ (operation definition) ดังที่กล่าวไว้แล้วในขั้นต้นตามแผนภาพความสัมพันธ์ระหว่างผลประโยชน์ของชาติที่เป็นนามธรรมกับผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรม สำหรับการแปลงผลประโยชน์ของชาติแบบทั่วไป/ถาวร/สำคัญสูงสุด/เป็นนามธรรมไปสู่ผลประโยชน์ของชาติที่มีความเฉพาะเจาะจงและเป็นรูปธรรมนั้น สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

๑) นำผลลัพธ์ที่ได้จากตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (strategic environmental scanning) มาเป็นฐานข้อมูลเพื่อสังเคราะห์ร่วมกับผลประโยชน์ของชาติที่เป็นนามธรรม ถาวร สำคัญสูงสุด

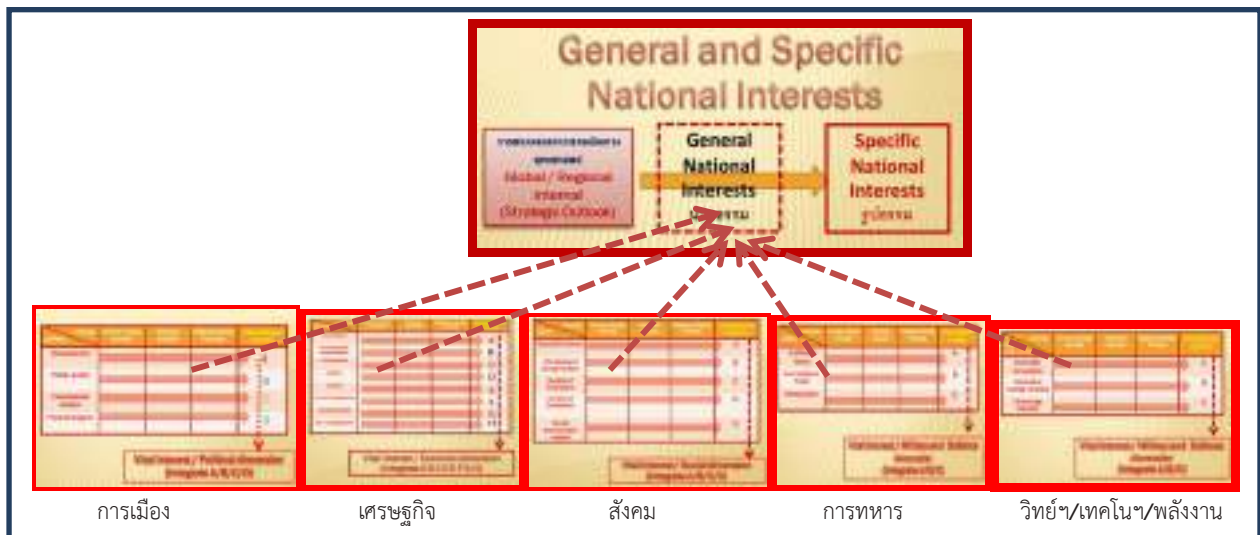
๒) นำผลลัพธ์ที่ได้จากการสังเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ของชาติที่เป็นนามธรรม (intangible national interest) ผลประโยชน์ของชาติที่มีความสำคัญสูงสุด (vital Interest) ผลประโยชน์ของชาติถาวร (permanent Interest) และผลประโยชน์ของชาติโดยทั่วไป (general Interest) เป็นฐานข้อมูลเพื่อสังเคราะห์ร่วมกับ ผลการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์

๓) นำผลลัพธ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ตารางตัดขวาง (ข้อมูลใน block ต่าง ๆ ในแต่ละตาราง) ระหว่างศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ตั้งแต่การเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหารการป้องกันประเทศ และ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงานกับความมั่นคงทั้ง ๕ ประการ ตั้งแต่ความมั่นคงของมนุษย์ ความมั่นคงของชุมชนสังคม ความมั่นคงของประเทศ ความมั่นคงในระดับภูมิภาค และ ความมั่นคงในระดับโลกหรือระดับนานาชาติ เพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติสำคัญสูงสุดเป็นนามธรรม มั่นคง ถาวร ในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้าน การเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหารการป้องกันประเทศ และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงานเป็นฐานข้อมูลเพื่อช่วยในการสร้างนิยามปฏิบัติการ ในการแปลงผลประโยชน์ของชาติที่เป็นนามธรรม ถาวร ไปสู่ผลประโยชน์ของชาติ ที่เป็นรูปธรรม เฉพาะเจาะจงการดำเนินการจะเป็นไปตามแผนภาพ ๕๑



แผนภาพ ๕๑: ความเชื่อมโยงระหว่างการตรวจสอบสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ผลประโยชน์ของชาติ ที่เป็นนามธรรมทั่วไป กับ ผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรมเฉพาะเจาะจง

การดำเนินการจะเริ่มต้นจากการนำเอาผลการตรวจสอบสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ มาใช้เป็นฐานข้อมูล โดยเฉพาะผลคาดการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่เป็นทั้งโอกาส (opportunity) และอุปสรรค (threat) ในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหารการป้องกันประเทศ และ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน เมื่อได้ภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์แล้ว (strategic outlook)ให้นำภาพในอนาคตที่ได้ไปสังเคราะห์ร่วมกับผลประโยชน์ของชาติที่เป็นนามธรรม/ทั่วไป/สำคัญสูงสุด/ถาวร เพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรม และมีความเฉพาะเจาะจง ทั้งนี้ข้อมูลจากการสังเคราะห์ตารางตัดขวาง ระหว่างศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ตั้งแต่การเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหารการป้องกันประเทศ และ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน กับความมั่นคงทั้ง ๕ ประการ ตั้งแต่ความมั่นคงของมนุษย์ ความมั่นคงของชุมชนสังคม ความมั่นคงของประเทศ ความมั่นคงในระดับภูมิภาค และความมั่นคงในระดับโลกหรือระดับนานาชาติ จะเป็นเครื่องช่วยให้เราสามารถกำหนดผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรม และ เฉพาะเจาะจงได้สะดวกและสอดคล้อง กับผลประโยชน์ของชาติที่เป็นนามธรรม ทั่วไป สำคัญสูงสุด ถาวร ได้ดียิ่งขึ้น ตามแผนภาพ ๕๒



แผนภาพ ๕๒: การนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ตารางตัดขวางระหว่างศาสตร์สาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพลังอำนาจของชาติกับความมั่นคงทั้ง ๕ ประการ มาช่วยในการสร้างนิยามปฏิบัติการ เพื่อแปลงผลประโยชน์ของชาติที่เป็นนามธรรม สำคัญสูงสุดไปสู่ผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรมเฉพาะเจาะจง



บทสรุป:

การกำหนดผลประโยชน์ของชาติ นั้นเป็นเรื่องที่มีความสลับซับซ้อน จำเป็นจะต้องเริ่มต้นจากการสังเคราะห์ โดยใช้ศาสตร์และข้อมูลในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพลังอำนาจของชาติ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหารการป้องกันประเทศ และ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน และจะต้องสังเคราะห์ร่วมกับแนวคิดและสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงในมิติต่าง ๆ ตั้งแต่ความมั่นคงของมนุษย์ ความมั่นคงของสังคมและชุมชน ความมั่นคงของประเทศ ความมั่นคงในระดับภูมิภาค และ ความมั่นคงในระดับนานาชาติ หรือระดับโลก วิธีการสังเคราะห์ (synthesize) สามารถใช้ตารางตัดขวาง ระหว่างศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพลังอำนาจของชาติกับความมั่นคงทั้ง ๕ ประการ เป็นเครื่องมือช่วยในการสังเคราะห์ ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นผลประโยชน์ของชาติที่เป็นนามธรรม มีความสำคัญสูงสุด ถาวร เปลี่ยนแปลงได้ยาก แต่ในกระบวนการพัฒนาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติจะต้อง แปลงผลประโยชน์ของชาติที่เป็นนามธรรมไปสู่ผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรม ด้วยการสร้างนิยามปฏิบัติการ โดยการนำเอาผลลัพธ์ที่ได้จากการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ สังเคราะห์ร่วมกับผลประโยชน์ของชาติที่เป็นนามธรรม ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรม และมีความเฉพาะเจาะจง และเมื่อได้ผลลัพธ์ที่เป็นผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรมแล้ว ก็สามารถจัดหมวดหมู่ (categorize) ผลประโยชน์ของชาติ ออกเป็น ๓ ระดับ ตั้งแต่ ระดับนานาชาติ/ระดับโลก (global national interest) ระดับภูมิภาค (regional national interest) และ ผลประโยชน์ของชาติภายในประเทศ (internal national interest) เพื่อให้สอดคล้องกับขั้นตอนของการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ที่แบ่งออกเป็น ๓ ระดับเช่นกัน ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะสามารถนำไปพัฒนาเพื่อกำหนดเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ได้ต่อไป และต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการสังเคราะห์เพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติ โดยนักศึกษาลักสูตรนักยุทธศาสตร์รุ่นที่ ๗ ของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ



ตัวอย่าง

การสังเคราะห์เพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติ

โดยนักศึกษาลัทธิยุทธศาสตร์รุ่นที่ ๗ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ



แผนภาพ ๕๓ : การกำหนดผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรมโดยการสังเคราะห์จากการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ผ่านผลประโยชน์ของชาติที่เป็นนามธรรม

การดำเนินการจะเริ่มต้นด้วยการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ทั้ง ๓ ระดับ ได้แก่ ระดับโลก หรือนานาชาติ ระดับภูมิภาค และระดับภายในประเทศ โดยผลการตรวจสอบมีประเด็นสำคัญ ๑๓ ประเด็น

ระดับนานาชาติ: มีประเด็นสำคัญ ๔ ประการ ได้แก่

๑. การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี (technology change): ส่งผลให้ความสัมพันธ์ในระบบโลกมีความเป็น real time มากยิ่งขึ้น ความเร็ว (speed) เป็นเรื่องสำคัญในโลกยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งเป็นที่ตั้งโอกาส และอุปสรรค ในด้านโอกาส ทำให้ค่าใช้จ่ายในทางเศรษฐกิจมีราคาถูกลง และลดต้นทุนในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในส่วนของอุปสรรคจะทำให้มีการนำเอาประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี มาใช้งานทางการเมือง และมีการทำลายความเข้มแข็งของสังคมและชุมชน ผ่าน social media มากยิ่งขึ้น ทำให้สังคมไทยอาจไม่มั่นคงหากประเทศยังไม่มีความพร้อมและไม่มีมาตรการรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่ดีพอ

๒. โครงสร้างของระบบโลก (world system change): มีการเปลี่ยนแปลงไปจากยุคสงครามเย็น ปัจจุบันโลกกลายเป็นระบบหลายขั้ว ไม่มีมหาอำนาจใดควบคุมอำนาจโดยเด็ดขาด แม้ว่าสหรัฐอเมริกาจะมีอำนาจมาก แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าสหรัฐฯ จะควบคุมโลกภายใต้แนวคิด new world order อย่างไรก็ตาม มหาอำนาจใหม่อย่างเช่นจีน กำลังมีบทบาทมากขึ้น โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ และการทหาร ซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นส่งผลโดยตรงต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทย ที่จะต้องถ่วงดุล กับมหาอำนาจต่าง ๆ โดยเฉพาะระหว่างสหรัฐฯ และจีน ประเทศไทยจึงไม่สามารถดำเนินนโยบายต่างประเทศ และความมั่นคงตามสหรัฐฯ อย่างเช่นยุคสงครามเย็นต่อไปได้



๓. แนวโน้มสถานการณ์ที่จะเป็นภัยคุกคามต่อประเทศไทย มีแนวโน้มที่จะเป็นภัยคุกคามไม่ตามแบบมาก ยิ่งขึ้นโดยเฉพาะความมั่นคงทางอาหาร (food security) การเปลี่ยนแปลงสภาวะอากาศของโลก (climate change) อาชญากรรมและการก่อการร้ายข้ามชาติ (transnational crime / transnational terrorism) ทำให้ประเทศไทยต้องเตรียมความพร้อมต่อภัยคุกคามต่าง ๆ เหล่านี้มากยิ่งขึ้น

๔. ผลกระทบจากปัญหาในตะวันออกกลาง (Middle East crisis) การต่อต้านรัฐบาลจากประชาชนของประเทศต่าง ๆ ในตะวันออกกลาง และ แอฟริกาเหนือ ส่งผลต่อราคาน้ำมัน และ แรงงานไทยที่ไปทำงานในตะวันออกกลาง

ระดับภูมิภาค: มีประเด็นสำคัญ ๔ ประการได้แก่

๑. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ กับการอพยพย้ายถิ่นของประชาชน (Migration and Climate change) จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ส่งผลกระทบต่อให้เกิดภัยธรรมชาติต่าง ๆ มากขึ้น อาทิเช่น น้ำท่วม ฝนแล้ง ประชาชนไม่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติธรรมดา ทำให้ต้องมีการอพยพย้ายถิ่นของประชาชนในประเทศของตนเอง รวมถึงการอพยพข้ามพรมแดนของแต่ละประเทศมีมากยิ่งขึ้น

๒. ความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitical Conflicts): ปัญหากรณีพิพาทเรื่องเส้นเขตแดนตลอดแนวเขตแดนทั้งทางบกและทางทะเล ซึ่งทำให้เกิดการสู้รบตามแนวชายแดน เกิดความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินผลกระทบต่อไทยคือ ต้องเผชิญปัญหาเช่นนี้ต่อไป ส่งผลให้การค้าและบรรยากาศการลงทุนชะลอตัวเป็นอุปสรรคต่อการรวมตัวสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ นอกจากนี้ ปัญหาหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ (หมู่เกาะสแปรตลีย์และหมู่เกาะพาราเซล) จะมีความขัดแย้งด้านสิทธิเหนือหมู่เกาะดังกล่าวโดยมีประเทศมหาอำนาจเข้ามาแทรกแซง ผลกระทบต่อไทยคือ มีปัญหาความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศมหาอำนาจและกลุ่มประเทศที่อ้างสิทธิฯ และปัญหาในการคมนาคมขนส่งทางเรือผ่านเส้นทางดังกล่าว

๓. กลไกความร่วมมือระหว่างประเทศ (Cooperative Mechanism) ความร่วมมือระหว่างประเทศ มีหลายกรอบฯ แต่ที่น่าสนใจคือกลุ่ม BRICS ที่มีบราซิล รัสเซีย อินเดีย จีน และแอฟริกาใต้ เป็นสมาชิก มีประชากรรวมกันกว่า ๔๐ % และมี GDP รวมกันกว่า ๑๘ % ของโลก ไทยจึงมีโอกาสด้านการค้าการลงทุนมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้เสถียรภาพทางเศรษฐกิจดีขึ้น

๔. ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนปัจจุบันความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคง ยังขาดกลไกการป้องกันและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างกัน เนื่องจากกฎบัตรอาเซียนที่บัญญัติ “ไม่แทรกแซงกิจการภายในของสมาชิก” รวมทั้งมีความแตกต่างทางด้านการเมืองระหว่างกัน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้กำหนดให้มีความร่วมมือเคลื่อนย้ายด้านสินค้า บริการ แรงงาน การเงิน และการลงทุน อย่างเสรี ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ภาพอนาคตเริ่มมีการเคลื่อนย้ายทุน บริการ แรงงาน สินค้า ได้อย่างเสรีในประชาคมมากขึ้นประชาสังคมวัฒนธรรมอาเซียนความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชน แม้จะมีกลไก แต่ไม่มีอำนาจรับเรื่องและไต่สวน กรณีมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประเทศสมาชิก ประเทศสมาชิกยังยึดติดอัตลักษณ์ ภาษา และประวัติศาสตร์ของตนเอง ประชาชนยังไม่มีส่วนร่วม และยังไม่มีความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อม

ระดับภายในประเทศ : มีประเด็นสำคัญ ๖ ประการ

๑. วิกฤติการเมือง (Political Crisis) การชุมนุมทางการเมืองจะมีการนำประเด็นต่าง ๆ มาโจมตีรัฐบาลและฝ่ายตรงข้าม เช่น กรณีความขัดแย้งกับกัมพูชา ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ปัญหาการโต้แย้งเกี่ยวกับ



ความไม่ยุติธรรมและการเลือกปฏิบัติ ปัญหาการนำสถาบันระดับสูงมาเป็นเครื่องมือทางการเมือง ผลกระทบต่อประเทศไทยอาจทำให้เศรษฐกิจถดถอย มีความแตกแยกทางความคิดในทุกภาคส่วน มีผลต่อการเข้าร่วมประชาคมอาเซียน และความเชื่อมั่นในสายตานานาชาติลดลง

๒. วิกฤตและความยั่งยืนของเศรษฐกิจไทย (Economic Crisis and Sustainability) ระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่พึ่งพิงกัน กรณีปัญหาTohoku Crisis ในญี่ปุ่น วิกฤตหนี้สาธารณะ (Public Debt) ในสหภาพยุโรป และวิกฤตTwin Deficits (ขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและขาดดุลงบประมาณ) สูงในสหรัฐอเมริกา ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยด้วย

๓. ปัญหา ๓ จังหวัดชายแดนใต้สถานการณ์ความรุนแรงมากขึ้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยมีสาเหตุจากปัญหาเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อ การบิดเบือนคำสอนทางศาสนา อีกทั้งผู้ก่อความไม่สงบได้ใช้ยุทธศาสตร์รุกทางมวลชน ภาพอนาคต แนวโน้มเหตุการณ์การสร้างสถานการณ์ให้เกิดความรุนแรงมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบทำให้เศรษฐกิจในพื้นที่และภาพรวมประเทศแย่ลง รัฐสูญเสียงบประมาณในการแก้ปัญหา เกิดผลกระทบต่อขวัญกำลังใจประชาชน

๔. ปัญหาการศึกษาของชาติ (National Education) ปัจจุบันการศึกษาไทยตกต่ำลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการผลิตและสร้างครูให้มีคุณภาพ ระบบการเรียนยังไม่ส่งเสริมกระบวนการคิดให้แก่ผู้เรียน แนวโน้มคุณภาพการศึกษาของคนไทยตกต่ำแม้มีปริมาณผู้เข้าสู่ระบบการศึกษามากขึ้น ส่งผลกระทบสำคัญ ด้านสังคม เช่น อาชญากรรม เอดส์ ยาเสพติดมากขึ้น ประชากรมีคุณภาพต่ำลง ศักยภาพการแข่งขันของประเทศต่ำลง การเมืองและการปกครองไม่เข้มแข็ง

๕. ธรรมาภิบาล (Good Governance) การทุจริตคอร์รัปชัน: จากการจัดอันดับขององค์การเพื่อความโปร่งใสระหว่างประเทศ (Transparency International Organization) ปรากฏว่าไทยมีตัวเลขดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์ประเทศที่มีความโปร่งใสเพียง ๓.๕ จากคะแนนเต็ม ๑๐ ซึ่งอยู่ในลำดับ ๗๘ ของโลก ทั้งนี้สถานการณ์ในอนาคต ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันยังคงเพิ่มมากขึ้นและฝังลึกเป็นปัญหาที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ ความน่าเชื่อถือของประเทศให้ตกต่ำ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการบริหารราชการลดลง การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปอย่างล่าช้า และก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคมขึ้น ต้นทุนสินค้าจะสูงขึ้น

๖. ปัญหายาเสพติด (Drug) ประเทศไทยเป็นแหล่งพัก ทางผ่าน และเป็นตลาดของขบวนการค้ายาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่งยาบ้า (เมทแอมเฟตามีน) แหล่งผลิตอยู่ในเขตของชนกลุ่มน้อยในประเทศเพื่อนบ้านติดไทยด้านทิศเหนือ และปัจจุบันมีการลักลอบนำเข้ายาเสพติดผ่านชายแดนรอบประเทศ ซึ่งแนวโน้มในอนาคตน่าจะมี ความรุนแรงมากขึ้น กลุ่มเด็กและเยาวชนยังเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของการค้ายาในพื้นที่ที่ระบากรุนแรงคือกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และเมืองใหญ่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ของไทยลดลงสถาบันครอบครัวอ่อนแอความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินลดลง รัฐสูญเสียงบประมาณในการแก้ไขปัญหา

จากภาพในอนาคตตามการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของชาติในภาพรวม ทั้งนี้จากประเด็นต่าง ๆ ที่กล่าวมา จะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาผลประโยชน์ของชาติจากสิ่งที่เป็นนามธรรมไปสู่ความเป็นรูปธรรมเพื่อใช้ในกระบวนการพัฒนายุทธศาสตร์ในระดับชาติต่อไป



ผลประโยชน์ของชาติระดับที่เป็นนามธรรม (intangible national interest) ความสำคัญสูงสุด (vital Interest) ถาวร (permanent Interest) และ โดยทั่วไป (general Interest)

ผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินการเพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติ สามารถสรุปได้เป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

๑. สถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนชาวไทย ทำให้ความสมัครสมานสามัคคีของคนในชาติยังดำรงอยู่ได้ และทำให้ประเทศมีความมั่นคงโดยเฉพาะความมั่นคงของสังคมและชุมชน
๒. การดำรงอยู่ของทรัพยากรธรรมชาติถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศ โดยเฉพาะเพื่อการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า
๓. การพัฒนาการศึกษาของประเทศให้มีคุณภาพ รวมถึงการดำรงรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สืบทอดไปอย่างมีคุณค่า เป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความมั่นคงของชุมชน สังคม และ ประเทศ
๔. การรักษาค่านิยมของความเป็นชาติ และดำรงรักษาวัฒนธรรมอันดีงามของประเทศไว้ นับว่าเป็นเรื่องสำคัญต่อการดำรงความเป็นชาติและความมั่นคงของประเทศ
๕. การมีระบบธรรมาภิบาลที่ดีต่อโครงสร้างการเมืองการปกครองของประเทศ เป็นเรื่องสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศโดยภาพรวม
๖. การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในชาติ ถือได้ว่าส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศตั้งแต่ระดับบุคคล ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติ
๗. การมีความสัมพันธ์อันดีต่อประเทศเพื่อนบ้านมีความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศและความมั่นคงในระดับภูมิภาค
๘. การดำรงรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจให้มั่นคงส่งผลโดยตรงต่อความมั่นคงของประเทศ ตั้งแต่ระดับบุคคล ชุมชน สังคม และ ระดับประเทศโดยรวม

ผลลัพธ์ที่ได้จากการกำหนดผลประโยชน์ของชาติที่เป็นนามธรรม ทั่วไป ยั่งยืน ถาวร และสำคัญสูงสุดทั้ง ๘ ประการยังไม่สามารถนำไปพัฒนาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติได้ จะต้องสังเคราะห์ เพื่อกำหนดผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรม เฉพาะเจาะจง โดยการนำเอาผลประโยชน์ของชาติที่เป็นนามธรรม ยั่งยืนถาวร สำคัญสูงสุด ทั้ง ๘ ประการ สังเคราะห์ร่วมกับการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ๓ ระดับตั้งแต่ระดับโลก/นานาชาติ ระดับภูมิภาค ระดับภายในประเทศ ทั้ง ๑๓ ประการ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์เป็นผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมและมีความเฉพาะเจาะจง

ผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรม (tangible interest) มีความเฉพาะเจาะจง (specific interest) ไม่ถาวร (variable interest)

ผลลัพธ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ระหว่าง การประเมินสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ กับผลประโยชน์ของชาติที่เป็นนามธรรม มีความสำคัญสูงสุด เปลี่ยนแปลงได้ยาก สามารถสรุปผลได้ดังนี้



๑. ระดับโลก/ระดับนานาชาติ มีผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรมได้ดังนี้

Global/International

๑. ประเทศไทยเข้าไปมีบทบาทในองค์กรระหว่างประเทศ (WIPO, UNISDR, UNEP) เพื่อมีส่วนร่วมในกลไกรักษาและป้องกันความหลากหลายทางชีวภาพ (แก้ไขปัญหาโจรสลัดชีวภาพ)
๒. มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกโดยผ่านองค์กรสื่อสารระหว่างประเทศและสื่อสากล (UNESCO, CNN, VOA, Social Media/Network) เพื่อเผยแพร่เอกลักษณ์ของชาติ ตำนาน วัฒนธรรมอันดี และเป็นที่ยอมรับและเกิดความสามัคคีแห่งประชาคมระหว่างประเทศ
๓. การเข้าไปมีบทบาทในสมัชชาสหประชาชาติ และ องค์กรการค้าโลก

๒. ระดับภูมิภาคมีผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรมดังนี้

Regional

๑. ความร่วมมือในการปกป้องผลประโยชน์ของแคว้นมะละกา และแหล่งก๊าซในพม่า เพื่อเสถียรภาพทางด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียน
๒. เป็นศูนย์กลางของ **ASEAN** ทางโลจิสติก และการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ วัฒนธรรม ศูนย์การแพทย์ ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

๓. ระดับภายในประเทศมีผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรมดังนี้

internal

๑. มีระบบการบริหารจัดการข้อมูลที่มีผลกระทบต่อสถาบันชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ได้ทันต่อเหตุการณ์ เพื่อให้ชาวไทยทุกคนมีจิตสำนึกความรักและหวงแหนทั้ง ๓ สถาบัน และความสามัคคีของคนในชาติ
๒. มีการบูรณาการการศึกษาให้ผู้เรียนมีความสามารถการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ภาษาอังกฤษด้วยฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น มีจิตสำนึกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการมีส่วนร่วมในชุมชน
๓. เศรษฐกิจมีเสถียรภาพและมั่นคง โดยมีอัตราการว่างงานไม่เกิน ๒ % หนี้สาธารณะต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติไม่เกิน ๕๐ % และมีทุนสำรองระหว่างประเทศต่อมูลค่านำเข้าไม่น้อยกว่า ๒ เดือน





ส่วนที่ ๓ (PART III)

กระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์
(STRATEGIC PROCESS)





บทที่ ๖

การกำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ในระดับชาติ STRATEGIC END FORMULATION

กล่าวนำ: การกำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ เป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนแรกของการวางแผนทางยุทธศาสตร์ หลังจากที่ได้มีการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ การกำหนดผลประโยชน์ของชาติ และการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติแล้ว ทั้งนี้การกำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ (strategic end) คือการกำหนดผลสำเร็จขั้นสุดท้ายของยุทธศาสตร์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่ ตัวชี้วัดสำคัญก็คือ จุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ หากจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ได้รับการตอบสนองและบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้กำหนดเอาไว้ในจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์นั้นก็ถือว่ามีความสมบูรณ์ นอกจากนี้ในกระบวนการพัฒนายุทธศาสตร์ ตัวจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์จะมีความสำคัญต่อการออกแบบทางยุทธศาสตร์ (strategic design) ทั้งนี้ตัวจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์จะนำไปสู่การพัฒนากรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (strategic way) และเมื่อได้กรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์แล้ว ก็จะนำไปสู่การกำหนดกลไกในการขับเคลื่อนทางยุทธศาสตร์ หรือวิธีการและเครื่องมือต่าง ๆ (strategic means) ที่ใช้ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ตามกรอบแนวทางที่ได้กำหนดเอาไว้ จะเห็นได้ว่าการกำหนดจุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนครบถ้วนเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ความสำคัญของจุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์ยังจะต้องสนับสนุนการปกป้องและอำรุงรักษา (serve) ผลประโยชน์ของชาติให้ได้อีกประการหนึ่งด้วย



แผนภาพ ๕๔: แสดงความสัมพันธ์ของจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ (STRATEGIC END) ที่มีต่อการรักษาผลประโยชน์ของชาติ (NATIONAL INTEREST) และนำไปสู่การออกแบบกรอบแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (STRATEGIC WAY) และการกำหนดกลไกในการขับเคลื่อนทางยุทธศาสตร์ (STRATEGIC MEAN)



สำหรับกระบวนการในการกำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์เป็นเรื่องที่จะอาศัยปัจจัยสำคัญ ๓ ประการ อันได้แก่

๑) การตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (strategic environmental scanning) (ดำเนินการแล้วในส่วนที่ ๒) เพื่อทราบเงื่อนไขต่าง ๆ ที่น่าจะเป็นอุปสรรค และ โอกาส ในกระบวนการพัฒนา ยุทธศาสตร์ในระดับชาติ

๒) การประเมินพลังอำนาจ และขีดความสามารถของชาติ (national power and capability assessment) (ดำเนินการแล้วในส่วนที่ ๒) ผลจากการประเมินจะทำให้ทราบว่า มีเงื่อนไขใดบ้างที่จะเป็นจุดแข็ง จุดอ่อน ของประเทศ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการพัฒนายุทธศาสตร์ในระดับชาติ

๓) ผลประโยชน์ของชาติ (national interest) เป็นเรื่องสำคัญสูงสุดที่จุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ จะต้องสัมพันธ์เชื่อมโยง โดยจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์จะต้องสนับสนุนและดำรงรักษาผลประโยชน์ของชาติไว้ให้ ได้ที่สำคัญ ผลประโยชน์ของชาติที่จะนำไปพัฒนายุทธศาสตร์จะต้องเป็นผลประโยชน์ของชาติที่มีความเป็นรูปธรรม จับต้องได้ (intangible national interest) เป็นหลักเสมอ (ดำเนินการแล้วในส่วนที่ ๒)

ปัจจัยทั้งสามประการ นับได้ว่าเป็นโจทย์สำคัญในขั้นแรกของกระบวนการกำหนดจุดมุ่งหมาย ทางยุทธศาสตร์ ซึ่งเมื่อได้ตัวจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์แล้ว สิ่งที่จะต้องตรวจสอบเป็นลำดับแรกก็คือ ตัวจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์นั้นมีความเป็นไปได้หรือไม่ และได้ใช้โอกาส ลดปัญหาอุปสรรคหรือไม่ รวมทั้งได้ใช้ จุดแข็งเพื่อลดจุดอ่อนของประเทศหรือไม่ ที่สำคัญจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์สนับสนุนและส่งเสริม ในการดำรงและรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของชาติหรือไม่ โดยเฉพาะผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรม หากตรวจสอบแล้วเป็นไปตามที่กล่าวมา ก็แสดงได้ว่า จุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์นั้นมีความรอบด้านเหมาะสมเพียงพอที่จะนำไปพัฒนาต่อ เพื่อกำหนดกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (strategic way) และ กำหนดกลไก ในการขับเคลื่อนทางยุทธศาสตร์ (strategic mean) ต่อไปได้

สำหรับในส่วนของจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์นั้นสามารถกำหนดได้อย่างน้อย ๓ ระดับที่สำคัญ ได้แก่

ระดับที่ ๑ การกำหนดวิสัยทัศน์ (vision) ของยุทธศาสตร์: มีความหมายว่า การจะรักษาผลประโยชน์ของ ชาติเอาไว้ให้ได้นั้น ประเทศหรือชาติ ควรจะมีลักษณะรูปร่างหน้าตาอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหารการป้องกันประเทศ รวมถึง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน หรืออีกนัยหนึ่ง อาจกล่าวได้ ว่าเป้าหมายสูงสุดของประเทศจะเป็นอะไร (what we want to become) จึงจะตอบสนองต่อการรักษา ผลประโยชน์ของชาติไว้ได้ ดังตัวอย่างเช่น ประเทศไทยมีจุดแข็งเป็นประเทศที่มีพื้นฐานทางเกษตรกรรมที่เข้มแข็ง แต่การพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมา ทิศทางการพัฒนาทำให้ประเทศไทยกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรม จนเกิดปัญหา ทางสิ่งแวดล้อม ปัญหาสังคม เกิดเป็นจุดอ่อนของประเทศ ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของประชากรโลกอย่างรวดเร็ว ความมั่นคงทางอาหารกำลังกลายเป็นปัญหาของโลก ประเทศที่มีความเข้มแข็งของภาคเกษตรจะกลายเป็นโอกาส ในขณะที่ประเทศที่ไม่มีโครงสร้างทางการผลิตภาคเกษตรที่ดีและเพียงพอจะกลายเป็นอุปสรรค ดังนั้นถ้าหาก พิจารณาในเรื่องความมั่นคงทางอาหารเป็นผลประโยชน์ของชาติอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว วิสัยทัศน์ของประเทศไทยก็ อาจจะกำหนดได้ว่า “ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการเกษตรของโลก” หรือ “ประเทศไทยเป็นครัวของโลก” เป็นต้น

ระดับที่ ๒ เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ (strategic goal): การกำหนดวิสัยทัศน์ของประเทศเป็นการบ่งบอกถึง จุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ของประเทศว่าประเทศจะมีทิศทางอย่างไรในภาพกว้าง แต่ประเด็นสำคัญก็คือ มีเป้าหมายระดับรองอะไรบ้างที่จะเป็นองค์ประกอบที่นำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ของประเทศ *การกำหนดเป้าหมาย*



ทางยุทธศาสตร์ เป็นการแสดงให้เห็นถึงทิศทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของวิสัยทัศน์ อย่างไรก็ตาม การกำหนดเป้าหมายทางยุทธศาสตร์อาจจะมีเรื่องที่ยังไม่สามารถวัดได้อย่างเป็นรูปธรรม แต่ก็เริ่มเห็นเค้าโครงสาระสำคัญของจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์มากยิ่งขึ้นกว่าตัววิสัยทัศน์ นอกจากนี้ เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ ต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนานจึงจะสัมฤทธิ์ผล (broad of long term) ดังตัวอย่างเช่น หากประเทศไทยมีวิสัยทัศน์ คือ “ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการเกษตรกรรมของโลก” เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ทางยุทธศาสตร์ อาจประกอบด้วย ๑) การมีพื้นที่ทางการเกษตรอย่างพอเพียงและมีศักยภาพ ๒) การมีองค์ความรู้ด้านการเกษตรแบบครบวงจรและมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย ๓) มีระบบตลาดการเกษตรที่ทันสมัยและรองรับภาคเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในระดับประเทศ และระดับนานาชาติ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การจะกำหนดเป้าหมายทางยุทธศาสตร์เพื่อตอบสนองต่อวิสัยทัศน์ของประเทศ จะต้องนำเอา การตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ และการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติมาพิจารณาประกอบด้วยเสมอ

ระดับที่ ๓ การกำหนดวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ (strategic objective): เมื่อสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ และ เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ได้แล้ว ประเด็นสำคัญประการต่อมา ในกระบวนการพัฒนาจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ จะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์เพื่อรองรับต่อเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ไว้ด้วย สิ่งสำคัญวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์จะต้องมีความเป็นรูปธรรมสามารถตรวจสอบวัดได้ (objectivity/ measurable) ทั้งนี้เพื่อเป็นการยืนยันอย่างชัดเจนว่า เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ และ ผลประโยชน์ของชาติ จะได้รับการตอบสนอง โดยมีตัวชี้วัดสำคัญที่เป็นพื้นฐาน คือ วัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ ดังตัวอย่าง เช่น

เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ในเรื่องการมีพื้นที่ทางการเกษตรอย่างพอเพียงและมีศักยภาพ วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ที่รองรับเป้าประสงค์นี้ได้แก่ การเพิ่มพื้นที่การเกษตรของประเทศได้ ร้อยละ ๕ ต่อปี คุณภาพของดินต้องมีศักยภาพทางชีวภาพที่สามารถปลูกพืชได้โดยลดการใช้สารเคมีได้ร้อยละ ๒ ต่อปี เป็นต้น

เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ในเรื่องการมีองค์ความรู้ด้านการเกษตรแบบครบวงจรและมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ที่รองรับเป้าประสงค์นี้ได้แก่ มีการวิจัยและผลิตนวัตกรรมทางการเกษตรซึ่งต้องนำไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรมในภาคการผลิตจริง เป็นต้น

เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ในเรื่องการมีระบบตลาดการเกษตรที่ทันสมัยและรองรับภาคเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในระดับภายในประเทศและระดับนานาชาติ วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ที่รองรับเป้าประสงค์นี้อาจได้แก่ ๑) การทำให้ไทยเข้าไปมีบทบาทในองค์กรการค้าโลกในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตร ๒) การเพิ่มระดับการค้าขายระหว่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ผลผลิตทางการเกษตรและธุรกิจต่อเนื่องกับประเทศที่มีกำลังซื้อสูง อย่างเช่น กลุ่มประเทศ BRICS (บราซิล รัสเซีย อินเดีย จีน แอฟริกาใต้) ให้ได้ ร้อยละ ๕ ต่อปี เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการกำหนดวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ ยังจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึง การตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ และ การประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติพิจารณาประกอบด้วยเสมอ นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงอีกว่า วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นนี้จะสนับสนุนหรือเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ และสนับสนุนต่อการรักษาผลประโยชน์ของชาติได้หรือไม่ สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์จะต้องนำไปสู่การออกแบบทางยุทธศาสตร์ (strategic design) ซึ่งส่งผลต่อการกำหนดกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (strategic way) และการกำหนดกลไกหรือเครื่องมือและวิธีการ ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์(strategic mean) ในท้ายที่สุด



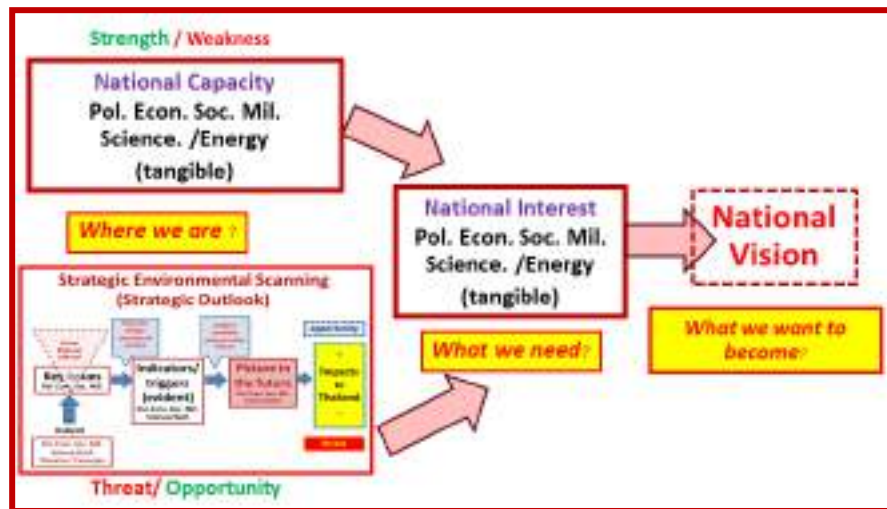
แผนภาพ ๕๕: แสดงรายละเอียดของจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ (STRATEGIC END) ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ (VISION) เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ (STRATEGIC GOAL) และ วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ (STRATEGIC OBJECTIVE)

จากแผนภาพ ๕๕ แสดงให้เห็นถึงรายละเอียดในการกำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ (strategic end) ซึ่งเริ่มต้นจากการกำหนดวิสัยทัศน์ของตัวยุทธศาสตร์ในระดับชาติ โดยต้องตอบโจทย์ของวิสัยทัศน์ได้ว่าประเทศควรจะเป็นอะไร (what we want to become) หรืออีกนัยหนึ่ง การกำหนดวิสัยทัศน์ก็คือการกำหนดภาพของประเทศที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยตัววิสัยทัศน์จะต้องส่งเสริมสนับสนุน การดำรงรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของชาติ ซึ่งหมายถึงสิ่งที่ชาติหรือประเทศต้องการและจะขาดเสียมิได้ เมื่อสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ได้แล้ว สิ่งที่จะต้องดำเนินการต่อมาก็คือ การกำหนดเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ (strategic goal) หรือเป้าประสงค์ของชาติ ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและใช้ระยะเวลาพอสมควร เมื่อสามารถกำหนดเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ได้แล้ว สิ่งที่ต้องดำเนินการต่อมาก็คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ (strategic objective) ซึ่งค่อนข้างมีความเป็นรูปธรรม มีความเฉพาะเจาะจง ตรวจสอบวัดได้อย่างชัดเจน และเป็นรายละเอียดที่จะเกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ ในช่วงเวลาต่าง ๆ ตามแต่จะออกแบบเอาไว้ แต่จะต้องนำไปสู่ผลสำเร็จของเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ และวิสัยทัศน์ทางยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้เสมอ นอกจากนี้วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์จะต้องสามารถนำไปพัฒนาต่อ เพื่อให้เกิดกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (strategic way) รวมถึงการกำหนดกลไก วิธีการ เครื่องมือต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (strategic mean) ซึ่งก็คือกระบวนการในการออกแบบทางยุทธศาสตร์ (strategic design) ทั้งนี้การออกแบบทางยุทธศาสตร์จะต้องดำเนินการอย่างสอดคล้องกันและมีเหตุมีผล (rationality) กล่าวโดยสรุปแล้วกระบวนการในการกำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ จะแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ โดยเริ่มจาก การกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ และ การกำหนดวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ ทั้งสามระดับจะต้องมีความเชื่อมโยงกัน โดยเริ่มต้นจากสิ่งที่เป็นนามธรรม ไปสู่ความเป็นรูปธรรมที่สามารถตรวจสอบวัดได้ อย่างเป็นวัตถุวิสัย (objectivity)



๖.๑ การกำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ในระดับวิสัยทัศน์ (NATIONAL VISION)

จุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ในระดับแรก ที่จะต้องดำเนินการให้ได้ก่อน เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์ต่อไปนั้นก็คือการกำหนดวิสัยทัศน์ในระดับยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งจะต้องตอบโจทย์แรกให้ได้ว่า ประเทศหรือชาติควรจะเป็นอะไร และ อย่างไร จึงจะดำรงรักษาผลประโยชน์ของชาติไว้ได้ หากดำเนินการได้ดังนั้นก็แสดงว่าเรามีวิสัยทัศน์ของประเทศในส่วนสาระสำคัญของผลประโยชน์ของชาติซึ่งมีวิสัยทัศน์ของประเทศเป็นส่วนสนับสนุนอำรงรักษานั้น จะต้องมีความเป็นองค์รวม (holistic/comprehensive) บูรณาการกันทั้ง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหารการป้องกันประเทศ รวมถึง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน นอกจากนี้การกำหนดวิสัยทัศน์ของประเทศที่เหมาะสมเป็นไปได้ จะต้องสอดคล้องกับผลลัพธ์ที่ได้จากการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ และการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติด้วยเสมอ



แผนภาพ ๕๖: ความสัมพันธ์ระหว่าง การประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ การตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ผลประโยชน์ของชาติ และ วิสัยทัศน์ของประเทศ

จากแผนภาพ ๕๖ เป็นการแสดงถึงการได้มาซึ่งวิสัยทัศน์ของประเทศ โดยเริ่มต้นจากการตรวจสอบสถานะภาพของประเทศ (where we are?) ด้วยการนำผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ (national power and capability assessment) มาพิจารณาเพื่อให้ทราบถึงจุดแข็ง (strength) จุดอ่อน (weakness) ของประเทศ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหารการป้องกันประเทศ และ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน (ดำเนินการแล้วในส่วนที่ ๒) และ ผลลัพธ์จากการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (strategic environmental scanning) เพื่อให้ทราบถึงอุปสรรค (threat) และ โอกาส (opportunity) ของประเทศ ทั้งในด้าน การเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหารการป้องกันประเทศ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน โดยพิจารณา ๓ ระดับ ตั้งแต่ ระดับนานาชาติ/ระดับโลก (global) ระดับภูมิภาค (regional) และ ระดับภายในประเทศ (internal) (ดำเนินการแล้วในส่วนที่ ๒)

เมื่อทราบถึงสถานะภาพของประเทศแล้ว นำผลลัพธ์ที่ได้ไปสังเคราะห์ ร่วมกับผลประโยชน์ของชาติ (national interest) ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาติต้องการ (what we need?) เกี่ยวพันกับความมั่นคงของชาติตั้งแต่ระดับความมั่นคงของมนุษย์ (human security) ความมั่นคงของสังคมและชุมชน (community security) ความมั่นคงของประเทศ (nation security) ความมั่นคงระดับภูมิภาค (regional security) และ ความมั่นคงในระดับนานาชาติ (global



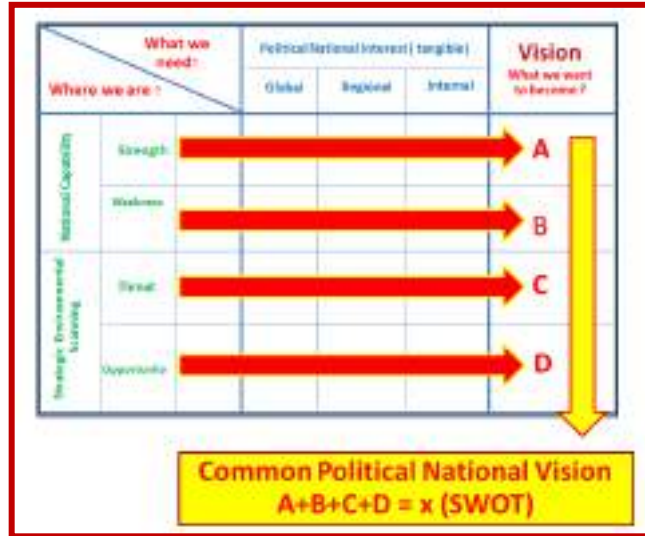
security) ทั้งนี้ความมั่นคงทุกเรื่องที่กำลังมาจะต้องมีความเชื่อมโยงอย่างเป็น องค์รวม (comprehensive security) (ดำเนินการแล้วในส่วนที่ ๒) ผลลัพธ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ในขั้นตอนนี้จะต้องนำไปสู่คำตอบที่ว่า ประเทศควรเป็นอะไร มีลักษณะอย่างไร (what we want to become?) จึงจะดำรงรักษาผลประโยชน์ของชาติ ภายใต้เงื่อนไขสถานการณ์ของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นในด้านพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ รวมถึงสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ในส่วนของวิธีวิทยาที่ใช้ในการสังเคราะห์ ระหว่าง พลังอำนาจขีดความสามารถของชาติ สถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ และ ผลประโยชน์ของชาติ เพื่อให้ได้มาซึ่งวิสัยทัศน์ของประเทศหรือของชาติ สามารถใช้การสังเคราะห์ จากตารางตัดขวาง (cross matrix synthesize) โดยแบ่งออกเป็น ตารางในด้านต่าง ๆ ทั้ง การเมือง เศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อม การทหารการป้องกันประเทศ รวมถึงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน ผลลัพธ์ที่ได้ จะเป็นวิสัยทัศน์ของประเทศหรือของชาติ (national vision) ในด้านต่าง ๆ ทั้ง ๕ ด้าน ดังที่กล่าวมาตามแผนภาพการสังเคราะห์จากตารางตัดขวาง เพื่อให้ได้วิสัยทัศน์ของชาติในด้านการเมือง

Where we are :		Political National Interest (tangible)			Vision What we want to become?
		Global	Regional	Internal	
National Capability	Strength				
	Weakness				
Strategic Environmental Scanning	Threat				
	Opportunity				

แผนภาพ ๕๗ : การสังเคราะห์โดยตารางตัดขวาง (CROSS MATRIX SYNTHESIZE) ระหว่างพลังอำนาจขีดความสามารถของชาติ สถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์และ ผลประโยชน์ของชาติ กับการกำหนดวิสัยทัศน์ของประเทศด้านการเมือง

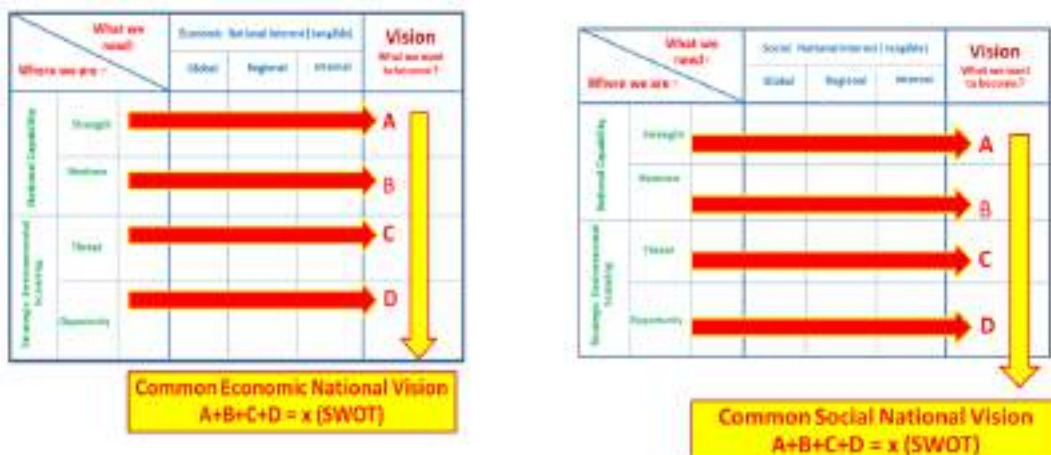
จากแผนภาพ ๕๗ เป็นโครงสร้างของตารางตัดขวางที่ใช้ในการสังเคราะห์เพื่อให้ได้วิสัยทัศน์ของชาติด้านการเมือง (what we want to become) โดยช่องแรกในแนวตั้ง เป็นการนำผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติในด้านการเมือง ทั้งที่เป็น จุดแข็ง และจุดอ่อน และนำผลลัพธ์จากการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ทั้งที่เป็น โอกาส และอุปสรรค มาตั้งเป็นฐานข้อมูล เพื่อให้ทราบสภาพของประเทศ (where we are?) หลังจากนั้นให้นำผลลัพธ์ที่ได้ไปสังเคราะห์ร่วมกับผลประโยชน์ของชาติซึ่งก็คือ สิ่งที่ต้องการสูงสุดของชาติ (what we need?) ในทางการเมืองทั้ง ระดับโลก ระดับภูมิภาค และ ระดับภายในประเทศ ผลลัพธ์ที่ได้ในแนวนอนแต่ละส่วนจะเป็นบทสรุปของวิสัยทัศน์ของชาติทางการเมือง ในมุมมองของ จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส หลังจากนั้นให้สังเคราะห์ในแนวตั้งอีกครั้งหนึ่งเฉพาะในส่วนที่เป็นวิสัยทัศน์ของชาติทางการเมือง ภายใต้มุมมองของจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส ผลลัพธ์สุดท้ายที่ได้จะเป็นวิสัยทัศน์ของชาติทางการเมืองที่เป็นภาพรวม (common political national interest) อธิบายเพิ่มเติม ตามแผนภาพ ๕๘



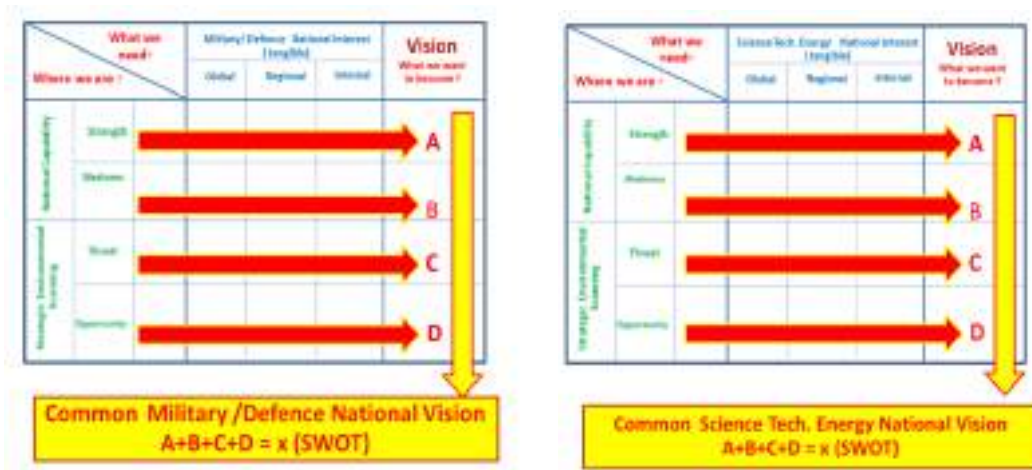
แผนภาพ ๕๘: วิธีการสังเคราะห์ในตารางตัดขวางเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ของชาติด้านการเมือง

จากแผนภาพ ๕๘ การสังเคราะห์ในแนวนอนตามลูกศรสีแดง จะได้วิสัยทัศน์ของชาติด้านการเมือง ในมุมมองของจุดแข็ง = A / จุดอ่อน = B / อุปสรรค = C / และโอกาส = D และเมื่อวิเคราะห์แนวตั้งในตารางตามแถวของวิสัยทัศน์ แนวลูกศรสีเหลือง ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นวิสัยทัศน์ของชาติทางการเมืองในภาพรวม (common political national vision) ซึ่งผ่านการวิเคราะห์ทั้ง จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส (SWOT) ทำให้วิสัยทัศน์ทางการเมืองในภาพรวมที่ได้ ($A+B+C+D = X$) จะมีความสอดคล้องกับ พลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ รวมถึงสอดคล้องกับสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ในปัจจุบันและแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ในส่วนการสังเคราะห์เพื่อให้ได้วิสัยทัศน์ของชาติทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม การทหารการป้องกันประเทศ รวมถึง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน ก็สามารถทำได้ในลักษณะเดียวกันกับทางการเมือง เพียงแต่ในรายละเอียดจะมีเนื้อหาสาระแตกต่างกันไปตามแต่มิติพลังอำนาจของชาติในแต่ละด้าน แต่ในท้ายที่สุด ผลของการสังเคราะห์ ก็จะต้องได้วิสัยทัศน์ของชาติในภาพรวม ด้านเศรษฐกิจ สังคม การทหารการป้องกันประเทศ รวมถึงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน (ตามแผนภาพ ๕๙ และ ๖๐)



แผนภาพ ๕๙: วิธีการสังเคราะห์ในตารางตัดขวางเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ของชาติด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม



แผนภาพ ๖๐: วิธีการสังเคราะห์ในตารางตัดขวางเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ของชาติด้านการทหารป้องกันประเทศ และด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีการพลังงาน

ผลการสังเคราะห์ จากตารางตัดขวางทำให้ทราบว่า วิสัยทัศน์ในภาพรวม (common national interest) ในด้านต่าง ๆ เป็นอะไรและเหตุใดผลลัพธ์จึงออกมาเป็นเช่นนั้น ประโยชน์ของตารางตัดขวางนอกจากจะใช้สังเคราะห์ เพื่อให้ วิสัยทัศน์ในภาพรวมด้านต่าง ๆ แล้ว ตารางตัดขวางยังใช้เป็นฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการกำหนดเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ (strategic goal) ในด้านต่าง ๆ ได้ด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเราจะทราบถึงวิสัยทัศน์ภาพรวมในแต่ละด้านตามพลังอำนาจของชาติแล้ว ประเด็นสำคัญประการต่อมา จะต้องสรุปรวบยอดวิสัยทัศน์ในแต่ละด้านให้เป็นวิสัยทัศน์ของชาติในภาพรวมสูงสุด เพื่อให้ได้เป้าหมายสูงสุดที่ทุกฝ่ายในชาติจะใช้เป็นวาระแห่งชาติร่วมกัน (national agenda) โดยไม่ว่าจะพัฒนายุทธศาสตร์ในด้าน การเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหารป้องกันประเทศ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน ทุกฝ่ายจะมีเป้าหมายสูงสุดร่วมกัน ก็คือวิสัยทัศน์ของชาติ โดยการนำวิสัยทัศน์ของชาติในแต่ละด้านมาบูรณาการร่วมกันด้วยการนำเอาหลักใหญ่สำคัญ (key concept) ของวิสัยทัศน์ในแต่ละด้านมาเชื่อมโยงกัน หลังจากนั้น ดำเนินการสรุปรวบยอด (conceptualize) เป็นวิสัยทัศน์ของชาติในภาพรวม (common national vision) ดังภาพ ๖๑



แผนภาพ ๖๑: การกำหนดวิสัยทัศน์ของชาติในภาพรวม (COMMON NATIONAL VISION)
(โดยการสรุปรวบยอดจากผลลัพธ์ของการบูรณาการวิสัยทัศน์ของชาติ ในด้าน การเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหารป้องกันประเทศ และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและพลังงาน)



ตัวอย่าง

การกำหนดวิสัยทัศน์ของชาติ โดยการบูรณาการจากวิสัยทัศน์ของชาติ
ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการทหาร การป้องกันประเทศ
โดยนักศึกษาลัทธิยุทธศาสตร์ รุ่นที่ ๗ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ขั้นที่ ๑ วิสัยทัศน์ของชาติ ในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหาร

<p>กลุ่ม ๑ (เศรษฐกิจ) ประเทศไทยจะเป็น World Foods & Bio-fuels และสามารถแข่งขันได้ในระดับ ASEAN (AEC) + X มีความสามารถสูงภายในประเทศ และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้าน</p>	<p>กลุ่ม ๒ (สังคม) สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขด้วยวัฒนธรรมที่ดีงาม มีความเป็นเอกลักษณ์ ด้วยความเสมอภาคเป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง</p>
<p>กลุ่ม ๓ (การเมือง) ประเทศไทยมีความพอเพียงและธรรมาภิบาล</p>	<p>กลุ่ม ๔ (ทหาร) ประเทศไทยสงบสุขมั่นคง ประชาชนมีวิถีชีวิตพอเพียง ดำรงความสัมพันธ์ที่ดีอยู่ในประชาคมโลกอย่างภาคภูมิใจ</p>

แผนภาพ ๖๒ : วิสัยทัศน์ของชาติในด้าน การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และ การทหาร

ขั้นที่ ๒ นำเอาหลักใหญ่สำคัญ (key concept) ของวิสัยทัศน์ในแต่ละด้านมาบูรณาการร่วมกัน



แผนภาพ ๖๓ : วิสัยทัศน์ของชาติ โดยรวม (NATIONAL VISION) ซึ่งเกิดจากการบูรณาการหลักใหญ่สำคัญ (KEY CONCEPT) จากวิสัยทัศน์ของชาติในด้าน การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และ การทหาร

จากแผนภาพ ๖๒ และ ๖๓ เป็นการดำเนินการในขั้นที่ ๒ โดยการนำเอาหลักใหญ่สำคัญด้าน การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และ การทหาร มาบูรณาการร่วมกัน ดังนั้นวิสัยทัศน์ที่ได้ จะมีประเด็นสำคัญทั้งมิติทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการทหาร โดยหลักใหญ่สำคัญ (key concept) ในด้านต่าง ๆ โดย **ด้านการเมือง** หลักใหญ่สำคัญ ได้แก่ การเมืองมีธรรมาภิบาลและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับนานาประเทศ



ด้านเศรษฐกิจ หลักใหญ่สำคัญ ได้แก่ ประเทศไทยจะเป็น World Foods & Bio-fuels และสามารถแข่งขันในระดับ ASEAN (AEC) Plus

ด้านสังคม หลักใหญ่สำคัญ ได้แก่ ภายในประเทศมีความสงบปลอดภัย สภาพแวดล้อมที่ดีมีความพอเพียง

ด้านการทหาร หลักใหญ่สำคัญ ได้แก่ กำลังอำนาจทางทหารเสมอกับประเทศเพื่อนบ้าน

ขั้นที่ ๓ การนำเอาวิสัยทัศน์ในแต่ละด้านที่ได้บูรณาการร่วมกันแล้วมาสรุปรวบยอด (conceptualize)

ประเทศมั่นคงบนพื้นฐานความพอเพียง ก้าวนำในประชาคมอาเซียน

แผนภาพ ๖๔: วิสัยทัศน์ของชาติโดยรวม (COMMON NATIONAL VISION) (ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่ได้การสรุปรวบยอด (CONCEPTUALIZE) วิสัยทัศน์ของชาติที่ได้บูรณาการร่วมกันในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และ การทหารแล้ว)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าวิสัยทัศน์ของชาติที่มีการบูรณาการโดยใช้หลักใหญ่สำคัญจากวิสัยทัศน์ของชาติในด้านต่าง ๆ แล้ว อาจมีเนื้อหาสาระที่ยาว และยากต่อการที่คนในชาติ โดยเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา ยุทธศาสตร์ของชาติจะทำได้ การกำหนดวิสัยทัศน์ที่จะต้องดำเนินการต่อในขั้นตอนที่ ๓ คือ การสรุปรวบยอด (conceptualize) เพื่อให้วิสัยทัศน์ของชาติโดยรวมมีความกะทัดรัด ชัดเจน ง่ายต่อความเข้าใจร่วมกันได้อีกขั้นตอนหนึ่ง ขึ้นอยู่กับว่าการกำหนดวิสัยทัศน์ในขั้นตอนที่ ๒ ที่ได้จากการบูรณาการจากวิสัยทัศน์ของชาติในแต่ละด้านมีความกระชับเข้าใจร่วมกันได้ดีหรือไม่เพียงใด สำหรับวิสัยทัศน์ของชาติที่มีการสรุปรวบยอดและมีความกระชับ และชัดเจน สามารถยกตัวอย่าง เช่น

กรณีของประเทศมาเลเซีย โดยอดีตนายกรัฐมนตรี มหาเธร์ โมฮัมหมัด เคยประกาศว่าวิสัยทัศน์ของมาเลเซีย (ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์ที่สรุปรวบยอด) มาเลเซียจะเป็นประเทศที่เป็น “Multi-media Super Corridor” ดังนั้น ยุทธศาสตร์ของชาติในทุก ๆ ด้านจะต้องสนับสนุนวิสัยทัศน์นี้ รัฐบาลมาเลเซียในสมัยนั้น เชื่อว่าหากมาเลเซียสามารถพัฒนาประเทศโดยมียุทธศาสตร์ ของการเป็นประเทศที่เรียกว่า “Multi-media Super Corridor” มาเลเซียจะสามารถรักษาผลประโยชน์ของชาติ ในด้านต่าง ๆ ทั้ง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการทหารการป้องกันประเทศ ตั้งแต่ ระดับนานาชาติ ระดับภูมิภาค และ ระดับภายในประเทศมาเลเซีย ได้อย่างสอดคล้องกับสังคม ข้อมูลข่าวสารอย่างเช่นปัจจุบัน

กรณีของประเทศไทย นักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ ๗ ๆ ได้ดำเนินการสรุปรวบยอดวิสัยทัศน์ประเทศไทยก่อนเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในปี ค.ศ. ๒๐๑๕ ไว้ว่า “ประเทศมั่นคงบนพื้นฐานของความพอเพียง ก้าวนำในประชาคมอาเซียน” วิสัยทัศน์นี้ ถือเป็นเป้าหมายสูงสุดในการกำหนดยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนประเทศไทย ดังนั้น การพัฒนายุทธศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นมิติของการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหาร การป้องกันประเทศ รวมถึง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการพลังงานจะต้องนำไปสู่การทำให้ประเทศไทย มั่นคงบนพื้นฐานของความพอเพียง ก้าวนำในประชาคมอาเซียน นอกจากนี้ วิสัยทัศน์ดังกล่าวจะนำไปสู่การกำหนดเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ (strategic goal) โดยเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์จะต้องสอดคล้องและสนับสนุนให้วิสัยทัศน์ของชาติสัมฤทธิ์ผลภายใต้พลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ และสภาวะแวดล้อมในปัจจุบันและแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต



กล่าวโดยสรุปแล้ว วิสัยทัศน์ของชาติในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหาร การป้องกันประเทศ และวิสัยทัศน์ของชาติที่ได้มีการบูรณาการโดยใช้หลักใหญ่สำคัญของวิสัยทัศน์ในแต่ละด้าน รวมถึงวิสัยทัศน์ของชาติที่มีการสรุปรวบยอดจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนายุทธศาสตร์ซึ่งจะต้องนำมาใช้ โดยเฉพาะในขั้นตอนของการกำหนดเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic goal) และการกำหนดวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic objective) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญประกอบสำคัญในการกำหนดเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic end)

การกำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ในระดับเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ (NATIONAL STRATEGIC GOAL)

การกำหนดเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ของชาติ (national strategic goal) เป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องจากการกำหนดวิสัยทัศน์ทางยุทธศาสตร์ของประเทศ ทั้งนี้การมีเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ เป็นการกำหนดให้ยุทธศาสตร์มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การมีเป้าหมายทางยุทธศาสตร์เป็นการบอกถึงทิศทางที่จะเกิดขึ้นในระยะยาว (board of long term) ของยุทธศาสตร์ที่จะกำหนดขึ้นแต่ยังไม่สามารถที่จะมีการวัดผลอย่างเป็นรูปธรรม เพียงแต่บอกความเชื่อมโยงถึงทิศทางที่นำไปสู่ความสัมฤทธิ์ผลของวิสัยทัศน์เป็นสำคัญ

สำหรับการได้มาซึ่งเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ มีปัจจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ อยู่ ๓ ปัจจัย โดยปัจจัยแรก ได้แก่ วิสัยทัศน์ทางยุทธศาสตร์ในภาพรวม (common national vision) ปัจจัยที่ ๒ ได้แก่ ผลการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ในระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับภายในประเทศ เพื่อให้ทราบถึง อุปสรรค และโอกาส ซึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศ และ ปัจจัยที่ ๓ ได้แก่ ผลการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ ในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ทราบถึง จุดแข็ง จุดอ่อน ที่เกี่ยวข้องกับ มิติต่าง ๆ ของประเทศ ซึ่งปัจจัยทั้งสามประการจะถูกนำมาใช้ในการกำหนด เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติต่อไป (ตามแผนภาพ ๖๐)

Where we are ?		Vision What we want to become ?		Common National Vision	National Strategic Goal
		Strength	Weakness		
Strategic Environmental Scanning	Threat				
	Opportunity				

แผนภาพ ๖๕: การสังเคราะห์ตารางตัดขวาง เพื่อกำหนดเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติ

จากแผนภาพ ๖๕ เป็นการสังเคราะห์โดยใช้ตารางตัดขวาง (cross matrix synthesize) เพื่อให้ได้เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ของชาติ โดยใช้การสังเคราะห์จาก ผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติว่ามีจุดแข็ง จุดอ่อน อะไรบ้าง และผลลัพธ์ที่ได้ตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ว่ามีอุปสรรค



และโอกาสอะไรบ้าง ประเด็นเหล่านี้จะถูกใส่ไว้ในแนวตั้งด้านซ้ายสุดของตาราง ในขณะที่ วิสัยทัศน์ของชาติในภาพรวม จะอยู่ในแนวนอนด้านบนของตาราง เมื่อสังเคราะห์ตัดขวาง ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติที่อยู่ในแนวตั้งด้านขวาสุดของตาราง ดังนั้นเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติที่ได้จะเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ของชาติในภาพรวม ในขณะเดียวกันก็เป็นไปได้ตามพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ สอดคล้องกับสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ในปัจจุบันและแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อธิบายเพิ่มเติมตามแผนภาพ ๖๖



แผนภาพ ๖๖: วิธีการสังเคราะห์ในตารางตัดขวางเพื่อกำหนดเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ

จากแผนภาพ ๖๖ การสังเคราะห์ในแนวตั้งตามลูกศรสีแดง จะเป็นวิสัยทัศน์ของชาติในภาพรวม และเมื่อวิเคราะห์แนวนอนในตารางตามแนวลูกศรสีเหลือง จะเป็นการสังเคราะห์ตัดขวางกับพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ ซึ่งเป็นจุดแข็ง จุดอ่อนของประเทศ รวมถึงการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นอุปสรรค และโอกาสของประเทศ ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติในช่องขวาสุดในแนวตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของชาติและใช้จุดแข็งของประเทศในการกำหนดเป้าหมาย ซึ่งสามารถกำหนดได้มากกว่า ๑ เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ชาติ (S.NG. 1-n)

ในช่องขวาสุดแนวตั้งคอลัมน์ที่ ๒ จะเป็นลักษณะเช่นเดียวกัน แต่จะเป็นเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ชาติที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของชาติและหลีกเลี่ยงหรือลดจุดอ่อนของประเทศในการกำหนดเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ (W.NG. 1-n)

ในช่องขวาสุดแนวตั้ง คอลัมน์ที่ ๓ จะเป็นลักษณะเช่นเดียวกัน แต่จะเป็นเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ชาติที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของชาติและหลีกเลี่ยงหรือลดอุปสรรคที่จะเกิดกับประเทศในการกำหนดเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ (T.NG. 1-n)

ในช่องขวาสุดแนวตั้ง คอลัมน์ที่ ๔ จะเป็นลักษณะเช่นเดียวกัน แต่จะเป็นเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ชาติที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของชาติและใช้โอกาสที่จะเกิดกับประเทศในการกำหนดเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ (O.NG. 1-n)

กล่าวโดยสรุป หากสามารถดำเนินการได้ตามการสังเคราะห์โดยใช้ตารางตัดขวางที่กล่าวมาข้างต้น เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ชาติที่ได้จะมีความสอดคล้องกับพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ รวมถึงสอดคล้องกับสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ในปัจจุบันและแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต



ตัวอย่าง

การเชื่อมโยงวิสัยทัศน์ของไทย ๒๐๑๕ กับการกำหนดเป้าหมายทางยุทธศาสตร์
โดย นักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ ๗ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ



แผนภาพ ๖๗: วิสัยทัศน์ประเทศไทย ๒๐๑๕ กับเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ ๑๐ ประการ

เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ที่ ๑ : การสร้างความสามัคคีและความสามัคคีภายในชาติ

เป้าประสงค์ : ความแตกแยกทางความคิดลดลง และกิจกรรมทางการเมืองมีความสงบปราศจากความรุนแรงเนื่องจากเป็นจุดอ่อนของประเทศ

เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ที่ ๒ : การลดระดับความรุนแรงปัญหา ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้

เป้าประสงค์ : ระดับความรุนแรงในพื้นที่ลดลง สถานการณ์มีความสงบสุขมากขึ้น เนื่องจากเป็นจุดอ่อนของประเทศ

เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ที่ ๓ : การพัฒนาการศึกษาเน้นหลักคุณธรรมนำความรู้

เป้าประสงค์ : ระบบการศึกษาของไทย ต้องสร้างให้เด็กมีขีดความสามารถทางวิชาการคิดริเริ่มได้ และสร้างเด็กไทยให้มีคุณธรรม มีจิตสำนึกสาธารณะ เนื่องจากเป็นจุดอ่อนของประเทศ แต่ประเทศไทยมีโครงสร้างระบบการศึกษาที่ดี มีสื่อการเรียนการสอน และบุคลากรที่เพียงพอ ถือเป็นจุดแข็งของประเทศ

เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ที่ ๔ : การแก้ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน

เป้าประสงค์ : ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเป็นจุดอ่อนและนับว่าเป็นอุปสรรคของประเทศต้องลดลง

เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ที่ ๕ : การพัฒนาเพิ่มความร่วมมือประชาคมอาเซียนด้านการเมืองและความมั่นคง (ASC)

เป้าประสงค์ : A. ความขัดแย้งระหว่างประเทศสมาชิกลดลง, B. มีกลไกความร่วมมือใหม่ๆ และ C. กลไกความร่วมมือมีขีดความสามารถเพิ่มขึ้น

ประเด็นทั้ง ๓ ประการ ถือเป็นอุปสรรคกับประเทศไทยในขณะเดียวกันประเทศไทยเองก็มีขีดความสามารถด้านโดยเฉพาะโครงสร้างงานต่างประเทศที่ดี ถือเป็นจุดแข็ง



เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ที่ ๖ : เป็นผู้นำการพัฒนาประชาคมอาเซียนด้านสังคมวัฒนธรรม (ASSC)

- เป้าประสงค์ : A. มีความร่วมมือด้านการแก้ไขปัญหาเสพติดและสิทธิมนุษยชนร่วมกัน
B. มีอัตลักษณ์และวัฒนธรรมร่วมกันของสมาชิกที่ชัดเจนยิ่งขึ้น
C. มีความร่วมมือด้านการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมร่วมกัน

ปัจจุบันเป้าประสงค์ทั้ง ๓ ประการ ถือได้ว่ายังเป็นอุปสรรคกับประเทศไทย ในขณะที่เดียวกันประเทศไทยเองก็มีขีดความสามารถด้านสังคมและวัฒนธรรมที่ดีโดยเฉพาะประชาชนคนไทยในพื้นที่ตามแนวชายแดนที่มีความสัมพันธ์อันเครือญาติถือว่าเป็นจุดแข็ง

เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ที่ ๗ : การมีศักยภาพพร้อมแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC)

- เป้าประสงค์ : สินค้าและบริการมีศักยภาพพร้อมแข่งขันแรงงานฝีมือมีความพร้อมแข่งขัน และมีความพร้อมด้านการลงทุนและเงินทุนเป็นโอกาสและเป็นจุดแข็งของประเทศ

เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ที่ ๘ : การทำให้เศรษฐกิจมีเสถียรภาพและสมดุล

- เป้าประสงค์ : A. มีโครงสร้างเศรษฐกิจแบบยั่งยืน
B. มีการกระจายรายได้มากขึ้น

ปัญหาเรื่องความยั่งยืนและการกระจายรายได้ของชาติ ยังเป็นจุดอ่อน และเป็นอุปสรรคของประเทศไทย

เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ที่ ๙ : การเพิ่มผลผลิตภาคเกษตร

- เป้าประสงค์ : สัดส่วนผลผลิตภาคการเกษตรเพิ่มขึ้น ถือเป็นโอกาสและเป็นจุดแข็งของประเทศไทยเนื่องจากประเทศไทยมีพื้นฐานของการเป็นประเทศเกษตร ประกอบกับภูมิประเทศและภูมิอากาศก็เอื้อกับภาคเกษตร

เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ที่ ๑๐ : การทำให้อาหารไทยมีชื่อเสียง

- เป้าประสงค์ : อาหารไทยมีมาตรฐานอาหารไทยมี Value Added นับได้ว่าเป็นโอกาสและเป็นจุดแข็งของประเทศไทยเนื่องจากโดยพื้นฐานอาหารไทยเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติอยู่เดิม รวมถึงมีร้านอาหารไทยอยู่เกือบทั่วโลก

การกำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ในระดับวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ (NATIONAL STRATEGIC OBJECTIVE)

เมื่อสามารถกำหนดเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ได้แล้ว ประเด็นสำคัญประการต่อมาของการกำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ (national strategic end) ก็คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ (national strategic objective) เพื่อรองรับต่อเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ (national strategic goal) ทั้งนี้การกำหนดวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ ก็เพื่อใช้เป็นตัวชี้วัดอย่างเป็นรูปธรรมสามารถตรวจสอบได้อย่างเป็นวัตถุประสงค์ (objective measurable) ต่อการนำไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ และวิสัยทัศน์ของชาติที่เป็นองค์รวม (common national vision) ตามแผนภาพ ๖๘



แผนภาพ ๖๘: ความเชื่อมโยงระหว่างวิสัยทัศน์ของชาติ เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ และ วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์

จากแผนภาพ ๖๘ เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างวิสัยทัศน์ของชาติ เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ชาติ และวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ชาติ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

ตามกรอบเส้นประสีแดง ตัววิสัยทัศน์ ซึ่งหมายถึง ภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นหรือต้องการให้ประเทศเป็นอย่างไรในอนาคต (เป็นนามธรรม) ภาพในอนาคตที่ต้องการจะนำไปสู่การกำหนด เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการเพื่อนำไปสู่ภาพในอนาคตหรือตัววิสัยทัศน์ โดยที่เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ค่อนข้างมีความเป็นนามธรรม แต่เริ่มเห็นโครงร่างที่จะนำไปสู่ภาพในอนาคตได้ชัดเจนขึ้น และเมื่อได้เป้าหมายทางยุทธศาสตร์แล้ว จะต้องทำให้เป้าหมายทางยุทธศาสตร์สามารถตรวจสอบวัดได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยการแปลงเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ ซึ่งมีความเป็นรูปธรรมสามารถตรวจสอบวัดได้อย่างเป็นวัตถุประสงค์

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การมีวัตถุประสงค์ของชาติที่มีความเป็นรูปธรรม ก็เพื่อส่งเสริมสนับสนุน (serve) เป้าหมายของชาติซึ่งค่อนข้างเป็นนามธรรม และ การมีเป้าหมายของชาติที่ชัดเจนก็จะนำไปสู่การส่งเสริมสนับสนุนวิสัยทัศน์ของชาติ หรือภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคตมีความเป็นจริงได้ในที่สุด (ตามแผนภาพ ๖๘ด้านขวา)

สำหรับวิธีวิทยาในการกำหนดวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ของชาติ (national strategic objective) จะต้องใช้การแปลง เป้าหมายทางยุทธศาสตร์โดยการสร้างนิยามปฏิบัติการ (operation definition) จากสิ่งที่เป็นนามธรรม (intangible) ไปสู่สิ่งที่เป็นรูปธรรม (tangible) ตามแผนภาพ ๖๙



แผนภาพ ๖๙ : การแปลงเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ (NATIONAL STRATEGIC GOAL)
ไปสู่วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ (NATIONAL STRATEGIC OBJECTIVE)
โดยการสร้างนิยามปฏิบัติการ (OPERATION DEFINITION)

การดำเนินการแปลงเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ไปสู่วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ โดยการสร้างนิยามปฏิบัติการ (operation definition) นั้น มีปัจจัยสำคัญ ๓ ประการที่จะต้องพิจารณาก็คือ

๑) ผลการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติที่เป็นรูปธรรม เช่น ด้านการเมืองประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๕๗ ของโลก จุดอ่อนด้านการเมืองที่สำคัญก็คือ วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย ได้คะแนนเพียง ๖.๒๕ จากคะแนนเต็ม ๑๐ ถือได้ว่าเป็นจุดอ่อน (weakness) ของประเทศ ดังนั้น เมื่อพิจารณาเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ของชาติที่ ๑: การสร้างความสมานฉันท์และความสามัคคีภายในชาติจำเป็นต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของชาติในส่วนเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ในเรื่องการสร้างความสมานฉันท์และความสามัคคีภายในชาติ โดยยกระดับให้ประเทศไทยมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีระดับคะแนนเท่ากับหรือมากกว่า ๘.๐๐ ขึ้นไป เป็นต้น

๒) ผลการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ที่เป็นรูปธรรม เช่น ปัญหาหยาเสฟติดกำลังเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศไทยมีแนวโน้มความรุนแรงมากขึ้น สถิติการจับกุมและสถิติผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นในอัตราไม่น้อยกว่า ๒๐% โดยส่วนใหญ่ (๘๐%) เป็นปัญหายาบ้า กลุ่มเด็กและเยาวชนยังเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของการค้ายา พื้นที่ที่ระบาดรุนแรงคือกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และเมืองใหญ่ผลกระทบคือคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ของไทยลดลง สถาบันครอบครัวอ่อนแอ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินลดลง รัฐสูญเสียงบประมาณในการแก้ไขปัญหา กระทบต่องบประมาณในการพัฒนาด้านอื่น เมื่อพิจารณา เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ที่ ๖ : เป็นผู้นำการพัฒนาประชาคมอาเซียนด้านสังคมวัฒนธรรม (ASSC) จะพบว่าในเสาหลักด้านสังคมและ วัฒนธรรม ปัญหาหยาเสฟติดกำลังเป็นปัญหาในระดับประชาคมอาเซียนและเป็นอุปสรรค (threat) ต่อการพัฒนาประเทศไทยที่สำคัญปัญหาดังกล่าวเกี่ยวพันกับเสาหลักด้านการเมืองและความมั่นคงด้วย ดังนั้นหากประเทศไทยต้องการจะเป็นผู้นำการพัฒนาประชาคมอาเซียนในเสาหลักด้านสังคมวัฒนธรรม รวมถึงด้านการเมืองและความมั่นคง วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ใน



เป้าหมายทางยุทธศาสตร์นี้ ขึ้นแรกจะต้องลดปัญหาเสถียรภาพในประเทศให้ลดลง โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน จะต้องลดลงให้ได้น้อยกว่า ๘๐% และอาจจะขยายผลโดยการกำหนดวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ให้ปัญหาเสถียรภาพติดถูกยกระดับไปสู่การเป็นวาระของประชาคมอาเซียนโดยประเทศไทย เป็นต้น

๓) เป้าหมายทางยุทธศาสตร์: อย่างที่ได้กล่าวไปแล้วในสองปัจจัยแรก การสังเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์จะต้องอาศัยโจทย์เริ่มแรกก็คือ เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ ดังนั้น การสังเคราะห์ร่วมกันระหว่าง เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ กับ ผลการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ และการสังเคราะห์เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ กับ การตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ จึงเป็นที่มาของวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ ตามแผนภาพ ๗๐

Where we are ?		National Strategic End	National Strategic Goal	National Strategic Objective
		NSG. 1-n		
National Capability	Strength			
	Weakness			
Strategic Environmental Scanning	Threat			
	Opportunity			

แผนภาพ ๗๐: การสังเคราะห์ตารางตัดขวาง เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติ

จากแผนภาพ ๗๐ เป็นการสังเคราะห์โดยใช้ตารางตัดขวาง (cross matrix synthesize) เพื่อให้ได้วัตถุประสงค์ของชาติทางยุทธศาสตร์ โดยใช้การสังเคราะห์จาก ผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติว่ามีจุดแข็ง จุดอ่อน อะไรบ้าง และผลลัพธ์ที่ได้ตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ว่ามีอุปสรรค และ โอกาส อะไรบ้าง ประเด็นเหล่านี้จะถูกใส่ไว้ในแนวตั้งด้านซ้ายสุดของตาราง ในขณะที่ เป้าหมายของชาติ จะอยู่ในแนวนอนด้านบนของตาราง เมื่อสังเคราะห์ตัดขวาง ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติ จะอยู่ในแนวตั้งด้านขวาสุดของตารางดังนั้นวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติที่ได้จะเชื่อมโยงกับเป้าหมายของชาติในแต่ละประเด็น (NSG. 1-n) ในขณะเดียวกันก็เป็นไปได้ตามพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ สอดคล้องกับสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ในปัจจุบันและแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อธิบายเพิ่มเติมตามแผนภาพ ๗๑



แผนภาพ ๗๑: วิธีการสังเคราะห์ในตารางตัดขวางเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติ

จากแผนภาพ ๗๑ การสังเคราะห์ในแนวตั้งตามลูกศรสีแดง จะเป็นเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติในด้านต่าง ๆ และเมื่อวิเคราะห์แนวนอนในตารางตามแนวลูกศรสีเหลือง จะเป็นการสังเคราะห์ตัดขวางกับพลังอำนาจ และขีดความสามารถของชาติ ซึ่งเป็น จุดแข็ง จุดอ่อน ของประเทศ รวมถึง การตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็น อุปสรรค และ โอกาสของประเทศ ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็น วัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติในช่องขวาสุดในแนวตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของชาติและใช้จุดแข็งของประเทศในการกำหนดเป้าประสงค์ ซึ่งสามารถกำหนดได้มากกว่า ๑ วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ชาติ (S.NOOb. 1-n)

ในช่องขวาสุดแนวตั้ง คอลัมน์ที่ ๒ จะเป็นลักษณะเช่นเดียวกัน แต่จะเป็นวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับเป้าหมายทางยุทธศาสตร์และหลีกเลี่ยงหรือลดจุดอ่อนของประเทศในการกำหนดวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติ (W.NOOb. 1-n)

ในช่องขวาสุดแนวตั้ง คอลัมน์ที่ ๓ จะเป็นลักษณะเช่นเดียวกัน แต่จะเป็นวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ชาติที่สอดคล้องกับเป้าหมายของชาติและหลีกเลี่ยงหรือลดอุปสรรคที่จะเกิดกับประเทศในการกำหนดเป้าประสงค์ (T.NOOb. 1-n)

ในช่องขวาสุดแนวตั้ง คอลัมน์ที่ ๔ จะเป็นลักษณะเช่นเดียวกัน แต่จะเป็นวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ชาติที่สอดคล้องกับเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติและใช้โอกาสที่จะเกิดกับประเทศในการกำหนดเป้าประสงค์ (O.NOOb. 1-n)

กล่าวโดยสรุปแล้ว หากสามารถดำเนินการได้ตามการสังเคราะห์โดยใช้ตารางตัดขวางที่กล่าวมาข้างต้น วัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติที่ได้ จะมีความสอดคล้องกับพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ รวมถึงสอดคล้องกับสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ในปัจจุบันและแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต



ตัวอย่าง

การเชื่อมโยงวิสัยทัศน์ของไทย ๒๐๑๕ กับการกำหนดเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ (NATIONAL STRATEGIC GOAL) และ
วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ (NATIONAL STRATEGIC OBJECTIVE)
ของนักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ ๗ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ



แผนภาพ ๗๒: ความเชื่อมโยง วิสัยทัศน์ประเทศไทย ๒๐๑๕
กับยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาการศึกษานับหลักคุณธรรมนำความรู้

จากแผนภาพ ๗๒ เป็นการแสดงความเชื่อมโยงวิสัยทัศน์ประเทศไทย ๒๐๑๕ กับยุทธศาสตร์ที่ ๓ (national strategic goal 3) การพัฒนาการศึกษานับคุณธรรมนำความรู้ ทั้งนี้เมื่อกำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทยได้แล้ว ประเด็นยุทธศาสตร์ทั้ง ๑๐ ด้าน จะเป็นเป้าหมายของยุทธศาสตร์ประเทศไทย ๒๐๑๕ (Thailand Strategy 2015) ในยุทธศาสตร์ที่ ๓ มีเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic goal) คือ การพัฒนาการศึกษาของไทย ต้องให้คุณธรรมเป็นหลักของการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ในเป้าหมายนี้ ๒ ประการคือ คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาผ่านเกณฑ์ไม่น้อยกว่า ๕๐ % และ วัตถุประสงค์ที่ ๒ คือ สัดส่วนการเรียนการสอนด้านคุณธรรมและจริยธรรมต้องไม่น้อยกว่า ๑๕ %

บทสรุป การกำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ในระดับชาติ (NATIONAL STRATEGIC END)

การกำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ในระดับชาติ เป็นส่วนสำคัญประการแรกในเนื้อหาของตัวยุทธศาสตร์ชาติ ทั้งนี้การกำหนดจุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์ชาติ จำเป็นจะต้องเชื่อมโยงกับ ปัจจัยหลัก ๓ ประการ ประการแรกจะเป็นผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ ซึ่งทำให้ทราบ ว่า จุดแข็ง จุดอ่อน



ของประเทศมีอะไรเป็นอย่างไรบ้าง ประการที่ ๒ ได้แก่ผลลัพธ์ที่ได้จากการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ผลลัพธ์ที่ได้จะทำให้ทราบถึงอุปสรรคและโอกาสที่จะเกิดกับประเทศ ตั้งแต่ปัจจุบันและแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ประการที่ ๓ ได้แก่ผลประโยชน์ของชาติ ทั้งในระดับนานาชาติ ระดับภูมิภาค และภายในประเทศ ผลลัพธ์ที่ได้จากการตรวจสอบผลประโยชน์ของชาติ ก็คือสิ่งที่ชาติต้องการสูงสุดที่ประเทศจะขาดมิได้ เกี่ยวพันกับความมั่นคงของประเทศในทุกๆระดับ ที่สำคัญผลประโยชน์ของชาติที่นำมาใช้ในการสังเคราะห์เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์จะต้องเป็นผลประโยชน์ของชาติที่เป็นรูปธรรม และเมื่อนำปัจจัยสำคัญทั้งสามประการมาสังเคราะห์ (synthesize) ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นจุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ ตั้งแต่วิสัยทัศน์ของชาติ (national vision) เป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic goal) และวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic objective) ซึ่งในส่วนของวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติ จะต้องมีความเป็นรูปธรรมตรวจสอบและประเมินผลได้อย่างเป็นวัตถุวิสัย (objectivity measurable) นอกจากนี้ วัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติจะมีส่วนสำคัญในการออกแบบทางยุทธศาสตร์เพื่อไปกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic way) ต่อไป





บทที่ ๗

การกำหนดกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับชาติ NATIONAL STRATEGIC WAY FORMULATION

กล่าวนำ: การกำหนดกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับชาติ (national strategic way formulation) เป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งของการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ ทั้งนี้เมื่อสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ในระดับชาติ (national strategic end) ได้แล้วโดยเฉพาะการได้วัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic objective) ที่เป็นรูปธรรม จะมีส่วนสำคัญต่อการกำหนดกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับชาติ การทำให้วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์สัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ก็ด้วยการแปลง (implementation) วัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติ ไปสู่การกำหนดกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การมีวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติที่ชัดเจนจับต้องได้อย่างเป็นรูปธรรม ก็คือการมีทิศทางของนโยบายในระดับชาติที่ชัดเจน (national political direction) สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ด้วยการกำหนดกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับชาติ ดังนั้นการมีกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับชาติ จึงเปรียบเสมือนการมีพิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศ (blue print for change) ไปสู่จุดมุ่งหมายสูงสุดของยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ก็คือวิสัยทัศน์ของประเทศ (what we want to become) ในท้ายที่สุดนั่นเอง (ตามแผนภาพ ๖๘)



แผนภาพ ๗๓: ความเชื่อมโยงระหว่างกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ กับจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ในระดับชาติ และ ขั้นตอนของการกำหนดกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับชาติ

การกำหนดกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับชาติจะต้องอาศัยความชัดเจนของทิศทางนโยบายของยุทธศาสตร์ (national political direction) ทั้งนี้ความชัดเจนจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อวิสัยทัศน์ของชาติ เป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic goal) และวัตถุประสงค์ของชาติ (national strategic objective) มีความเชื่อมโยงกันและสอดคล้องกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล (rationality) และหากความชัดเจนของ



นโยบายยุทธศาสตร์เกิดขึ้น ก็จะส่งผลต่อการกำหนดกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้การกำหนดกรอบยุทธศาสตร์สามารถแบ่งขั้นตอนออกเป็น ๒ ขั้นตอน ดังแผนภาพ ๗๔



แผนภาพ ๗๕: ขั้นตอนของการกำหนดกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับชาติ

จากแผนภาพ ๗๕ เป็นการแสดงให้เห็นถึงขั้นตอนการออกแบบกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับชาติ ซึ่งมี ๒ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑

การกำหนดเครื่องมือในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic instruments) โดยการสังเคราะห์ จะอาศัยความเชื่อมโยงระหว่าง เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic goal) กับวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic objective) เพื่อให้ได้เครื่องมือทางยุทธศาสตร์ชาติ โดยการสังเคราะห์ สามารถใช้ตารางสังเคราะห์เชิงเส้น (linear matrix synthesis) ระหว่างเป้าหมายทางยุทธศาสตร์และวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ ตามแผนภาพ ๗๖



แผนภาพ ๗๖: การสังเคราะห์เพื่อกำหนด เครื่องมือในการออกแบบกรอบแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ

จากแผนภาพ ๗๖ เป็นการแสดงให้เห็นถึงกระบวนการสังเคราะห์ ในลักษณะที่เป็นเชิงเส้น(linear matrix synthesis) โดยการนำเอา เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic goal) เป็นฐานคิดเริ่มต้นในภาพ ได้แก่ national strategic goal 1 หลังจากนั้นนำเอาเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ สังเคราะห์ร่วมกับวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ (national strategic objective) ที่อยู่ในกรอบของเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ที่ได้กำหนดไว้ในภาพ ได้แก่ national strategic objective 1/1 national strategic objective 1/2 และ national strategic objective 1/3 ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic instruments) ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ และ วัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติ ในภาพ ได้แก่ national strategic instrument 1/1 national strategic instrument 1/2 national strategic instrument 1/3 ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง

การการสังเคราะห์เพื่อกำหนดเครื่องมือในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ (NATIONAL STRATEGIC INSTRUMENT) วิสัยทัศน์ยุทธศาสตร์ประเทศไทย ๒๐๑๕ ของนักศึกษาหลักสูตรนักรัฐศาสตร์ รุ่นที่ ๗ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กำหนดไว้ว่า

ประเทศมั่นคงบนพื้นฐานของความพอเพียง ก้าวนำในประชาคมอาเซียน

ภายใต้วิสัยทัศน์ มี ๑๐ ยุทธศาสตร์ (๑๐ เป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ)
ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การพัฒนาความร่วมมือประชาคม ASEAN ด้านการเมืองและความมั่นคงเพิ่มขึ้น



แผนภาพ ๗๗: วิสัยทัศน์ ประเทศไทย ๒๐๑๕ และ ๑๐ เป้าหมายของยุทธศาสตร์ โดยยุทธศาสตร์ที่ ๕ การพัฒนาความร่วมมือประชาคม ASEAN ด้านการเมืองและความมั่นคงเพิ่มขึ้น

ในยุทธศาสตร์ที่ ๕ กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และ เครื่องมือที่ใช้ในการออกแบบกรอบแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ได้ตามแผนภาพ ๗๘



แผนภาพ ๗๘: ตัวอย่าง การสังเคราะห์เพื่อกำหนด เครื่องมือการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ ๕ การพัฒนาความร่วมมือประชาคม ASEAN ด้านการเมืองและความมั่นคง

จากแผนภาพ ๗๘ ภายใต้ยุทธศาสตร์ประเทศไทย ๒๐๑๕ มีวิสัยทัศน์ ประเทศมั่นคงบนพื้นฐานของความพอเพียง ก้าวหน้าในประชาคมอาเซียน และมียุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนประเทศไทย อยู่ ๑๐ ยุทธศาสตร์ สำหรับในยุทธศาสตร์ที่ ๕ มีเป้าหมายของยุทธศาสตร์ คือ การการพัฒนาความร่วมมือประชาคมอาเซียนด้านการเมืองและความมั่นคงเพิ่มขึ้น และมีวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่อยู่ในเป้าหมายของยุทธศาสตร์นี้ ๓ ประการ ได้แก่ ๑. ความขัดแย้งระหว่างสมาชิกลดลง ๒. มีกลไกความร่วมมือใหม่ๆ ๓. กลไกความร่วมมือมีขีดความสามารถเพิ่มขึ้น ผลลัพธ์ที่ได้จากการสังเคราะห์เชิงเส้นตรง (linear) ระหว่างเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ และวัตถุประสงค์ ของยุทธศาสตร์ จะได้ เครื่องมือในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ดังนี้

๑) วัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติ ในเรื่องความขัดแย้งระหว่างสมาชิกลดลง

เครื่องมือที่ใช้เพื่อการออกแบบกรอบแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic instruments) ได้แก่ การทูต (diplomacy) และ เทคโนโลยีสารสนเทศ เนื่องจากการทูตเป็น soft power



ที่สอดคล้องกับประชาคมโลกในปัจจุบัน และ ประเทศไทยมีผู้เชี่ยวชาญ งานต่างประเทศทั้งในส่วนของ กระทรวงต่างประเทศ และ นักวิชาการภายในประเทศ ส่วนเทคโนโลยีสารสนเทศจะเป็นเครื่องช่วยในการสื่อสารส่งข้อมูลระหว่างกันในประเทศสมาชิก สอดคล้องกับสภาวะการของโลกในปัจจุบัน ที่ social media ในรูปแบบต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อความมั่นคงของประเทศสมาชิก โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตั้งแต่ระดับประชาชนต่อประชาชน ระหว่างประเทศแต่ละประเทศ และ ในระดับภูมิภาคอาเซียน

๒) วัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ ในเรื่องการมีกลไกความร่วมมือใหม่ๆ

เครื่องมือที่ใช้เพื่อการออกแบบกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic instruments) ได้แก่ การทูต (diplomacy) และ การทหาร (military affair) ทั้งนี้งานการทูตจะเป็นเรื่องที่ย่างที่สุดต่อการสร้างความร่วมมือในรูปแบบใหม่ๆ และที่สำคัญงานการทูตจะสามารถเป็นพื้นที่สำหรับหารือในการสร้างกลไกความร่วมมือในมิติความมั่นคงด้านต่าง ๆ ได้ง่ายยิ่งขึ้น โดยเฉพาะความมั่นคงไม่ตามแบบ (non-traditional security) สำหรับด้านการทหารนั้นปัจจุบัน โครงสร้างของกลไกความร่วมมือในกรอบของการทหารระหว่างประเทศสมาชิกมีอยู่แล้ว อาทิเช่น การประชุม ASEAN Defense Minister Meeting (ADMM) ซึ่งเป็นความร่วมมือในระดับพหุภาคี (multilateral) นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือในระดับทวิภาคี (bilateral) ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในรูปแบบต่าง ๆ เช่น General Border Committee (GBC) และ Region Border Committee (RBC) ซึ่งฝ่ายทหารของไทยและประเทศเพื่อนบ้านมีความร่วมมืออยู่ หากมีการขยายผลเพิ่มเติมการสร้างกลไกความร่วมมือใหม่ๆ ก็มีโอกาสจะทำได้ง่ายขึ้นเนื่องจากมีฐานเดิมของความร่วมมือระหว่างกองทัพของประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนอยู่แล้ว

๓) วัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ ในเรื่องกลไกความร่วมมือมีขีดความสามารถเพิ่มขึ้น

เครื่องมือที่ใช้เพื่อการออกแบบกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic instruments) ได้แก่ การทูต (diplomacy) และ การบริหารงานภาครัฐ (public administration) ทั้งนี้ปัจจุบันกลไกความร่วมมือด้านความมั่นคงโดยผ่านการทูตมีรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย อีกทั้งมีหลายฝ่ายเข้าไปเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงโดยตรง และไม่เกี่ยวข้องโดยตรง หากมีการพัฒนารูปแบบและเพิ่มศักยภาพเดิมที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้น การแก้ปัญหาความมั่นคงร่วมระหว่างประเทศสมาชิกก็น่าจะเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามการจะเพิ่มศักยภาพกลไกความร่วมมือด้านความมั่นคงให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การส่งเสริมการบริหารงานภาครัฐของประเทศไทยให้มีความเข้มแข็งจะเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะเพิ่มประสิทธิภาพกลไกความร่วมมือด้านความมั่นคงของประเทศสมาชิกให้มีขีดความสามารถมากยิ่งขึ้นด้วยเช่นกัน

ขั้นตอนที่ ๒

การออกแบบพิมพ์เขียว (blue print) หรือแผนที่เส้นทาง (road map) ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ซึ่งอยู่ในรูปแบบของ แผนการรณรงค์เพื่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ (national campaign plan) : การดำเนินการในขั้นนี้เป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากการได้เครื่องมือที่ใช้เพื่อการออกแบบกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic instruments) ในขั้นที่ ๑ แล้ว การดำเนินการจะเริ่มต้นด้วยการนำเอา เครื่องมือฯ ที่ได้เป็นกรอบแนวทางขั้นต้น ต่อจากนั้นจะเป็นการกำหนดกิจกรรม (activity) ที่จะใช้ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ โดยผ่านการวิเคราะห์ความเหมาะสมจากผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำยุทธศาสตร์ สิ่งสำคัญ คือ การกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ นั้นจะต้องนำไปสู่การตอบสนองต่อวัตถุประสงค์



ทางยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ รวมถึงจะต้องเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยการ ทั้งนี้การเชื่อมโยงจะต้องคำนึงถึงความประสานสอดคล้อง (synchronization) และการที่จะตรวจสอบว่าการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ จะประสานสอดคล้องกันหรือไม่นั้น จะต้องตอบคำถามสำคัญ ได้แก่

๑) กิจกรรมแต่ละกิจกรรมจะเกิดขึ้นเมื่อใด (when) ด้วยการกำหนดเป็นลำดับขั้นของการเกิดกิจกรรมในแต่ละกิจกรรม (sequence)

๒) กิจกรรมจะเกิดที่ไหน (where) ทั้งนี้กรณีของคำว่าที่ไหนนั้นจะหมายถึงทั้งพื้นที่ทางกายภาพ (physical area) และพื้นที่ทางสังคม (social area) ซึ่งอาจเรียกโดยรวมทั้งพื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่ทางสังคมว่า spaces

๓) นอกจากนี้กิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น จะต้องคำนึงด้วยว่าจะเกิดขึ้น ภายใต้เงื่อนไขอย่างไร (under condition) โดยสิ่งสำคัญของการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ จะเป็นการประยุกต์พลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติในด้านต่าง ๆ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหารการป้องกันประเทศ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน เข้ามา กำหนดกิจกรรมอย่างบูรณาการซึ่งหมายถึงการมีแผนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ (national campaign plan)



แผนภาพ ๗๙: การกำหนดแผนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ (NATIONAL CAMPAIGN PLAN)

จากแผนภาพ ๗๙ เป็นการแสดงให้เห็นถึงการกำหนดกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับชาติ (national strategic way) ซึ่งอยู่ในรูปของ แผนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ (national campaign plan) โดยการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ แบ่งออกเป็น ๒ ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ ๑ การกำหนดเครื่องมือในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic instrument) และ ขั้นตอนที่ ๒ การกำหนดแผนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (national campaign plan) ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มของกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกัน และ นำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติ โดยกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องมีความประสานสอดคล้อง ด้วยการกำหนด พื้นที่ทั้งทางกายภาพและทางสังคม (spaces) รวมถึงการกำหนดช่วงเวลาเพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นสามารถทำงานอย่างประสานสอดคล้อง (sequence) ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ (under condition) ทั้งนี้หากการออกแบบกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ทำให้วัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic objective) ประสบผลสำเร็จ ก็จะนำไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมายทาง



ยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic goal) และสุดท้ายวิสัยทัศน์ของชาติ (national vision) ก็จะมีความเป็นไปได้ตามที่ได้กำหนดไว้ (ในภาพก็คือ Thailand vision) ดังนั้น การออกแบบกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic way) จึงมีความสำคัญและจะต้องสอดคล้องกับ จุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์ทั้งสามระดับไม่ว่าจะเป็น วิสัยทัศน์ของชาติ เป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ โดยเฉพาะวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติซึ่งมีความเป็นรูปธรรมและส่งผลโดยตรงต่อการออกแบบกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ

ตัวอย่าง

การกำหนดกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ ๕ ภายใต้วิสัยทัศน์ประเทศมั่นคงบนพื้นฐานของความพอเพียง ก้าวหน้าในประชาคมอาเซียน
โดยนักศึกษาลัทธิยุทธศาสตร์ รุ่นที่ ๗ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ



แผนภาพ ๘๐: การออกแบบกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาความร่วมมือประชาคม ASEAN ด้านการเมืองและความมั่นคง ในรูปแบบของแผนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (CAMPAIGN PLAN)



จากแผนภาพ ๘๐ เป็นการแสดงให้เห็นถึงการออกแบบ กรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ โดยเริ่มต้นจากการกำหนดเครื่องมือในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic instrument) ในยุทธศาสตร์ที่ ๕ การพัฒนาความร่วมมือประชาคม ASEAN ด้านการเมืองและความมั่นคง ซึ่งมีเครื่องมือในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ได้แก่ การทูต การสื่อสารสารสนเทศ และการบริหารงานภาครัฐ ทั้งนี้การได้มาซึ่งเครื่องมือดังกล่าวเป็นการกำหนดเครื่องมือ โดยคำนึงถึง เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ซึ่งได้แก่ การยกระดับของความร่วมมือในกรอบของประชาคมอาเซียนในเสาหลักด้านการเมืองและความมั่นคง และยังคำนึงถึงวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์อีกสามประการได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างสมาชิกอาเซียนลดลง มีกลไกความร่วมมือใหม่ ๆ และ กลไกความร่วมมือเดิมมีขีดความสามารถเพิ่มขึ้น

ผลที่ได้จากการมีเครื่องมือในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์แล้ว จะนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ซึ่งในกรณีของยุทธศาสตร์ที่ ๕ ประกอบด้วย กิจกรรมที่ ๕.๑ ผลักดันให้มีช่องทางสื่อสารพิเศษระหว่างผู้นำอาเซียน และ ๕.๖ ยกระดับทางการทูตให้มีมิติของความมั่นคง ซึ่งกิจกรรมทั้งสองจะเกิดขึ้นในปีแรกของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ โดยใช้เวลา ๑ ปี คือตั้งแต่ ค.ศ. ๒๐๑๑-๒๐๑๒ (ในภาพ คือ timing 1) หลังจากนั้นจากปี ค.ศ. ๒๐๑๒-๒๐๑๕ (ในภาพคือ timing 2) จะเป็นการขับเคลื่อนโดยใช้ กิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

๑) ผลสำเร็จจากกิจกรรม ๕.๑ (ช่องทางสื่อสารพิเศษฯ) ใน timing 1 จะไปสนับสนุนกิจกรรม ๕.๒ การกระชับความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการระหว่างผู้นำอาเซียนและผลลัพธ์สุดท้ายก็คือจะตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่ ๑ คือ ความขัดแย้งระหว่างชาติสมาชิกอาเซียนลดลง

๒) ผลสำเร็จจากกิจกรรม ๕.๖ (การทูตในมิติของความมั่นคงฯ) ใน timing 1 จะไปสนับสนุนกิจกรรม ๕.๔ การแก้ปัญหาภัยพิบัติร่วมกันในสมาชิกอาเซียน ทั้งนี้ กิจกรรมที่ ๕.๕ การปรับปรุงกฎบัตรอาเซียนให้สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาติอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเกิดในช่วง timing 2 ยังจะสนับสนุนกิจกรรม ๕.๔ อีกทางหนึ่งด้วย เพื่อนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ข้อที่ ๓ คือ กลไกความมั่นคงที่มีอยู่เดิมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

นอกจากนี้ในช่วงเวลา timing 2 ยังมีกิจกรรมอีกประการหนึ่งที่สามารถเกิดพร้อมกันได้คือ กิจกรรม ๕.๓ การพัฒนากองกำลังรักษาสันติภาพอาเซียน ซึ่งหากสำเร็จจะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ข้อที่ ๒ คือ การมีกลไกความร่วมมือด้านความมั่นคงใหม่ๆ

บทสรุป การกำหนดกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับชาติ (NATIONAL STRATEGIC WAY)

การออกแบบกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับชาติ (national strategic way) เป็นกระบวนการของการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้แนวคิด (concept) ของเครื่องมือในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้แล้วมาเชื่อมโยงกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ อย่างประสานสอดคล้อง โดยมีจังหวะเวลาที่เหมาะสม (sequence) กับกิจกรรมที่กำหนดขึ้น นอกจากนี้กิจกรรมต่าง ๆ จะเกิดขึ้นได้จำเป็นต้องสอดคล้องกับเงื่อนไขในกำหนดยุทธศาสตร์ชาติในด้านนั้น ๆ ด้วย ดังเช่นกรณียุทธศาสตร์ที่ ๕ การพัฒนาความร่วมมือประชาคม ASEAN ด้านการเมืองและความมั่นคง มีเงื่อนไขว่ากิจกรรมต่าง ๆ จะต้องไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยตนเอง และกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องเป็นไปตามกฎบัตรอาเซียนทั้งก่อนมีการปรับปรุงและหลังมีการปรับปรุง หากสามารถออกแบบกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ได้ดังนี้แล้ว ผลผลิตที่ตามมาก็คือแผนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (campaign plan) ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดรายละเอียด และวิธีการ รวมถึงผู้ที่



รับผิดชอบในการนำกิจกรรมด้านต่าง ๆ ไปทำแผนยุทธศาสตร์ย่อย ๆ รองรับแผนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นไว้แล้วต่อไป ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความสำคัญของการกำหนดกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จึงเปรียบเสมือน โซ่ข้อกลางในการเชื่อมจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ ตั้งแต่วิสัยทัศน์ของชาติ เป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ และวัตถุประสงค์ของชาติ ไปสู่การกำหนด กลไก วิธีการ และ ผู้รับผิดชอบในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic mean) ภายใต้แผนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (campaign plan) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ



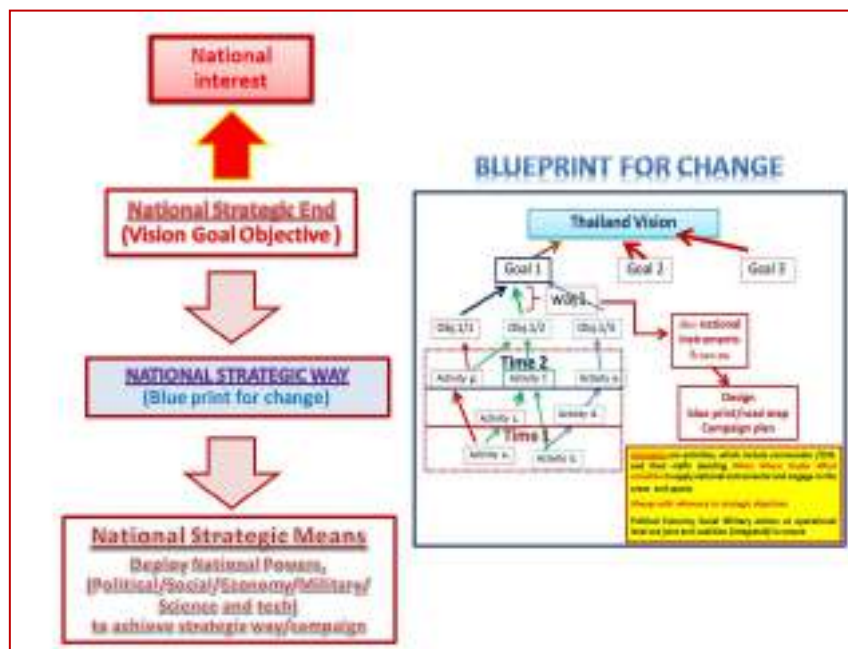


บทที่ ๘

การกำหนดวิธีการทรัพยากรและกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับชาติ

NATIONAL STRATEGIC MEAN FORMULATION

กล่าวนำ: การกำหนดวิธีการทรัพยากรและกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับชาติ เป็นขั้นตอนสำคัญต่อจาก การกำหนดกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับชาติ (national strategic way) ทั้งนี้หากกำหนด กรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ซึ่งเป็นเสมือนการพิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์แล้ว แต่ยังคง กลไกในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ก็จะส่งผลให้ตัวยุทธศาสตร์ยังไม่สามารถขับเคลื่อนได้ตามจุดมุ่งหมายของ ยุทธศาสตร์ในระดับชาติ (national strategic end) ที่กำหนดไว้ ดังนั้นการกำหนดวิธีการทรัพยากร รวมถึง การ กำหนดองค์กรรับผิดชอบซึ่งจะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ จึงเป็นเรื่องจำเป็นต่อการทำให้ยุทธศาสตร์มี ความสมบูรณ์ ครบองค์ประกอบของยุทธศาสตร์ ที่มีจุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์ (strategic end) กรอบแนวทางใน การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (strategic way) และ วิธีการทรัพยากรรวมถึงผู้รับผิดชอบหรือกลไกในการขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์ (strategic mean) (ตามแผนภาพ ๘๑)



แผนภาพ ๘๑: ความสัมพันธ์ ระหว่างผลประโยชน์ของชาติ จุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์ชาติ กรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ และ วิธีการทรัพยากรกลไกในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ

จากแผนภาพ ๘๑ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่าง การกำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ ในระดับชาติ ซึ่งต้องสนับสนุนส่งเสริมต่อการดำรงรักษาผลประโยชน์ของชาติ ในขณะเดียวกันจุดมุ่งหมายทาง ยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ จะนำไปสู่การออกแบบ

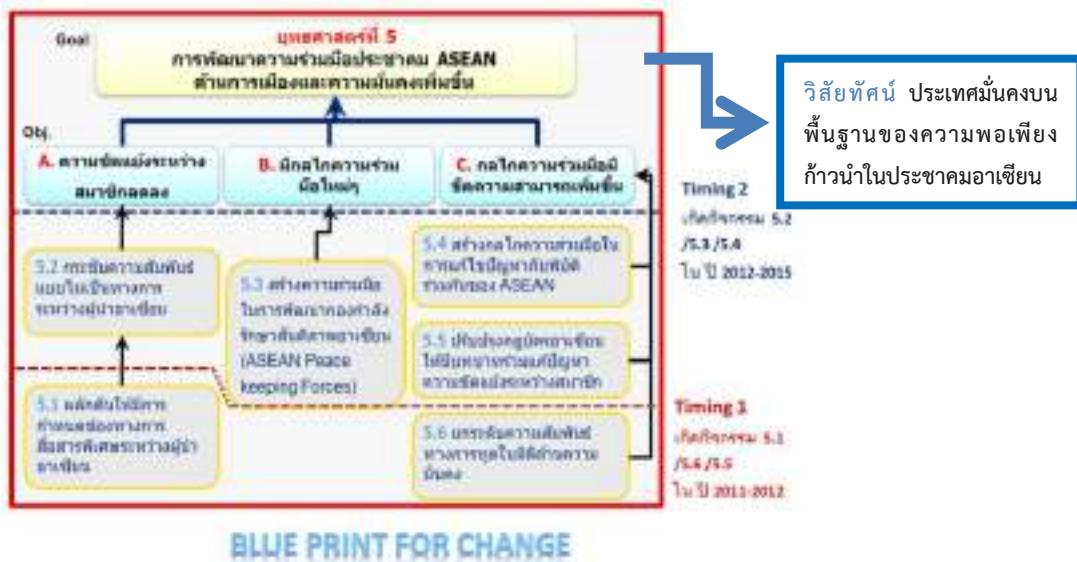


กรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับชาติ (national strategic way) ซึ่งอยู่ในรูปของพิมพ์เขียว ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เพื่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่จุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ (blue print for change) โดยในพิมพ์เขียวจะประกอบไปด้วย กิจกรรมต่าง ๆ (activities) ที่แต่ละกิจกรรมประสานสอดคล้องกัน (synchronization) และดำเนินการภายใต้จังหวะเวลาที่สอดคล้องกันในภาพรวม (orchestration) อย่างไรก็ตาม กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้แม้ว่าจะมีความชัดเจนสอดคล้องกันทั้งในระดับกิจกรรมต่อกิจกรรม และในภาพรวมของพิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ แต่สิ่งที่ยังขาดอยู่ก็คือ วิธีการทรัพยากร และผู้รับผิดชอบที่จะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ดังนั้นการกำหนด วิธีการทรัพยากรและผู้รับผิดชอบซึ่งเป็นกลไกในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ระดับชาติ (national strategic mean formulation) จึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง ต่อการทำให้ยุทธศาสตร์สามารถขับเคลื่อนไปสู่จุดมุ่งหมายสูงสุดคือ วัตถุประสงค์ของชาติได้ ทั้งนี้หากการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เป็นไปตามจุดมุ่งหมายภายใต้พิมพ์เขียวของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ได้ออกแบบไว้ โดยมีกลไกและทรัพยากรรวมถึงผู้รับผิดชอบในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่มีความชัดเจนและประสานสอดคล้องกันแล้ว ผลลัพธ์ที่ได้จะทำให้ยุทธศาสตร์มีพลังที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (synergy) ตามที่ต้องการ ซึ่งจุดมุ่งหมายสูงสุดของยุทธศาสตร์ในระดับชาติจะต้องนำไปสู่การรักษามลประโยชน์ของชาติในท้ายที่สุด

ขั้นตอนการกำหนดวิธีการทรัพยากรและผู้รับผิดชอบซึ่งเป็นกลไกในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับชาติ

ในการกำหนดวิธีการทรัพยากรรวมถึงผู้รับผิดชอบในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับชาติ (national strategic way) หรือพิมพ์เขียวของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เพื่อการเปลี่ยนแปลง (blue print for change) เพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ในระดับชาตินั้น สามารถกำหนดขั้นตอนออกเป็น ๓ ขั้นตอนได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การทบทวนกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์: โดยปกติแล้วกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จะอยู่ในรูปของพิมพ์เขียวของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ฯ ซึ่งจะประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ดังนั้น การทบทวนจะเป็นการตรวจสอบว่ามีกิจกรรมอะไร อย่างไรบ้าง และมีความเชื่อมโยงกันอย่างไร รวมถึงวัตถุประสงค์สุดท้ายของยุทธศาสตร์ในระดับชาติ (national strategic objective) ในด้านต่าง ๆ เกี่ยวพันกับกิจกรรมต่าง ๆ ในพิมพ์เขียวของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ฯ อย่างไร ดังตัวอย่างตามแผนภาพ ๘๒



แผนภาพ ๘๒ : ตัวอย่างพิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์

จากแผนภาพ ๘๒ เป็นการแสดงให้เห็นว่าในยุทธศาสตร์ที่ ๕ มีกิจกรรมสำคัญทั้งสิ้น ๖ กิจกรรม โดยในช่วงแรกของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ ๕ ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่ปี ค.ศ. ๒๐๑๑ - ๒๐๑๒ มีกิจกรรมสำคัญอยู่ ๒ กิจกรรม ได้แก่ ๕.๑ การผลักดันให้มีช่องทางติดต่อสื่อสารระหว่างผู้นำอาเซียน ซึ่งความสำเร็จของกิจกรรมนี้จะนำไปสู่การสนับสนุนกิจกรรม ๕.๒ การกระชับความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการของผู้นำอาเซียน ทั้งนี้กิจกรรม ๕.๒ จะเกิดขึ้นในช่วงที่ ๒ ของยุทธศาสตร์ที่ ๕ ตั้งแต่ ค.ศ. ๒๐๑๒ - ๒๐๑๕ และ ผลลัพธ์สุดท้ายจะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่ ๕ คือ ความขัดแย้งระหว่างชาติสมาชิกอาเซียนลดลง

ในขณะเดียวกัน ในช่วงเริ่มต้น จะมีกิจกรรมที่เกิดขึ้นอีกกิจกรรมหนึ่งก็คือ กิจกรรม ๕.๖ การยกระดับความสัมพันธ์ทางการทูตในด้านความมั่นคง ทั้งนี้หากกิจกรรม ๕.๖ สำเร็จผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ กิจกรรมที่ ๕.๖ จะไปตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่ ๕ ในเรื่องการทำให้กลไกความร่วมมือมีขีดความสามารถในการแก้ปัญหาด้านความมั่นคงเพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกันในวัตถุประสงค์นี้ยังจะต้องอาศัยกิจกรรมอีก ๒ กิจกรรมซึ่งจะเกิดขึ้นในช่วงที่ ๒ ได้แก่ กิจกรรมที่ ๕.๕ การปรับปรุงกฎบัตรอาเซียนให้มีบทบาทแก้ปัญหาความขัดแย้งในด้านความมั่นคง และ กิจกรรมที่ ๕.๔ การสร้างกลไกความร่วมมือการแก้ปัญหาภัยพิบัติของอาเซียน นอกจากนี้ในยุทธศาสตร์ที่ ๕ ยังมีวัตถุประสงค์อีกหนึ่งประการคือ การมีกลไกความร่วมมือใหม่ๆ โดยมีกิจกรรมที่ ๕.๓ การสร้างความร่วมมือในการพัฒนากองกำลังรักษาสันติภาพอาเซียน (ASEAN Peacekeeping Force) ซึ่งจะเกิดขึ้นในช่วงที่ ๒ เพื่อรองรับต่อวัตถุประสงค์นี้ ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่ ๕ ทั้งสามประการจะไปสนับสนุน เป้าหมายของยุทธศาสตร์ที่ ๕ (national strategic goal) คือ การพัฒนาความร่วมมือประชาคมอาเซียนด้านการเมืองและความมั่นคงเพิ่มขึ้น ที่สำคัญจะต้องไปสนับสนุนต่อวิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ในระดับชาติ คือ ประเทศมั่นคงบนพื้นฐานของความพอเพียงก้าวหน้าในประชาคมอาเซียน

ขั้นตอนที่ ๒ การกำหนดผลลัพธ์ขั้นสุดท้าย(end state) ทิศทางของนโยบาย และ ผู้รับผิดชอบในการนำผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายและทิศทางของนโยบาย ในแต่ละกิจกรรมไปสู่การปฏิบัติ: แบ่งเป็นขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้



ขั้นตอนที่ ๒.๑ การกำหนดเป้าหมายหรือผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของแต่ละกิจกรรม (activity end state) ทั้งนี้การกำหนดผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายจะต้องนำไปสู่การตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ในแต่ละด้าน อาทิเช่น จากแผนภาพ ๗๖ ตัวอย่างพิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์ผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของกิจกรรมที่ ๕.๓ การสร้างความร่วมมือในการพัฒนากองกำลังรักษาสันติภาพอาเซียน (ASEAN Peacekeeping Force) ผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายที่ต้องการอาจเป็นการมีร่างข้อตกลงระหว่างชาติอาเซียนในการจัดกองกำลังรักษาสันติภาพอาเซียนขึ้นภายในปี ค.ศ. ๒๐๑๕ ทั้งนี้หากผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายในกิจกรรมที่ ๕.๓ สมฤทธิ์ผลก็จะนำไปสู่การตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ในเรื่องการมีกลไกความร่วมมือใหม่ๆ ในด้านความมั่นคง ที่สำคัญการกำหนดผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายในแต่ละกิจกรรมจะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ (feasibility) โดยอาศัยผลลัพธ์ที่ได้จากการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (strategic environmental scanning) ในส่วนที่ ๒ และผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ (national power and national capability assessment) เป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของแต่ละกิจกรรมในพิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

อย่างไรก็ตามกิจกรรมบางกิจกรรม ผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายที่กำหนดขึ้นอาจไม่จำเป็นจะต้องนำไปสู่การตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์โดยตรง ผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายที่ได้ อาจจะไปสนับสนุนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อนก็ได้ อาทิเช่น จากแผนภาพ ๗๖ ตัวอย่างพิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์ ผลลัพธ์ที่ได้ในกิจกรรมที่ ๕.๑ การผลักดันให้มีช่องทางติดต่อสื่อสารระหว่างผู้นำอาเซียน ผลลัพธ์สุดท้ายคือการมีช่องทางติดต่อสื่อสารในด้านต่าง ๆ ทางอิเล็กทรอนิกส์ ทางโทรศัพท์ และ ผ่านกลไกทางการทูตแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งผู้นำอาเซียนใช้ในการติดต่อกัน ทั้งนี้หากผลลัพธ์สุดท้ายที่ได้ในกิจกรรมที่ ๕.๑ สมฤทธิ์ผลจะนำไปสู่การสนับสนุนกิจกรรมที่ ๕.๒ การกระชับความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการของผู้นำอาเซียน ซึ่งผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายในกิจกรรมที่ ๕.๒ คือการมีวงรอบการพบปะกันอย่างไม่เป็นทางการมากขึ้นทั้งในระดับทวิภาคี และพหุภาคี สิ่งสำคัญ คือ เมื่อผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายในกิจกรรมที่ ๕.๒ สมฤทธิ์ผลก็จะนำไปสู่การตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่ ๕ ในเรื่องความขัดแย้งระหว่างชาติสมาชิกอาเซียนลดลง

นอกจากนี้ ในวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์บางวัตถุประสงค์ อาจจำเป็นต้องอาศัยกิจกรรมที่อยู่ในพิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ฯ มากกว่าหนึ่งกิจกรรม ดังตัวอย่างพิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์ ภายใต้วัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่ ๕ เรื่องกลไกความร่วมมือด้านความมั่นคงของอาเซียนมีเพิ่มขึ้นจะต้องอาศัยผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของกิจกรรม ๕.๔ การสร้างกลไกความร่วมมือการแก้ปัญหาภัยพิบัติของอาเซียน ซึ่งผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายได้แก่การกำหนดร่างข้อตกลงในการร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาภัยพิบัติของอาเซียนให้ได้ก่อน ปีค.ศ. ๒๐๑๕ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่ ๕.๕ การแก้ไขกฎบัตรอาเซียนให้มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศสมาชิกร่วมกัน โดยผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายในกิจกรรมที่ ๕.๕ ได้แก่ มีการประชุมหารือในการปรับปรุงกฎบัตรอาเซียนเพื่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนและได้ข้อสรุปกรอบแนวทางในการจัดทำแผนการปรับปรุงกฎบัตรอาเซียนเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน กิจกรรมสำคัญ ประการสุดท้ายในวัตถุประสงค์เรื่องกลไกความร่วมมือด้านความมั่นคงของอาเซียนมีเพิ่มขึ้น คือ กิจกรรมที่ ๕.๖ การยกระดับความสัมพันธ์ทางการทูตให้มีมิติด้านความมั่นคง ผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายในกิจกรรมนี้ได้แก่ การมีกิจกรรมความร่วมมือด้านความมั่นคงมิติต่าง ๆ ของประเทศสมาชิกอาเซียนมากยิ่งขึ้น เป็นต้น ทั้งนี้ผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของกิจกรรม ๕.๔



๕.๕ และ ๕.๖ สัมฤทธิ์ผล จะส่งผลสนับสนุนให้ วัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่ ๕ ในเรื่องกลไกความร่วมมือด้านความมั่นคงของอาเซียนเพิ่มขึ้น สัมฤทธิ์ผล และส่งผลให้สนับสนุนต่อเป้าหมายของยุทธศาสตร์ที่ ๕ (national strategic goal) การพัฒนาความร่วมมือประชาคมอาเซียนด้านการเมืองและความมั่นคงเพิ่มขึ้น และท้ายที่สุด ผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของทุกกิจกรรมจะต้องไปสนับสนุนต่อวิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ในระดับชาติ คือ ประเทศมั่นคงบนพื้นฐานของความพอเพียงก้าวหน้าในประชาคมอาเซียน

ขั้นตอนที่ ๒.๒ การกำหนดกรอบทิศทางนโยบายในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้กรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์หรือพิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ทั้งนี้ เมื่อสามารถกำหนดผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของกิจกรรมต่าง ๆ ได้แล้ว สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การกำหนดทิศทางของกิจกรรมในแต่ละกิจกรรมว่ามีเงื่อนไขสำคัญ (under condition) อะไรบ้างที่เป็นข้อห้ามข้อจำกัด ทั้งนี้การกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ก็เพื่อที่จะทำให้การทำงานของกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นมีความประสานสอดคล้องกัน (synchronization) รวมถึงกำหนดด้วยว่ามีทรัพยากรอะไรบ้างที่ใช้ได้และใช้ไม่ได้ ดังตัวอย่าง เช่น กิจกรรมที่ ๕.๓ การสร้างความร่วมมือในการพัฒนากองกำลังรักษาสันติภาพอาเซียน (ASEAN Peacekeeping Force) ซึ่งจะเกิดขึ้นในช่วงที่ ๒ และผลลัพธ์ขั้นสุดท้าย คือ การมีร่างข้อตกลงระหว่างชาติอาเซียนในการจัดกองกำลังรักษาสันติภาพอาเซียนขึ้นภายในปี ค.ศ. ๒๐๑๕ ในกิจกรรมนี้เงื่อนไขที่สำคัญจะต้องไม่นำเอาการเมืองภายในประเทศของแต่ละประเทศมาเป็นเงื่อนไขในการร่างข้อตกลงฯ ในขณะเดียวกัน การปฏิบัติการรักษาสันติภาพจะเน้นไปที่ภารกิจ peacekeeping operation และ peace building operation มากกว่า peace enforcement operation นอกจากนี้ การใช้ทรัพยากรในการทำความร่วมมือเพื่อสร้างข้อตกลงฯ ดังกล่าว จะอาศัยทรัพยากรของกระทรวงต่างประเทศและกระทรวงกลาโหมเป็นหลักในการดำเนินกิจกรรมที่ ๕.๓ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ ๒.๓ การกำหนดองค์กรหรือสถาบันที่จะเป็นผู้รับผิดชอบในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้พิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ เมื่อสามารถกำหนดผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของกิจกรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในพิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ได้แล้ว รวมถึงสามารถกำหนดทิศทางของนโยบายในแต่ละกิจกรรม และข้อห้ามข้อจำกัดต่าง ๆ รวมถึงการนำทรัพยากรที่จะนำมาใช้ได้แล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือ การกำหนดองค์กรหรือสถาบันที่จะเป็นผู้รับผิดชอบในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ทั้งนี้ ในการกำหนดผู้รับผิดชอบจะเปรียบเสมือนการกำหนดกลไกในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ดังนั้นการกำหนดผู้รับผิดชอบจำเป็นจะต้องพิจารณาอย่างรอบด้าน โดยที่ปัจจัยสำคัญในขั้นต้นที่จะต้องนำมาพิจารณาในการเลือกผู้รับผิดชอบกิจกรรมต่าง ๆ ก็คือ ผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของกิจกรรมเหล่านั้น นโยบายที่กำกับไว้ในกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึง ผลลัพธ์ที่ได้จากการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (strategic environmental scanning) และผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ (national power and national capability assessment) ในส่วนที่ ๒ ยังจำเป็นต้องนำมาพิจารณาในการกำหนดองค์กรหรือสถาบัน ที่จะมาเป็นผู้รับผิดชอบในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในแต่ละกิจกรรม ดังแสดงตามแผนภาพ ๘๓



Where we are ?			activities		Org./ Institute
			End State	Key Policy	
National Capability	Strength				
	Weakness				
Strategic Environmental Scanning	Threat				
	Opportunity				

แผนภาพ ๘๓: การสังเคราะห์ตารางตัดขวางเพื่อกำหนดองค์กร/สถาบันในการรับผิดชอบกิจกรรม เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ระดับชาติ

จากแผนภาพ ๘๓ การสังเคราะห์ตารางตัดขวาง (synthesis matrix) ในแนวตั้งจะเป็นผลการประเมินพลังอำนาจของชาติและขีดความสามารถของชาติเพื่อเพื่อให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน รวมถึงผลการตรวจสอบผลการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ เพื่อให้ทราบโอกาส และอุปสรรค ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่จะใช้ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (ช่องสีเขียว) ในขณะที่ในแนวนอนจะเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่ใช้ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ได้แก่ผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของกิจกรรม (activity end state) และ ประเด็นสำคัญต่าง ๆ ของนโยบายที่ใช้ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (key policy) (ช่องสีแดง) และเมื่อสังเคราะห์ตารางตัดขวางจะได้ผลลัพธ์ที่น่าจะเป็นองค์กรที่เหมาะสมที่จะรับผิดชอบกิจกรรมที่ใช้ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในช่องแนวตั้งขวาสุด (ช่องสีม่วง) ทั้งนี้การสังเคราะห์จะเป็นไปตามแผนภาพ ๘๔

Where we are ?			activities		Org./ Institute
			End State	Key Policy	
National Capability	Strength				Org. S
	Weakness				Org. W
Strategic Environmental Scanning	Threat				Org. T
	Opportunity				Org. O

แผนภาพ ๘๔: ผลการสังเคราะห์ตารางตัดขวางเพื่อกำหนดองค์กร/สถาบันในการรับผิดชอบกิจกรรม เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ระดับชาติ



จากแผนภาพ ๘๔ ผลการสังเคราะห์ฯ ในมิติของจุดแข็งจะพบว่าเมื่อสังเคราะห์ร่วมกับ ผลลัพธ์สุดท้ายของกิจกรรม และ ประเด็นสำคัญต่าง ๆ ของนโยบายที่ใช้ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ จะได้องค์กรหรือสถาบันที่รับผิดชอบกิจกรรมในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นี้ คือ Org.S ในขณะที่เดียวกันในมิติของจุดอ่อน ก็จะได้ องค์กรหรือสถาบันคือ Org.W. และในส่วนของอุปสรรคและโอกาส ก็จะได้องค์กรหรือสถาบัน คือ Org.T. และ Org.O ตามลำดับ อย่างไรก็ตามเมื่อได้ องค์กรหรือสถาบันที่จะต้องรับผิดชอบกิจกรรมเพื่อใช้ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์แล้ว สิ่งสำคัญประการต่อมา จะต้องวิเคราะห์ต่อไปอีกว่าองค์กรหรือสถาบันใดจะเป็นผู้รับผิดชอบหลัก และรับผิดชอบรองต่อกิจกรรมนั้น ๆ ทั้งนี้ผู้ที่รับผิดชอบหลักจะเป็นองค์กรที่จะต้องนำกิจกรรมนั้นไปจัดทำยุทธศาสตร์ย่อยเพื่อรองรับต่อยุทธศาสตร์ใหญ่ อีกระดับหนึ่ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นการแปลงยุทธศาสตร์ใหญ่ไปสู่การปฏิบัติ ดังตัวอย่างเช่นยุทธศาสตร์ที่ ๕ การพัฒนาความร่วมมือของประชาคมอาเซียนในด้านการเมืองและความมั่นคงเพิ่มขึ้น ในกิจกรรมที่ ๕.๓ การสร้างความร่วมมือในการพัฒนากองกำลังรักษาสันติภาพอาเซียน (ASEAN Peacekeeping Force) อาจสังเคราะห์ได้ว่ามีองค์กรที่จะรับผิดชอบได้มากกว่า ๑ องค์กร อาจเป็นกระทรวงต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม สำนักนายกรัฐมนตรี ฯลฯ แต่สิ่งที่สำคัญต้องวิเคราะห์ต่อไปได้ว่าองค์กรใดจะเป็นองค์กรรับผิดชอบหลักและส่วนที่เหลือจะเป็นองค์กรรับผิดชอบรอง ทั้งนี้องค์กรรับผิดชอบหลักจะต้องนำกิจกรรมที่ ๕.๓ ไปจัดทำยุทธศาสตร์ย่อยที่ ๕.๓ เพื่อรองรับยุทธศาสตร์ที่ ๕

โดยในยุทธศาสตร์ย่อยที่ ๕.๓ จะใช้ผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของกิจกรรมที่ ๕.๓ คือ การมีร่างข้อตกลงระหว่างชาติอาเซียนในการจัดกองกำลังรักษาสันติภาพอาเซียนขึ้นภายในปี ค.ศ. ๒๐๑๕ เป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของยุทธศาสตร์ย่อยที่ ๕.๓ ต่อจากนั้นองค์กรรับผิดชอบหลักจะต้องไปจัดทำกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (strategic way) รวมถึงเครื่องมือและกลไกในการใช้ทรัพยากรที่ได้กำหนดไว้แล้วในขั้นตอนที่ ๒.๒ (strategic mean) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ (strategic implementation) อีกระดับหนึ่ง ทั้งนี้การกำหนดองค์กรรับผิดชอบหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง การดำเนินการสามารถใช้การสังเคราะห์ตารางตัดขวางที่กล่าวมาข้างต้นและดำเนินการสังเคราะห์ต่อไปได้ ตามแผนภาพ ๘๕



แผนภาพ ๘๕: การสังเคราะห์ตารางตัดขวางเพื่อกำหนดองค์กรรับผิดชอบหลักและองค์กรรับผิดชอบรอง

จากแผนภาพ ๘๕ การสังเคราะห์เพื่อให้ทราบว่ามืองค์กรหรือสถาบันใดบ้างที่จะสามารถเป็นผู้รับผิดชอบต่อกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ภายใต้จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส ดังที่ได้กล่าว



ไปแล้ว แต่ประเด็นสำคัญก็คือจะต้องมีองค์กรที่รับผิดชอบหลักในกิจกรรมนั้น ๆ เพื่อนำกิจกรรมไปจัดทำยุทธศาสตร์ย่อย เพื่อรองรับตัวยุทธศาสตร์ใหญ่ การดำเนินการสามารถพิจารณาโดยอาศัยปัจจัยจาก วิสัยทัศน์ และ เป้าหมายของยุทธศาสตร์ เช่นกิจกรรมที่ ๕.๓ การมีร่างข้อตกลงระหว่างชาติอาเซียนในการจัดกองกำลังรักษาสันติภาพอาเซียนขึ้นภายในปี ค.ศ. ๒๐๑๕ เป้าหมายของยุทธศาสตร์นี้(national strategic goal) (ยุทธศาสตร์ที่ ๕) ได้แก่ การพัฒนาความร่วมมือของประชาคมอาเซียนในด้านการเมืองและความมั่นคงเพิ่มขึ้น และมีวิสัยทัศน์ในระดับชาติคือ ประเทศมั่นคงบนพื้นฐานของความพอเพียงก้าวนำในประชาคมอาเซียน เป็นปัจจัยในการพิจารณาองค์กรต่าง ๆ ที่ได้สังเคราะห์มา ไม่ว่าจะเป็น Org.S. Org.W. Org.T. และ Org.O. ว่าองค์กรใดจะสัมพันธ์ และสอดคล้องกับเป้าหมาย และ วิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ ภายใต้วัตถุประสงค์หรือผลลัพธ์สุดท้ายของกิจกรรม (activity end state) ของกิจกรรมที่ ๕.๓ (การมีร่างข้อตกลงระหว่างชาติอาเซียนในการจัดกองกำลังรักษาสันติภาพอาเซียนขึ้นภายในปี ค.ศ. ๒๐๑๕) ผลสรุปจะต้องตอบได้ว่าองค์กรใดระหว่าง Org.S. Org.W. Org.T. และ Org.O. สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายของยุทธศาสตร์ และวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์มากที่สุด องค์กรนั้นจะเป็นองค์กรรับผิดชอบหลัก ส่วนที่เหลือจะเป็นองค์กรรับผิดชอบรองตามขีดความสามารถของแต่ละองค์กร เป็นต้น

ขั้นตอนที่ ๓ การสรุปผลการกำหนดวิธีการทรัพยากรและกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับชาติโดยการจัดทำตารางประสานสอดคล้อง (synchronize matrix): เมื่อสามารถดำเนินการในขั้นตอนที่ ๒ ทั้งสามขั้นตอนย่อยตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายหรือผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของแต่ละกิจกรรม (activity end state) การกำหนดกรอบทิศทางนโยบายในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้กรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์หรือพิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และ การกำหนดองค์กรหรือสถาบันที่จะเป็นผู้รับผิดชอบในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้พิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ได้แล้วขั้นตอนที่ สุดท้าย (ขั้นตอนที่ ๓) ได้แก่ การสรุปผลเพื่อให้สามารถมองภาพรวมของยุทธศาสตร์ทั้งหมด ให้มีความชัดเจนมีความเชื่อมโยงกัน

การเชื่อมโยงของยุทธศาสตร์จะเริ่มตั้งแต่การนำผลของการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (strategic outlook) และ การประเมินขีดพลังอำนาจและความสามารถของชาติ (national capability) เพื่อให้ทราบถึง โอกาส และ อุปสรรค จุดแข็งและจุดอ่อน เมื่อทราบผลกระทบต่าง ๆ โดยนำผลที่ได้มาเชื่อมโยงกันเพื่อนำไปสู่ประเด็นยุทธศาสตร์ ลำดับขั้นการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ (sequence) การกำหนดเครื่องมือของชาติ (national instrument) และ ผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของกิจกรรมหรือของยุทธศาสตร์ย่อย (activity end state) รวมถึง ผู้ที่รับผิดชอบหลัก และ ผู้รับผิดชอบรองที่จะดำเนินการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการในการประสานการปฏิบัติของกิจกรรม ทั้งนี้การนำประเด็นสำคัญต่าง ๆ มาจัดทำเป็นตารางประสานสอดคล้องจะช่วยให้ภาพของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ตามแผนภาพ



กิจกรรมที่ ๕.๓	ข้อมูลสภาพแวดล้อม (Outlook/Capability)			
	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
สร้างความร่วมมือในการพัฒนาองค์การรักษาสันติภาพอาเซียน (ASEAN Peace Keeping Forces) Time: Y1-Y4 Inst: Mil. Dip. Act: กท. กต.	-ไทยมีประสบการณ์จากการไปร่วมปฏิบัติการในต่างประเทศ เช่น ติมอร์ อีรัก ชูดาน ฯลฯ -มีประสบการณ์การฝึกร่วม เช่น ไทย-สิงคโปร์-มาเลเซีย-ฟิลิปปินส์-อินโดนีเซีย เป็นต้น	-ความไม่ไว้วางใจกันระหว่างประเทศยังคงมีน้อย	-กระแสความต้องการรักษาผลประโยชน์ในพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ที่มีผลประโยชน์ร่วม -ความต้องการถ่วงดุลอำนาจทางทหารกับประเทศภายนอกกลุ่ม	-แหล่งงบประมาณแต่ละประเทศจะนำมาสนับสนุนมีจำกัด
ผลลัพธ์ขั้นสุดท้าย	มีร่างข้อตกลงในการจัดตั้งกองกำลังรักษาสันติภาพร่วมกันของอาเซียน			
มาตรการประสานการปฏิบัติ	กระทรวงกลาโหม เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก โดยมี กระทรวงต่างประเทศเป็นหน่วยงานสนับสนุน			

แผนภาพ ๘๖: ตารางประสานสอดคล้องการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในกิจกรรมย่อยต่าง ๆ

จากแผนภาพ ๘๖ แสดงถึงยุทธศาสตร์ที่ ๕ การพัฒนาความร่วมมือของประชาคมอาเซียนในด้านการเมืองและความมั่นคงเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ยุทธศาสตร์ที่ ๕ จะสำเร็จได้จะต้องอาศัยกิจกรรมหลายกิจกรรม โดยหนึ่งในกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ กิจกรรมที่ ๕.๓ การพัฒนาองค์การรักษาสันติภาพอาเซียน ซึ่งกิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์ที่ถูกระบุเป็นผลลัพธ์ขั้นสุดท้าย คือ การมีร่างข้อตกลงในการจัดตั้งกองกำลังรักษาสันติภาพอาเซียนของประเทศสมาชิก ทั้งนี้การกำหนดผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายในกิจกรรมนี้คำนึงถึงจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และ โอกาส ซึ่งได้จากการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ และการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ โดยจุดแข็ง ได้แก่ การที่ไทยมีประสบการณ์ในการส่งกองกำลังรักษาสันติภาพไปในภูมิภาคต่าง ๆ ทั้งใน ติมอร์ อีรัก และ ชูดาน รวมถึง การมีประสบการณ์ในการฝึกร่วมกับประเทศสมาชิกอาเซียน ในขณะที่ยังมีจุดอ่อนในเรื่องความไว้วางใจระหว่างประเทศอาเซียนโดยเฉพาะในประเด็นเรื่องการเมืองภายในแต่ละประเทศ อย่างเช่น ปัญหาในเรื่องประชาธิปไตย และ สิทธิมนุษยชน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในประเด็นโอกาสที่จะสนับสนุนให้กิจกรรมสำเร็จผลตามวัตถุประสงค์ได้แก่ แนวคิดของการร่วมมือกันของชาติในภูมิภาคเดียวกัน เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติสมาชิกแต่ละชาติภายใต้หลักการของภูมิภาคนิยม (regionalism) ด้วยการสร้างความร่วมมือกันของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค กำลังจะเป็นกระแสหลักของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ รวมถึงความต้องการในการถ่วงดุลกับประเทศต่าง ๆ นอกภูมิภาคอาเซียนจะเป็นสิ่งที่เป็นโอกาสของไทยในการผลักดันให้เกิดการจัดตั้งกองกำลังรักษาสันติภาพอาเซียนขึ้น แต่สิ่งที่จะเป็นอุปสรรคสำคัญได้แก่ ความต้องการในด้านงบประมาณ เป็นเรื่องที่จะต้องให้ความสำคัญมากที่สุด และมีผลกระทบต่อความสำเร็จของกิจกรรมนี้ ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้จะมีผลโดยตรงต่อผู้รับผิดชอบหลักในการนำกิจกรรมที่ ๕.๓ ไปออกแบบกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ย่อย เพื่อรองรับต่อยุทธศาสตร์ที่ ๕



นอกจากนี้ในตารางประสานสอดคล้อง ยังระบุไว้ว่ายุทธศาสตร์ย่อยที่ ๕.๓ จะใช้เวลา ๔ ปี โดยเริ่มตั้งแต่ ค.ศ. ๒๐๑๑ – ๒๐๑๕ (Y1-Y4) และมีเครื่องมือในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ได้แก่ การทหาร (military) และการทูต (diplomacy) โดยให้กระทรวงกลาโหมเป็นองค์กรรับผิดชอบหลัก (main national strategic mean) และกระทรวงต่างประเทศเป็นองค์กรรับผิดชอบรอง (support national strategic mean)

บทสรุป การกำหนดวิธีการทรัพยากรและกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับชาติ

การกำหนดทรัพยากรวิธีการและองค์กรหรือสถาบันที่จะรับผิดชอบในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ เป็นขั้นตอนสำคัญที่ทำให้กระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติมีความสมบูรณ์ ทั้งนี้โครงสร้างของการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ มีองค์ประกอบสำคัญอยู่หลายประการตั้งแต่ การกำหนดผลประโยชน์ของชาติที่จะต้องสอดคล้องกับสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ และพลังอำนาจขีดความสามารถของชาติ ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ในระดับชาติที่มีความชัดเจน ส่งผลต่อการออกแบบกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ หรือพิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ซึ่งจะประกอบไปด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะใช้ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อย่างประสานสอดคล้อง จึงกล่าวได้ว่าการกำหนดวิธีการทรัพยากรและองค์กรหรือสถาบันที่จะรับผิดชอบนำกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้อกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ เป็นการแปลงยุทธศาสตร์ในระดับชาติไปสู่การปฏิบัติ ด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ย่อย ๆ โดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในพิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เป็นจุดมุ่งหมายของการจัดทำยุทธศาสตร์ย่อย ๆ และยุทธศาสตร์ย่อย ๆ เหล่านี้จะต้องรองรับต่อยุทธศาสตร์ในระดับชาติ ดังนั้นจึงถือได้ว่าขั้นตอนการกำหนดวิธีการทรัพยากรและองค์กรหรือสถาบันเพื่อใช้ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในระดับชาติ เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่ทำให้ยุทธศาสตร์มีความสมบูรณ์ดังที่กล่าวไปแล้ว อย่างไรก็ตามการกำหนดวิธีการทรัพยากรและกลไกในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จะสมบูรณ์ได้อย่างแท้จริง จะต้องตอบโจทย์ให้ได้ว่า วิธีการทรัพยากรและกลไกในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้นั้น มีความประสานสอดคล้องกันหรือไม่ (synchronization) ทำให้กรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์หรือพิมพ์เขียวของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เกิดจากการเชื่อมโยงอย่างประสานสอดคล้องของกิจกรรมต่าง ๆ จนทำให้เกิดการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อย่างมีจังหวะและลำดับชั้นอย่างเหมาะสม (orchestration) หรือไม่ และที่สำคัญอย่างยิ่ง การกำหนดวิธีการทรัพยากรและกลไกในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จะต้องตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic end state) ทั้งที่เป็นเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic goal) และวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic objective) รวมถึงการกำหนดวิธีการทรัพยากรและกลไกในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จะนำไปสู่การปกป้องและรักษาผลประโยชน์ของชาติในท้ายที่สุดเป็นสำคัญ



บทที่ ๙

การบริหารจัดการความเสี่ยงของยุทธศาสตร์ในระดับชาติ NATIONAL STRATEGIC RISK MANAGEMENT

กล่าวนำ: การกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติแม้ว่าจะสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์ วางกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์หรือการกำหนดพิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ รวมถึงสามารถกำหนดวิธีการทรัพยากรกลไกและองค์กรสถาบันที่จะรับผิดชอบในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ได้แล้ว แต่ก็มีได้หมายความว่ายุทธศาสตร์ในระดับชาติที่กำหนดขึ้นจะสามารถถูกผลักดันไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดได้สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะเป็น หลัก ประกัน ของ ความ สัม ฤทธิ์ ผล ตาม จุด มุ่ง หมาย ที่ ตั้ง ไว้ จำ เป็น จะ ต้อง พิจารณา ถึง ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งส่งผลต่อความล้มเหลวของยุทธศาสตร์ในระดับชาติ ดังนั้น การบริหารจัดการความเสี่ยงของยุทธศาสตร์ในระดับชาติจะเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกประการหนึ่ง แม้ว่าการบริหารจัดการความเสี่ยงของยุทธศาสตร์ในระดับชาติจะไม่ได้อยู่ในองค์ประกอบของยุทธศาสตร์ซึ่งประกอบด้วยจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ (strategic end) กรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (strategic way) และ วิธีการทรัพยากรกลไกในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (strategic mean) ก็ตาม แต่หากไม่จัดทำแผนบริหารความเสี่ยงของยุทธศาสตร์ในระดับชาติก็จะทำให้ยุทธศาสตร์ในระดับชาติมีความเสี่ยงต่อความล้มเหลวได้ ทั้งนี้เนื่องจากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะเมื่อมีการนำยุทธศาสตร์แปลงไปสู่การปฏิบัติแล้ว ดังนั้นการบริหารจัดการความเสี่ยงของยุทธศาสตร์ในระดับชาติจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่งตามแผนภาพ ๘๗



แผนภาพ ๘๗ : ความสัมพันธ์ ระหว่าง จุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ ความเสี่ยง และ การบริหารความเสี่ยงของยุทธศาสตร์

จากแผนภาพ ๘๗ เป็นการแสดงให้เห็นถึง ความสัมพันธ์ของจุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ยุทธศาสตร์ในระดับชาติต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าวให้ได้ แม้ว่าจะมีการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติที่ได้อย่างไรก็ตาม ก็อาจมีความเสี่ยงที่ยุทธศาสตร์จะไม่สัมฤทธิ์ผลได้ ดังนั้นการจัดทำยุทธศาสตร์ให้มีความเหมาะสมและเป็นไปได้มากที่สุด จึงจำเป็นต้องมีการประเมินความเสี่ยงที่ยุทธศาสตร์จะไม่บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่ได้ตั้งไว้ และ หากประเมินความเสี่ยงแล้วพบว่ามีความเสี่ยงซึ่งเป็นอุปสรรคที่จะทำให้



ยุทธศาสตร์ไม่บรรลุจุดมุ่งหมาย ก็จำเป็นจะต้องทำแผนบริหารความเสี่ยงของยุทธศาสตร์ในระดับชาติไว้ด้วย เพื่อลดอุปสรรคที่จะทำให้ยุทธศาสตร์ไม่สัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์ในระดับชาติ

กระบวนการและขั้นตอนในการบริหารจัดการความเสี่ยงของยุทธศาสตร์ในระดับชาติ

กระบวนการและขั้นตอนในการบริหารจัดการความเสี่ยงทางยุทธศาสตร์สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ขั้นตอนสำคัญดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การประเมินความเสี่ยงของยุทธศาสตร์ในระดับชาติ โดยขั้นตอนนี้แบ่งออกเป็น ๔ ขั้นตอนย่อยได้แก่

ขั้นตอนที่ ๑.๑ การทบทวนกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic way) หรือพิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (blue print for change) ว่ามีรายละเอียดสาระสำคัญอย่างไร มีกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อย ๆ ที่อยู่ในกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อะไร อย่างไร และยุทธศาสตร์ย่อย หรือกิจกรรมต่าง ๆ นั้นมีความเชื่อมโยงกันอย่างไร

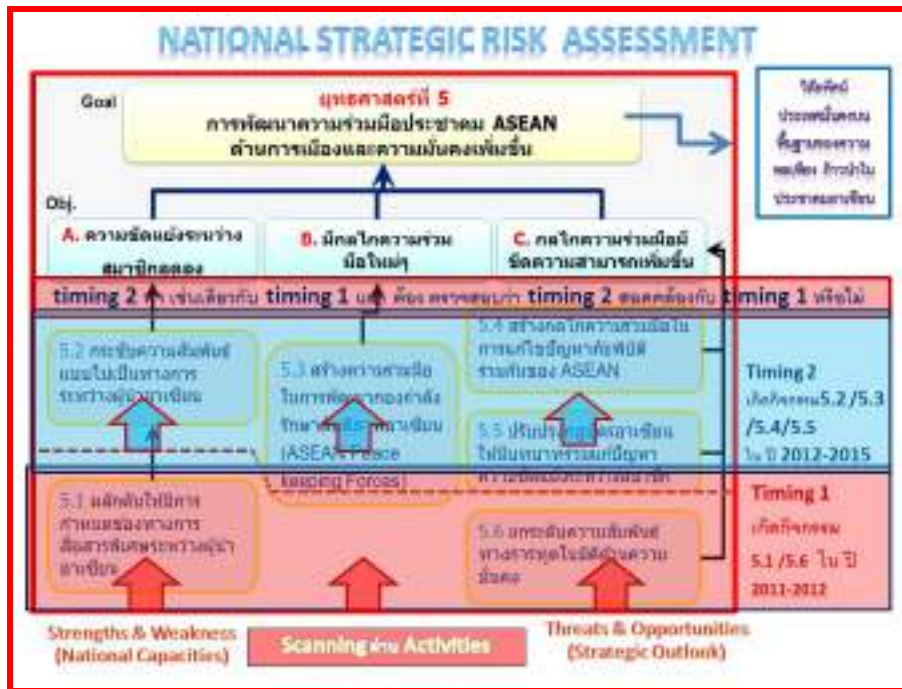
ขั้นตอนที่ ๑.๒ การทบทวน ผลการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (strategic environmental scanning) (ดำเนินการแล้วในส่วนที่ ๒) ทั้งนี้เพื่อสำรวจว่ามีประเด็นใดบ้างที่จะเป็นอุปสรรคจนส่งผลกระทบต่อความล้มเหลวของกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อย ๆ ที่อยู่ในกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ในอีกด้านหนึ่งก็ต้องทบทวนด้วยว่ามีประเด็นใดบ้างที่เป็นโอกาสซึ่งจะเกื้อกูลต่อกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อย ๆ ที่อยู่ในกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ทั้งนี้หากประเด็นที่เป็นอุปสรรคก็จะนำไปสู่ความเสี่ยงที่จะทำให้ยุทธศาสตร์ในภาพใหญ่ไม่บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ในขณะที่เดียวกันประเด็นใดที่เป็นโอกาสก็จะส่งเสริมให้กิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อย ๆ แต่ละด้านสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์ซึ่งจะนำไปสู่การลดความเสี่ยงหรือมีโอกาที่จะเกิดความเสี่ยงได้น้อย

ขั้นตอนที่ ๑.๓ การทบทวน ผลการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติ (national power national capability assessment) (ดำเนินการแล้วในส่วนที่ ๒) ทั้งนี้เพื่อสำรวจว่ามีประเด็นใดบ้างที่จะเป็นจุดอ่อนของประเทศในด้านต่าง ๆ จนส่งผลกระทบต่อความล้มเหลวของกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อย ๆ ที่อยู่ในกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ในอีกด้านหนึ่งก็ต้องทบทวนด้วยว่ามีประเด็นใดบ้างที่เป็นจุดแข็งซึ่งจะเกื้อกูลต่อกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อย ๆ ที่อยู่ในกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ทั้งนี้หากประเด็นที่เป็นจุดอ่อนก็จะนำไปสู่ความเสี่ยงที่จะทำให้ยุทธศาสตร์ในภาพใหญ่ไม่บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ในขณะที่เดียวกันประเด็นใดที่เป็นจุดแข็งก็จะส่งเสริมให้กิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อย ๆ แต่ละด้านสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์ซึ่งจะนำไปสู่การลดความเสี่ยงหรือมีโอกาที่จะเกิดความเสี่ยงได้น้อย

ขั้นตอนที่ ๑.๔ การดำเนินการประเมินความเสี่ยงของยุทธศาสตร์ในระดับชาติ โดยใช้ผลการทบทวนการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ในขั้นตอนที่ ๑.๒ และผลการทบทวนการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติในขั้นตอนที่ ๑.๓ มาวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic way) หรือพิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (blue print for change) ที่ได้ดำเนินการแล้วในขั้นตอนที่ ๑.๑ ทั้งนี้เมื่อประเมินความเสี่ยงต่อความสำเร็จและล้มเหลวของยุทธศาสตร์ในระดับชาติที่กำหนดขึ้นแล้ว จะต้องสรุปผลการประเมินได้ว่ากิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อย ๆ ที่อยู่ในกรอบแนวทางในการขับเคลื่อน



ยุทธศาสตร์ใดบ้างที่จะเป็นอุปสรรคจนส่งผลให้ยุทธศาสตร์ใหญ่ ไม่สัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ตามแผนภาพ ๘๘



แผนภาพ ๘๘ : ขั้นตอนการประเมินความเสี่ยงของยุทธศาสตร์ในระดับชาติ

จากแผนภาพ ๘๘ เป็นการประเมินความเสี่ยงของยุทธศาสตร์ในระดับชาติที่ ๕ ซึ่งเป็นเรื่องของการพัฒนาความร่วมมือของประชาคมอาเซียน ในด้านการเมืองและความมั่นคงให้มีระดับของความร่วมมือเพิ่มขึ้น โดยการประเมินจะนำเอาผลของการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ และ การประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ที่ ๕ มาตรวจสอบกับกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ย่อยที่อยู่ในยุทธศาสตร์ที่ ๕ ทั้งนี้การประเมินจะดำเนินการเป็น ๒ ขั้นตอนย่อยตามกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic way) หรือพิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (blue print for change)

ขั้นตอนย่อยที่ (๑) (ภายใต้กรอบสีแดง) จะประเมินกิจกรรมที่ ๕.๑ การผลักดันให้เกิดช่องทางการสื่อสารพิเศษระหว่างผู้นำอาเซียน ผลลัพธ์ที่ได้ในการประเมินกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อยที่ ๕.๑ จะต้องนำไปสู่การสนับสนุนกิจกรรมที่ ๕.๒ ในเรื่องการกระชับความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการของผู้นำอาเซียน และผลลัพธ์ที่ได้ในการประเมินกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อยที่ ๕.๒ การยกระดับความสัมพันธ์ทางการทูตในด้านความมั่นคงจะต้องไปส่งเสริมสนับสนุนต่อวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่ ๕ (strategic objective) ในเรื่องกลไกความร่วมมือด้านความมั่นคงมีขีดความสามารถเพิ่มขึ้น

การประเมินความเสี่ยงที่ดำเนินการในขั้นตอนนี้จะต้องเกิดในห้วง timing ที่ ๑ ระหว่าง ค.ศ. ๒๐๑๑ – ๒๐๑๒ ทั้งนี้หากประเมินแล้ว ไม่เป็นตามกรอบแนวทางที่กล่าวมาข้างต้น ก็จะต้องนำผลลัพธ์ที่ได้ไปเตรียมการจัดทำแผนการบริหารความเสี่ยงเพื่อรองรับต่อความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นต่อไป

ขั้นตอนย่อยที่ (๒) (ภายใต้กรอบสีฟ้า) เป็นการดำเนินการต่อจากขั้นตอนย่อยที่ ๑ ทั้งนี้หากกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อย ๆ ในขั้นตอนย่อยที่ ๑ ประเมินความเสี่ยงแล้วและมีแผนบริหารความเสี่ยงในกรณี



ที่มีความเสี่ยงเกิดขึ้นแล้ว ก็สามารถดำเนินการต่อในขั้นตอนย่อยที่ ๒ ต่อไป โดยในขั้นตอนย่อยที่ ๒ มีกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อย ๆ อยู่ ๔ ประการ ได้แก่ กิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อยที่ ๕.๒ ความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการของผู้นำอาเซียน ซึ่งจะสำเร็จได้จะต้องได้รับการสนับสนุนจากกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อยที่ ๕.๑ และกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อยที่ ๕.๒ จะสัมฤทธิ์ผลได้ก็จะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ วัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ ในเรื่องความขัดแย้งระหว่างชาติสมาชิกอาเซียนลดลงหากผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินความเสี่ยงสามารถแสดงให้เห็นได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปได้ตามขั้นตอนดังกล่าว ก็ไม่จำเป็นต้องทำแผนบริหารความเสี่ยง แต่หากประเมินแล้วอาจเกิดปัญหา ไม่สามารถทำให้สัมฤทธิ์ผลได้ก็จะต้องดำเนินการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงรองรับเช่นเดียวกับขั้นตอนย่อยที่ ๑ นอกจากนี้ในขั้นตอนย่อยที่ ๒ ยังมีกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อย ๆ ๓ ประการ คือ กิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อยที่ ๕.๓ การสร้างความร่วมมือการพัฒนาองค์กำลังรักษาสันติภาพอาเซียน ซึ่งจะต้องส่งเสริมสนับสนุน วัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่ ๕ ในเรื่องการมีกลไกความร่วมมือด้านความมั่นคงใหม่ ๆ นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อยที่ ๕.๕ การปรับปรุงกฎบัตรอาเซียนให้มีบทบาทแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาติสมาชิก และกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อยที่ ๕.๔ การสร้างกลไกความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติของอาเซียน ผลลัพธ์จากการประเมินความเสี่ยงจะต้องแสดงให้เห็นว่า ทั้งกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อยที่ ๕.๕ และ ๕.๔ ส่งเสริมสนับสนุนต่อวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่ ๕ ในเรื่องกลไกความร่วมมือด้านความมั่นคงมีขีดความสามารถเพิ่มขึ้น หากผลการประเมินไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ก็จะต้องเตรียมการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงไว้ และการประเมินความเสี่ยงที่ดำเนินการในขั้นตอนนี้ต้องเกิดในห้วง timing ที่ ๒ ระหว่าง ค.ศ. ๒๐๑๒ – ๒๐๑๕

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งของการประเมินความเสี่ยงในขั้นตอนย่อยที่ ๒ จะต้องคำนึงถึงความเชื่อมโยงของห้วงเวลาที่จะเกิดขึ้นกับขั้นตอนที่ ๑ ด้วย ดังนั้นการประเมินความเสี่ยงในขั้นตอนย่อยที่ ๒ นอกจากจะประเมินกิจกรรมและยุทธศาสตร์ย่อย ๆ ในขั้นตอนนี้แล้ว จะต้องกลับไปประเมินความเชื่อมโยงระหว่างขั้นตอนย่อยที่ ๑ กับขั้นตอนย่อยที่ ๒ ด้วย หากความเชื่อมโยงระหว่างขั้นตอนย่อยที่ ๑ และ ขั้นตอนย่อยที่ ๒ ไม่เกิดความเชื่อมโยงแล้ว ก็จะส่งผลให้ยุทธศาสตร์โดยรวมในยุทธศาสตร์ที่ ๕ ไม่สัมฤทธิ์ผลได้

ขั้นตอนที่ ๒ การจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงของยุทธศาสตร์ในระดับชาติ โดยขั้นตอนนี้แบ่งออกเป็นขั้นย่อย ๆ ได้อีก ๓ ขั้นตอนย่อย ได้แก่

ขั้นตอนที่ ๒.๑ การทบทวนผลการประเมินความเสี่ยงของยุทธศาสตร์ในระดับชาติ การดำเนินการในขั้นตอนนี้เป็นการตรวจสอบว่ามีกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อย ๆ ในพิมพ์เขียวของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ใดบ้างที่จะไม่สัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ และเมื่อทราบว่ามีกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อยที่จะเป็นปัญหาแล้ว ก็จะนำยุทธศาสตร์ย่อยต่าง ๆ เหล่านี้ไปเตรียมการเพื่อจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงต่อไป

ขั้นตอนที่ ๒.๒ การประเมินเพื่อกำหนดกรอบแนวทางในการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงของยุทธศาสตร์ในระดับชาติ การดำเนินการในขั้นตอนนี้เป็นการประเมินเพื่อพิจารณากิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อยต่าง ๆ ที่มีแนวโน้มจากการประเมินความเสี่ยงว่าจะมีความเสี่ยงต่อความล้มเหลวเกิดขึ้น สิ่งที่จะต้องพิจารณาว่าจะดำเนินการอย่างไรนั้น จะมีแนวทางสำคัญ ๒ ประการคือ

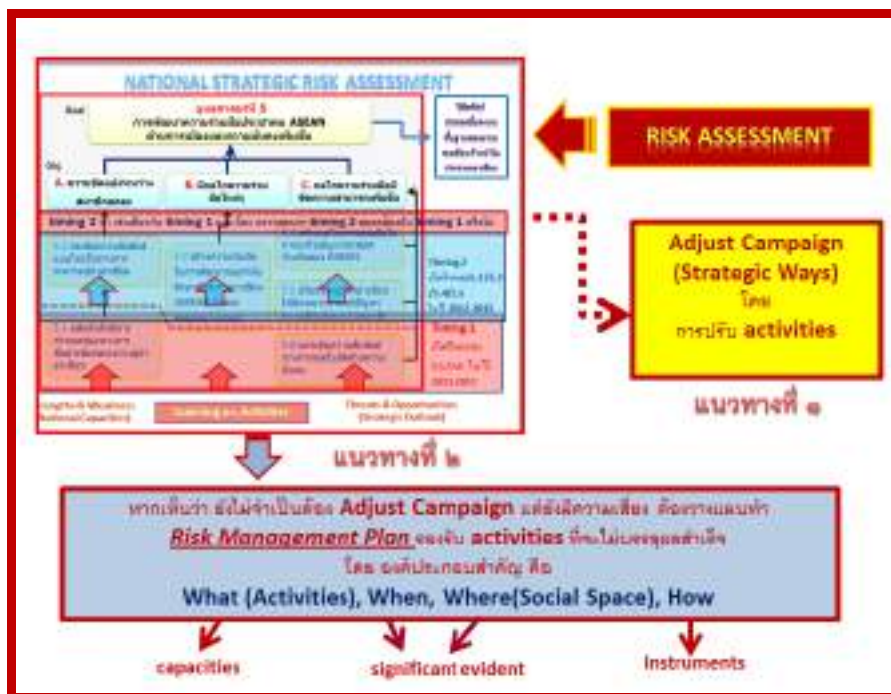
- ประการแรก การปรับกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อยต่าง ๆ ที่มีความเสี่ยง โดยการดำเนินการจะนำเอายุทธศาสตร์ย่อย ๆ ในแต่ละตัวมาพิจารณาปรับเปลี่ยนเพื่อลดความเสี่ยงต่อความสัมฤทธิ์ผลของยุทธศาสตร์โดยรวม (adjust campaign) ทั้งนี้การปรับยุทธศาสตร์ย่อย ๆ อาจทำได้



โดยการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ย่อย ๆ ที่มีความเสี่ยงเหล่านั้นในส่วนที่เป็นกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (sub – strategic way) หรือการปรับกลไกเครื่องมือในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ย่อย ๆ (sub-strategic mean) แต่ยังคงจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ย่อย ๆ (sub –strategic end) เหล่านั้นไว้ หรืออาจมีการปรับเปลี่ยนทั้งหมด

■ ประการที่สอง การดำเนินการจะแตกต่างกับแนวทางแรก กล่าวคือจะไม่มี การปรับกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อย ๆ แต่จะพิจารณาจัดทำยุทธศาสตร์ย่อยเพิ่มเติมและจะนำมาใช้เมื่อมีแนวโน้มว่ายุทธศาสตร์ย่อย ๆ ที่ได้ประเมินแล้วจะเกิดความเสี่ยงขึ้น หรือเริ่มมีสิ่งบ่งชี้เหตุที่มีนัยสำคัญว่าสถานการณ์เริ่มจะมีแนวโน้มของการล้มเหลวเกิดขึ้น (significant evident)

ขั้นตอนที่ ๒.๓ การสรุปผลลัพธ์ในการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงของยุทธศาสตร์ในระดับชาติ การดำเนินการในขั้นตอนนี้จะเป็นการสรุปสาระสำคัญของการบริหารความเสี่ยงของการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงของยุทธศาสตร์ในระดับชาติ ในขั้นตอนที่ ๒.๒ ทั้งแนวทางที่ ๑ ที่เป็นการปรับกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อย ๆ ว่ามียุทธศาสตร์ย่อยใดบ้าง และมีประเด็นสาระสำคัญอย่างไร และ แนวทางที่ ๒ ที่เป็นการจัดทำยุทธศาสตร์ย่อยเพิ่มเติมว่ามียุทธศาสตร์ย่อยอะไรบ้าง และ จะใช้ยุทธศาสตร์ดังกล่าวเมื่อใด ที่ใด อย่างไร และสิ่งบ่งชี้เหตุของการนำยุทธศาสตร์ย่อยเพิ่มเติมมาใช้นั้นมีอะไรบ้าง ดังแสดงตามแผนภาพ ๘๙



แผนภาพ ๘๙ : การบริหารความเสี่ยง และการบริหารความเสี่ยงของยุทธศาสตร์ในระดับชาติ

จากแผนภาพ ๘๙ เป็นการแสดงให้เห็นถึงกระบวนการบริหารจัดการความเสี่ยงในระดับยุทธศาสตร์ การดำเนินการเริ่มต้นจากการประเมินความเสี่ยงทางยุทธศาสตร์ (risk assessment) โดยการนำผลลัพธ์จากการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (strategic outlook) ซึ่งเป็นอุปสรรค หรือ โอกาสต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวที่จะเกิดกับยุทธศาสตร์ รวมถึง นำผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินขีดความสามารถของ



ชาติ (national capability) มาตรวจสอบกับกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อย ๆ ที่อยู่ในยุทธศาสตร์ใหญ่ (ในภาพคือยุทธศาสตร์ที่ ๕) ผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินความเสี่ยงทางยุทธศาสตร์ จะทราบถึงว่ามีกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อย ๆ ไต่บ้างที่มีความเสี่ยงต่อความล้มเหลว และผลลัพธ์ที่ได้ก็จะนำไปสู่การจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง

โดยแผนบริหารความเสี่ยง จะมี ๒ แนวทางคือ แนวทางที่ ๑ การปรับรายละเอียด ในกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อย และแนวทางที่ ๒ การกำหนดกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อยเพิ่มเติม ทั้งนี้เงื่อนไขสำคัญในการพิจารณาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ย่อยเพิ่มเติม นั้น ตัวกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อยจะเป็นอะไร (what) จะต้องอยู่บนพื้นฐานของขีดความสามารถของชาติ (national capability) ที่เป็นไปได้ นอกจากนี้กิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อย ๆ จะเกิดขึ้นเมื่อใด (when) ที่ใด (where) ซึ่งหมายถึงทั้งพื้นที่ทางกายภาพ และ พื้นที่ทางสังคม (social space) จะต้องมีเงื่อนไขที่เป็นสิ่งบ่งชี้ที่มีนัยสำคัญ (significant evident) ซึ่งได้มาจากขั้นการประเมินความเสี่ยงทางยุทธศาสตร์ นอกจากนี้การกำหนดกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ย่อยเพิ่มเติมจะมีลักษณะอย่างไร (how) นั้น ขึ้นอยู่กับเครื่องมือที่ใช้ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ (national strategic instruments) ที่ได้กำหนดไว้ในขั้นของการออกแบบกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

ตัวอย่าง

การประเมินความเสี่ยงของยุทธศาสตร์

โดย นักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่น ๗ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ใช้ตัวอย่างจากยุทธศาสตร์ที่ ๗ เรื่อง การมีศักยภาพพร้อมแข่งขันใน ASEAN Economic Community (AEC) จากทั้งหมด ๑๐ ยุทธศาสตร์ในระดับชาติภายใต้วิสัยทัศน์ ประเทศมั่นคงบนพื้นฐานของความพอเพียงก้าวหน้าในประชาคมอาเซียน ตามแผนภาพ ๙๐



แผนภาพ ๙๐: ยุทธศาสตร์ที่ ๗ การมีศักยภาพพร้อมแข่งขันใน AEC



ในยุทธศาสตร์ที่ ๗ การมีศักยภาพเตรียมความพร้อมการแข่งขันใน AEC นี้ เมื่อนำไปประเมินความเสี่ยงที่เกิดกับยุทธศาสตร์ที่ ๗ จะต้องทบทวนกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์หรือพิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ว่ามียุทธศาสตร์ย่อย ๆ ใดบ้างที่จะมีโอกาสเกิดความเสี่ยง และในยุทธศาสตร์ที่ ๗ มีกรอบแนวทางหรือพิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ อย่างไร ตามแผนภาพ ๙๑



แผนภาพ ๙๑: กรอบแนวทาง/พิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ ๗

จากแผนภาพ ๙๑ กรอบแนวทางหรือพิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ ๗ มีองค์ประกอบที่เป็นยุทธศาสตร์ย่อย ๆ ทั้งหมด ๗ ยุทธศาสตร์ได้แก่

ยุทธศาสตร์ย่อย ๗.๑ : การปรับปรุงระเบียบกฎหมายให้สอดคล้องกับแผนงานตามปฏิญญา AEC มีเป้าหมายเพื่อให้ระเบียบ กฎหมาย ได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับการเข้าสู่ AEC จะดำเนินการตั้งแต่ปีที่ ๑-๔ ใช้เครื่องมือกลไกทางกฎหมาย โดยกระทรวงพาณิชย์ เป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินการและประสานกับกระทรวงการคลัง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อสนับสนุนดำเนินการ (ประเมินความเสี่ยงแล้ว ไม่มีความเสี่ยง)

ยุทธศาสตร์ย่อย ๗.๒ : การรุกตลาดที่ได้เปรียบและขยายตลาดตามกรอบความร่วมมือ มีเป้าหมายเพื่อให้มีส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้นจะดำเนินการตั้งแต่ปีที่ ๑-๔ ใช้เครื่องมือกลไกการบริหารจัดการด้านการตลาด โดยกระทรวงพาณิชย์ เป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินการและประสานกับกระทรวงการต่างประเทศ และคณะกรรมการร่วม๓สถาบันภาคเอกชน (กกร.) เพื่อสนับสนุนดำเนินการ

ยุทธศาสตร์ย่อย ๗.๓ : การส่งเสริมและช่วยเหลือด้านคุณภาพและต้นทุนของสินค้าและบริการของภาคธุรกิจ มีเป้าหมายเพื่อให้ธุรกิจภาคการผลิตและบริการมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้นจะดำเนินการตั้งแต่ปีที่ ๑-๔ ใช้เครื่องมือกลไกสารสนเทศ การฝึกอบรม และการบริหารจัดการ โดยกระทรวงพาณิชย์ เป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินการและประสานกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสนับสนุนดำเนินการ



ยุทธศาสตร์ย่อย ๗.๔ : การสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับการขยายตัวเป็นศูนย์กลาง Logistic ทั้งในส่วนของการท่าเรือน้ำลึก ระบบราง ถนน ระบบสื่อสารโทรคมนาคม พลังงาน มีเป้าหมายเพื่อให้โครงสร้างพื้นฐานมีความพร้อมรองรับการขยายตัว จะดำเนินการตั้งแต่ปีที่ ๑-๔ ใช้เครื่องมือกลไกทางการเงิน โดยกระทรวงคมนาคมเป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินการและประสานกับกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เพื่อสนับสนุนดำเนินการ

ยุทธศาสตร์ย่อย ๗.๕ : การเสริมสร้างทักษะกับแรงงานฝีมือและภาษาให้แก่แรงงานฝีมือ มีเป้าหมายเพื่อให้เสริมสร้างทักษะและภาษาให้แก่แรงงานฝีมือสามารถแข่งขันกับแรงงานฝีมือของต่างประเทศ จะดำเนินการตั้งแต่ปีที่ ๑-๔ ใช้เครื่องมือกลไกการศึกษาและฝึกอบรม โดยกระทรวงศึกษาธิการเป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินการและประสานกับ กระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงสาธารณสุขเพื่อสนับสนุนดำเนินการ

ยุทธศาสตร์ย่อย ๗.๖ : ส่งเสริมการลงทุนทั้งในประเทศและประเทศสมาชิก มีเป้าหมายเพื่อให้การลงทุนทั้งในและต่างประเทศเพิ่มขึ้น จะดำเนินการตั้งแต่ปีที่ ๑-๔ ใช้เครื่องมือกลไกทางการเงิน โดยคณะรัฐมนตรีเศรษฐกิจเป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินการและประสานกับคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) และธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า (EXIM Bank) เพื่อสนับสนุนดำเนินการ

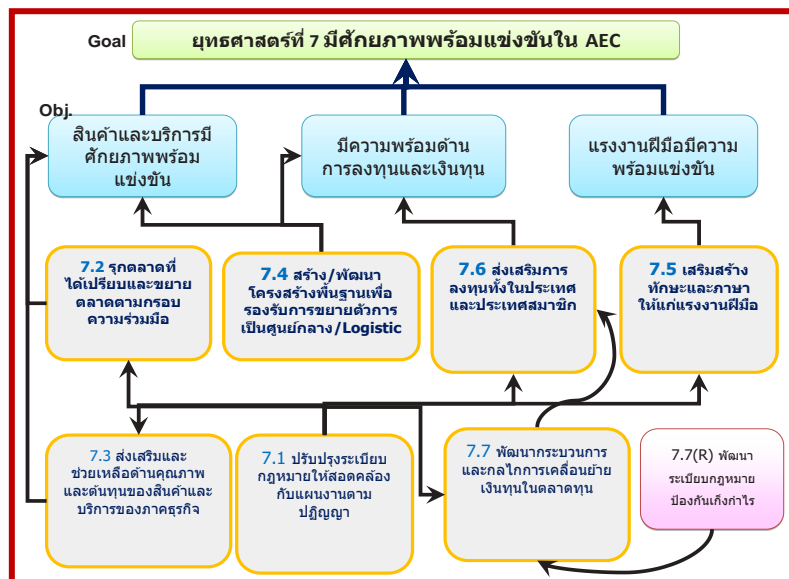
ยุทธศาสตร์ย่อย ๗.๗ : การพัฒนากระบวนการและกลไกการเคลื่อนย้ายเงินทุนในตลาดทุนสมาชิกอาเซียน มีเป้าหมายเพื่อให้การเคลื่อนย้ายเงินทุนเข้าและออกประเทศได้สะดวกมากขึ้นและมีเสถียรภาพจะดำเนินการตั้งแต่ปีที่ ๑-๔ ใช้เครื่องมือกลไกการศึกษาฝึกอบรมและการบริหารจัดการ โดยมีกระทรวงการคลังเป็นเจ้าภาพหลัก

จากการทบทวนกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และดำเนินการประเมินความเสี่ยงที่น่าจะเกิดขึ้นกับยุทธศาสตร์ที่ ๗ โดยพิจารณาจากจุดแข็ง-จุดอ่อนด้านเศรษฐกิจโดยมาตรการการเงินของประเทศ พบว่าโครงสร้างในด้านกลไกการเงินในระบบของประเทศไทยยังค่อนข้างเปราะบาง ยังไม่มีมาตรการในการป้องกันการโจมตีค่าเงินแม้ว่าจะเคยเกิดขึ้นกับประเทศไทยในปี ๒๕๔๐ แล้วก็ตาม แต่ประเทศไทยก็ยังไม่มีการควบคุมการเคลื่อนย้ายเงินทุนที่ดีพอ ประกอบกับทิศทางของนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศยังผันผวนตามกระแสทางการเมืองภายในประเทศ นอกจากนี้กลุ่มทุนข้ามชาติ โดยเฉพาะกลุ่มที่เรียกว่า **hedge funds** ล้วนมีกลไกที่แยบยลมากขึ้น รวมถึงการเคลื่อนย้ายเงินทุนต่าง ๆ เป็นไปในลักษณะของกำไรในระยะสั้น (**capital lost/gain**) มากกว่าการทำกำไรในภาคการผลิตจริง ทำให้เกิดการเก็งกำไรจากการโจมตีค่าเงินเกิดขึ้นได้ง่าย แต่ยากต่อการป้องกันมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ยุทธศาสตร์ย่อย ๗.๗ การพัฒนากระบวนการและกลไกการเคลื่อนย้ายเงินทุนในตลาดทุนสมาชิก มีความเสี่ยงต่อความล้มเหลวไม่สัมฤทธิ์ผลตามที่ตั้งไว้จึงจำเป็นต้องวางแผนบริหารความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นต่อไป ตามแผนภาพ ๙๒



แผนภาพ ๕๒ : การประเมินความเสี่ยงของยุทธศาสตร์ที่ ๗ การมีศักยภาพเตรียมความพร้อมการแข่งขันใน AEC

จากแผนภาพ ๕๒ การประเมินความเสี่ยงฯ พบว่าจำเป็นต้องมีการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่า ควรจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงโดยใช้แนวทางยุทธศาสตร์ย่อยเพิ่มเติมอีก ๑ ยุทธศาสตร์ ซึ่งได้แก่ ยุทธศาสตร์ย่อยที่ ๗.๗ (R) โดยสาระสำคัญเป็นยุทธศาสตร์ที่ว่าด้วยการพัฒนาระเบียบกฎหมายเพื่อป้องกันการแก๊งค์ค่า และ ความสำเร็จของยุทธศาสตร์นี้จะไปสนับสนุนยุทธศาสตร์ที่ ๗.๗ ให้สามารถจัดการกับความเสี่ยงต่อความล้มเหลวที่อาจเกิดขึ้น ทำให้มีการปรับกรอบแนวทางหรือพิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ ๗ ใหม่ ตามแผนภาพ ๕๓



แผนภาพ ๕๓ : กรอบแนวทาง/พิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ ๗ เมื่อผ่านการประเมินความเสี่ยง และการทำแผนบริหารความเสี่ยงทางยุทธศาสตร์ทางยุทธศาสตร์แล้ว



จากแผนภาพ ๙๓ ผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินความเสี่ยงและ การทำแผนบริหารความเสี่ยงทางยุทธศาสตร์ ทำให้มีการปรับกรอบแนวทางหรือพิมพ์เขียวในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ใหม่ โดยเพิ่มเติม ยุทธศาสตร์ย่อย ๗.๗ (R) : การพัฒนาระเบียบกฎหมายเพื่อป้องกันการแก๊งค์กำไร ซึ่งมีสาระสำคัญ เพื่อให้การไหลเข้า-ออกของเงินทุนได้รับการกำกับดูแลอย่างมีประสิทธิภาพ ระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่ปีที่ ๑-๔ เมื่อยุทธศาสตร์เริ่มนำไปสู่การปฏิบัติ โดยใช้เครื่องมือกลไกด้านเศรษฐกิจ และ กฎหมาย ดำเนินการโดยกระทรวงการคลัง เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ย่อย ๗.๗ (R)

กล่าวโดยสรุป ตามขั้นตอนของกระบวนการบริหารจัดการความเสี่ยงทางยุทธศาสตร์ จะพบว่าเมื่อมีการประเมินความเสี่ยงในยุทธศาสตร์ที่ ๗ พบว่า ยุทธศาสตร์ย่อยที่ ๗.๗ การพัฒนากระบวนการและกลไกการเคลื่อนย้ายเงินทุนในตลาดทุนสมาชิกอาเซียน มีความเสี่ยงสูงจากปัญหาการโจมตีค่าเงิน โดยเฉพาะจากกลุ่ม hedge fund ส่งผลให้จำเป็นต้องทำแผนบริหารความเสี่ยง โดยวิธีการเพิ่มกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อยเพิ่มเติม (activity) ซึ่งก็คือกิจกรรมหรือยุทธศาสตร์ย่อยที่ ๗.๗ (R) การพัฒนาระเบียบกฎหมายเพื่อป้องกันการแก๊งค์กำไร ทั้งนี้แนวคิดในการพัฒนายุทธศาสตร์ย่อยนี้อาศัยกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (strategic instrument) ที่เป็นเรื่องของ เศรษฐกิจ และ กฎหมายเป็นแกนกลางในการออกแบบยุทธศาสตร์ย่อยที่ ๗.๗ (R) สำหรับ ระยะเวลา (time) และ พื้นที่เป้าหมายทางเศรษฐกิจรวมถึงกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ (social space) ที่จะนำมาตราการภายใต้ยุทธศาสตร์ย่อยที่ ๗.๗ (R) มาใช้อย่างเต็มรูปแบบขึ้นอยู่กับช่วงเวลาที่ถูกโจมตีค่าเงินจะเป็นนัยสำคัญที่ต้องพิจารณา (significant evident) ทั้งนี้หากนำมาตราการต่าง ๆ ภายใต้ยุทธศาสตร์ย่อยเพิ่มเติมที่ ๗.๗ (R) มาใช้เต็มรูปแบบตลอดเวลาอาจเป็นอุปสรรคต่อ ยุทธศาสตร์ย่อยที่ ๗.๗ การพัฒนากระบวนการและกลไกการเคลื่อนย้ายเงินทุนในตลาดทุนสมาชิกอาเซียนได้

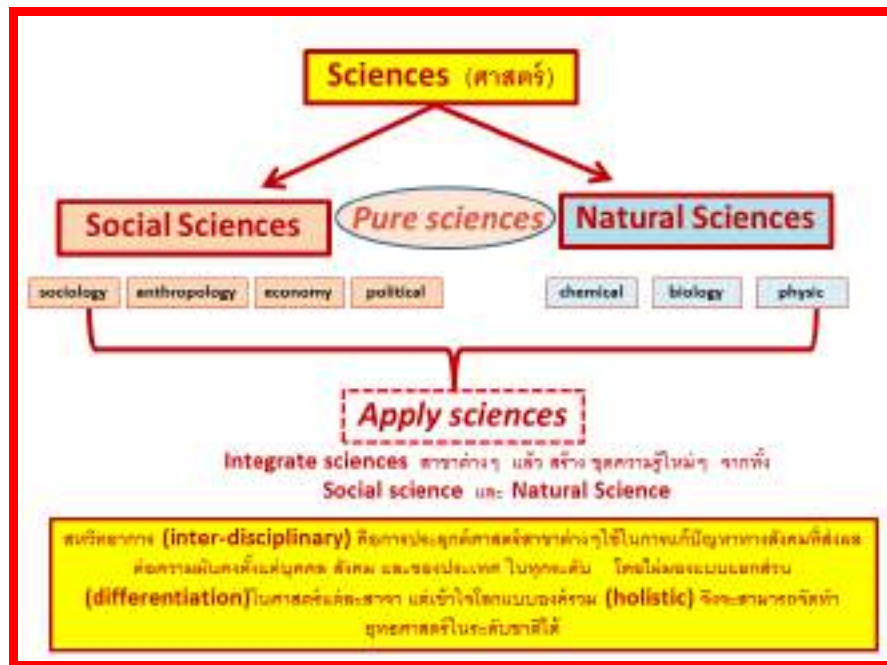
บทสรุป การบริหารจัดการความเสี่ยงของยุทธศาสตร์ในระดับชาติ

การบริหารจัดการความเสี่ยงของยุทธศาสตร์ชาติเป็นขั้นตอนสำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งของการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติที่แม้ว่าจะไม่ได้อยู่ในโครงสร้างของยุทธศาสตร์โดยตรง แต่ก็มีผลสำคัญถึงการสร้างหลักประกันที่จะนำพายุทธศาสตร์ไปสู่จุดหมายปลายทางตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้สาระสำคัญของการบริหารจัดการความเสี่ยงของยุทธศาสตร์ในระดับชาติจะเริ่มต้นจากการประเมินความเสี่ยงที่จะนำไปสู่ความล้มเหลวที่อาจเกิดขึ้นได้เมื่อมีการนำยุทธศาสตร์แปลงไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งปัจจัยสำคัญในการประเมินความเสี่ยงทางยุทธศาสตร์จะต้องอาศัยผลลัพธ์ที่ได้จากการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงอุปสรรค และ โอกาสที่จะส่งผลต่อการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ ในขณะที่เดียวกันผลการประเมินพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติก็จะเป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งในการประเมินความเสี่ยงทางยุทธศาสตร์ แม้ว่าผลการตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์จะทำให้ทราบอุปสรรคต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อตัวยุทธศาสตร์ก็ตาม แต่หากพลังอำนาจและขีดความสามารถของชาติมีมากพอก็น่าจะสามารถนำยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นไปสู่การปฏิบัติได้ แต่หากไม่สามารถดำเนินการได้ สิ่งที่จะต้องทำเพิ่มเติมต่อจากขั้นตอนของการประเมินความเสี่ยงก็คือ การจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงซึ่งสามารถทำได้โดยการปรับยุทธศาสตร์ย่อย ๆ ที่มีแนวโน้มว่าจะเกิดความเสียหายและส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของยุทธศาสตร์โดยรวม หรืออาจจัดทำยุทธศาสตร์ย่อยเพิ่มเติมเพื่อลดหรือจำกัดความเสี่ยงที่จะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของยุทธศาสตร์ในภาพรวม ซึ่งจะต้องนำไปสู่การตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ (objective) เป้าหมาย (goal) ของยุทธศาสตร์ และที่สำคัญจะต้องผลักดันให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อวิสัยทัศน์ของชาติที่กำหนดไว้เป็นสำคัญ (synergy)



บทสรุปท้ายเล่ม

การกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติเป็นกระบวนการในการกำหนดทิศทางของการเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการโดยเฉพาะการนำพาประเทศไปสู่วิสัยทัศน์ของชาติ (national vision) ที่ได้ตั้งไว้ด้วยการสังเคราะห์อย่างรอบด้านและมีความเป็นสหวิทยาการ (inter-disciplinary) อาศัยศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ทั้งด้านสังคมศาสตร์ (social science) ซึ่งมีสาระสำคัญ ทั้ง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม รวมถึง ศาสตร์ที่เป็นเรื่องธรรมชาติหรือวิทยาศาสตร์ (natural science) ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงและยุทธศาสตร์ อย่างเช่น การทหารการป้องกันประเทศ ไม่อาจอาศัยศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งเพียงโดด ๆ ได้ แต่จะต้องอาศัยองค์ความรู้ที่เป็นลักษณะประยุกต์วิทยา (apply science) ด้วยการบูรณาการศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน จึงจะสามารถกำหนดยุทธศาสตร์ของชาติได้อย่างรอบด้าน ทั้งนี้แนวทางในการนำศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ มาบูรณาการร่วมกันเพื่อสร้างองค์ความรู้ในการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติจะเป็นไปตามแผนภาพ ๙๔



แผนภาพ ๙๔: การบูรณาการความรู้เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ

จากแผนภาพ ๙๔ แสดงถึงการนำความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ทั้งจากสังคมศาสตร์ (social science) ซึ่งได้แก่ สังคมวิทยา (sociology) มานุษยวิทยา (anthropology) เศรษฐศาสตร์ (economy) และ รัฐศาสตร์ (politic) รวมถึงศาสตร์ที่เกี่ยวกับธรรมชาติหรือวิทยาศาสตร์ (natural science/scientific) ซึ่งได้แก่ เคมี (chemical) ชีวะวิทยา (biology) และ ฟิสิกส์ (physic) เป็นต้น ทั้งนี้ศาสตร์สาขาต่าง ๆ ที่กล่าวมา ทั้งสังคมศาสตร์ และ ศาสตร์ที่เกี่ยวกับธรรมชาติหรือวิทยาศาสตร์ ต่างเป็นศาสตร์ที่แยกส่วน (differentiate) ซึ่งเป็นศาสตร์บริสุทธิ์ (pure science) ยังไม่สามารถนำมาจัดทำยุทธศาสตร์ได้ทันที แต่เมื่อจะจัดทำยุทธศาสตร์ใน



ระดับชาติจะต้องนำศาสตร์ต่าง ๆ เหล่านี้มาบูรณาการเชื่อมโยงกัน เพื่อสังเคราะห์เป็นความรู้ชุดใหม่อีกชุดหนึ่งทีเรียกว่าความรู้เชิงประยุกต์วิทยาศาสตร์ (apply science) ดังนั้นศาสตร์ที่ว่าด้วยยุทธศาสตร์ และความมั่นคง จะต้องอาศัยศาสตร์ในลักษณะดังกล่าวในการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ เป็นสำคัญ

นอกจากการทำความเข้าใจถึงการนำศาสตร์มาใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติได้แล้ว การเข้าใจถึงโครงสร้างและความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ในระดับชาติและยุทธศาสตร์ในระดับรองหรือยุทธศาสตร์ย่อยที่รองรับกับยุทธศาสตร์ในระดับชาติ จะเป็นเรื่องสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะต้องคำนึงถึงทุกขั้นตอนของการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ ทั้งนี้ โครงสร้างของยุทธศาสตร์ที่จำเป็นต้องพิจารณาในการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติจะเป็นไป ตามแผนภาพ ๙๕



แผนภาพ ๙๕ : ความโครงสร้างสัมพันธ์ ยุทธศาสตร์ในระดับชาติและยุทธศาสตร์ในระดับรอง

จากแผนภาพ ๙๕ แสดงให้เห็นว่าเป้าหมายสูงสุดของยุทธศาสตร์ในระดับชาติ (national strategic end) ก็คือ การรักษาผลประโยชน์ของชาติ (national interest) และเมื่อทราบถึงผลประโยชน์ของชาติแล้วก็จะนำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ของชาติ (national vision) ซึ่งเป็นการอธิบายถึงภาพของประเทศในอนาคตว่าควรจะเป็นอย่างไร จึงจะรักษาผลประโยชน์ของประเทศไว้ได้ และเมื่อสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายของยุทธศาสตร์ในระดับชาติได้แล้ว สิ่งสำคัญประการต่อมาก็คือ การออกแบบกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (national strategic way) ซึ่งจะประกอบไปด้วยยุทธศาสตร์ย่อย ๆ หรือยุทธศาสตร์รอง (sub-strategy) ที่มีความประสานสอดคล้องอยู่ในรูปแผนการรณรงค์ในระดับชาติ (national campaign) โดยมีพิมพ์เขียวในการเปลี่ยนแปลง (blue print for change) เป็นกลไกสำคัญในการจัดทำแผนขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ทั้งนี้ ในพิมพ์ ขเขียวจะต้องกำหนดผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายที่ต้องการของยุทธศาสตร์ย่อยหรือยุทธศาสตร์รอง ในแต่ละยุทธศาสตร์ย่อยไว้ด้วย รวมถึงจะต้องกำหนดหัวงัจังหวะเวลาที่ยุทธศาสตร์รองแต่ละยุทธศาสตร์จะต้องทำงานอย่างประสานสอดคล้องกัน นอกจากนี้จะต้องมีการ



กำหนดผู้ที่ได้รับผิดชอบยุทธศาสตร์รองหรือยุทธศาสตร์ย่อยแต่ละยุทธศาสตร์ เพื่อให้ผู้รับผิดชอบจะต้องไปออกแบบกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์รอง ด้วยการกำหนดทรัพยากรตามขีดความสามารถของชาติที่จะนำมาใช้ เพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการซึ่งกำหนดไว้ในแต่ละยุทธศาสตร์รองหรือยุทธศาสตร์ย่อยทั้งนี้ความสำเร็จของยุทธศาสตร์ในระดับรองจะเป็นเครื่องมือหรือกลไกสำคัญของยุทธศาสตร์ในระดับชาติ (national strategic mean)

กล่าวโดยสรุปแล้ว การดำเนินงานตามแผนของยุทธศาสตร์รองหรือยุทธศาสตร์ย่อยตามขีดความสามารถของชาติที่มีอยู่จะเป็นกลไก (mean) ที่นำไปสู่ผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของยุทธศาสตร์รอง และ ความสำเร็จตามที่กำหนดไว้ในผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของแต่ละยุทธศาสตร์รองจะเป็นกลไกสำคัญ (mean) ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามที่กำหนดไว้ในผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของยุทธศาสตร์ในระดับชาติคือการรักษาผลประโยชน์ของชาติ อย่างไรก็ตาม ยุทธศาสตร์รองหรือยุทธศาสตร์ย่อยมิได้มีเพียงยุทธศาสตร์เดียว แต่มีหลายยุทธศาสตร์จึงจำเป็นต้องมีการบูรณาการในการทำงานร่วมกันของยุทธศาสตร์รองในแต่ละด้านให้ประสานสอดคล้องกัน ด้วยการอาศัยแผนการรณรงค์ในระดับชาติ (national campaign) โดยมีพิมพ์เขียวในการ เปลี่ยนแปลง(blue print for change) เป็นกลไกในการบูรณาการ

ประเด็นสำคัญประการสุดท้ายที่จะต้องพิจารณาก็คือ แม้ว่าจะสามารถกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ (national strategic formulation) ได้อย่างรอบด้านและเป็นองค์รวมอย่างดีแล้วก็ตาม แต่ก็มิได้หมายความว่ากระบวนการทางยุทธศาสตร์จะเสร็จสิ้นอยู่ที่การกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ กระบวนการบริหารจัดการทางยุทธศาสตร์ (strategic management process) ยังจะต้องมีกระบวนการย่อยรองรับอีกสองส่วนคือ การแปลงยุทธศาสตร์ในระดับชาติ ไปสู่การปฏิบัติ (national strategic implementation) และ การควบคุมและประเมินผลให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ในระดับชาติที่กำหนดไว้ (national strategic control) ตามแผนภาพ ๙๖



แผนภาพ ๙๖: กระบวนการบริหารจัดการทางยุทธศาสตร์

จากแผนภาพ ๙๖ เป็นการแสดงความสัมพันธ์ของกระบวนการบริหารจัดการทางยุทธศาสตร์ ซึ่งมีกระบวนการย่อยอยู่ ๓ ส่วนเชื่อมโยงกัน โดยเริ่มต้นจากกระบวนการในการกำหนดยุทธศาสตร์ (strategic



formulation) ดังนั้นการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติที่ได้นำเสนอในเอกสารฉบับนี้ จึงเป็นเพียงขั้นตอน เริ่มต้นของกระบวนการบริหารจัดการทางยุทธศาสตร์ โดยผลลัพธ์ที่ได้จากการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ จะได้จุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ (strategic end) ตั้งแต่วิสัยทัศน์ (vision) เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ (goal) จนถึงวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ (objective) รวมถึงจะได้กรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (strategic way) ที่อยู่ในรูปของแผนการรณรงค์ทางยุทธศาสตร์ (campaign) ซึ่งอาจอยู่ในรูปของแผนที่ทางยุทธศาสตร์ (strategic map) โดยในแผนการรณรงค์ทางยุทธศาสตร์จะมีรายละเอียดของยุทธศาสตร์รองโดยเฉพาะผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของแต่ละยุทธศาสตร์ซึ่งต้องเชื่อมโยงประสานสอดคล้องกัน

สำหรับกระบวนการที่สองของการบริหารจัดการทางยุทธศาสตร์ ได้แก่ การแปลงยุทธศาสตร์ในระดับชาติไปสู่การปฏิบัติ สำคัญในกระบวนการย่อยที่สองนี้ ตัวแผนการรณรงค์ทางยุทธศาสตร์จะถูกออกแบบโดยมีรายละเอียดมากขึ้นเป็นพิมพ์เขียวเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางยุทธศาสตร์ (blue print for change) ทั้งนี้กระบวนการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติจะต้องกำหนดผู้ที่รับผิดชอบยุทธศาสตร์รองหรือยุทธศาสตร์ย่อย รวมถึงโครงสร้างแนวทางในการบริหารจัดการ (structure) กฎ ระเบียบ แบบแผนและเงื่อนไขต่าง ๆ (rule and regulation) ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายในแต่ละยุทธศาสตร์รองด้านต่าง ๆ และที่สำคัญกระบวนการแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติจะต้องคำนึงถึงความเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์ใหญ่หรือยุทธศาสตร์ในระดับชาติที่กำหนดขึ้น กับยุทธศาสตร์รองหรือยุทธศาสตร์ย่อยที่อยู่ในแผนการรณรงค์ทางยุทธศาสตร์ในระดับชาติ ทั้งนี้หากไม่เชื่อมโยงกันกระบวนการแปลงยุทธศาสตร์ในระดับชาติไปสู่การปฏิบัติจะไม่เกิดผลสัมฤทธิ์

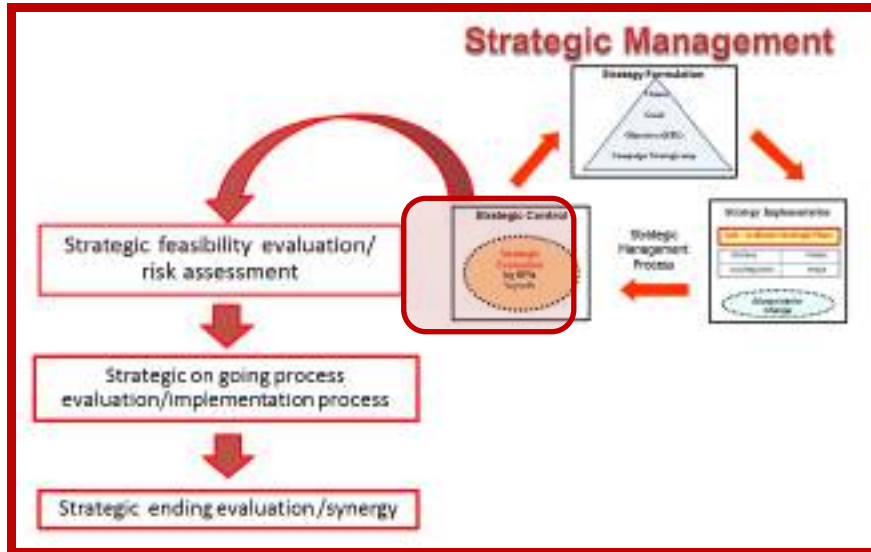
ประเด็นสำคัญประการสุดท้ายของการบริหารจัดการทางยุทธศาสตร์ จะเป็นเรื่องการควบคุมและประเมินผลให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ในระดับชาติที่กำหนดไว้ (national strategic control) ทั้งนี้แม้ว่าจะมีการแปลงยุทธศาสตร์ในระดับชาติไปสู่การปฏิบัติจะทำได้อย่างรอบด้านและเป็นองค์รวมแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีได้ยืนยันว่ายุทธศาสตร์ในระดับชาติจะประสพผลสัมฤทธิ์ได้ การควบคุมและการประเมินผลฯ จะเป็นกระบวนการที่จะยืนยันผลสัมฤทธิ์ ซึ่งการควบคุมและการประเมินทางยุทธศาสตร์จะใช้กระบวนการการประเมินผลกระทบทางยุทธศาสตร์ (strategic evaluation) อย่างไรก็ตาม การประเมินผลกระทบทางยุทธศาสตร์ได้ดำเนินการแล้วในขั้นของกระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ ได้แก่การประเมินความเสี่ยงทางยุทธศาสตร์ แต่การประเมินความเสี่ยงทางยุทธศาสตร์เป็นการประเมินก่อนที่จะแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นการประเมินความเป็นไปได้ทางยุทธศาสตร์ (strategic feasibility evaluation)

ในขณะเดียวกันเมื่อมีการแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติแล้ว ก็จะต้องทำการประเมินผลกระทบทางยุทธศาสตร์เช่นกัน (strategic ongoing process evaluation) สำหรับการประเมินผลกระทบทางยุทธศาสตร์เมื่อผ่านการแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติแล้ว จะใช้วัตถุประสงค์หรือผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของยุทธศาสตร์รองหรือยุทธศาสตร์ย่อย ๆ ในแต่ละด้านเป็นตัวชี้วัดความสัมฤทธิ์ผล (key performance indicator/ KPI) ของยุทธศาสตร์ในภาพรวมหรือยุทธศาสตร์ในระดับชาติ ทั้งนี้เมื่อวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์หรือผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายในยุทธศาสตร์รอง ได้รับการตอบสนอง การประเมินผลสัมฤทธิ์ในระดับการแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติก็จะถือว่ามีความสำเร็จ

นอกจากการประเมินผลกระทบทางยุทธศาสตร์ในขั้นของการแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติแล้ว ก็จะต้องมีการประเมินผลกระทบทางยุทธศาสตร์เมื่อการดำเนินการตามแผนการรณรงค์ทางยุทธศาสตร์เสร็จสิ้นแล้ว (strategic ended evaluation) เช่นกัน โดยการประเมินในขั้นนี้จะเป็นการตรวจสอบผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของ



ยุทธศาสตร์ในระดับชาติ โดยเฉพาะเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ในระดับชาติ (national strategic goal) และวิสัยทัศน์ของชาติ (national vision) รวมถึงผลประโยชน์ของชาติยังคงได้รับการปกป้อง หากทหารประเมินเป็นไปตามกรอบที่กำหนดไว้ก็แสดงได้ว่ายุทธศาสตร์ในระดับชาติที่กำหนดขึ้นเกิดพลังในการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ (synergy) ตามแผนภาพ ๙๗



แผนภาพ ๙๗: ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานทางยุทธศาสตร์กับการควบคุมและประเมินผลให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ในระดับชาติ

ความลงท้าย : กระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติเป็นกระบวนการที่ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ การบริหารจัดการทางยุทธศาสตร์ อย่งไรก็ตามการจะทำให้การบริหารจัดการ ทางยุทธศาสตร์มีความสมบูรณ์และสร้างหลักประกันของความสำเร็จของยุทธศาสตร์ในระดับชาติได้ ก็จะต้อง อาศัยกระบวนการแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ รวมถึงกระบวนการในการควบคุมและประเมินผลให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ในระดับชาติ นอกจากนี้การทำความเข้าใจถึงความเชื่อมโยงในเชิงโครงสร้างยุทธศาสตร์ ตั้งแต่ ผลประโยชน์ของชาติ การตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ การประเมินขีดความสามารถของชาติ การกำหนดผลประโยชน์ของชาติ การกำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ การกำหนดกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ และ การกำหนดกลไกทรัพยากรและผู้รับผิดชอบในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ประเด็นต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ จะต้องทำความเข้าใจในเชิงโครงสร้างอย่างเชื่อมโยงและเป็นองค์รวม (holistic) สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งของการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ ก็คือการนำศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ทั้งสังคมศาสตร์ และ ศาสตร์ธรรมชาติหรือวิทยาศาสตร์มาใช้ในกระบวนการทางยุทธศาสตร์ ซึ่งจะต้องมีความเป็นสหวิทยาการและจะต้องใช้หลักการของการประยุกต์วิทยาเป็นสำคัญ ที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นสาระสำคัญของการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ และ กระบวนการต่อเนื่อง ตั้งแต่กระบวนการแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ จนถึง กระบวนการควบคุมและประเมินผลให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ในระดับชาติ ภายใต้กระบวนการทัศน์ของการบริหารงานเชิงยุทธศาสตร์



ตัวอย่าง

การจัดทำยุทธศาสตร์การลดความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย

รองรับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๘๐)

โดย นักศึกษาหลักสูตรนักยุทธศาสตร์ รุ่นที่ ๑๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๒

การจัดทำ “ยุทธศาสตร์การลดความเหลื่อมล้ำของประเทศไทยรองรับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐)” โดย คณะนักศึกษาศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ เป็นกระบวนการที่ต่อยอดมาจากการตรวจสอบสถานะแวดล้อมเพื่อมองภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์ของประเทศไทย (Strategic Outlook) พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐ ทำให้ได้ประเด็น ‘ความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ’ มาจัดทำยุทธศาสตร์ เนื่องจากความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาที่สั่งสมมานานในสังคมไทยและมีแนวโน้มว่าจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ส่งผลต่อการกระจายรายได้และการเข้าถึงบริการภาครัฐต่าง ๆ ที่ยังมีความแตกต่างกันอยู่มากระหว่างกลุ่มประชากร หากไม่มีการแก้ไขอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพย่อมจะส่งผลกระทบต่อปัญหาอื่น ๆ และเป็นอุปสรรคขัดขวางการพัฒนาประเทศโดยรวมในระยะยาว ยุทธศาสตร์การลดความเหลื่อมล้ำของประเทศไทยรองรับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) ฉบับนี้ถือเป็นแผนระดับ ๒ เทียบเท่าแผนแม่บทภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติด้านที่ ๔ ‘การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม’ ซึ่งมุ่งนำเสนอเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ (Ends), วิธีการ (Ways), และทรัพยากร (Means) ที่จะนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำของสังคมไทยในระยะ ๒๐ ปี ข้างหน้า สรุปลำดับขั้นตอนการจัดทำยุทธศาสตร์โดยย่อได้ดังแผนภาพที่ ๙๘



แผนภาพที่ ๙๘ กระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์



กระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์

๑. กำหนดกรอบแนวคิดทางยุทธศาสตร์ (Conceptual framework) โดยใช้พลังอำนาจแห่งชาติ (National power) ทั้ง ๖ ด้าน ตามกรอบ STEEP-M ประกอบด้วย ด้านสังคม ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการเมือง และด้านการทหาร เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์

๒. ตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (Environmental scanning) โดยใช้กรอบ STEEP-M ตามข้อ ๑ มาจัดทำ ‘ภาพอนาคตประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐ (Thailand Strategic Outlook 2018-2037)’ ทำให้พบว่ามีประเด็นสำคัญ (Key issues) จำนวน ๙ ประเด็น ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบทั้งด้านบวกและลบต่อการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต ๒๐ ปีข้างหน้า และได้พิจารณาเลือกประเด็น ‘**ความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ**’ มาจัดทำแผนระดับ ๒ รองรับยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

๓. วาดภาพฉากทัศน์อนาคตด้านความเหลื่อมล้ำด้วยวิธี Foresight and scenario planning ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ๕ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) Framing challenge, ๒) Driving forces, ๓) Building blocks, ๔) Scenario frameworks และ ๕) Scenario stories และใช้กรอบ STEEP-M ในการวิเคราะห์ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวทำให้ค้นพบ Driving forces สำคัญที่เป็นแรงขับเคลื่อนหลักของปัญหาความเหลื่อมล้ำของไทยในอนาคตที่มีลักษณะเป็น Critical uncertainty คือมีความไม่แน่นอนสูงที่จะเกิดขึ้น แต่หากเกิดก็จะส่งผลกระทบสูง ได้แก่ ‘**เศรษฐกิจ**’ และ ‘**การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ**’ จากการทำ Driving forces ทั้ง ๒ ด้านมาวาดภาพฉากทัศน์ใน ๒๐ ปีข้างหน้าของปัญหาความเหลื่อมล้ำและผลกระทบในมิติต่างๆ ทั้ง ๖ มิติ ตามกรอบ STEEP-M ทำให้สามารถวาดภาพอนาคตได้ ๔ ฉากทัศน์ ได้แก่ ๑) เศรษฐฐานะดี-การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้ง่าย ๒) เศรษฐฐานะไม่ดี-การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้ง่าย ๓) เศรษฐฐานะดี-การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้ยาก และ ๔) เศรษฐฐานะไม่ดี-การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้ยาก ภาพอนาคตทั้ง ๔ ภาพที่ได้จากกระบวนการ Foresight and scenario planning เป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในการกำหนดเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ (Ends) ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ (Vision) ประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic issues) และเป้าประสงค์ (Goals) เพื่อให้เห็นทิศทางในการมุ่งสู่สังคมไทยที่มีความเหลื่อมล้ำลดลงใน ๒๐ ปีข้างหน้า ผลที่ได้จากขั้นตอนนี้ทำให้ได้วิสัยทัศน์ คือ ‘**ประเทศไทย มีธรรมาภิบาล สังคมมีความเสมอภาค ประชาชนมีความสุข**’ พร้อมด้วย ๔ ประเด็นยุทธศาสตร์ ๖ เป้าประสงค์ ๑๒ วัตถุประสงค์ และ ๑๘ ตัวชี้วัด

๔. การประเมินปัจจัยทางยุทธศาสตร์ทั้งภายในและภายนอก (Internal and external factors) ทั้ง ๖ มิติ ตามกรอบ STEEP-M โดยใช้เครื่องมือการประเมินทางยุทธศาสตร์คือ SWOT analysis เพื่อให้ทราบ จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) และพิจารณาจัดลำดับความสำคัญเพื่อนำปัจจัยที่สำคัญที่สุด ๕ อันดับแรก (รายละเอียดตามแผนภาพที่ ๒) ไปใช้ในการจัดทำ TOWS Matrix เพื่อกำหนดกลยุทธ์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ (Ways) ในภาพรวมของแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว (๒๐ ปี) ระยะกลาง (๑๐ ปี) และระยะสั้น (๕ ปี) ทั้งนี้ แผนระยะสั้นจะมุ่งเน้นการบริหารจัดการทรัพยากร (Means) เพื่อให้บรรลุตัวชี้วัดระยะ ๕ ปีแรกของแผน ๒๐ ปี โดยมีการระดมมาตรการ/โครงการ/กิจกรรม ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมายรายปี ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๖๕ และกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบระดับกระทรวง/ทบวง/กรม หรือคณะกรรมการระดับชาติ เพื่อขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าประสงค์ของการลดความเหลื่อมล้ำตามแผน



โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
<ul style="list-style-type: none"> - การปกป้อง/ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมเป็นวาระการพัฒนาระดับโลกตาม SDGs - ความทันสมัยด้านเทคโนโลยีสร้างโอกาสในการพัฒนาประเทศ - การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนเพิ่มอำนาจต่อรองในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ - การรวมตัวของประชาคมอาเซียนทำให้เกิดความร่วมมือด้านสังคมวัฒนธรรม - การรวมตัวของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 	<ul style="list-style-type: none"> - การแข่งขันทางเศรษฐกิจในระดับโลกและภูมิภาคก่อให้เกิดผลกระทบในการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย - กลุ่มทุนต่างประเทศเข้ามาแสวงประโยชน์และลงทุนในประเทศอาจทำให้เกิดการเสียเปรียบทางเศรษฐกิจ - การใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคม (ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมลดลง) - ภัยคุกคามความมั่นคงในรูปแบบใหม่มีความหลากหลายและรุนแรงมากขึ้น - ผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายประชากรอย่างเสรี
จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
<ul style="list-style-type: none"> - มียุทธศาสตร์ระยะยาวในการพัฒนาประเทศ (เช่น โครงการ EEC, ประเทศไทย ๔.๐) - คนไทยมีอุปนิสัยที่เป็นมิตร ประณีประนอม มีจิตบริการ มีวัฒนธรรมเป็นของตัวเอง และยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างได้ ส่งผลให้ต่างชาติสนใจมาลงทุน ก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ - สังคมไทยมีอัตลักษณ์และภูมิปัญญา นำมาซึ่งจุดแข็งทางด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ มีหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศและการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับโลก - มีบุคลากรด้านสาธารณสุขและบริการทางการแพทย์ที่ครอบคลุมและได้มาตรฐานในลำดับต้นของอาเซียน - พื้นฐานทางเศรษฐกิจของประเทศมีความแข็งแกร่งจากการมีกองทุนสำรองที่ได้รับความเชื่อถือจากต่างประเทศ มีภูมิรัฐศาสตร์เหมาะสมในการพัฒนาเศรษฐกิจ และภาคเอกชนมีความเข้มแข็ง ความสามารถทางธุรกิจใหม่ๆ มีโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการเจริญเติบโตทางธุรกิจ - เป็นฐานการผลิตสินค้าการเกษตรและอาหารของโลก เป็นฐานการผลิตของอุตสาหกรรมไฮเทค (ยานยนต์ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ) มีศักยภาพในธุรกิจภาคบริการแบบ human touch และมีพืชเศรษฐกิจหลากหลาย 	<ul style="list-style-type: none"> - วิธีคิดของประชาชนอยู่บนความเชื่อมากกว่าการใช้เหตุผล ขาดความสามัคคี แตกแยกทางความคิด ขาดวินัย ยึดติดกับระบบอุปถัมภ์และพวกพ้อง - การจัดการศึกษาของไทยไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของสังคมปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ อีกทั้งยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ กลุ่มอายุ และกลุ่มประชาชน - การเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพไม่ทั่วถึง (เช่น ด้านสาธารณสุข สาธารณูปโภค เป็นต้น) - มีความเหลื่อมล้ำการกระจายรายได้อันดับต้นๆ ของโลก เป็นประเทศติดกับดักรายได้ปานกลาง หนี้สินสูง - มีความแตกต่างในการบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในระหว่างกลุ่มประชาชนที่มีความแตกต่างทางฐานะในสังคม - การเมืองขาดเสถียรภาพ ยังคงมีความขัดแย้งทางอุดมการณ์ ขาดความปรองดองสมานฉันท์ระหว่างกลุ่มประชาชน - การบริหารงานในหลายภาคส่วนขาดธรรมาภิบาล ไม่โปร่งใส มีการคอร์รัปชันทุกระดับ

แผนภาพที่ ๙๙ การประเมินปัจจัยทางยุทธศาสตร์ (SWOT analysis)



ยุทธศาสตร์การลดความเหลื่อมล้ำของประเทศไทยรองรับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐)



แผนภาพที่ ๑๐๐ ความเชื่อมโยงระหว่างวิสัยทัศน์ ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์



การกำหนดเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ (END) ด้านความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย

จากภาพฉากทัศน์อนาคตที่ได้จากกระบวนการ Foresight and scenario planning ทำให้ได้ข้อมูลสำคัญในการกำหนดเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ (Ends) ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ (Vision) ประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic issues) และเป้าประสงค์ (Goals) เพื่อให้เห็นทิศทางในการมุ่งสู่สังคมไทยที่มีความเหลื่อมล้ำลดลงใน ๒๐ ปีข้างหน้า ผลจากการกำหนดเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ทำให้ได้วิสัยทัศน์ คือ ‘ประเทศไทยมีธรรมาภิบาล สังคมมีความเสมอภาค ประชาชนมีความสุข’ พร้อมด้วย ๔ ประเด็นยุทธศาสตร์ ๖ เป้าประสงค์ ๑๒ วัตถุประสงค์ และ ๑๘ ตัวชี้วัด



แผนภาพที่ ๑๐๑ ภาพรวมยุทธศาสตร์การลดความเหลื่อมล้ำของประเทศไทยรองรับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐)



ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ในการดำเนินการ (WAYS)

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ การผลักดันให้เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและเสมอภาค ประกอบด้วย ๑ เป้าประสงค์ ๒ วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ ๔ ตัวชี้วัด และ ๗ กลยุทธ์ รายละเอียดดังตารางที่ ๑



ตารางที่ ๑ เป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัด และกลยุทธ์ ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑

เป้าประสงค์	วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์	ตัวชี้วัด	กลยุทธ์
๑. เศรษฐกิจทุกภาคส่วนมีการพัฒนาให้เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและเสมอภาค	๑.๑ การลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ระหว่างกลุ่มประชากรที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน	๑) ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ด้านรายได้น้อยกว่า ๐.๓๕ ๒) สัดส่วนของประชากรที่อยู่ใต้เส้นความยากจนน้อยกว่า ๐.๙๖	๑) เสริมสร้างอาชีพและพัฒนาทักษะแรงงานให้กับประชาชนทุกกลุ่มอย่างเสมอภาคตามสภาพปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกัน ๒) เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงสิทธิในการครอบครองที่ดินทำกินของประชากรที่อยู่ใต้เส้นความยากจนโดยใช้หลักของความเสมอภาคและเป็นธรรม ๓) เสริมสร้างเกษตรพื้นฐานให้เข้มแข็งและยั่งยืนภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๔) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ให้สามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาด ได้อย่างมืออาชีพ
	๑.๒ การสร้างความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจชุมชนอย่างทั่วถึง	๑) ดัชนีชุมชนเข้มแข็งอยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ ๙๐-๑๐๐) ๒) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของมูลค่าสินค้าและบริการของชุมชน	๑) เสริมสร้างและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีเกษตรพอเพียง ๒) เสริมสร้างภูมิคุ้มกันชุมชนในการตั้งรับการเข้ามาของกลุ่มทุนใหญ่ทั้งในและต่างประเทศโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ๓) พัฒนาอัตลักษณ์ชุมชนและภูมิปัญญาไทยเพื่อรองรับธุรกิจท่องเที่ยวและบริการ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและศักยภาพประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ประกอบด้วย ๒ เป้าประสงค์ ๔ วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ ๔ ตัวชี้วัด และ ๑๐ กลยุทธ์ รายละเอียดดังตารางที่ ๒



ตารางที่ ๒ เป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัด และกลยุทธ์ ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒

เป้าประสงค์	วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์	ตัวชี้วัด	กลยุทธ์
๒. ประชาชนได้รับการพัฒนา ศักยภาพทั้งใน ด้านวิชา ความรู้และ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ทุก ช่วงวัยอย่าง เท่าเทียม	๒.๑ การยกระดับ การศึกษาของประเทศให้มี คุณภาพและได้มาตรฐาน ในทุกพื้นที่อย่างทั่วถึงและ สอดคล้องกับการพัฒนา ประเทศ	๑) คุณภาพ การศึกษาไทยสูงขึ้น โดยมีผลการประเมิน PISA ทักษะไม่ต่ำกว่า ๕๐๐ คะแนน	๑) ยกระดับการศึกษาในแต่ละพื้นที่ให้มีมาตรฐาน เดียวกันและคุณภาพใกล้เคียงกันอย่างทั่วถึงและ เท่าเทียม ๒) ส่งเสริมการศึกษาที่ได้มาตรฐานตามวิชาชีพโดย คำนึงถึงการนำความรู้ไปใช้ได้จริงและสอดคล้องกับ การพัฒนาประเทศ ๓) ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนและการ ประเมินผลเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ต่อ ยอดได้ด้วยตนเองอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ๔) สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา ในการพัฒนาศักยภาพทั้งด้านความรู้และทักษะที่ สามารถนำไปประกอบอาชีพได้
	๒.๒ ประชาชนได้รับการ ปลูกฝังจิตสำนึกและ ค่านิยม ด้านคุณธรรมและ จริยธรรมควบคู่กับความรู้ เพื่อการดำรงชีวิตอย่าง ปกติสุขและเสมอภาค	๑) ระดับคุณธรรม และจริยธรรมของ คนไทยสูงขึ้น	๑) ส่งเสริมการจัดการศึกษาที่บูรณาการด้าน คุณธรรมและจริยธรรมควบคู่ไปกับวิชาความรู้ใน การศึกษาทุกระบบอย่างทั่วถึง ๒) ส่งเสริมค่านิยมของคนในสังคมให้มีการยอมรับ บุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าบุคคลที่มีฐานะ
๓. การส่งเสริม ภูมิปัญญา ท้องถิ่นให้ใช้ ประโยชน์จาก เทคโนโลยีเพื่อ ต่อยอดเป็น นวัตกรรมมี ความทั่วถึง และเสมอภาค	๓.๑ ชุมชนมีศักยภาพใน การเข้าถึงและการใช้ เทคโนโลยีได้อย่างทั่วถึง และเสมอภาคเพื่อพัฒนา องค์กรความรู้จากภูมิปัญญา	๑) ร้อยละที่เพิ่มขึ้น ของชุมชนที่สามารถ เข้าถึงและใช้เทคโนโลยี เพื่อพัฒนาองค์กร ความรู้จากภูมิปัญญา	๑) ส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีและข้อมูลต่าง ๆ ให้กับชุมชนเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และสร้าง นวัตกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ๒) พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่าน ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้ครอบคลุมในทุกพื้นที่
	๓.๒ ชุมชนสามารถสร้าง นวัตกรรมโดยใช้ เทคโนโลยีในการพัฒนา องค์กรความรู้จากภูมิปัญญา ท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและ เสมอภาค	๑) ร้อยละที่เพิ่มขึ้น ของชุมชนที่สามารถ ต่อยอดภูมิปัญญา ท้องถิ่นให้เป็น นวัตกรรมได้	๑) พัฒนาระบบและกลไกสนับสนุนการต่อยอดภูมิ ปัญญาท้องถิ่นให้เป็นนวัตกรรม ๒) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชน ให้พึ่งตนเองได้ มีความมั่นคง สามารถต่อยอดภูมิ ปัญญาท้องถิ่นให้เป็นนวัตกรรมได้



ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ การยกระดับธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการทุกภาคส่วน ประกอบด้วย
๑ เป้าประสงค์ ๒ วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ ๔ ตัวชี้วัด และ ๙ กลยุทธ์ รายละเอียดดังตารางที่ ๓

ตารางที่ ๓ เป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัด และกลยุทธ์ ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓

เป้าประสงค์	วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์	ตัวชี้วัด	กลยุทธ์
๔. การบริหารจัดการทุกภาคส่วนมีธรรมาภิบาล โปร่งใส ตรวจสอบได้	๔.๑ คนในชาติได้รับการปลูกฝังให้มีคุณธรรมและจริยธรรมตามค่านิยมที่พึงประสงค์	๑) ร้อยละของประชาชนที่มีความตระหนักด้านคุณธรรมและจริยธรรมตามค่านิยมที่พึงประสงค์ ๒) ระดับคุณธรรมและจริยธรรมของคนไทย	๑) ปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมของคนในชาติตามค่านิยมที่พึงประสงค์ ๒) สร้างความตระหนักในการป้องปรามการทุจริต ประพฤติมิชอบ และการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความไม่โปร่งใส ๓) สร้างเครือข่ายผู้นำต้นแบบ “คนรุ่นใหม่ไร้ทุจริต” และขยายผลสู่การเป็นสังคมที่มีคุณธรรมไร้ทุจริต
	๔.๒ การบริหารจัดการทุกภาคส่วนมีธรรมาภิบาล	๑) คะแนนการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) ๒) ดัชนีชี้วัดการคอร์รัปชัน (CPI)	๑) เพิ่มประสิทธิภาพในการกำกับดูแลการบริหารจัดการองค์กรภาครัฐให้มีธรรมาภิบาลตามนโยบายต่อต้านการทุจริต ๒) เพิ่มมาตรการในการตรวจสอบและควบคุมภายใน รวมทั้งการบริหารความเสี่ยงให้เป็นไปตามมาตรฐาน ๓) บังคับใช้กฎหมายควบคุมการทุจริต คอร์รัปชันอย่างเคร่งครัด ทั่วถึง และเท่าเทียม ๔) บูรณาการระบบฐานข้อมูลสำหรับการตรวจสอบความโปร่งใสในการบริหารจัดการภาครัฐ ๕) ส่งเสริมการบริหารจัดการในภาคส่วนอื่นๆ ให้มีธรรมาภิบาลสอดคล้องกับแนวทางของภาครัฐ ๖) สร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายธรรมาภิบาลและยกระดับการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการตรวจสอบคุณธรรมและความโปร่งใสขององค์กรภาครัฐ



ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและและบริการสาธารณสุขอย่างเป็นธรรม ประกอบด้วย ๒ เป้าประสงค์ ๔ วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ ๗ ตัวชี้วัด และ ๑๑ กลยุทธ์ รายละเอียดดังตารางที่ ๔ ตารางที่ ๔ เป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัด และกลยุทธ์ ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔

เป้าประสงค์	วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์	ตัวชี้วัด	กลยุทธ์
๕. การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความทั่วถึงและเสมอภาค	๕.๑ การจัดสรรและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ (ที่ดินและน้ำ) อย่างทั่วถึงและเสมอภาค	๑) ร้อยละของผู้ครอบครองที่ดินภาคการเกษตรที่ได้รับเอกสารรับรองกรรมสิทธิ์เพิ่มขึ้น ๒) ร้อยละของพื้นที่ที่รกร้างที่มีการปรับปรุงและใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้น ๓) ร้อยละของพื้นที่ที่ได้รับการจัดสรรน้ำจากระบบชลประทานเพิ่มขึ้น	๑) พัฒนากลไกการจัดสรรทรัพยากรที่ดินและแหล่งน้ำของภาครัฐให้มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงความครอบคลุมประชาชนทุกพื้นที่อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ๒) พัฒนาและบูรณาการเครื่องมือการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ (Area-based management) อย่างมีประสิทธิภาพ ๓) ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบในการใช้ประโยชน์ที่ดินและแหล่งน้ำให้มีความทันสมัยและเสมอภาค ๔) ปรับปรุงโครงสร้างภาษีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ (เช่น พื้นที่คุ้มครอง พื้นที่เกษตรที่ไม่มีการใช้ประโยชน์)
	๕.๒ การบริหารจัดการปัญหามลภาวะอย่างทั่วถึงและเสมอภาค	๑) ร้อยละของผู้ได้รับผลกระทบจากความไม่เสมอภาคในการบริหารจัดการปัญหามลภาวะ ๒) ร้อยละของข้อร้องเรียนด้านความไม่เสมอภาคในการจัดการปัญหามลภาวะ	๑) พัฒนามาตรการในการจัดการปัญหามลภาวะอย่างมีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงหลักความเสมอภาค ๒) ผลักดันให้มีการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการในการจัดการปัญหามลภาวะอย่างจริงจังและทั่วถึงโดยคำนึงถึงหลักความเสมอภาค ๓) สร้างกลไกการติดตามประเมินผลและตรวจสอบการบริหารจัดการปัญหามลภาวะที่มีประสิทธิภาพ
๖. ประชาชนเข้าถึงบริการสาธารณสุขภาครัฐที่มีคุณภาพ	๖.๑ การบริการสาธารณสุขภาครัฐ (ด้านสาธารณสุข)	๑) ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพของบริการ	๑) เพิ่มการกระจายบุคลากรและเครื่องมือทางการแพทย์ในพื้นที่ห่างไกลตามเกณฑ์มาตรฐาน



เป้าประสงค์	วัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์	ตัวชี้วัด	กลยุทธ์
อย่างทั่วถึงและเสมอภาค	ค ม น า ค ม ข น ส ่งระบบสาธารณูปโภคและเทคโนโลยีสารสนเทศ) มีคุณภาพและทั่วถึง	สาธารณะภาครัฐ ๒) สัดส่วนของบริการสาธารณะภาครัฐนอกเขตเมืองที่เพิ่มขึ้น	๒) กระจายการบริการขนส่งสาธารณะภายใต้ระบบรัฐสวัสดิการสู่ระดับตำบล ๓) พัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของระบบสาธารณูปโภค และเทคโนโลยีสารสนเทศ
	๖.๒ ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะภาครัฐที่มีคุณภาพได้อย่างเสมอภาค	๑) ร้อยละของประชากรที่เข้าถึงบริการสาธารณะภาครัฐที่มีคุณภาพ	๑) ส่งเสริมการเข้าถึงบริการสาธารณะภาครัฐที่มีคุณภาพให้กับประชาชนทุกกลุ่มอย่างเสมอภาค



มาตรการ/แผนงาน/โครงการ (MEANS)

ตารางที่ ๕ มาตรการ/แผนงาน/โครงการ ระยะ ๕ ปี แรก (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๕)

วัตถุประสงค์ ทางยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	มาตรการ/แผนงาน/โครงการ	หน่วยงานรับผิดชอบ หลัก
๑.๑ การลดความ เหลื่อมล้ำด้าน รายได้ระหว่าง กลุ่มประชากรที่มี ฐานะทาง เศรษฐกิจต่างกัน	๑) เสริมสร้างอาชีพและพัฒนา ทักษะแรงงานให้กับประชาชน ทุกกลุ่มอย่างเสมอภาคตาม สภาพปัญหาและความต้องการ ที่แตกต่างกัน ๒) เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงสิทธิ ในการครอบครองที่ดินทำกิน ของประชากรที่อยู่ใต้เส้นความ ยากจนโดยใช้หลักของความ เสมอภาคและเป็นธรรม ๓) เสริมสร้างเกษตรพื้นฐานให้ เข้มแข็งและยั่งยืนภายใต้หลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ๔) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ ของเกษตรกรรุ่นใหม่ให้สามารถ นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การ บริหารจัดการ และการตลาด ได้ อย่างมีอาชีพ	๑) โครงการพัฒนาทักษะฝีมือ แรงงานในผู้ด้อยโอกาส ๒) มาตรการจัดสรรที่ดินทำกินใน พื้นที่ป่าอนุรักษ์ ๓) แผนงานแก้ไขปัญหาดินทำกิน ๔) โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อ การเกษตร ๕) โครงการส่งเสริมเกษตร ผสมผสาน ๖) โครงการพัฒนาเกษตรกรปราด เปรื่อง (Smart Farmer) ๗) โครงการพัฒนาผลผลิตและการ พาณิชย์ทางเกษตรกรรม ๘) โครงการพัฒนากองทุนเพื่อ การเกษตรและ การจัดการระบบ การเงินเพื่อเกษตรกร ๙) โครงการพัฒนาความรู้ด้าน เศรษฐกิจพื้นฐาน	- กระทรวงแรงงาน - คณะกรรมการนโยบาย ที่ดินแห่งชาติ - กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ - กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ - กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ - กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ - กระทรวงพาณิชย์ - กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์/ กระทรวงการคลัง - กระทรวงมหาดไทย
๑.๒ การสร้างความ เข้มแข็งให้ เศรษฐกิจชุมชน อย่างทั่วถึง	๑) เสริมสร้างและพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชนให้เข้มแข็งบนฐานภูมิ ปัญญาท้องถิ่นและวิถีเกษตร พอเพียง ๒) เสริมสร้างภูมิคุ้มกันชุมชนใน การตั้งรับการเข้ามาของกลุ่มทุน ใหญ่ทั้งในและต่างประเทศโดยใช้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ๓) พัฒนาอัตลักษณ์ชุมชนและภูมิ ปัญญาไทยเพื่อรองรับธุรกิจ ท่องเที่ยวและบริการ	๑) โครงการอบรมการสร้างภูมิคุ้มกัน ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ๒) แผนงานพัฒนาพื้นที่เสื่อมโทรม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ๓) โครงการพัฒนาเกษตรชีวภาพและ เกษตรแปรรูป ๔) โครงการพัฒนาผังภูมินิเวศเพื่อการ พัฒนาเมือง ๕) มาตรการฟื้นฟู พัฒนา และรักษา แหล่งท่องเที่ยวทางทะเล ๖) แผนงานพัฒนาสินค้าและบริการ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ๗) โครงการพัฒนาระบบขนส่งเพื่อ	- สำนักงานขับเคลื่อนการ พัฒนาตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง (สำนัก นายกรัฐมนตรี) - กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ - กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ - กระทรวงมหาดไทย - กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม/ กระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬา - กระทรวงพาณิชย์/ กระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬา



วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/แผนงาน/โครงการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
		<p>เชื่อมต่อชุมชน</p> <p>๘) โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับเศรษฐกิจในชุมชน</p>	<p>-กระทรวงคมนาคม</p> <p>-กระทรวงมหาดไทย</p>
<p>๒.๑ การยกระดับการศึกษาของประเทศไทยให้มีความคุณภาพและได้มาตรฐานในทุกพื้นที่อย่างทั่วถึงและสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ</p>	<p>๑) ยกระดับการศึกษาในแต่ละพื้นที่ให้มีมาตรฐานเดียวกันและคุณภาพใกล้เคียงกันอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม</p> <p>๒) ส่งเสริมการศึกษาที่ได้มาตรฐานตามวิชาชีพโดยคำนึงถึงการนำความรู้ไปใช้ได้จริงและสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ</p> <p>๓) ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผลเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ต่อยอดได้ด้วยตนเองอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม</p> <p>๔) สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาในการพัฒนาศักยภาพทั้งด้านความรู้และทักษะที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้</p> <p>๕) ยกระดับความสามารถด้านการอ่านและการเรียนรู้ของนักเรียนให้ทัดเทียมกับนานาชาติ</p>	<p>๑) โครงการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาไทยในพื้นที่ห่างไกล</p> <p>๒) โครงการส่งเสริมการศึกษาเพื่อมุ่งสู่อาชีพที่รองรับการพัฒนาประเทศ</p> <p>๓) โครงการพัฒนาระบบการเรียนการสอนเพื่อการต่อยอดความรู้</p> <p>๔) โครงการรณรงค์ ‘การศึกษาสร้างคน คนสร้างชาติ’</p> <p>๕) โครงการพัฒนาทักษะการอ่านของเยาวชนไทย</p> <p>๖) โครงการชุมชนรักการอ่าน</p>	<p>-กระทรวงศึกษาธิการ</p> <p>-กระทรวงศึกษาธิการ</p> <p>-กระทรวงศึกษาธิการ</p> <p>-กระทรวงศึกษาธิการ</p> <p>-กระทรวงมหาดไทย/กระทรวงศึกษาธิการ</p>
<p>๒.๒ ประชาชนได้รับการปลูกฝังจิตสำนึกและค่านิยมด้านคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่กับความรู้เพื่อการดำรงชีวิตอย่างปกติสุขและเสมอภาค</p>	<p>๑) ส่งเสริมการจัดการศึกษาที่บูรณาการด้านคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่ไปกับวิชาความรู้ในการศึกษาทุกระดับอย่างทั่วถึง</p> <p>๒) ส่งเสริมค่านิยมของคนในสังคมให้มีการยอมรับบุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าบุคคลที่มีฐานะ</p> <p>๓) พัฒนาระบบการศึกษาของไทยทุกระดับให้เป็นแหล่งปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานของคนในชาติ</p>	<p>๑) โครงการปลูกฝังค่านิยมและสร้างจิตสำนึกที่ดีด้านการส่งเสริมคุณธรรมคู่ความรู้ในระบบการศึกษา</p> <p>๒) โครงการสถานศึกษาสร้างคนเก่ง-คนดี</p> <p>๓) โครงการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาด้านคุณธรรมและจริยธรรม</p>	<p>-กระทรวงศึกษาธิการ</p> <p>-กระทรวงศึกษาธิการ</p> <p>-กระทรวงศึกษาธิการ/สำนักงานพัฒนาข้าราชการพลเรือน</p>
<p>๓.๑ ชุมชนมีศักยภาพในการเข้าถึงและการใช้เทคโนโลยีได้อย่างทั่วถึงและเสมอภาคเพื่อพัฒนาองค์ความรู้จากภูมิปัญญา</p>	<p>๑) ส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีและข้อมูลต่าง ๆ ให้กับชุมชนเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และสร้างนวัตกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น</p> <p>๒) พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้ครอบคลุม</p>	<p>๑) โครงการส่งเสริมการเข้าถึงและการใช้เทคโนโลยีในชุมชน</p> <p>๒) โครงการพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่น</p> <p>๓) โครงการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นดิจิทัลระดับตำบล</p>	<p>-กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม</p> <p>-กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี</p> <p>-กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม/กระทรวงมหาดไทย</p>



วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/แผนงาน/โครงการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
ปัญหา	ในทุกพื้นที่		
๓.๒ ชุมชนสามารถสร้างนวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเสมอภาค	๑) พัฒนาระบบและกลไกสนับสนุนการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นนวัตกรรม ๒) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนให้พึ่งตนเองได้ มีความมั่นคง สามารถต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นนวัตกรรมได้	๑) โครงการพัฒนาระบบสนับสนุนนวัตกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ๒) โครงการจัดตั้งองค์กรส่งเสริมนวัตกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อชุมชนเข้มแข็ง	-กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี -กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี/กระทรวงอุตสาหกรรม/ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์/ กระทรวงมหาดไทย
๔.๑ การบริหารจัดการทุกภาคส่วนมีธรรมาภิบาล	๑) เพิ่มประสิทธิภาพในการกำกับดูแลการบริหารจัดการองค์กรภาครัฐให้มีธรรมาภิบาลตามนโยบายต่อต้านการทุจริต ๒) เพิ่มประสิทธิผลในการตรวจสอบและควบคุมภายในรวมทั้งการบริหารความเสี่ยงให้เป็นไปตามมาตรฐาน ๓) บูรณาการระบบฐานข้อมูลสำหรับการตรวจสอบความโปร่งใสในการบริหารจัดการภาครัฐ ๔) ส่งเสริมการบริหารจัดการในภาคส่วนอื่นๆ ให้มีธรรมาภิบาลสอดคล้องกับแนวทางของภาครัฐ ๕) สร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายธรรมาภิบาลและยกระดับการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการตรวจสอบคุณธรรมและความโปร่งใสขององค์กรภาครัฐ	๑) แผนจัดตั้งศูนย์รับเรื่องร้องเรียนอัจฉริยะด้วยระบบ Big Data (Governance Intelligence Center: GIC) ๒) แผนงานพัฒนาประสิทธิภาพของหน่วยงานกำกับดูแลความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ ๓) แผนงานบูรณาการระบบฐานข้อมูลสำหรับการตรวจสอบความโปร่งใสในการบริหารจัดการภาครัฐ ๔) โครงการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาคเอกชน ๕) แผนงานส่งเสริมความรู้ด้านธรรมาภิบาลแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/สหกรณ์/องค์กรอิสระ	-สำนักนายกรัฐมนตรี/ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์/ กระทรวงมหาดไทย / กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
๔.๒ คนในชาติได้รับการปลูกฝังให้มีคุณธรรมและจริยธรรมตามค่านิยมที่พึงประสงค์	๑) ปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมของคนในชาติตามค่านิยมที่พึงประสงค์ ๒) สร้างเครือข่ายผู้นำต้นแบบ “คนรุ่นใหม่ไร้ทุจริต” และขยายผลสู่การเป็นสังคมที่มีคุณธรรม ไร้ทุจริต	๑) แผนงานอบรมให้ความรู้ด้านคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ๒) แผนงานสร้างผู้นำต้นแบบ (Role Model) ระดับอำเภอเพื่อเป็นบุคลากรต้นแบบที่โปร่งใสไร้ทุจริต	-สำนักนายกรัฐมนตรี/ กระทรวง ศึกษาธิการ/ กระทรวงมหาดไทย/ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ -สำนักนายกรัฐมนตรี/ กระทรวง ศึกษาธิการ/ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์/ กระทรวงมหาดไทย



วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/แผนงาน/โครงการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
๕.๑ การจัดสรรและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ (ที่ดินและน้ำ) อย่างทั่วถึงและเสมอภาค	<p>๑) พัฒนากลไกการจัดสรรทรัพยากรที่ดินและแหล่งน้ำของภาครัฐให้มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงความครอบคลุมประชาชนทุกพื้นที่อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม</p> <p>๒) พัฒนาและบูรณาการเครื่องมือการบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ (Area-based management) อย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>๓) ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบในการใช้ประโยชน์ที่ดินและแหล่งน้ำให้มีความทันสมัยและเสมอภาค</p> <p>๔) ปรับปรุงโครงสร้างภาษีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ (เช่น พื้นที่คุ้มครอง พื้นที่เกษตรที่ไม่มีการใช้ประโยชน์)</p>	<p>๑) โครงการปรับปรุงกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์ที่ดินและแหล่งน้ำชลประทานเพื่ออาชีพของผู้มีรายได้น้อย</p> <p>๒) โครงการจัดสรรที่ดินทำกินและแหล่งน้ำชลประทานเพื่อการเกษตรแก่ราษฎรผู้มีรายได้น้อยและไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง</p> <p>๓) โครงการปรับปรุงโครงสร้างภาษีการใช้พื้นที่ทางการเกษตร</p> <p>๔) โครงการส่งเสริมการเรียนรู้การใช้ประโยชน์จากที่ดินและแหล่งน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร</p>	<p>-กระทรวงมหาดไทย/กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม/กระทรวงเกษตรและสหกรณ์/กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์</p> <p>-กระทรวงมหาดไทย/กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม/กระทรวงเกษตรและสหกรณ์/กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์</p> <p>-กระทรวงมหาดไทย/กระทรวงเกษตรและสหกรณ์/กระทรวงการคลัง</p> <p>-กระทรวงเกษตรและสหกรณ์/กระทรวงมหาดไทย/กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม/กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์</p>
๕.๒ การบริหารจัดการปัญหามลภาวะอย่างทั่วถึงและเสมอภาค	<p>๑) สร้างกลไกการจัดการข้อร้องเรียนด้านปัญหามลภาวะอย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>๒) พัฒนามาตรการในการจัดการปัญหามลภาวะอย่างมีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงหลักความเสมอภาค</p> <p>๕.๗ ผลักดันให้มีการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการในการจัดการปัญหามลภาวะอย่างจริงจังและทั่วถึงโดยคำนึงถึงหลักความเสมอภาค</p> <p>๕.๘ สร้างกลไกการติดตามประเมินผลและตรวจสอบการ</p>	<p>๑) โครงการปรับปรุงการจัดการข้อร้องเรียนด้านปัญหามลภาวะอย่างครบวงจร</p> <p>๒) โครงการปรับปรุงกฎหมายและมาตรการในการจัดการปัญหามลภาวะในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ</p> <p>๓) โครงการจัดทำระเบียบแนวทางปฏิบัติในการจัดการปัญหามลภาวะ</p>	<p>- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม/กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี/กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม/กระทรวงอุตสาหกรรม</p> <p>- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม/กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี/กระทรวงการคลัง</p>



วัตถุประสงค์	กลยุทธ์	มาตรการ/แผนงาน/โครงการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
	บริหารจัดการปัญหาหมอกควันที่มีประสิทธิภาพ	๔) โครงการปรับปรุงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการติดตามและตรวจสอบปัญหาหมอกควัน	- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม/ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี -กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม/ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม/กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
๖.๑ การบริการสาธารณสุขภาครัฐด้านสาธารณสุขคมนาคมขนส่งระบบสาธารณูปโภคและเทคโนโลยีสารสนเทศมีคุณภาพและทั่วถึง	๑) เพิ่มการกระจายบุคลากรและเครื่องมือทางการแพทย์ในพื้นที่ห่างไกลตามเกณฑ์มาตรฐาน ๒) กระจายการบริการขนส่งสาธารณะภายใต้ระบบรัฐสวัสดิการสู่ระดับตำบล ๓) พัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของระบบสาธารณูปโภคและเทคโนโลยีสารสนเทศพื้นฐาน	๑) แผนการกระจายทรัพยากรและบริการทางการแพทย์ในพื้นที่ห่างไกลตามเกณฑ์มาตรฐาน ๒) โครงการเชื่อมถนนจากตำบลสู่ตำบลทั่วประเทศ ๓) แผนการสร้างถนนลาดยางเชื่อมต่อถนนหลักทุกตำบล ๔) โครงการสวัสดิการขนส่งสาธารณะระดับตำบล ๕) แผนพัฒนาคุณภาพระบบสาธารณูปโภคและเทคโนโลยีสารสนเทศพื้นฐาน ๖) โครงการน้ำประปาดื่มได้ทุกตำบล	-กระทรวงสาธารณสุข -กระทรวงคมนาคม -กระทรวงคมนาคม -กระทรวงพลังงาน/ กระทรวงมหาดไทย/ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม -กระทรวงมหาดไทย
๖.๒ ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพได้อย่างเสมอภาค	๑) ส่งเสริมการเข้าถึงบริการสาธารณสุขภาครัฐที่มีคุณภาพให้กับประชาชนทุกกลุ่มอย่างเสมอภาค	๑) โครงการขยายระบบบริการทางการแพทย์ทางไกล ๒) แผนพัฒนาขีดความสามารถของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล (รพ.สต.) ๓) โครงการขยายระบบบริการไฟฟ้า/ประปา/โทรศัพท์ให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ ๔) แผนพัฒนาศูนย์กลางคมนาคมระดับเขต/ภาค	-กระทรวงสาธารณสุข -กระทรวงสาธารณสุข -กระทรวงพลังงาน/ กระทรวงมหาดไทย/ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม -กระทรวงคมนาคม



ข้อเสนอแนะในการนำยุทธศาสตร์ไปใช้

๑. การนำยุทธศาสตร์ฉบับนี้ซึ่งเป็นแผนระดับ ๒ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ไปถ่ายทอดสู่แผนระดับ ๓ ซึ่งเป็นแผนแม่บทระดับกระทรวง/ทบวง/กรม เพื่อให้ได้แนวทางการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมโดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงรับไปดำเนินการให้เกิดมรรคผล อย่างไรก็ตาม ควรพิจารณาความเหมาะสมกับบริบทและสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ที่มีความแตกต่างกันเป็นสำคัญ

๒. ปัญหาความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกสังคมมายาวนาน การแก้ไขหรือลดความรุนแรงของปัญหาจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนนับตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ และการติดตามประเมินผล ซึ่งต้องมีการสื่อสารนโยบาย (Policy communication) ที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้ในระดับผู้ปฏิบัติ รวมทั้งมีช่องทางและกลไกในการควบคุมกำกับกับการปฏิบัติตามแผน เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ดังกล่าวไปในทิศทางเดียวกัน

๓. กลไกทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้นโยบายประชานิยมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในแต่ละยุคของรัฐบาลมุ่งสร้างมูลค่าในทางเศรษฐกิจจากการหมุนเงินเข้าใช้จ่ายในตลาดหลายรอบ ซึ่งเหมาะแก่การกระตุ้นการใช้จ่ายของประชาชนเพื่อให้ภาพรวมของเศรษฐกิจดีขึ้นในระยะสั้น ๆ แต่เป็นการทำลายกลไกปกติของตลาดอันจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมไทยในระยะยาว จึงควรระมัดระวังการใช้นโยบายลักษณะดังกล่าวเพื่อไม่ให้ขัดแย้งกับแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำในระยะยาว

๔. การจัดระบบสวัสดิการทางสังคม (Social welfare) ของประเทศไทย เป็นการใช้จ่ายเงินภาครัฐเพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับคนจนและผู้ด้อยโอกาสโดยใช้เงินภาษีของประเทศเพื่อดำเนินการดังกล่าว ควรคำนึงถึงคุณภาพ ความทั่วถึง และความเท่าเทียม เป็นสำคัญ ซึ่งจะช่วยจัดการความเสี่ยงที่เกิดกับคนจนและผู้มีรายได้น้อยได้เป็นอย่างดี ทำให้คนจนมีโอกาสในการสร้างตัว สะสมทุน (โดยเฉพาะทุนมนุษย์) และหลุดพ้นความยากจนได้ในที่สุด

๕. มาตรการลดความเหลื่อมล้ำควรดำเนินการควบคู่ไปกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาคนและชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาด้านอื่น ๆ ให้นำไปสู่ความยั่งยืนบนหลักความพอเพียง



บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- นเรศ ดำรงชัย, เอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตรวิทยาลัยเสนาธิการทหาร รุ่นที่ ๕๓, เอกสาร
อิเล็กทรอนิกส์, ๒๕๕๕.
- นเรศ ดำรงชัย, เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตรวิทยาลัยเสนาธิการทหาร รุ่นที่ ๕๓, เอกสาร
อิเล็กทรอนิกส์, ๒๕๕๕.
- นเรศน์ วงศ์สุวรรณ, พันเอก, การบริหารงานความมั่นคงในยุคหลังสงครามเย็น, วารสารสถาบันวิชาการ
ป้องกันประเทศ ปีที่ ๑ ฉบับปฐมฤกษ์ ประจำเดือน ตุลาคม ๒๕๒๒ – มกราคม ๒๕๒๓.
- นเรศน์ วงศ์สุวรรณ, พันเอก, การทบทวนแนวคิดการปฏิรูปและการบริหารจัดการภาคส่วนความมั่นคงใน
ประเทศไทย, ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, ๒๕๕๔. หน้า ๘.
- นเรศน์ วงศ์สุวรรณ, พันเอก, การทบทวนแนวคิดการปฏิรูปและการบริหารจัดการภาคส่วนความมั่นคงใน
ประเทศไทย, ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, ๒๕๕๔. หน้า ๑๐ – ๑๑.
- นเรศน์ วงศ์สุวรรณ, พันเอก, การทบทวนแนวคิดการปฏิรูปและการบริหารจัดการภาคส่วนความมั่นคง
ในประเทศไทย, ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, ๒๕๕๔. หน้า ๑๐.
- นเรศน์ วงศ์สุวรรณ. (๒๕๕๕). คู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติ (National Strategic
Formulation Handbook). ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. กรุงเทพฯ.
- นิกยุทธศาสตร์ รุ่นที่ ๗. (๒๕๕๔). แนวโน้มภาพในอนาคตประเทศไทย ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ (Thailand's
Outlook 2015). เอกสารผลงานวิชาการ. ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกัน
ประเทศ. กรุงเทพฯ.
- นิกยุทธศาสตร์ รุ่นที่ ๑๒. (๒๕๖๒). ยุทธศาสตร์การลดความเหลื่อมล้ำของประเทศไทยรองรับยุทธศาสตร์ชาติ
๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐). เอกสารผลงานวิชาการ. ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการ
ป้องกันประเทศ. กรุงเทพฯ.
- ภูมิใจ เลขสุนทรการ, พลอากาศตรี, การศึกษาเทคนิค Foresight ในการกำหนดภาพอนาคตความมั่นคงของ
อาเซียน, เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๑ ประจำปีการศึกษา
๒๕๖๑-๒๕๖๒, สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, ๒๕๖๒.
- โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, คู่มือผู้บังคับหน่วยและฝ่ายอำนวยการ, หนังสือราชการ. ๒๕๔๕, หน้า ๒๑๓.
- วิชัย ชูเชิด, พันเอก, เอกสารประกการศึกษาวิชาความมั่นคงศึกษา (Security Studies), โรงเรียนเสนาธิการ
ทหารบก, ๒๕๔๗, หน้า ๑๕.
- วิชัย ชูเชิด, พันเอก, เอกสารประกการศึกษาวิชาความมั่นคงศึกษา (Security Studies), โรงเรียนเสนาธิการ
ทหารบก, ๒๕๔๗, หน้า ๑๕.
- วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ความสัมพันธ์ระหว่างยุทธศาสตร์ชาติ กับ ยุทธศาสตร์ทหาร, เอกสาร
ประกอบการบรรยาย ๒๕๓๓.
- ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. คู่มือการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ, เอกสารประเมิน
ยุทธศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ, ๒๕๕๙.



สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, **สัมมนาการจัดทำภาพอนาคตทางยุทธศาสตร์**, เอกสารประกอบการบรรยาย
หลักสูตรนักยุทธศาสตร์ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ รุ่นที่ ๑๒-๑๓,
๒๕๖๓.

ภาษาอังกฤษ

Association of Southeast Asian Nations ‘COMPREHENSIVE INTEGRATION TOWARDS THE ASEAN
COMMUNITY, Statement of Mr. Ong Keng Yong, Secretary- General of the
Association of Southeast Asian Nations (ASEAN)at the APEC Ministerial Meeting
Santiago, 18 November 2004’ <http://www.aseansec.org/16570.htm> (28 November
2010).

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

พจน์ พงศ์สุวรรณ, http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/service/poverty/serv_pov04.html

(6 April 6, 2012) พลตรี. หลัยุทธศาสตร์, ๒๕๓๖ , หน้า ๖๐ – ๖๑.

[http://dtad.dti.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=110:thai-military-
ranking&catid=8:special-article&Itemid=10](http://dtad.dti.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=110:thai-military-ranking&catid=8:special-article&Itemid=10) (7 April 2012)

<http://www.ryt9.com/s/cabt/27187> (24 February 2012)





กองศึกษาวิจัยทางยุทธศาสตร์และความมั่นคง
ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
62 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ 10400
โทร. 0 2275 5715 เว็บไซต์ www.ssc Thailand.org